

MAHA YOGA

UPANIŠADSKO NASLEĐE
U SVETLU UČENJA
BAGAVANA ŠRI RAMANE

"KO"

(K. Lakšmana Sarma)

Prevod s engleskog:
Neša Petrušić

Beograd, oktobar 1998.

Naslov originala:
MAHA YOGA
Or the Upanishadic Lore
in the Light of the Teaching of
BHAGAVAN SRI RAMANA
BY "WHO" (K. Lakshmana Sarma)

Published by V. S. RAMANAN
President Board of Trustees
SRI RAMANASRAMAM
TIRUVANNAMALAI – 606 603
SOUTH INDIA

Izdavač:
"ARUNAČALA"

Izdavački savet:
Anima*Ommir*Neša*Vlada

Lektura i korektura:
Dojna Lapadat

Kompjuterska priprema:
Izdavač

Štampa:
"Simić Zuhra",
Beograd

Tiraž:
300. primeraka

SADRŽAJ

Uvodna reč Pol Brantona
Predgovor
Autorova beleška
Mudrac sa Arunačale
Da li smo srećni?
Neznanje
Autoritet
Svet
Duša
Bog
Stanje bez ega
Traganje
Mudrac
Predanost
Još neke Mudračeve izreke
Dodatak

PREDGOVOR IZDAVAČA

Izdavanje "Maha Yoge" je bilo naše zaveštanje tokom minulih godina. Tada, bilo je nemoguće otići dalje od sanjarenja, a sada je to stvarnost. Prvi put nam se obznanila kroz fascinantnu knjigu Mouni Sadua "U danima velikog mira". U njoj se "Maha Yoga" toplo preporučuje kao jedno od retkih dela koje je odobrio i potvrdio sam Mudrac.

Srećni smo zbog ovog prevoda koji je, čini se, bio više nego priželjkivan. Nadamo se da će objavljivanje ovog svetog teksta, čistog Srca Advaita, definitivno rasvetliti sva pitanja, nedoumice i nesigurnosti koje se javljaju u vezi Učenja. Ovakvo svedočanstvo će nam koristiti da, uma zaronjenog u Samoispitivanje, nepomućeno mirni dočekamo i ispratimo sve tegobe relativnog sveta.

Plemeniti put Maha Yoge će, sigurni smo, osvetliti put svim iskrenim Tragaocima.

Zahvalnica i posveta onima koji su bili uz nas i doprineli izdavanju ove, kao i drugih, do sada objavljenih knjiga:

Arunačala Ašramu u Americi i Kanadi, Ramanašramu u Indiji, kao i svoj Maharšijevoj deci Univerzuma.

Iskrenim Bagavanovim poklonicima i tragaocima:

Dojni, Denisu, Ivanu Antiću, Ivanu Ristiću i njegovoj majci. Poklonicima u Zrenjaninu i Sirmijumu.

Dragim prijateljima Bilji i Aleksandru. Zoranu Deniću, Goranu Boričiću–Mionu i Giletu iz Kragujevca.

Vladi Madiću što je sve ove godine darovao ovom tlu najdivnije Reči koje su nam jačale duh i hrabrile nas na Putu.

Štampariji "Simić Zuhra" za predivnu saradnju, razumevanje i strpljenje.

Meher Babi – sponi koja naša Srca uvek ispunjava najiskrenijom Ljubavlju i najvećim poštovanjem.

Šri Činmoju i Njegovim poklonicima u Beogradu, posebno Milanu Živkoviću.

Lami Ole Nidalu i Hani.

Svima onima, čiju smo nevidljivu snagu i podstrek uvek osećali

Ponajviše – Ramani

Uvodna reč

U ovoj knjizi autor izlaže filozofski deo učenja Šri Rame Maharšija kroz advaitski test verodostojnosti, a zatim učenje proglašava izvornim blagom advaitskog carstva. Autor je strog i beskompromisan zastupnik doktrine da su svet, Bog i individualna duša u stvari jedinstvo, i da je njihova prividna odvojenost samo iluzija.

Nisam dovoljno kompetentan metafizičar da dam sud o njegovim zaključcima, ali primećujem da stoji iza svojih reči i koristi Učiteljeve izjave kao oslonac svojim, uz tako ubedljivo i postojano dokazivanje, da se one teško mogu osporiti. U svakom slučaju, dodao je mnogo istinitih tačaka o drugim aspektima učenja Šri Rame Maharšija – kao što su priroda ličnog ega i neophodnost predanosti u nekom obliku – a piše takvom bistrinom misli i izražavanja, da sam se uvek divio, kako njegovom umu, tako i književnom stilu. Sa posebnim zadovoljstvom preporučujem ovu knjigu pažnji onih koji se interesuju za metafizičku stranu Maharšijevih zapisa i izreka.

Pol Branton

Predgovor

Maha Joga, ili upanišadsko nasleđe, u svetlu učenja Bagavana Šri Ramane, istovremeno je i temeljno izlaganje učenja Šri Ramane, i kratak pregled celokupne filosofije Vedante, drevnog nasleđa Upanišada. Pre nego što aspirant započne sa praksom Samoispitivanja, koja je kamen temeljac Šri Ramaninih učenja i suština upanišadskog nasleđa, za njega je u najvećoj meri korisno – ako ne i neophodno – da ima jasno i čvrsto utemeljeno razumevanje teorijske podloge na kojoj se zasniva praksa Samoispitivanja, što verovatno nigde nije aspirantima stavljeno na raspolaganje tako direktno kao u ovoj knjizi, koja rasvetljava mnoge važne aspekte Šri Ramaninih učenja.

Autor ove knjige, Šri K. Lakšmana Sarma ("KO"), bio je savršeno stručan da napiše takvo izlaganje, jer je proveo više od dvadeset godina u bliskom druženju sa Bagavanom Šri Ramanom i duboko proučio Njegova učenja pod Njegovim ličnim vođstvom. Jednog dana, 1928. ili 1929. godine, Šri Bagavan je upitao Lakšmana Sarmu: "Zar nisi pročitao Ulladu Narpadu?" Lakšmana Sarma je odgovorio da nije, jer nije mogao da razume klasičan tamilski stil na kojem je napisana, ali je energično dodao da bi voleo da je prouči ako bi mu Šri Bagavan milostivo objasnio značenje. Tako je počelo učenikovo blisko druženje sa Učiteljem. Šri Bagavan je počeo da mu polako objašnjava detaljno značenje svakog stiha, a Lakšmana Sarma, s obzirom da je bio obožavalac sanskrita, počeo je da sastavlja sanskriteske stihove, jasno rasvetljavajući značenje svakog tamilskog stiha, kako mu je bilo objašnjeno. Pošto bi sastavio svaki stih na sanskritu, Lakšmana Sarma bi ga predao Šri Bagavanu na ispravku i odobrenje, i ako Šri Bagavanovo odobrenje ne bi usledilo, ponovo bi sastavljao stih, svaki put kada bi bilo potrebno, sve dok ne bi dobio Njegovo odobrenje. Na ovaj način su svi stihovi Ulladu Narpadu prevedeni na sanskrit za nekoliko meseci. Međutim, Lakšmana Sarma nije mogao da se zaustavi na tome. Toliko je bio očaran dubokim značenjem Ulladu Narpadu, da je bio podstaknut da nastavi sa ispravljanjem svog sanskritskog prevoda, ne obazirući se na broj pokušaja, sve dok ne bi bio u stanju da od njega napravi skoro savršeno vernu repliku tamilskog originala. Dve ili tri godine nije prestajao da iznova prepravlja svoj prevod, uz stalnu pomoć i vođstvo Šri Bagavana, koji je uvek cenio njegove iskrene napore, a jednom i primetio: "To što je istrajan u ispravljanju svog prevoda toliko puta, za njega je (kao) veliki tapas." Zbog neprestanih napora da napravi veran sanskritski prevod Ulladu Narpadu, Lakšmana Sarma je bio blagoslovljen prilikom da od Šri Bagavana prima iscrpna uputstva koja se odnose na samu srž Njegovih učenja.

Isprva Lakšmana Sarma nije pomišljao da objavi svoj sanskritski prevod Ulladu Narpadu, koji je pripremao za sebe, a još manje je pomišljao da napiše neko poduže izlaganje Šri Bagavanovih učenja. Međutim, krajem 1931. god. izdata je jedna knjiga za koju se govorilo da je komentar na Šri Bagavanova učenja, ali kada ju je Lakšmana Sarma pročitao, bio je razočaran videvši da je dala iskrivljenu sliku, pa je prišao Šri Bagavanu i molećivim glasom rekao: "Ako se tvoja učenja ovako pogrešno tumače za vreme tvog života, šta će biti sa njima u budućnosti? Zar ljudi neće misliti da si ti odobrio ovu knjigu? Zar ne bi trebalo takvo pogrešno tumačenje javno osuditi?" Međutim, Šri Bagavan je odgovorio: "U skladu sa čistoćom uma (antahkarane) svakog, isto učenje se reflektuje na različite načine. Ako misliš da možeš vernije da izložiš učenje, možeš da napišeš svoje tumačenje." Dobivši tako podsticaj od Šri Bagavana, Lakšmana Sarma je počeo da piše tamilsko tumačenje na Ulladu Narpadu, koje je prvi put objavljeno 1936. god., i Maha Jogu, koja je prvi put objavljena 1937. godine. Kasnije je Šri Bagavan primetio da je od svih tumačenja Ulladu Narpadu koja su tada postojala, tamilsko tumačenje Lakšmana Sarme bilo najbolje.

Maha Joga se uglavnom zasniva na dva sanskritska dela, naime, Sri Ramana Hridayam i Guru Ramana Vachana Mala. Sri Ramana Hridayam predstavlja Lakšmana Sarmin sanskritski prevod Ulladu Narpadu (Četrdeset stihova o Stvarnosti), i Ulladu Narpadu Anubandam (Dodatak Četrdeset stihova o Stvarnosti), dva od najvažnijih tamilskih dela koja je napisao Šri Bagavan, dok je Guru Ramana Vachana Mala delo koje se sastoji od 350 stihova koje je sastavio Lakšmana Sarma, a oko 300 od njih su prevodi izabranih stihova iz Šri Muruganarove Guru Vachaka Kovai (Venac Guruovih Izreka), i svi oni jasno izražavaju usmena učenja Šri Bagavana*. Kao što je sastavio Sri Ramana Hridayam uz pomoć i vođstvo Šri Bagavana, sastavio je Guru Ramana Vachana Mala uz pomoć Šri Bagavana i Šri Muruganara, i pri takvom načinu rada je opet imao priliku da duboko prouči Šri Bagavanova učenja i da od Njega prima suštinska uputstva. Kada su jednom prilikom Lakšmana Sarmu upitali zašto je Maha Jogu i svoje tamilsko tumačenje Ulladu Narpadu napisao pod pseudonimom "KO", odgovorio je: "U tim knjigama sam napisao samo ono što sam naučio od Šri Bagavana i Šri Muruganara, pa sam pomislio: "Ko je to napisao?"

Pored mnogih stihova iz Sri Ramana Hridayam i Guru Ramana Vachana Mala koji se često navode u ovoj knjizi, autor unosi i brojne druge izreke Šri Bagavana i razgovore sa Njim, posebno u poslednjem poglavlju. Ove druge izreke i razgovore je čuo i zabeležio sam autor, a dokaz njihove autentičnosti leži u činjenici da su većina takođe zabeležena ili u knjizi "Maharšijevo Jevandelje" (Maharshi's Gospel), ili u knjizi "Razgovori sa Šri Ramanom Maharšijem" (Talks with Sri Ramana Maharshi), obe štampane kasnije.

U uvodnoj reči za prvo izdanje Maha Joge, koja je priključena i ovom, Pol Branton piše da "autor iznosi filozofski deo učenja Šri Ramane Maharšija kroz advaitski test verodostojnosti, a zatim proglašava da je učenje izvorno blago advaitskog carstva". Međutim, u predgovoru tom izdanju autor objašnjava da mu je namera zapravo bila suprotna, jer su po njegovom mišljenju Šri Bagavanova učenja glavni autoritet, i pre se može reći da ona potvrđuju verodostojnost drevnog nasleđa Upanišada, nego suprotno. Citirajmo reči samog autora:

"Drevno nasleđe – Upanišade – dobilo je značajnu potvrdu u životu i učenju Mudraca sa Arunačale, poznatog kao Bagavan Šri Ramana. Njegovim učenicima i sa Istoka i sa Zapada, pismena i usmena Mudračeva učenja su glavno otkrovenje, a drevno znanje od velike koristi jer je u potpunom skladu sa ovim učenjima. Učenja živog Mudraca zasigurno su jako zanimljiva čak i onima koji gledaju na drevno znanje kao na glavni autoritet. Na ovim stranicama tragalo se za načinom da se staro i novo otkrovenje prikaže u sintezi".

Prvo objavljeno izdanje Maha Joge je za kratko vreme naišlo na topao odjek inteligentne publike, i ubrzo ju je na francuski preveo Jean Herbert, koji ju je smatrao za "najveličanstveniju knjigu". Ovaj francuski prevod prvi put je objavljen 1939., i ponovo 1940. god., kao prvi tom edicije pod nazivom "Etudes sur Ramana Maharshi", a Svami Sidešvarananda, osnivač i predsednik Šri Ramakrišnine misije u Francuskoj, napisao je poduži predgovor, koji je završio rečima:

"... Međutim, ovaj Maharšijev misticizam počiva na temeljima dubokog inteligentnog razumevanja života i njegovih problema. A da bi se taj misticizam razumeo, neophodno je Maharšija postaviti u Njegovo filozofsko i kulturno okruženje. Sa ove tačke gledišta, nijedno delo nije tako snažno i tako verno nasleđu Indije, kao veličanstvena studija koja je ovde prikazana. Njen autor, dr K. Lakšmana Sarma je naš prijatelj. Proveo je dugi niz godina pored Maharšija, uvek dajući sve od sebe da Ga razume u svetlu reči koje je Mudrac izgovorio o filozofskim problemima i o životu prosvetljenja, koji je kao uzvišena vatra upaljena na bregu Arunačala, pravi svetionik za one koji žele da u savremenoj Indiji vide da se obnavljajući učinak upanišadskih učenja tokom vremena posvećuje.

Budući da je prvo izdanje Maha Joge naišlo na tako topao doček, Lakšmana Sarma je bio ohrabren da ga prepravi i za drugo izdanje uveća njen obim, izuzev nekoliko izmena koje je autor napravio u trećem i četvrtom izdanju. Od objavljivanja drugog izdanja, Maha Joga je prevedena i objavljena i na druge evropske jezike, kao što su nemački i portugalski.

Da kažemo i neku reč o naslovu ove knjige. Na kraju devetog poglavlja autor piše: "Mudrac je jednom rekao piscu ove knjige da je Traganje Velika Joga – Maha Joga – a razlog je taj, kao što je ovde pokazano, što su sve Joge uključene u Traganje", pa je zbog toga knjigu nazvao Maha Joga. Jednom prilikom, nekoliko godina nakon izdavanja ove knjige, Šri Bagavan je naišao na stih u Karma Purani (2.11.7), u kojem Gospod Šiva obznanjuje: "To (joga) u čemu čovek vidi Sopstvo (atman) koje sam Ja, jedino čisto i večno blaženstvo, smatra se Maha Jogom koja pripada Vrhovnom Gospodu". Pošto je ovaj stih potvrdio Njegovu izjavu da je Samoispitivanje, praksa pažnje usmerene na Sopstvo, "Maha Joga", Šri Bagavan ga je prepisao u Svoju kopiju Maha Joge na kraju devetog poglavlja. Ovo što sledi je faksimil tog stiha u Šri Bagavanovom rukopisu:

Srećni smo što objavljujemo još jedno izdanje ove vredne knjige, i sigurni smo da će ona, kao i uvek, nastaviti da obezbeđuje vođstvo i nadahnuće svim tragaocima za istinom.

Šri Ramanašramam,
14. april 1984.

T. N. Venkataraman

Beleška autora

MAHA JOGA je direktan metod pronalaženja Istine o Sebi. Ona nema ničeg zajedničkog sa onim što se obično naziva "Joga", pošto je sasvim jednostavna i oslobođena tajnovitosti. Bavi se konačnom Istinom našeg Bića koja je sama po sebi sasvim jednostavna.

MAHA JOGA oslobađa sledbenika verovanja, ne da bi ga vezala novim verovanjima, već da bi ga osposobila za uspešno Traganje za Istinskim Sopstvom, koje transcendirira sva verska ubeđenja.

MAHA JOGA je opisana kao proces odučavanja. Njen sledbenik mora da se oduči svog celokupnog znanja, jer, budući da je relativno, ono je neznanje, i stoga prepreka.

Ova Istinska Joga je predmet Upanišada. Međutim, Istina koja treba da se pronade ovom Jogom je večna i potrebno je da s vremena na vreme bude potvrđena od živih svedoka. Ova knjiga polazi sa vrlo razumnom pretpostavkom da nam jedino živi Učitelj može preneti upanišadsku Istinu, a ne same Upanišade, jer su one samo reči i još ponešto, dok je živi Učitelj inkarnacija Istine za kojom tragamo. Živi Učitelj našeg doba je Mudrac sa Arunačale, Bagavan Šri Ramana, o čijem je životu dat kratak prikaz u prvom poglavlju. Njegova učenja se u ovoj knjizi uzimaju kao glavni autoritet, a upanišadsko nasleđe kao sledeće po vrednosti, kao nešto što povećava i nadopunjuje učenja. Čitalac ne mora da prihvati ništa od onoga što je ovde izloženo, ako ne pronade da je u skladu sa stvarnim Mudračevim učenjima.

Prvo poglavlje

Mudrac sa Arunačale

Postoji duboka Istina u nama, istina nas samih, čije će nas praktično znanje osloboditi. Međutim, onaj ko želi da bude slobodan, mora da traži i da sa punim poštovanjem ispituje onoga ko je oslobođen. Tako kaže drevno nasleđe.* (Na taj način) ono naglašava potrebu za obraćanjem živom učitelju Istine stvarnog Sopstva, ako takav može da se pronade. Znanje koje dolazi proučavanjem svetog nasleđa nije od velike vrednosti; čovek može da nauči više i brže iz tišine živog učitelja, nego što za ceo život može da sakupi proučavanjem knjiga.

Veliki učitelj, Šri Ramakrišna Paramahansa, rekao nam je da postoje dve vrste Mudraca. Naime, oni koji su rođeni sa misijom da podučavaju i uzdižu druge ljude, i oni koji nemaju takvu misiju. Prvi su od rođenja neuprljani svetovnim željama. Oni zadobijaju stanje Oslobođenja otprilike u vreme kada prestaju da budu dečaci, a to čine sa malo, ili bez ikakvog napora. Ovi drugi se rađaju podložni svetovnim željama i slabostima, i moraju da prođu kroz dug period neprekidno pravilno usmerenog napora da bi dostigli isti cilj. Prva vrsta mudraca, prirodno, veoma je retka. Kad god se takav pojavi, mnoštvo učenika i obožavalaca su njime privučeni, i iz njegovog prisustva crpe veliku dobrobit. Bagavan Šri Ramana je primer toga. On je poslednji iz duge linije velikih Mudraca koji su obnovili i potvrdili učenje drevnog Otkrovenja.

Rodio se na jugu Indije, u selu Tiručuli, oko 30 milja udaljenom od Madurajja, i dobio ime Venkataraman. Otac mu je umro kada je imao dvanaest godina i nakon toga su ga podigli majka i ujaci. Dečaka su poslali da stekne obrazovanje, prvo u Dindigul, a onda u Madurai, veliki centar hodočašća. Njegovi staratelji ni slutili nisu šta mu je bilo suđeno da postane. Davali su sve od sebe da ga oblikuju prema svojim merilima. Nastojali su da ga pripreme za svetovni život tako što će mu dati "dobro obrazovanje".

Dečaku ni u kom slučaju nije nedostajalo inteligencije. Međutim, bio je nepopravljivo ravnodušan prema svojim studijama; ne bi ulagao ni najmanji napor da nešto nauči i zapamti, tako da, kada bi nešto i naučio, to bi učinio bezvoljno. Razlog je bio taj što nije imao "želju da uspe u svetu", koju svaki natprosečni dečak ima. Sada znamo da je bio jedno od onih retkih bića koja poseduju duhovnu obdarenost. To savršenstvo, koje će ga kasnije učiniti duboko poštovanim Učiteljem miliona ljudi, već je u njemu postojalo u prikrivenom obliku, a zakon prirode je da duhovna obdarenost čini čoveka ravnodušnim prema svetovnim dobitcima. Prosečan čovek je slabo obdaren u duhovnom smislu, i to je ono zbog čega lako zapada u molitve za svetovnim željama. Zbog ovih želja je primoran da ulaže velike napore za postizanje onoga što se zove uspeh u životu. Znamo da je i Šri Ramakrišna pokazivao nepopravljivu odbojnost prema "ovom obrazovanju kojim se zarađuje za hleb".

Zbog ovoga, dečak Ramana jedva da je u školi stekao nešto znanja. Međutim, sudbina je u njegove ruke stavila drevnu svetu knjigu na tamilskom, koja detaljno opisuje pripovesti o šezdeset tri Sveca Šivinog kulta. Pročitao ju je u zanosu. Imamo razloga da verujemo da je već tada bio Svetac na isto tako visokom stepenu savršenstva, i da je završio ovaj stadijum duhovne evolucije. Posedovao je mogućnost nečeg daleko višeg, naime, status Mudraca. Kada dođemo do poglavlja o Predanosti, moći ćemo da vidimo razliku između Sveca i Mudraca. Za sada bi samo trebalo da kažemo da se Mudrac razlikuje od Sveca kao zrelo voće od cveta. Svetaštvo je samo nada u

mudraštvo, koje je jedino savršenstvo. Kada je Isus rekao svojim učenicima: "Budite savršeni kao što je vaš Otac na Nebu savršen," mislio je na Mudraca, a ne na Sveca.

Još kao dečak, Ramana je bio neprekidno svestan nečeg vrhovno svetog, čije je ime bilo Arunačala. Ovo saznajemo iz pesme koju je Mudrac kasnije napisao, da bi koristila njegovim učenicima. Vidimo da je iz prošlih života preneo potpunu zrelu predanost tom misterioznom Biću koju većina od nas zove Bog, ali koja bi se ispravnije mogla opisati kao duhovni centar života. Ovo se pokazalo jednom prilikom u njegovom detinjstvu, kada je ujak oštro govorio sa njim. Potražio je utehu i mir, ne kod svoje zemaljske majke, već kod Božanske Majke u seoskom hramu. Ponekad bi zapadao u nešto što je izgledalo kao izuzetno dubok san, san iz kojeg ništa nije moglo da ga probudi. Ako možemo da sudimo po savršenstvu koje je dostigao kasnije, a koje uživa i u budnom stanju, možemo da pretpostavimo da je ovo prividno spavanje zapravo bilo duhovno iskustvo na višem nivou bivanja.

Tako se nastavio njegov dvostruki život na paralelnim ravnima – život u svetu, koji je vodio mehanički i nezainteresovano, kao neko ko mu zapravo ne pripada, i život u duhu, o kojem ljudi oko njega nisu mogli ni zamisliti. Ovo je trajalo do kraja njegove šesnaeste godine. Tada je bio u poslednjem razredu srednje škole i očekivalo se da polaže ispit za upis na univerzitet u Madrasu. Ali ovo nije moglo da se ostvari, jer se tada dogodilo nešto što je dečakovo školovanje dovelo do nenadanog završetka.

Period između šesnaeste i sedamnaeste godine je kritičan za sve. Kod prosečnog čoveka um je tada preplavljen maštanjima i željama koje se vrte oko svesti o polnosti. Ipak, za neke izuzetne duše to je vreme buđenja istinskog života, u odnosu na koji je ono što zovemo životom, zapravo smrt – životu koji započinje cvetanjem duhovnih savršenstava koja u njima već postoje u prikrivenom obliku. Ovakve primere nalazimo u životima svih Svetaca i Mudraca sveta.

Činjenica je, takođe, što se dešavalo u životima Mudraca prošlosti, da ovo buđenje po pravilu započinje iznenadnim strahom od smrti. Strah od smrti nije nepoznat običnom čoveku, budući da se javlja dosta često. Ali postoji razlika u reakciji na ovaj strah. Kod običnog čoveka ništa se bitno ne menja; on razmišlja o smrti samo kada vidi sahranu; ponekad počne da filosofira, više ili manje po tradiciji; međutim, ovo raspoloženje traje samo do sledećeg obroka. Posle toga ponovo postaje "normalan", bujica njegovog života teče istim tokovima kao i ranije.

Rođeni Mudrac drugačije reaguje na pomisao o smrti. On počinje da razmišlja o problemu smrti mirno, ali svom snagom svoje inteligencije, i ova refleksija postaje polazna tačka koncentrisanog napora da se transcendirira područje smrti. Tako je bilo u slučaju Gautama Bude.* Tako je bilo i u slučaju Ramane.

Razmišljao je: "Ko ili šta je to što umire? Ovo vidljivo telo je to što umire; rođaci dođu, odnesu ga i spale na lomači. Ali kada ovo telo umre, hoću li Ja takođe umreti? To zavisi od toga šta Ja zapravo jesam. Ako sam Ja ovo telo, onda ću, kada ono umre, Ja takođe umreti; ali ako Ja nije to, Ja ću preživeti."

Upravo tada se u njegovom umu javila izuzetno snažna želja da otkrije hoće li on – njegovo stvarno Sopstvo – preživeti nakon smrti. I pomislio je da bi najsigurniji način da to otkrije bio da odglumi proces smrti. Ovo je uradio zamišljajući da je telo mrtvo. Mrtvo telo ne priča, niti diše, niti ima ikakve osećaje. Sve ovo je zamislio tako savršeno stvarno, da mu je telo postalo inertno i ukočeno baš kao leš. Njegove životne energije povukle su se iz tela i zgusnule se u um, koji se tada okrenuo unutra, nadahnut željom da pronade stvarno Sopstvo, ako ga uopšte ima. Tog trenutka se tajanstvena snaga uzdigla iz najdubljeg jezgra njegovog bića i preuzela potpunu vlast nad celokupnim umom i životom; tom silom je on – zapravo, njegov um i život – bio uvučen unutra. Ono što se tada dogodilo predstavlja misteriju, ali nešto od toga možemo da saznamo iz učenja samog Mudraca. Moramo da pretpostavimo da je, savladan ovom silom koja je identična onom što obožavaoci zovu "milost", um zaronio duboko u Izvor svekolikog života (i uma), i utopio se u To. Sve ovo se dogodilo dok je bio potpuno budan, pa je zato postao svestan svog Stvarnog Sopstva,

oslobođen svih kretanja misli; ovo Sopstvo je slobodno od ropstva, želja i strahova, i zato je ispunjeno mirom i srećom. Stanje koje je tada dostigao je upravo stanje bez ega, opisano u jednom od narednih poglavlja – stanje u kojem vlada jedino Stvarno Sopstvo, u spokojnom miru. Tako je Ramana postao Mudrac. Nikada nećemo znati kakvo je to stanje sve dok ga sami ne dostignemo i boravimo u njemu. Ali uz pomoć Ramaninog Otkrovenja bićemo u stanju da razumemo šta ono nije.

Iz ovoga vidimo da je trajna jednousmerena rešenost da pronađemo stvarno Sopstvo – što je najviši i najčistiji oblik predanosti – način da steknemo to Sopstvo, i u skladu je sa izrekom drevnog Otkrovenja, koje kaže: "Ovo Sopstvo će pronaći jedino onaj koga Ono snažno privlači u potpunoj predanosti. Njemu se Sopstvo razotkriva kakvo Ono zaista jeste." Ovo je najviša istina svih religija. Nju je Isus izrazio drugačije: "Traži i Ono će ti biti dato; pokučaj i Ono će ti se otvoriti."

Upravo je ovo put na koji Mudrac upućuje u odgovorima učenicima i u svojim zapisima. U jednom od kasnijih zapisa on ga naziva "Direktnim Putem za sve", kojim se svi problemi života transcendiraju. Stanje koje se stiče istrajnošću na ovom putu naziva se Prirodno Stanje – Sahadžabava, jer se u njemu Sopstvo manifestuje onako kakvo Ono zaista jeste, a ne kakvim se čini neznanici. Takođe se opisuje kao Stanje bez ega i Stanje bez uma. Istina o tom Stanju, kakvom su je razotkrili Mudrac i drevno Otkrovenje, tema je sledećih poglavlja. Ovde je dovoljno da se kaže da je Prirodno Stanje najviše koje postoji – da za onoga ko je dostigao to Stanje ne postoji ništa više za čim bi trebalo da teži. Za njega je hodočašće života završeno.

Sa ovim iskustvom Ramana je postao "Mudrac", ili tačnije, Mudrac koji je oduvek bio u njemu se razotkrio. Za njega, prema tome, više nije moglo da bude dalje evolucije u duhovnosti. Um i telo su ovim Iskustvom potpuno odeljeni od Sopstva. Drugim rečima, um više ne poistovećuje telo sa Sopstvom. S obzirom da neznanje predstavlja samo ovo poistovećivanje, i ništa više, a sam um – kao što će se kasnije videti – ishod ovog neznanja, ovaj veliki Događaj se takođe naziva uništenje ili rastapanje uma. Prema tome, sasvim je tačno da za Mudraca ne postoje ni um, ni telo, ni svet. Međutim, to ne znači da su telo i um uništeni tako da ih drugi i dalje neće videti. Za njih će Mudračevo telo i um nastaviti da postoje, i izgledaće da događaji utiču na njih. U tom smislu životna istorija Mudraca može da se nastavi. On može da bude prividno aktivan na različite načine, iako ove akcije više nisu zaista njegove. Tok zbivanja posle ovog velikog Događaja, a nešto od toga je ovde ispričano, nije više istinski pripadao Mudracu. To ga više nije doticalo ni na koji način.

Ramana nije nikad pročitao niti čuo o Bezimenom, Bezobličnom, Neopisivom – učenima znanom kao Brahman, i zato nije sumnjao u Stanje koje je zadobio ovim događajem. Kasnije, kada je doznao da su svete knjige opisale stanje oslobođenosti kao ono u kojem se Sopstvo doživljava kao identično sa Stvarnošću, nije imao nimalo poteškoća da razume da je sam dostigao to Stanje.*

Sve što se kasnije dogodilo u životu Mudraca, posle ovog velikog događaja, dotiče samo telo i um, a ne samog Mudraca. Božanske osobine i moći koje su svojstvene prirodnom stanju ubrzo su se manifestovale, jer je njihovo ostvarenje bilo neophodno za ispunjenje Mudračeve misije u svetu.

Tako se desilo da je odmah nakon ovog velikog događaja, njegov um u intervalima kada nije bio u celosti apsorbovan u Prirodnom Stanju, počeo da oseća potrebu da se uhvati nekog objekta. Jedini koga je mogao da prihvati bio je Bog, u čijoj ljubavi je šezdeset tri Sveca pronašlo svoju najvišu sreću.

Zato je Ramana počeo da posećuje hram češće nego ranije. A tamo bi stajao u prisustvu Božjem, dok bi potoci suza tekli iz njegovih očiju – suze kakve mogu da teku jedino iz očiju najstrastvenijih obožavalaca. Uvek je najiskrenija molitva svih obožavalaca bila da poseduju tako duboku predanost kao što je ova, jer smatraju da je obilan tok suza manifestacija najviše predanosti, koja je sama po sebi plod božanske milosti. Možemo da razumemo ovu manifestaciju u

Ramani samo ako pretpostavimo da je u prethodnom životu bio takav obožavalac. Možda su u ovom slučaju potoci suza ispunili neku božansku svrhu. Jer suze božanske ljubavi su pročišćavajuće, i oni koji ih prolivaju su uzvišeni. Prenosnici svesti se pri tom transformišu. Zato možemo da pretpostavimo da su na ovaj način Ramanini telo i um prošli kroz promene koje su ih učinile dostojnim da služe kao prebivalište velikog Učitelja, Glasnika Boga.

Istovremeno sa ovim manifestacijama, u telu je imao snažan osećaj vreline. Sve ovo trajalo je dok Mudrac nije stigao u Tiruvanamalai i našao se u Prisustvu u tamošnjem hramu. Kažu da je i Šri Ramakrišna osećao takvu vrelinu (u telu).

Videli smo da je kao student Ramana bio uznemirujuće bezvoljan. Tada je postao gori nego ikad, jer je često zapadao u misteriozno stanje koje je zadobio svojim nenapornim traganjem za stvarnim Sopstvom. Ni kada je bio izvan tog stanja nije imao ni najmanje sklonosti ka učenju. Stariji nisu mogli da shvate šta se to desilo sa dečakom. Uvek su bili skloni da se naljute na njega zato što je nerado učio, i tada su bili razdraženiji nego ikad. Stariji brat, koji je tada takođe bio đak, veoma se razljutio zbog ovog novog ponašanja. Jednog dana, oko šest nedelja nakon njegovog prvog iskustva Stanja bez ega, brat ga je video kako ulazi u to stanje u vreme kada je trebalo da uči. Ovo je izazvalo oštru kritiku: "Od kakve su koristi ove stvari (knjige i ostalo što pripada studentu) nekome ko je takav?"

Te reči su pogodile metu. Međutim, učinak koje su proizvele nije bio očekivan za onoga ko ih je izgovorio. Dečak se i dalje samo smešio, i ponovo se prihvatao knjige. Ali u sebi je razmišljao: "Da, u pravu je. Kakve koristi imam od knjiga i škole?" Odmah mu se javila ideja da mora da napusti dom i ode da živi daleko, gde ga oni koji ga smatraju svojim neće pronaći.

Ranije je od rođaka saznao da je njegova voljena "Arunačala" isto što i Tiruvanamalai, opšte poznato mesto hodočašća. Vrativši se sa hodočašća, i odgovorivši na pitanje odakle dolazi, rekao mu je da je bio na "Arunačali". Ovo je bilo veliko iznenađenje za momka koji nikada nije pomislio da je Arunačala mesto na ovoj zemlji; rođak mu je tada objasnio da je Arunačala samo drugo ime za Tiruvanamalai.*

Ovo mesto je bilo prilično udaljeno od Maduraija da bi u ovom trenutku moglo biti njegovo odredište, ali ipak ne toliko daleko da ne može tamo i da krene. Zato je odlučio da potajno napusti dom i uputi se tamo, a da nadalje čini onako kako ga vodi Proviđenje. Sreća je išla naruku njegovom poduhvatu; školarina starijeg brata za taj mesec još nije bila plaćena, i brat mu je dao pet rupija da to učini. Od sume je uzeo samo tri rupija, misleći da će to biti dovoljno za njegovo putovanje vozom. Ostatak je ostavio, sa pismom koje pokazuje njegovu odluku da krene u traganje za svojim Božanskim Ocem, insistirajući da se za njim ne vrši nikakva potraga.

Kupio je kartu i ušao u voz u Maduraiju, ali čim je zauzeo svoje mesto, ušao je u Stanje bez ega, i ostao u njemu skoro sve vreme. Za vreme puta nije osećao glad, i skoro da ništa nije jeo. Pogrešio je u planiranju putovanja, ali ovo se, srećom, dobro uklopilo. Morao je da prepešači deo puta jer mu nije ostalo dovoljno novca. Međutim, usput je založio svoje zlatne minduše, i sa dobijenim novcem mogao da stigne u Tiruvanamalai vozom.

Odmah je otišao u Prisustvu u hramu i zaplakao u ekstazi: "Oče, došao sam, sledeći Tvoju zapovest". I odjednom je goruća vrelina u telu nestala, a s tim i osećaj da nešto nedostaje. Posle ovog više nije bilo izliva suza, sem jednom, kada je mnogo kasnije sastavljao devocijsku himnu, da bi koristila njegovim učenicima, a koja je jedna od njegovih "Pet Himni Arunačali".

Izašavši iz hrama potpuno je promenio svoju spoljašnjost, ali ovo je učinio mehanički, bez razmišljanja i donošenja odluka. Berberin je ponudio svoje usluge i ubrzo je momku potpuno obrijana glava. Sveo je veličinu svoje odeće na onoliko koliko je bilo nužno za kaupinu – platno oko bedara, i bacio na stepenice bazena ostatak novca, odeće i svega ostalog što je doneo sa sobom sa poslednjeg zaustavljanja na putovanju. Sve ovo je učinjeno sa ubeđenjem da telo nije on, i da ne zaslužuje da se prema njemu odnosi kao da je od neke važnosti. Čak je propustio kupanje koje redovno sledi nakon brijanja. Međutim, na povratku u hram pokvasio ga je iznenadni pljusak.

Dugo posle ovoga nije imao utvrđeno mesto boravka. Samo je mirovao na bilo kom mestu gde je neuznemiren od znatizeljnih i neozbiljnih ljudi mogao da ostane u Stanju bez ega. U dugim periodima je bio potpuno nesvestan tela i okruženja. Ljudi koji su posmatrali njegovo ponašanje pretpostavili su da je pustinjač koji je uzeo zavet ćutanja. Zato nisu pokušavali da ga nagovore da govori, a on nije činio ništa da im objasni njihovu zabludu. Ostajao je tih. Ova nenamerna tišina se nastavila mnogo godina, tako da je vremenom izgubio moć govora. Kasnije, kada su mu dolazili učenici, a trebalo je da im odgovori na pitanja, morao je da piše svoje odgovore. Međutim, uz dosta napora je nakon izvesnog vremena povratio moć govora.

Nikada mu nije nedostajalo hrane jer su ljudi prepoznali njegovu uzvišenu duhovnost i bili željni da obezbeđuju njegove potrebe, da bi stekli zasluge služeći sveca. Međutim, na početku je imao problema sa nestašnim dečacima, što ipak nije remetilo njegov unutrašnji mir.

Ubrzo nakon dolaska u Tiruvanamalai, kao rezultat njegovog neprekidnog iskustva Stanja bez ega, ostvario je istinu najvišeg drevnog Otkrovenja: "Ja i moj Otac smo jedno". Tako je postao savršeni Mudrac. Više nije morao da uranja u sebe da bi uživao sreću stvarnog Sopstva. Posedovao ju je sve vreme, bilo da je bio svestan sveta ili ne. Tako je bio u stanju da ispuni svoju misiju u svetu kao Glasnik Boga – ili, tačnije, Stvarnog Sopstva, pošto nema drugog Boga do Sopstva. Ovo predstavlja Stanje neometanog iskustva stvarnog Sopstva koje je poznato kao Prirodno Stanje (Sahaḍabava).*

Intenzivna potraga za nestalim dečakom, koje se prihvatila njegova porodica, pokazala se neuspešnom. Međutim, nekoliko godina nakon njegovog bekstva, sasvim slučajno su saznali da se nalazi u Tiruvanamalaiu. Prvo je došao stric, a potom i majka, saletajući ga nagovaranjem da se vrati kući i da živi blizu njih, ako već ne želi da živi sa njima. Međutim, nisu mogli da ostave nikakav utisak na njega; izgledalo je kao da nije priznavao njihova prava na njega. Takva svojatanja su se zasnivala na pretpostavci da je njegovo telo on sam.

Mnogo kasnije je majci i starijem bratu – jedinom živom u to vreme, dozvolio da žive sa njim. Iskoristio je prednost ove prilike da podučava i vodi svoju majku na putu do duhovnog savršenstva.

U ranom periodu života u Tiruvanamalaiu, Mudrac je prošao kroz mnoga iskušenja. Međutim, ništa nije moglo da poremeti njegov mir. On služi kao primer istine, izražene u Giti i drugim svetim knjigama – da čoveka koji je čvrsto utemeljen u Stanju bez ega, neće uzdrmati ni najteže nevolje.* Izgleda ispravno objašnjenje da su događaji spoljašnjeg sveta, uključujući čak i one fizičke, nestvarni za Mudraca, jer on prebiva u Stanju neranjive sreće, sreće koja je toliko obilna da isijava iz njega, privlači učenike i obožavaoce, vezujući ih za ceo život. Zaista, mnogi od njih ga vide kao Boga u ljudskoj formi.

Zanimljiva je činjenica o ovom Mudracu da nikada nije posedovao nikakvo knjiško znanje koje se tiče stvarnog Sopstva. Drevno nasleđe koje otkriva onoliko istine o Sopstvu koliko se može izraziti rečima, nije nikada došlo do njega, niti ga je iko inicirao u tajne tog nasleđa. Nije čak ni znao da postoji tako nešto dugo nakon što je zadobio Stanje koje je njihova tematika. Ali, kada su mu došli učenici, a neki od njih želeli da se njihovo unutrašnje razumevanje određenih nejasnih odlomaka iz svetog nasleđa rasvetli, morao je da pročita te knjige. Razumeo je njihova skrivena značenja savršeno lako, jer su one opisivale baš to stanje – Stanje bez ega – koje je on neprekidno uživao kao svoje. Zato je bio u mogućnosti da obznani ispravnost značenja tih odlomaka, značenja koje nadilazi sposobnost razumevanja najmarljivijih proučavalaca tog nasleđa. Tako se dogodilo da je ovaj Mudrac bio izuzetak od opšteg pravila drevnog nasleđa da svako ko teži Stanju Oslobođenja mora da postane učenik kompetentnog Učitelja koji bi ga inicirao u tajne. Za kompetentnog Učitelja postoji reč "Guru".

Još jedna poučna osobina Mudraca je da više podučava Tišinom nego rečima. Posetioci mu dolaze iz svih krajeva, sa hrpom pitanja. Ali, kada se nađu u njegovom prisustvu, nakon što se

dolično poklone, zaborave na njih. Nakon izvesnog vremena otkriju da su ona isparila. Uvidali su da pitanja ne zahtevaju odgovor, ili su nalazili odgovore u sebi.

Mudrac, međutim, sasvim spremno odgovara na bilo koje pitanje ako nije isključivo svetovno. Pritom su mu rečenice jasne, ali kratke. Po pravilu su njegova učenja oslobođena tehničkih termina kojima obiluje većina knjiga. A kako govori, tako i piše. To se može uzeti kao dokaz da govori iz sopstvenog iskustva – ne iz poznavanja knjiga. Učen čovek ne može da priča a da ne upotrebi frazeologiju knjiga koje je proučavao. Može da se kaže da knjige gospodare čovekom, a ne čovek knjigama.

Mudrac je napisao nekoliko knjiga, sve vrlo kratke, ali prepune značenja. Međutim, nije ih pisao zato što je sam hteo da piše knjige, već zato što su ga na to nagovorili neki učenici koji su žarko želeli da čuju Otkrovenje od samog Mudraca – budući da nisu bili zadovoljni postojećim svetim nasleđem. Takođe je, na zahtev učenika, preveo na tamilski nešto od starog svetog nasleđa. Učenici ovog Mudraca su u boljem položaju od onih koji moraju da se oslanjaju na drevno nasleđe prošlosti. Usmeni odgovori na pitanja koje je Mudrac dao, takođe su zapisali učenici.

Učenici dolaze kod Mudraca iz svih krajeva sveta i crpe dobrobiti od njegovog tihog uticaja i od učenja u skladu sa snagom njihove želje za oslobođenjem od ropstva. Njihovi utisci o njemu se razlikuju zavisno od njihovog mentaliteta. Ali svi priznaju da je jedinstvena ličnost, vredna dubokog poštovanja. Koja je tajna ove njegove moći? Ta, da je dostigao stanje Oslobođenja kojem svako teži, više ili manje iskreno. Neki u njegovom prisustvu naslućuju blagodet tog stanja bivanja.

Jedna posebna osobina koja ga izdvaja kao jedinstvenog je činjenica da ni pohvala, ni pokuda nemaju nikakvog uticaja na njega; niti mu godi da čuje reči hvale o sebi, niti ga povređuju reči pokude i omalovažavanja. Možda izgleda da ovo nije mnogo važno. Međutim, činjenica je da neke druge savršenosti karaktera mogu biti uočljive kod svakog dobrog čoveka, ali ne i ova posebna crta. Ovo je zaista jedina osobina po kojoj može da se prepozna Mudrac. Ukazano je na to da čak i najsvetiji ljudi – ako nisu dostigli Stanje bez ega – reaguju na pohvale i pokude isto kao i obični ljudi. Sve dok i tračak ega opstane, nemoguće je ne biti dotaknut pohvalom ili pokudom. Jedino Mudraca u Stanju bez ega one ne dotiču.

Budući da je lišen ega, Mudrac ne vidi razliku između sebe i drugih, niti između ličnosti. Za njega ni pol, ni bogatstvo, ni socijalni status ne postoje. Njegov osećaj jednakosti je apsolutan. Čak se i prema životinjama, psima, mačkama, vevericama, odnosi kao prema ljudima. Izgleda neverovatno, ali u njegovim očima niko nije nezalica ili grešnik.

Mnogi tvrde da jedino Mudrac može da prepozna Mudraca, i da otuda niko ne može sa sigurnošću da tvrdi da li je neko Mudrac. Ovo nije sasvim tačno. Onaj ko je ozbiljno odlučio da pronade kompetentnog vodiča – Gurua – na putu Oslobođenja, mora da odluči da li je osoba koju je odabrao, Mudrac. Ako je čistog i predanog uma, božanska milost će mu pomoći da učini pravi izbor. Za njega bi takođe bilo od pomoći da razume duboke istine kojima podučava Mudračevo Otkrovenje. Spomenuli smo već neka obeležja stvarnog Mudraca. Još neka će biti zabeležena kasnije.

Misija rođenog Mudraca ili Glasnika Boga je dvostruka. On obnavlja i potvrđuje bitnosti starog Otkrovenja. Takođe svojim učenicima služi kao centar božanske milosti, posebno onima koji ga intuitivno, ili kroz razumevanje svetog učenja, prepoznaju kao otelotvorenje Boga, i zato osećaju prema njemu istu predanost koju su ranije osećali prema Bogu, pošto ne vide razliku između njih. Ovo je u skladu sa duhom drevnog svetog nasleđa, što je izraženo u stihu koji sledi.

"Klanjam se Gospodu Božanske Mudrosti, beskrajnom kao nebo, koji je trojstvo u jednom, kao Bog, Guru i Stvarno Sopstvo." Izgleda da za onoga ko razume ovu istinu i postane učenik i poklonik Mudraca, možda nije sasvim neophodno da ode ili stalno živi pored njega. Mudrac transcendirira vreme i prostor i, prema tome, on je svuda.

Sada ćemo proučiti učenja svih Mudraca, uvek posebno ističući učenja Ovog.**

Drugo poglavlje

Da li smo srećni?

Svet je za nas sredstvo za postizanje cilja, naime sreće. Bar je tako za većinu nas. Postoje neki koji tvrde da smo ovde zbog sveta, a ne zbog sebe. Oni misle da ne bi trebalo da živimo za sebe, već za svet. Međutim, to je sasvim drugo pitanje. Činjenica je da na prvom mestu živimo za sebe, ali takođe i za svet, zavisno od toga koliko je dobro sveta i naše dobro. Budući da je tako, moraćemo da razmotrimo, pre ili kasnije, da li smo pronašli sreću, i ako nismo, zašto. Moraćemo ozbiljno da se zapitamo, nismo li, tražeći sreću u ovom svetu, iz njega izvukli neke pogrešne pretpostavke.

U život krećemo sa verom da sreća može da se dobije kroz svet, a većina ljudi nastavlja da veruje ovako do samog kraja. Nikada se ne zaustave da promisle. Ne obraćaju pažnju na činjenicu da se njihove nade u sreću nisu ostvarile. Kako onda mogu da razmotre sledeće pitanje, zašto su se ove nade izjalovile?

Nijedna religija niti filosofija sveta ne može za nas da učini ono što mi sami možemo da učinimo za sebe, ako se zaustavimo da promislamo. Jer ono što dobijamo od njih samo je obilje umne građe – puki oblici misli i govora koji nemaju veze sa onim šta zaista jesmo. Jedino ono što otkrijemo iz sopstvenog iskustva može za nas da bude od stvarne koristi. Ali čak nam ni ono neće ukazati na prave vrednosti, sve dok ne zastanemo da o njemu razmislamo. Ako nas ove religije i filosofije brže dovedu do dana kada ćemo to učiniti, onda one za nas čine sasvim dovoljno.

Ono što sprečava da to učinimo je verovanje da dobijamo od života – ili ćemo uskoro dobiti – ono što želimo, sreću. Jedino što može da uzdrma ovo verovanje je iskustvo tragične strane života. Mudrac sa Arunačale nam je rekao da je ovo način Prirode, i daje nam analogiju snova da to dokaže. Kada sanjamo o prijatnim stvarima, ne budimo se; ali to činimo čim imamo zastrašujuće vizije. Život bezbrižnog uživanja, po prirodi, šteti ozbiljnom razmišljanju o ozbiljnim temama. Kad je ovo u pitanju, ni ljudi sa religioznim umovima nisu ništa bolji od nas ostalih.

Pretpostavimo da smo uvideli da je život razočaravajući, ako ne i sasvim nesnosan – da smo došli do tog zaključka u vezi nas lično ili nas kao predstavnika cele ljudske rase. Moramo ovo da pretpostavimo, budući da ovakva ispitivanja služe samo onima koji su došli do takvog zaključka. Zapravo, mnogi od nas su do njega došli više puta, uvek iznova i iznova.

Šta smo tada uradili? Konsultovali sveštenike i astrologe, molili se Bogu; ovo su poznati lekovi, smišljeni protiv bolesti koja nam svima nanosi patnju. A oni samo odlažu trenutak krize. To će se tako nastaviti sve dok ne otkrijemo zašto se to dešava.

Tragali smo za srećom svih ovih tegobnih godina. Uvek iznova smo bili vrlo blizu da je steknemo i zauvek zadržimo, ali svaki put smo bili prevareni. Međutim, pošto nismo o tome nikad razmišljali – što ćemo od sada da činimo – jednostavno smo nastavljali po starom. Ako sada to učinimo, javiće nam se misao da smo verovatno započeli traganje za srećom bez ispravnog razumevanja njene istinske prirode i njenog izvora.

Prvo, pogledajmo samu sreću i otkrijmo šta ona jeste. Ono što smatramo srećom je nešto trajno – nešto što boravi uz nas u svojoj svojoj svežini i čistoti dokle god mi sami postojimo. Ono što nam je svet dao je nešto prolazno i promenljivo, što se naziva zadovoljstvo. Sreća i zadovoljstvo su dve potpuno različite stvari. Međutim, mi pretpostavljamo da je zadovoljstvo sastavni deo sreće.

Pretpostavljamo da ako možemo da osiguramo sebi neprekidni tok zadovoljstva, time osiguravamo i sreću. Međutim, sama priroda zadovoljstva je kratkotrajnost, jer je zadovoljstvo samo naša reakcija na spoljašnje stvari. Neke nam pružaju zadovoljstvo, pa pokušavamo da ih zadobijemo i zadržimo. Međutim, isti objekti nam ne pružaju isto zadovoljstvo sve vreme. Ponekad čak zadaju i patnju. Tako nam je često ukraćeno zadovoljstvo koje smo očekivali, pa uvidamo da moramo ponekad iskusiti i patnju. Zadovoljstvo i patnja su, zapravo, nerazdvojni saputnici.

Mudrac sa Arunačale nam kaže da čak ni zadovoljstvo ne dolazi iz stvari. Kada bi zaista bilo tako, tada bi ga moralo biti više ako čovek ima više stvari, manje ako ih ima manje, a nimalo ako ih uopšte nema. Ali to nije slučaj. Bogati, koji imaju obilje stvari, nisu zaista srećni, niti su siromašni, koji imaju vrlo malo, zaista nesrećni. A svi oni su potpuno srećni tek kada se domognu dubokog sna bez snova. Da bi bili potpuno sigurni da ćemo neometano uživati u spavanju, snabdevamo se svim mogućim veštačkim pomagalicama – mekim krevetima i jastucima, zavesama protiv komaraca, toplim prekrivačima ili ventilatorima, itd. Smatra se da je nesаница velika nevolja. Zbog toga su ljudi u stanju da otruju sam izvor života, mozak, smrtonosnim drogama. Sve ovo pokazuje koliko volimo da spavamo. A volimo, jer smo tokom spavanja srećni.

Stoga opravdano naslućujemo da je istinska sreća – kao što su nam mnogi mudri ljudi rekli – nešto svojstveno našoj unutrašnjoj prirodi. Mudraci su uvek podučavali da zadovoljstvo nema nezavisno postojanje, da ono uopšte ne prebiva u spoljašnjim objektima. Izgleda da je tako zbog puke podudarnosti. Zadovoljstvo se izaziva oslobađanjem prirodne sreće, zatvorene u unutrašnjim dubinama našeg bića. Ovo oslobađanje se dešava samo kada se, nakon vrlo mukotrpnog nastojanja, željeni objekat dobije, ili kada se omraženi objekat otkloni. Kao kad izgladneli ulični pas glode izlizanu kost, i oseća ukus sopstvene krvi može da pomisli da je to ukus kosti, tako i mi pretpostavljamo da se zadovoljstva u kojima uživamo nalaze u stvarima koje tražimo i stičemo. Može se reći da je želja uzrok progonstva našeg bića i sreće koja je unutar nas, i da samo za ono kratko vreme kada nje nema, možemo da okusimo nešto od te sreće.

Pošto skoro sve vreme želimo nešto da dobijemo, ili da se nečega rešimo, sve to vreme smo i nesrećni. Želja da se nečega oslobodimo pojavljuje se zbog straha. Zato su želja i strah dva neprijatelja sreće. A sve dok dozvoljavamo da im budemo podložni, nećemo biti odista srećni. Sama podložnost želji i strahu predstavlja nesreću; a što su jači želja i strah, dublja je i nesreća.

Želja nam svaki put kaže: "Sada ostvari ovo, pa ćeš biti srećan". Bezuslovno joj verujemo i nastojimo da to dobijemo. Nesrećni smo kad nam to nedostaje, ali zaboravljamo na nesreću prilikom napora. Ako to ne dobijemo, mi patimo. Ali, nismo srećni ni ako to dobijemo, jer želja tada nalazi nešto drugo za čime ćemo težiti, i tako ne uspevamo da vidimo kako se želja igra sa nama sve vreme. Činjenica je – želja je kao bunar bez dna koji niko ne može da napuni. Ona je poput sveproždiruće vatre koja spaljuje pomamnog, što je više hranimo.*

Kao što željama nema kraja, nema kraja ni strahu. Jer nema kraja ni onome što zbog straha želimo da izbegnemo.

Tako dolazimo do ovog zaključka: sve dok želja i strah imaju prevlast nad nama, nikada nećemo biti srećni. Ako smo spremni da ostanemo u njihovom ropstvu, moramo, kao razumna bića, da odbacimo sve nade u sreću.

Ali, znajući da su želje i strah naši neprijatelji, zar ne možemo da ih otklonimo jednostavnom snagom volje? Odgovor koji nam daje iskustvo je "Ne". Možemo kao stoici da se rvemo sa njima i da ih savladamo na neko vreme. Međutim, pobeda nije trajna, i na kraju dižemo ruke od borbe. Bez pomoći nekog drugog, osećamo, ne možemo da se nadamo da ćemo dostići trajno oslobođenje. A ko nam može pomoći, ako ne onaj koji je sam savladao želju i strah, i tako za sebe osigurao savršenu sreću?

Takvog moramo da tražimo i da ga nađemo, ako smo iskreno i ozbiljno rešeni da se oslobodimo ovih naših neprijatelja – neprijatelja sreće. Jedino nam on može pokazati put i dati snagu da njime zakoračimo, jer on zna i cilj i put. Drevno nasleđe nam kaže – sada možemo videti da je to tačno – da onaj ko ozbiljno teži za slobodom mora da traži onoga ko je sam oslobođen i da mu s punim poštovanjem postavlja pitanja. Onaj ko snažno oseća potrebu da se izleči od nesreća koje su neodvojive od života, ne može više da živi bez traganja za nekim ko je kompetentan da ga vodi pravim putem. On ne može da se uzdrži od toga, kao što ni bolestan čovek ne može da se uzdrži, a da ne krene u potragu za lekarom.

Bilo je ljudi u prošlosti koji su ostvarili istinsku sreću i na taj način mogli da pomognu i drugima. Ono čemu su oni podučavali svoje učenike zapisano je, više ili manje verodostojno, u spisima religija koje su, kako se pretpostavlja, oni osnovali. Međutim, zapisi kakve sada nalazimo su nepotpuni, i više ili manje izobličeni nedostatkom bistrine uma onih koji su ih zapisali. Učenja su predavana usmeno i nisu bila zapisana dugo nakon što su Učitelji preminuli.* Ona za nas ne mogu da imaju istu vrednost kao reči koje čujemo od živog Učitelja ne samo zato što tada možemo biti sigurni da je učenje izvorno, već prvenstveno zato što je živi Učitelj centar duhovne snage koja nam nedostaje. Jedan od takvih Učitelja je Mudrac sa Arunačale.

Treće poglavlje

Neznanje

Jedino Mudrac može da postavi tačnu dijagnozu naših nevolja i da prepíše pravi lek. Jedino on može da rasplete zamršeno klupko ispravnog i pogrešnog znanja koje ispunjava naše umove.

Prvo što nam kažu Mudraci je da je uzrok svih naših patnji jedino u nama samima, a ne izvan nas. Kažu da je Buda rekao: "Vi sebi sami nanosite patnju; niko vas na to ne prisiljava." Mudrac sa Arunačale kaže to isto u odgovoru na pitanje da li u samom planu sveta postoji nešto korenito pogrešno: "Svet, onakav kakav jeste, sasvim je u redu; mi smo ti koje bi trebalo kriviti zbog pogrešnog načina mišljenja. Ono što treba da uradimo je da pratimo prvobitnu grešku do mesta odakle izvire u našoj podsvesti, i iskorenimo je. Tada će sve biti u redu".

Ovo otkrivanje i otklanjanje naše temeljne greške je jedini efikasni lek koji postoji; svi ostali su samo ublažavajuća sredstva. Najviše što se za njih može reći je da na svoj način pomažu da nas dovedu do pravog leka. Religiozna verovanja i prakse (koje dele svet) samo u toj meri imaju vrednost. Često samo zarobljavaju i oslabljuju um, i tako odlažu dan oslobođenja.

Zapravo, sa ove tačke gledišta, iskren i ozbiljan skeptik može da bude u daleko boljem položaju od zadržanog vernika – onog koji nema razuma da vidi da sve ove religije postoje zbog čovečanstva, a ne čovečanstvo zbog religija. Takav čovek se lakomisleno i neoprezno drži svojih verovanja kao stvarnih iskustava Istine, Istine po sebi, a ne kao sredstva kojom se ona stiče, pa čak i ne pomišlja da se njegova uverenja lako mogu pokazati kao pogrešna. Takozvani skeptik zapravo nije skeptik ako veruje da postoji nešto što je istinito, i da je jedino to važno. Slobodno se može reći da je onaj koji je predan istini najbolji od svih obožavalaca. Nijedan vernik nije vredan pažnje ako ne uspe da razume da je istina sve i sva, i da bi verovanja trebalo da se čuvaju kao sveta jedino radi istine. Takav čovek je u mnogo lošijoj poziciji od poštenog i ozbiljnog skeptika, jer je, pre svega, vrlo nerad da započne ispitivanje koje je prikazano u ovim poglavljima. Zatim, ako ode kod Mudraca i od njega zatraži vođstvo, vrlo je lako moguće da će pogrešno razumeti ono što bi Mudrac mogao da mu kaže. Iz ovog razloga se dešava da Mudraci, po pravilu, ne iznose sva učenja na isti način svim ispitivačima. Oni kriju dublje istine od onih čiji umovi nisu otvoreni. Jer je pogrešno shvaćena istina pogubnija od samog neznanja.* Ko god je, stoga, željan da u potpunosti primi uputstva od Mudraca, mora da bude spreman da ostavi po strani svoja verovanja. On ne sme da bude fanatično vezan ni za koju veru. Učenik otvorenog uma, koji poseduje malo, ili nikakvog knjiškog znanja, zbog toga je u boljoj poziciji od učenih, čiji su umovi porobljeni raznim verama.

Mi tada otvorenih umova odlazimo kod Mudraca i pitamo ga zašto smo zarobljeni željama i strahovima. On nam odgovara da je to zato što ne poznajemo sebe dovoljno dobro – mislimo da smo nešto što zapravo nismo.

Na prvi pogled može izgledati da je ovaj odgovor dvostruko pogrešan. Mi nismo sposobni da vidimo kako je ispravno znanje o sebi neophodno za ostvarenje ciljeva života. Želimo da znamo kako da pokorimo ovaj svet svojim prohtevima, ili, još bolje, kako da se prilagodimo svetu, tako da iz njega možemo da izvučemo najviše što možemo. Ne vidimo kako pravilno poznavanje sebe može da nam bude od pomoći u svemu ovome. I drugo, potpuno smo ubeđeni da sebe zaista poznajemo dovoljno dobro.

Verujemo da je znanje od velike vrednosti i trudimo se da saznamo istinu o svemu na šta nailazimo u životu. Čak smo u ovome toliko fanatični, da tekovinu znanja smatramo prinudnom obaveznom za sve. A sve ovo znanje se tiče sveta – ne nas samih. Tokom vekova, svaki pojedini

narod, ili grupa naroda, nagomilavala je ogromne hrpe znanja – istoriju, geografiju, astronomiju, hemiju, fiziku, etiku, teologiju, biologiju, sociologiju, čak i ono koje ponosno nazivamo filosofijom ili metafizikom. Ako je sve ovo znanje, onda je zajedno sa njegovim nagomilavanjem moralo da dođe do postojanog porasta ljudske sreće. Međutim, to nije tako.

Može se tvrditi da nam je nakupljeno znanje dalo veću prevlast nad slepim silama Prirode, i da je zato korisno. Međutim, nije tako. Jer, ova prevlast je nesrećnom sudbinom data nekolicini, a što je veća ova neravnoteža, dublja je degradacija i očaj u koji tonu mase. Uviđanje njihove nesmanjene bede može samo da zatruje ono malo sreće – ili prividne sreće – namenjenu nekolicini srećnih koji nisu potpuno sebični. Milenijum, koji su naučnici već zaboravljenog doba predskazivali, sada je udaljeniji nego ikada. Zapravo, nauka je dovela svet do stanja u kojem sam život ljudske rase biva ozbiljno ugrožen. Ne. Krajnja je zloba – nedostojna onoga ko teži čistoj i nepomućenoj sreći – da ostane pri tvrdnji da je sve ovo znanje bilo za nekoga korisno. A ovo bi trebalo da nas dovede do sumnje da li je ovo uopšte znanje. Možemo da sumnjamo da sreća može da se zadobije kroz ovakvu vrstu znanja. Učenja Mudraca potvrđuju ovu sumnju. Mudrac sa Arunačale ide čak toliko daleko da je okarakterisao sve ovo znanje kao neznanje.

Jednom prilikom je mladić koji je tek završio fakultet (posebno se bavio naučnim proučavanjem), došao kod Mudraca i pitao ga o "šupljem zidu neznanja" s kojim se naučnik suočava u svojoj potrazi za konačnom istinom univerzuma. Istražujući "beskonačno malo", bio je u mogućnosti samo da nagađa o postojanju i ponašanju određenih misterioznih entiteta nazvanih elektroni, protoni, pozitroni i neutroni, ali nije mogao da dopre do njih i da ih spozna neposredno. Da i ne govorimo o pronalaženju jedine konačne supstance, uzroka svega. S druge strane, u svojim istraživanjima "beskonačno velikog", nije mogao da dopre dalje od nebule ili zvezdane prašine, za koju se pretpostavljalo da je sirov materijal kreacije. Niti je mogao da otkrije tajne temelja sve objektivnosti, naime, vremena i prostora.

Mudrac je odgovorio da ispitivanje spoljašnjeg sveta nikada ne može da odvede ničem drugom do neznanju. Rekao je da kada neko nastoji da zna nešto drugo osim samog sebe, ne starajući se da spozna istinu o sebi, znanje koje se tako stiče nikako ne može da bude pravo znanje. (Ulladu Narpadu, stih 11).

Ovo može da nam izgleda kao vrlo čudan razlog zbog kojeg se diskredituje celokupno ljudsko znanje jednim zamahom. Međutim, malo nepristrasnog razmišljanja jasno će pokazati da je Mudrac u pravu. Prvo, kao što smo videli, ovo znanje je već sumnjivog porekla jer nije uspelo da doprinese ljudskoj sreći. Drugo, ne postoji ništa što liči na pravu usaglašenost onih koje smatramo znalcima. Često za ovaj nedostatak usaglašenosti ljudi i ne saznaju, jer većina onih za koje se pretpostavlja da znaju, žive u slozi praveći buku, dok su oni koji mnogo više znaju – ne slažući se sa većinom – praktično u tišini. A zaista se često dešava da su ovi u pravu, a ne bučna većina osrednjih umova. Običan čovek pretpostavlja da postoji nauka, nezavisno od naučnika. Međutim, kao u religiji i filosofiji, tako i u nauci postoje razlike u mišljenju, usled razlika u urođenoj inteligenciji i karakteru. Gospodin Bernard Šo je primetio da je preobraćanje divljaka u hrišćanstvo zapravo preobraćanje hrišćanstva u divljaštvo. Divljak ne prestaje da bude divljak time što ga pokrste i poduče katehizmu. Pokušaj pronalaženja istine zahteva od tragaoca određeno savršenstvo uma i srca, koje je zasigurno retko. Univerzalno obrazovanje sigurno nije uspelo da uveća broj zaista kompetentnih istraživača. Prema tome, proizilazi da iste činjenice različite ljude dovode do različitih zaključaka. Zbog toga moramo da se složimo da je Mudrac, ipak, možda u pravu.

Objašnjenje koje je Mudrac dao jeste: da bi neko znao istinu o bilo kojoj stvari, mora prvo da poznaje sebe. On pritom misli da onaj ko ne poznaje sebe, od početka pravi grešku koja iskrivljuje sve znanje koje zadobija svojim ispitivanjima. Znalac Sopstva oslobođen je mogućnosti da načini ovu grešku, pa je zato jedino on kompetentan da pronade istinu o svetu ili o stvarima u svetu. Osobenost tobožnjeg znalca neizbežno oblikuje znanje koje stiče. Sticanje pravog znanja bi bilo moguće samo ukoliko bi tobožnji znalac bio opremljen za takvu potragu.

Ovo je istinsko objašnjenje činjenice, koju bi mnogi porekli, zašto je nauka pretrpela neuspeh. Naučnik smatra da nema potrebe da dobro poznaje sebe. U svakom slučaju, on započinje svoje istraživanje objektivne stvarnosti sa određenim pogrešnim predstavama o sebi.

Ali, zar mi ne poznajemo sebe? Mi mislimo da se znamo. Prosečan čovek je vrlo siguran da dobro poznaje sebe. Verovatno ne bi ni mogao da uvidi da nije u pravu, čak i ako mu to kaže Mudrac. Da bi se uočila i priznala činjenica da ne poznajemo sebe, da su sve one predstave koje smo negovali bile pogrešne, neophodan je vrlo napredan i vrlo pročišćen um. Mudraci nam kažu da su naše predstave o sebi smesa istina i grešaka.

Jednom je nekoliko sledbenika religije koja veoma osuđuje korišćenje "idola", došlo kod Mudraca i počelo da mu postavlja pitanja. Cilj im je bio da od Njega dobiju priznanje da je pogrešno obožavati idol kao Boga. Jedan od njih je pitao Mudraca: "Ima li Bog neki oblik?" Mudrac je odgovorio: "Ko kaže da Bog ima oblik?" Čovek je tada upitao: "Ako je Bog bezobličan, nije li onda pogrešno obožavati Ga u idolu?" Mudrac je rekao: "Pusti Boga na miru: reci mi da li ti imaš oblik?" Pitalac je bez oklevanja odgovorio: "Da, ja imam oblik, kao što vidite." Mudrac je rekao: "Šta! Da li si ti ovo telo koje je visoko oko metar i nešto, tamne puti, sa bradom i brkovima?" "Da". "Ako je tako, zašto telo ne kaže onima koji se spremaju da ga odnesu na spaljivanje: 'Ne, ne, ne smete me odvesti. Ova kuća je moja i hoću da ostanem ovde!'" Tada je sagovornik konačno uvideo gde je pogrešio, i rekao: "Nisam bio u pravu; ja nisam telo; ja sam život koji obitava u njemu." Tada je Mudrac objasnio: "Slušaj. Sve do sada si ozbiljno verovao da si ovo telo, ali sada vidiš da nisi bio u pravu. Shvati, ovo je prvobitno neznanje. Iz njega neminovno izrasta celokupno neznanje koje porobljava ljude. Sve dok ovo osnovno neznanje opstaje, ne znači puno da li smatraš da Bog ima formu ili je nema. Ali kada ovo osnovno neznanje nestane, sa njim će i sva ostala nestati." Mudrac, vidimo, postavlja dijagnozu bolesti – ropstvo željama i strahovima – kao nečega što je izazvano nepoznavanjem našeg istinskog Sopstva, i pogrešnom pretpostavkom koja iz toga sledi, da je telo Sopstvo. A ovo se potvrđuje zapažanjem da se želja i strah javljaju zbog tela.

Većina od nas nije ništa mudrija od sagovornika u ovom dijalogu. Svi smo potpuno ubeđeni da je telo – koje je neprekidno u našim mislima i koje je predmet sve naše zabrinutosti – sopstvo. Prethodni dijalog takođe pokazuje da ovo verovanje nije ispravno.

U prethodnom dijalogu sagovornik je verovao u besmrtnost Sopstva, prema tome, nije mogao drugo, nego da prizna da je pogrešio. Međutim, postoje materijalisti i ateisti koji ostaju pri tvrdnji da ne postoji drugo Sopstvo osim tela. Ali, kada za svog učitelja imamo Mudraca, argumenti ovih ljudi nemaju značaja. Jer Mudrac govori sa autoritetom direktnog iskustva, i mi smo daleko spremniji da verujemo njemu nego ovim polu-filosofima. Ipak, Mudrac ne koristi mnogo reči, niti kaže: "Moraš mi verovati, jer ja o ovoj činjenici imam znanje iz prve ruke". Naprotiv, on nastoji da nas ubedi pomoću argumenata koji se zasnivaju na našem sopstvenom iskustvu. Verovatno teško može da se uvidi puna snaga ovih argumenata, sve dok se celokupno njegovo Otkrovenje ne usvoji. Za sada ćemo se zadovoljiti sažetim prikazom tih argumenata. Na prvom mestu, Sopstvo neprekidno postoji u sva tri stanja bivanja koja su nam poznata, naime, budnosti, snu i spavanju, dok telo postoji samo u prva dva, ali ne i u trećem. Ovo neće biti sasvim ubedljivo, posebno onima čiji su umovi duboko zapleteni u materijalistički način razmišljanja. Međutim, čak i oni mogu da vide da postoji stanje – naime, spavanje – u kojem Sopstvo postoji bez tela.

Drugi argument je da je Sopstvo jedina neosporna stvarnost, dok se u stvarnost svih ostalih stvari – uključujući telo, pa čak i um – može posumnjati. Ovaj argument će se razumeti kada dodemo do poglavlja o svetlu. Kada budemo uvideli punu snagu ovih argumenata, više nas neće zanimati argumenti materijalista.

Ali tada neko može da upita: "Šta je sa onim obožavaocima i filosofima koji se izjašnjavaju da znaju da telo nije sopstvo, koji nikako ne mogu da veruju da su telo i sopstvo identični, pošto

čvrsto veruju u postojanje Sopstva različitog od tela? Ovi tvrde da je duša krajnje suptilno biće koje stanuje u telu kao što čovek stanuje u kući, koristeći telo neko vreme, i napuštajući ga da bi nakon toga nastanila novo. Nisu li oni svojim nepokolebljivim verovanjem zaštićeni od ove iluzije? Da li su i oni neznalice, kao sagovornik u prethodno navedenom dijalogu?" Istina je da oni na početku misle da su zbog svojih verovanja iznad običnih ljudi. Međutim, blagovremeno se otrezne. Tada uviđaju da je njihovo znanje samo teorijsko – ne i praktično – i da nisu ni u kom slučaju bolji od ostalih. Nalaze kako još uvek brkaju telo – grubo ili suptilno – sa Sopstvom, isto kao što čine ostali. Ako je telo malo rastom, i oni su mali; ako je visoko, i oni su visoki; ako je svetle puti, i oni su svetli; ako je slabo i bolesno, i oni sami su takvi, a ako se ono oporavi, i oni postaju krepkiji. Na isti način se odnose i prema umu kao da je Sopstvo: ako je um pažljiv, veseo, bistar, ili suprotno, i oni sami su takvi. Sopstvo želi i strahu nije manje nego ranije, možda je čak i veće, zbog njihovog pojačanog samopoštovanja.

Mudraci su nam rekli da ćemo prestati da se poistovećujemo sa telom – i na taj način jednom za svagda biti oslobođeni patnje koja dolazi kroz njega – jedino kada dostignemo direktno iskustvo stvarnog Sopstva. Baš kao što sada imamo direktno iskustvo tela kao Sopstva, tako moramo da imamo direktno iskustvo Sopstva kakvo zaista jeste.* Uzrok ovom neznanju je ukorenjena navika misli, koja je uzgajana u umu usled dugog ponavljanja pogrešnih akcija i mišljenja. Iz ovoga su proizašle brojne vezanosti za stvari. Ove misaone navike formiraju samu strukturu uma. Puko uvođenje suprotne misli – koja je vrlo slaba, baš kao novorođenče – malo će šta promeniti. Um će i dalje teći istim kanalima navika; i dalje će biti podložan istim privlačnostima i odbojnostima. Ovo će tako biti jer, mada je moguće da učen filosof povremeno oseti da nije telo, on ne može sa istom lakoćom da dođe do osećanja da nije um. Ovo dvostruko neznanje prestaće jedino kada se Sopstvo spozna – ne teorijski, već praktično, tj. stvarnim iskustvom Sopstva.

Sve dok ne osvane to ostvarenje, za filozofa se ne može reći da je odbacio neznanje. Ono će opstati u svojoj svojoj snazi. Njegova učenost ne menja ništa čak ni u njegovom karakteru. Zapravo, kako Mudrac ističe, (Ulladu Narpadu Anubandham, stih 36), učeni filosof čak lošije prolazi od drugih ljudi. Njegov egoizam raste jer je ponosan na znanje; njegovo srce se opterećuje novim vezanostima – od kojih su nepismeni oslobođeni – koje mu ne ostavljaju nimalo vremena za poduhvat pronalaženja stvarnog Sopstva. Često je čak nesvestan hitne potrebe pripremanja sebe za taj poduhvat usklađivanjem sadržaja svog uma i usmeravanjem njegovih energija ka Sopstvu, umesto ka svetlu. Iz toga sledi da onaj ko Sopstvo poznaje jedino iz knjiga, ne zna o njemu ništa više od skromnih ljudi. Zato njemu Mudrac liči na gramofon: on je za njegovu učenost isto što i gramofon za dobre ploče, koje uvek iznova pušta. (Ulladu Narpadu Anubandham, stih 35)

Knjige, trebalo bi da zapamtimo, nisu ništa više od putokaza na putu do mudrosti koja nas oslobađa. Te mudrosti nema u samim knjigama. Sopstvo koje treba da spoznamo je unutra, a ne spolja. Tek kada se otvori oko mudrosti, Sopstvo će se otkriti u svojoj svojoj slavi i sjaju, direktno, bez posrednika. Međutim, proučavanje knjiga daje predstavu da je Sopstvo nešto spolja, što treba da se spozna kao objekat, posredstvom uma.

Ogromna zbrka koja preovladava u filozofskim i teološkim spekulacijama izazvana je, kaže Mudrac, ovim neznanjem. Svako je potpuno ubeđen da teško razumljiva pitanja koja se tiču sveta, duše i Boga, mogu konačno i zadovoljavajuće da se reše intelektualnom spekulacijom, potkrepljenom argumentima koji se crpe iz običnog ljudskog iskustva koje je takvo kakvo jeste zbog ovog neznanja. Filozofi i teolozi su se prepirali od samog početka kreacije – ako je uopšte i bilo kreacije – o prvobitnom uzroku, načinu stvaranja, prirodi vremena i prostora, i tako dalje, u beskraj. Međutim, nije se došlo do neke konačne istine. Mudrac nam objašnjava da nema konačnog zaključka koji ne može da bude uzdrman novim, ili prividno novim argumentima koje iznose novi sagovornici – sve dok se ne ostvari stvarno Sopstvo. Za onoga ko je ostvario Sopstvo, ovi sporovi se okončavaju. Za ostale se sigurno nastavljaju, osim ako poslušaju savet Mudraca da sva ova

pitanja ostave po strani i da se svim srcem posvete traganju za Sopstvom. Moramo da prihvatimo učenje Mudraca o ovome bar privremeno, da nam ove rasprave više ne bi odvlačile pažnju od traganja, ili da prepoznamo duboku istinu da ovakva pitanja nisu ni od kakve važnosti, i da na njih nije potrebno da se odgovori. Jedino što je potrebno je pronaći Sopstvo. Ova pitanja se javljaju, ako se uopšte i javljaju, samo onima koji smatraju da su um i telo Sopstvo. (Ulladu Narpadu Anubandham, stih 34)

Na taj način shvatamo da je uzrok svih naših patnji neznanje stvarnog Sopstva. Ovo neznanje mora da se otkloni ako želimo da uvek uživamo u stvarnoj sreći. Otklanjanje uzroka je jedini pravi lek. Sve ostalo je samo ublažavajući tretman koji kasnije čak može da šteti i pogorša bolest. Ovog neznanja možemo da se otarasimo jedino stvarnim iskustvom Sopstva.

Ovo nije lak zadatak jer je instrument pomoću kojeg moramo da ga se rešimo, um. On mora da se okrene od svega i ustremi na istinsko Sopstvo. Međutim, um nije spreman da se okrene od svojih uobičajenih preokupacija. Ako se okrene na silu, neće se dugo zadržati, i uskoro će se ponovo vratiti starim sadržajima. Ovo se dešava zato što je um pun predstava koje su potomstvo ovog neznanja, a ove predstave se, prirodno, hvataju oružja da brane život svog roditelja, neznanje, jer je njegov život takođe i njihov. Zato moramo da uništimo sve predstave u umu.

Budući da su sve one potomstvo prvobitnog neznanja, po svoj prilici su lažne. A očigledno je da se lažno znanje protivi osvitu Istine. Stoga je potrebno da ispitamo ove predstave i da ih odbacimo ako se pronađe da su netačne, ili čak samo sumnjive. Jedino tako ćemo se sačuvati od izdajničkih pobuna iza naših leđa, dok smo zaokupljeni traganjem za stvarnim Sopstvom.

U ovom ispitivanju mora da nas vodi apsolutna predanost Istini. Gita nam kaže: "Onaj ko voli Istinu i preda svo biće ljubavi prema Istini, pronaći će je."* Ovaj preduslov je vrlo važan. Zasiurno ne može da postoji delimična ljubav prema Istini. Takva ljubav podrazumeva ljubav prema neistini u većoj ili manjoj meri. Savršena ljubav prema Istini znači savršenu spremnost da se odbaci sve za šta se pronađe da je neistinito, kao rezultat nepristrasnog ispitivanja. Ona podrazumeva i sposobnost da izložimo temeljnom ispitivanju sva verovanja koja sada imamo o svetu, duši i Bogu, bez vezivanja za njih. Obeležje Istinoljupca je to što on za svoja verovanja nije vezan ništa više nego za tuđa. On se drži tih verovanja kao privremenih i može smireno da kontemplira o mogućnosti da pronađe kako su prevaziđena i zaslužuju da budu napuštena. Oslobođenost od vezanosti za svoja verovanja je ono što nekome omogućuje da sprovede nepristrasno ispitivanje njihovih valjanosti. Ako uvidi da su ta ispitivanja neopravdana, on ne samo da ih se odriče, već se uvek čuva njihovog mogućeg povratka, sve dok ona ne izgube svoj snažan uticaj na njega. Stoga moramo da se potrudimo da budemo predani Istini i jedino Istini, neokaljanom greškama. Radi nje moramo da se odreknemo ljubavi koju imamo prema našim sadašnjim verovanjima, tako da Istina može suvereno da vlada u našima srcima, kada je pronađemo.

Ono što je poznato kao filosofija je samo ovo nepristrasno pomno ispitivanje svih naših predstava – celokupnog sadržaja našeg uma. Jedino je ovo istinska filosofija. Sve ostalo je pseudo-filosofija. Slobodno se može reći da su pseudo-filosofi oni koji ili nisu razumeli činjenicu da nemaju znanje o Sopstvu, ili su sasvim zadovoljni dok ostaju pod uticajem tog neznanja.

Sada ćemo da razmotrimo kako da budemo sigurni da ćemo u našem filosofiranju izbeći zamke koje se skrivaju na našem putu, i stići do zapažanja koja neće biti štetna u Traganju za istinskim Sopstvom.

Četvrto poglavlje

Autoritet

Videli smo da pre nego što započnemo Traganje za stvarnim Sopstvom – pomoću kojeg ćemo se osloboditi ropstva željama i strahovima – moramo za njega da se pripremimo preispitujući svoje ideje i odbacujući one koje vrlo lako mogu da ometaju Traganje. Ovo preispitivanje naših sadašnjih ideja – kao priprema za Traganje – naziva se filosofija. Jer, filosofija je sredstvo, a ne cilj sam po sebi.

Međutim, postoji filosofija i "filosofija". Ako nije ona prava, ona će, umesto da nas odvede ka Traganju, zapravo odvesti u dublje neznanje koje je uzrok svih naših nevolja. Prava filosofija je nepristrasna kritika svih naših sadašnjih predstava o tri stvari: svetu, duši i Bogu. One filosofije čiji je cilj da potvrde ove predstave su štetne za uspešno traganje. Njih bi trebalo izbegavati. Filosofija, zato, da bi zaista bila od pomoći, mora da počne sa prepoznavanjem osnovnog neznanja na koje je ukazano u prethodnom poglavlju. Ovo znači da su sve naše sadašnje ideje sumnjivog porekla zbog razloga koje je Mudrac izneo, i koji su objašnjeni u istom poglavlju. One moraju da se podvrgnu temeljnoj kritici i da se zamene drugim idejama koje će biti besprekorne i od pomoći Traganju.

Tokom ove kritike, moraćemo da razmotrimo dokaze za ili protiv valjanosti naših ideja. Međutim, dokazi na koje se moramo osloniti treba da budu oni pravi.

Koji su pravi dokazi? Da li je to obično iskustvo čoveka? To iskustvo je ishod osnovnog neznanja! Osloniti se na takav dokaz dovelo bi do toga da ideje koje kritikujemo nazivamo filosofskim istinama. Nama je potreban dokaz drugačije vrste.

Sada možemo da shvatimo zašto je filosofija zaslužila naziv zaludnosti. Ne može da se porekne da filosofije, po pravilu, nisu uspele da nam daju neku stvarnu pomoć u rešavanju zagonetke života. Ovo je slučaj posebno na Zapadu. Do ovog neuspeha je očigledno došlo zbog korišćenja pogrešnih dokaza – običnog iskustva ljudi, koje je, kao što smo videli, nepouzđano, budući da je plod neznanja. Pogrešno su započinjali svoje filosofije ne priznajući ovo neznanje. Prirodno, došlo se do zaključaka koji su potvrdili to neznanje i tako preprečili put do Oslobođenja.

Neki nam kažu da je telo sopstvo. Drugi kažu da je um sopstvo. I jedni i drugi se slažu u tvrdnji da je svet stvaran, a da je sopstvo individua, jedno od beskrajno velikog broja sopstava. Postoje neki koji prihvataju da sopstvo nije ni telo, ni um kakav poznajemo, već zamišljaju da postoji superiorna vrsta uma koji je pravo Sopstvo. Sva ova gledišta se slažu u tumačenju da je Sopstvo konačno. Međutim, konačnost je uzrok ropstva. Ako je, kao što ovi filosofi kažu, Sopstvo zaista konačno – konačno po samoj svojoj prirodi – tada moramo da kažemo zbogom svim nadama u oslobođenje. Prema tome, ne postoji suštinska razlika u ovim gledištima. Ove filosofije nam uopšte ne mogu pomoći da odbacimo osnovno neznanje.

Da bi neko pravilno filosofirao, mora da izbegava greške ovih filozofa. On mora da bira dokaze na pravi način. Mora da nastoji da nađe dokaz koji nije ishod neznanja.

Pouzdan dokaz, stoga, nije iskustvo neznanice, već iskustvo Mudraca, koji su potpuno oslobođeni ovog neznanja. Samo na osnovu njihovog iskustva možemo da izgradimo filosofiju koja bi opustila stegu u kojoj nas ovo neznanje sada drži, i tako nam omogućila da započnemo Traganje i istrajemo u njemu do samog kraja, da bi zadobili istovetno iskustvo.

Do Istine se ne može doći svedočanstvom koje nije iskustvo običnog čoveka, smatrao je prof. Džejms iz Amerike. Tu nužnost, koliko god je to bilo u njegovoj moći, nastojao je da zastupa u svojoj knjizi Raznolikosti religioznog iskustva (*Varieties of Religious Experience*). U njoj se u većoj meri koristio sadržajem druge knjige, naime, Kosmičke svesti (*Cosmic Consciousness*) dr Baka. U ovoj knjizi su sakupljena svedočanstva izuzetnih ljudi. Međutim, celokupno ovo svedočanstvo tretirano je nekritički, jer autori nisu imali jasnu predstavu o osnovnom neznanju. Postoji najmanje tri tipa izuzetnih ljudi, a nisu svi na istom stepenu svesti. Naime, oni koji su pružili svedočanstvo izuzetnih iskustava pripadaju jednom od tri tipa, Jogijima, Svecima i Mudracima. Moramo da napravimo razliku između njih i da otkrijemo one koji su merodavni svedoci u našem ispitivanju.

Svedočanstvo Jogija je nepouzđano jer nisu transcendirali područje neznanja. Ovo se vidi u činjenici da se među sobom razlikuju. Isti je slučaj sa Svecima. Mudraci se međusobno ne razlikuju, jer su transcendirali neznanje.

Jedan Mudrac nikada ne protivreči drugom Mudracu. Otkrovenje nam kaže da su svi Mudraci jedno. Tačnost ovog učenja moći ćemo kasnije da potvrdimo.

Iako između Jogija i Svetaca ovi drugi daleko više zaslužuju da ih sledimo, moramo da pravimo razliku među njima, jer se – kao što ćemo videti u poglavlju o Predanosti – njihova gledišta razlikuju u skladu sa stepenom njihove zrelosti. Što su bliži Mudraštvu, to su njihovi iskazi mudriji. Postoje i Sveci čiji iskazi proizilaze iz loših sklonosti. Nalazimo da i Sveci poseduju raspoloženja, ili tačnije, da raspoloženja poseduju njih, što nije slučaj sa Mudracima.

Iskustva Jogija su vrlo složena i zato njihovi opisi za nas imaju neodoljivu privlačnost. Međutim, činjenica je da oni čak nisu ni svesni koliko neznanje njima gospodari. Njihov cilj nije prestanak neznanja, već dosezanje unutar carstva neznanja visokog statusa koji im se njima čini vrednim težnje. Oni su ubeđeni da je sam um Sopstvo, a ovo je slučaj čak i kada to poriču. Veruju u neko blaženo postojanje u kojem će um preživeti, beskrajno proslavljen i obdaren čudesnim moćima. Ovo smatraju najvišim mogućim dobitkom. Neki od njih su još ambiciozniji. Nadaju se da će nakon dostizanja ovih moći koje pogrešno nazivaju Oslobođenjem biti u stanju da zadobiju kontrolu nad svetom i da ga onda promene tako da se više neće moći prepoznati: stvorili bi pravi raj na zemlji. Sveci su oslobođeni ovakvih ambicija.

Da ni Jogiji ni Sveci ne mogu imati pravu viziju Istine, jasno je pokazao Mudrac Šankara. U svom *Viveka Chudamani* (stih 365), kaže da je vizija Istine koju stiču ne-mudraci sklona da bude iskrivljena uplitanjem uma, što nije slučaj sa Mudracima.*

Prema rečima Mudraca, ovaj slavljani um Jogija je samo telo suptilnije vrste. Mišljenje da je to Sopstvo, samo je prvobitno neznanje u opasnijem obliku. Običan čovek je zapravo u mnogo boljem položaju nego Jogi, jer je ovaj drugi samo otišao dublje u neznanje i odložio dan Oslobođenja.

Dakle, pored sveg dužnog poštovanja prema Jogijima, moramo da odbacimo njihovo svedočanstvo. Sveci su vredni dubokog poštovanja. Ipak za sada moramo da ostavimo po strani i njihova svedočanstva i da svoju filosofiju izgradimo jedino na svedočanstvima Mudraca. Tek kada ovo učinimo, možemo uzeti svedočanstvo Svetaca i proučiti ga u svetlu učenja Mudraca. Ovo proučavanje za nas ima veliku vrednost, kao što ćemo blagovremeno uvideti.

Gledano unazad, Mudraca je bilo u svim proteklim epohama. Njihova svedočanstva su do nas dospela sačuvana u srcu određenih knjiga zvanih Upanišade ili Vedante. U njima postoje mnogi odlomci čija nas moć ubeđenja vodi direktno u srce. Zapravo, to Srce svega postojećeg, stvarno Sopstvo, nam govori kroz njih. Učenik je na taj način istovremeno svestan dve stvari – da je učenje istinito, i da je učitelj Mudrac.

Ipak, nema sumnje da su ozbiljnom učeniku od svih knjiga draže reči Mudraca, ukoliko može da ga pronađe. Opravdano se može sumnjati u izvornost izreka drevnog Otkrovenja. Međutim, isto tako ni u kom slučaju ne možemo da sumnjamo u izvornost učenja Mudraca. U još

smo boljoj poziciji ako je Mudrac sam zapisao svoja učenja. Nadalje, postoji i ova prednost: ako se dogodi da sumnjamo u naše ispravno razumevanje značenja nekog odlomka, možemo da se obratimo najboljem mogućem tumaču, naime, onome ko nam pruža Otkrovenje, samom Mudracu.

Učenici Mudraca sa Arunačale se zato nalaze u mnogo boljoj poziciji od onih koji se oslanjaju na stare knjige ili na učenjake koji su ih proučili. Mudrac je zapisao svoja učenja i sam objasnio značenja nekih odlomaka. Davao je i usmene odgovore na mnogobrojna pitanja koja su mu s vremena na vreme postavljana, a ove odgovore su vrlo brižljivo zabeležili učenici*. Naravno, nezavisno od ovih razmatranja, veoma je značajno povezati se sa Mudracem, kao što nam kaže staro Otkrovenje. Oni koji u tome ne uspeju, gube veliku priliku. Učitelj koji nije Mudrac – koji je samo jedan učenjak i ništa više – ne može da razume duh drevnog Otkrovenja. Još manje je u stanju da probudi duhovne energije koje su u učeniku pritajene, jer ih ni sam nije pokrenuo. Neophodno je da Guru ili Učitelj koji nas podučava sam bude otelotvorenje Mudrosti koju treba da nam podari.

Učenje našeg Mudraca je zato za nas novo Otkrovenje. Zbog razloga koji su izneti, ovo Otkrovenje je za nas najviši autoritet. Trebalo bi da se uzme kao polazna osnova naše filosofije, a da se koristi i staro Otkrovenje u meri u kojoj bi poslužilo kao objašnjenje ili dopunjavanje učenja.

Postoji, naravno, neizrečeno gledište ortodoksnih učenjaka, naime, da je drevno Otkrovenje glavni autoritet, a da su reči Mudraca autoritativne samo kao odjeci tog Otkrovenja. O ovom gledištu ćemo govoriti kasnije. U ovom trenutku nastojaćemo da dobijemo jednu jasnu i racionalnu sliku o tome šta se krije iza reči autoritet.

Autoritet je samo svedočanstvo Mudraca koje nam daje ideju o tome kakvo je njihovo iskustvo Istinskog Sopstva koje transcendirira neznanje. Naziva se autoritet, zato što je jedini pouzdan dokaz o Istinskom Sopstvu i stanju Oslobođenja do kojeg možemo da dođemo, sve dok smo sami podložni neznanju.

Postoji jedan prividan sukob između autoriteta i razuma. Evropski student filosofije, koji je nekoliko godina sedeo kraj stopala Mudraca, jednom mu je napomenuo da je ovo, kako istorija pokazuje, "doba razuma", i da je, prema tome, neophodno da učenje koje slušamo i prihvatamo, bude u skladu sa razumom. Mudrac je odgovorio ovim rečima: "Čiji je intelekt? Ti moraš da odgovoriš 'Moj'. Znači, intelekt je tvoje oruđe. Koristiš ga za procenjivanje razlika. Ti nisi intelekt, niti je on nešto što postoji nezavisno od tebe. Ti si postojeća stvarnost, dok je intelekt samo pojava. Moraš da pronadeš ono što jesi i da se čvrsto držiš toga. U dubokom snu ne postoji intelekt. Ne postoji ni kod deteta. Intelekt se razvija sa godinama. Međutim, kako bi došlo do bilo kakvog razvoja ili pojavljivanja intelekta bez njegove klice u snu ili detinjstvu? Zašto se vraćati u istoriju da bi se otkrila ova osnovna istina? Istorijske činjenice su istinite onoliko koliko su istiniti zapisi istoričara."

Može i ovako da se kaže: korišćenje intelekta je ograničeno onim iz čega potiče, naime, prvobitnim neznanjem. Za one koji su nesvesni svoje podložnosti ovom neznanju, kao i za sve one koji su zadovoljni dok mu ostaju podložni, intelekt je sasvim pogodno oruđe za ostvarivanje svih namera. On je, takoreći, izuzetno oruđe u službi tog neznanja. Međutim, da bi se neznanje transcendiralo, nema smisla koristiti intelekt. Najviše što intelekt može za nas da učini je da prepozna sopstvena ograničenja i da prestane da koči naše Traganje za Istinom. Ovo može da uradi čim počne da uviđa činjenicu o svom okaljanom poreklu i o neophodnosti da se osloni na dokaze Mudraca, što bi predstavljalo pomoć u Traganju za zadobijanje verodostojnog Otkrovenja Istinskog Sopstva. Tako sukob između razuma i Otkrovenja ostaje samo prividan.

Naše poverenje u svedočanstvo Mudraca nije neopravdano, samim tim što se ono samo stavlja na proveru. Mudraci nam govore o stvarnom Sopstvu i o putu zadobijanja direktnog iskustva tog Sopstva ne da bi slepo verovali svemu što nam kažu, već da bi potvrdili njihovo učenje sopstvenim Iskustvom Sopstva. Suštinski deo njihovog učenja nisu njihove priče o Stanju Oslobođenja ili o istinskoj prirodi Sopstva, već ono što kažu o metodu kojim ćemo da zadobijemo

to Stanje. Zato ovaj Mudrac prvo kaže učeniku da mora da pronade Sopstvo kroz Traganje koje on podučava. Sve ostalo (čemu podučava) služi samo kao pomoć Traganju. Trebalo bi da prihvatimo ovo učenje samo da bismo ga isprobali, kako bi mogli da započnemo Traganje i uspešno ga završimo.

Sva mišljenja da su razum i vera u Gurua međusobno suprotstavljeni, nestaću u toku našeg proučavanja ovog učenja. Mudraci se po pravilu pozivaju na iskustva nas samih, kao svetovnih ljudi – u tome ni Mudrac sa Arunačale nije izuzetak. Istina je, kao što smo već videli, da je naše iskustvo obezvređeno, budući da je potomak prvobitnog neznanja. Ali Mudraci su u stanju da čak i iz njega izvuku činjenice koje nam pomažu da lakše prihvatimo njihovo učenje, koje izgleda revolucionarno u skoro svakom pogledu. Svetlo koje bacaju na naša prošla iskustva omogućuje nam da vidimo da zaista ne postoji stvarni sukob između vere i razuma.

Budući da je ovo istinska priroda onoga što se naziva autoritet, sledi da je u krajnjoj meri svako svoj autoritet. Pre nego što prihvati učenje Mudraca kao autoritativno, čovek mora sam da odluči da li to zaista jeste Mudrac – neko ko ima lično Iskustvo Stvarnog Sopstva, i ko je na osnovu tog iskustva utemeljen u Stanju Oslobođenja, a koje on sam želi da dostigne. On mora da dođe do zaključka da osoba o kojoj je ovde reč uživa čistu i neprekidnu sreću, zahvaljujući tome što je oslobođena želja i straha, ta dva neprijatelja sreće. Od učenika se ne traži da preda svoj razum sve dok ne pronade onoga kome će moći da ga preda, uz zagarantovanu neprocenjivu dobit. Mudrac kome predaje svoj razum, postaje njegov Guru ili Učitelj.

Nemoguće je navesti čvrsta pravila koja će pomoći početniku u složenom zadatku prepoznavanja Mudraca. Takođe se može reći da nikakva pravila i nisu zapravo potrebna. Onome kome je suđeno da pronade Mudraca i da postane njegov učenik, neće praktično biti nimalo teško da ga prepozna kada ga pronade. Onima kojima nije tako suđeno, pravila će malo koristiti. Božanska Milost igra odlučujuću ulogu u procesu u kojem Mudraca prepoznaju kao takvog i prihvataju za svog Gurua. Međutim, kada se izbor donese, učenik može da iskoristi raspoložive testove kojima se dokazuje mudraštvo, ne bi li potvrdio svoj izbor. Najvažniji dokaz je da Mudrac poseduje iskrenost i neuznemirenu sreću, (što je isto kao i) savršeni mir. Drugi je nepostojanje ega, a to se uglavnom potvrđuje ravnodušnošću prema hvali i prekору, kao što smo primetili ranije. Drugi testovi će se dati u toku ovog izlaganja.

Sada ćemo razmotriti mišljenje o autoritetu ortodoksnog učenjaka koji nije sedeo kraj stopala Mudraca. Ovo mišljenje izgleda ovako: postoje određene knjige koje su nesumnjivo autoritativne u celosti, jer imaju božansko poreklo. Svaka rečenica ili njen deo je božanski, i nije nam dozvoljeno da sumnjamo u njihovu istinitost i autoritet. Kaže se da te knjige "same sebe dokazuju" – da su "svatahpramanam". U ovom smislu autoritet je vrsta duhovnog diktatorstva koje je nametnuto spolja. Podložnost tragaoca za Istinom ide još i dalje od toga. Ne samo da mora da prihvati sveto nasleđe kao autoritativno, već mora i da se unapred obaveže da će prihvatiti interpretacije protumačenih odlomaka koje ovi panditi nude.

Ovo mišljenje je jedno od mnogih neželjenih posledica organizovanja religija u crkve ili hijerarhije. Mora se reći da je ovo mišljenje sasvim dobro za čoveka koji se zadovoljava da živi i umre u neznanju. Onome ko želi da se uzdigne iznad toga, potreban je drugačiji autoritet.

Čak je i sveto nasleđe od relativne vrednosti (Guru Vachaka Kovai, stih 147) i potrebni su određeni dokazi za potvrđivanje njihove vrednosti. Postoji samo jedno što je samo sebi dokaz, naime Sopstvo.

Zastupnici ortodoksnog gledišta ne priznaju da svedočanstvo Mudraca ima bilo kakav sopstveni autoritet. Veruju da je za drevno nasleđe vezana posebna svetost, i da njemu ništa ne može da se dodaje.

Međutim, istina je suprotna tome. Razlog zbog kojeg je drevno nasleđe autoritativne prirode je činjenica da ono sadrži odlomke koji su više ili manje verni zapisi svedočanstva Mudraca koji su živeli u prošlosti. A Mudraci su uvek isti. Kao što nam samo drevno nasleđe govori, oni nisu u

vremenu, već ga transcendiraju. Nadalje, u svetom nasleđu nam se nalaže da treba da primamo uputstva od Mudraca. Istina je ta da Mudrac nije osoba, već otelotvorenje Božanstva, kao što govore reči Gite (7.18): "Ja sam Mudrac". Izgleda da ovo, koje je jedno od osnovnih učenja drevnog nasleđa, učenjaci nisu dovoljno dobro razumeli.

Pored toga, najprirodnije je da započnemo sa učenjem Mudraca, zato što smo svojim intuitivnim opažanjem sposobni da sagledamo da li je učitelj Mudrac. Na ovakav način ne možemo da sudimo o Mudracima iz prošlosti.

Pored toga, ne možemo da budemo sasvim sigurni da su knjige, kakve ih sada nalazimo – verodostojan zapis onoga što su Mudraci rekli. Moguće je da su one sastavljene od stvarnih izreka Mudraca, ali i drugih odlomaka koje su napisali filosofi koji nisu Mudraci. Izgleda da ove izvorne izreke nisu bile zapisivane dugo vremena pre nego što su uključene u knjige. Dotle su se izreke sigurno čuvale usmenom tradicijom, što može da potvrdi činjenica da se isti odlomci, uz neke varijacije, javljaju u različitim knjigama.

Zahtev da se sve svede na drevno nasleđe, temelji se na činjenici da je ono bilo prioritarno dugo vremena. Međutim, prioritet tokom vremena ne igra nimalo značajnu ulogu u bilo kom ispitivanju u kojem je neospornost samog vremena kao objektivne stvarnosti u pitanju, kao što ćemo blagovremeno videti.

Iz tog razloga, prvo u čega ćemo se pouzdati, biće svedočanstvo Mudraca sa Arunačale. Drevno nasleđe je iskorišćeno tako što će upotpuniti ili protumačiti neko značenje.

Peto poglavlje

Svet

Videli smo da će se istina o Sopstvu otkriti ukoliko um istraje u Traganju za Sopstvom, podstaknut rešenošću da pronade tu Istinu. Um ovo može da učini ukoliko ga druge misli ne odvrćaju od Traganja. Um koji na takav način ne skreće sa puta, pogodan je instrument za pronalaženje Sopstva. U slučaju Mudraca sa Arunačale um je bio takav instrument, jer je bio neuprljan željama i vezanostima, koje bi zato pokretale i odvrćale tok misli od Traganja. Takav čovek nema potrebe da se upliće u diskusije o svetu. Mudrac kaže: "Od kakve je koristi raspravljati o svetu, tvrditi da je stvaran, da je iluzorna pojava, da je svestan, da je bez svesti, da je mizeran? Svi ljudi na isti način vole Stanje bez ega, koje se ostvaruje okretanjem od sveta i spoznajom neokaljanog stvarnog Sopstva koje transcendirira dokazivanje da je Ono jedno, ili da je mnoštvo." (Ulladu Narpadu, stih 3).

Mudrac ovde izjavljuje nešto što bi na prvi pogled moglo da izgleda netačno. Kaže se da svi volimo stanje bez ega koje se zadobija okretanjem od sveta. A budući da moramo da okrenemo leđa svetu, za nas nema značaja šta sve svet može da bude. Međutim, malo je ljudi koji su čuli za Stanje bez ega. A još je manje onih koji žele to Stanje. Na šta to onda Mudrac misli kada kaže da su svi ljudi, bez izuzetka, obožavaoci tog Stanja?

Sam Mudrac je pružio objašnjenje koje je u savršenom skladu sa učenjima drevnog nasleđa. Ono izgleda ovako. Istina je da nisu svi svesni obožavaoci Stanja bez ega. Međutim, i ne znajući, oni zaista vole to Stanje. Tu ljubav pokazuju svojom posebnom sklonošću ka stanju koje umnogome liči na Stanje bez ega, naime, na stanje dubokog sna. Ovo stanje je daleko manje vredno od Stanja bez ega, kao što ćemo videti kasnije. To je stanje sreće, ali ta sreća nikako ne može da se poredi sa srećom Stanja bez ega. Ipak, ono je potpuno isto kao i Stanje bez ega po tome što u njemu nema ni ega ni sveta. Kasnije će se videti da ni nepostojanje ega u tom stanju nije savršeno. Zato što u njemu nema ega, nema ni sveta, i to je ono što ga čini srećnim. Mudrac nam kaže da se od čoveka koji je zaljubljenik u spavanje, uprkos njegovoj nesavršenosti, ne može čuti da ne voli Stanje bez ega. Iz ovog razloga, ako bismo znali šta zapravo želimo, više ne bismo imali potrebu da raspravljamo o svetu. Ono što treba da nas zanima je Sopstvo, a ne ne-Sopstvo. Zato, kaže Mudrac, besmisleno je istraživati ne-Sopstvo, isto kao što bi bilo besmisleno da brijač pomno ispituje hrpu ošišane kose, umesto da je baci u kantu za smeće. (Guru Vachaka Kovai, stih 1076)

Sva ispitivanja o ne-Sopstvu su isprazna, ako ne i štetna, jer odlažu glavni poduhvat, Traganje za Sopstvom. Biće tako, ako čovek čak i posle ispravnog zaključka o prirodi sveta, ne započne Traganje.

Ali za one koji iskreno žele da pronađu Sopstvo a nisu u stanju da sprovode Traganje jednousmerenog uma, ovo ispitivanje nije ni nepotrebno, ni nepoželjno. Ta potreba se javlja na sledeći način: većina ljudi, čak i oni koji najiskrenije žele da se oslobode ropstva, bivaju u Traganju ometeni nepoželjnim mislima koje se javljaju i preplavljaju um.

Tok uma je po navici okrenut ka svetu, a ne ka Sopstvu. Čak i kada čovek uspe da okrene um od sveta i da ga usmeri na Sopstvo, on će se osloboditi i odlutati nazad ka svetu.

Zbog čega misli naviru u um čak i kada su nepoželjne? Mudraci kažu da se to dešava zato što verujemo da je svet stvaran.

Mudrac sa Arunačale nam u jednoj od svojih pesama kaže da bi se Otkrovenje Sopstva dostiglo sasvim lako, ako se ne bi verovalo da je svet stvaran. Najveće je čudo, kaže Mudrac, što, bivajući uvek stvarno Sopstvo, mi težimo da postanemo jedno sa Njim. (Guru Vachaka Kovai, stih 622). On kaže da će osvanuti dan kada ćemo se smežati našim sadašnjim naporima usmerenim ka tom cilju. Ali to što će se ostvariti dana kada se budemo smežali, već je i sada Istina. Jer nema potrebe da postanemo Sopstvo; mi već jesmo Sopstvo.

Može da se postavi pitanje kakve veze ima ovo naše verovanje sa Traganjem. Jedan od razloga je ovaj: što god da smatramo stvarnim, ima neosporno pravo da uđe u um. Misliva koje se tiču stvarnosti stvari ne može da se zabrani pristup običnom voljnom odlukom. Međutim, to nije sve. Mi sada smatramo svet stvarnim u određenom smislu u kojem on to nije. Smatrajući ga takvim, nemoguće je ostvariti Sopstvo sve dok ne napustimo svoje pogrešno verovanje. Tako se dešava da je ono što nam zasenjuje Sopstvo, upravo sam svet.

Kako to može da bude? Mudraci nam kažu da je Sopstvo Stvarnost koja leži u osnovi sveta. Isto kao što zmija zasenjuje konopac (za koga se pogrešno smatra da je zmija), tako i svet zasenjuje Sopstvo. Postoji samo jedna stvarnost koja nam se u našem neznanju pojavljuje kao svet. Onakva kakva zapravo jeste, kao Sopstvo, pojaviće se kada transcendiramo neznanje. Kada doživimo Istinu, videćemo da je ovo što se sada pred nama pojavljuje kao mnogostruki svet imena i formi u vremenu i prostoru, samo stvarno Sopstvo koje je nevidljiva Stvarnost, bezimena, besformna, bezvremena, besprostorna i nepromenljiva. Aksiomska činjenica je da pojavnost isključuje stvarnost. Sve dok se misli da je konopac zmija, on ne može da se vidi kao konopac, što zaista jeste. Lažna zmija uspešno prikriva stvarni konopac. Isti je slučaj i sa Sopstvom. Sve dok Sopstvo vidimo kao svet, nećemo ga spoznati kao Sopstvo. Pojavnost sveta uspešno prikriva Sopstvo, a to će činiti sve dok se ne otarasimo pojavnosti. To ne možemo da učinimo, osim ako ne spoznamo da je pojava sveta nestvarna. Iz ovog razloga je Stvarnost – koja je Sopstvo – praktično nepostojeća za onoga ko veruje da je svet stvaran, baš kao što konopac ne postoji za onoga ko ga vidi kao zmiyu. Iz ovog razloga, on je nastika (ateista), iako možda iskreno veruje da postoji neka Stvarnost.

Tako se dešava da je zbog našeg pogrešnog verovanja, Sopstvo, koje je beskrajno veliko i blaženo, i koje je naš najdraži posed, ako možemo tako da ga nazovemo, za nas, za sada izgubljeno. A može li biti većeg gubitka?

Međutim, ideja o Sopstvu nam je urođena. Mi ne možemo čak ni da posumnjamo u postojanje nekakvog sopstva. Sopstvo je jedina nesumnjiva stvarnost koja postoji. Bilo bi čak smešno da neko posumnja u stvarnost Sopstva. Da bi mogao bilo šta da pita, mora prvo da prizna da postoji. Zbog toga se dešava da prazninu koju osećamo usled zasenjenosti stvarnog Sopstva, ispunjavamo lažnim Sopstvom.

Međutim, pošto se svet smatra stvarnim, a mi nismo u stanju da mislimo o bilo kojoj stvarnosti izvan sveta, moramo da odredimo položaj ovog hipotetičkog sopstva u svetu, a ovo se može jedino poistovećenjem sa telom. S obzirom da postoje dva tela, fizičko ili grubo, mentalno ili suptilno, ne možemo izbeći da ne smatramo jedno ili oba za Sopstvo. Potrebno je da se razume da u oba slučaja zapadamo u neznanje. Stvarno Sopstvo nije ni telo ni um, što ćemo videti kasnije. Ovo neznanje nam onemogućava da shvatimo da stvarno Sopstvo transcendirava i um i telo. Tako da, osim ako nismo spremni da se odrekemo verovanja da je svet stvaran kao takav – to jest, kao svet – nikada nećemo moći da spoznamo stvarno Sopstvo koje su Mudraci posvedočili. Znači, da bi se oslobodili prvobitnog neznanja, moramo da se odrekemo verovanja da je svet stvaran, sem ako nam umovi nisu izuzetno čisti i usklađeni, pa možemo da odstranimo sve misli o svetu i telu dok smo upušteni u Traganje. Zato moramo da slušamo šta nam Mudraci govore o svetu i da prihvatimo njihovo učenje bar kao moguću istinu.

Mudrac sa Arunačale nam kaže da je svet i stvaran i nestvaran i da u ovome nema protivrečnosti. Svet je u jednom vidu stvaran, a u drugom nestvaran. Svet je stvaran jer je ono što se pojavljuje kao svet Stvarnost, koja je stvarno Sopstvo. On je nestvaran, jer je, posmatran kao

svet, obična pojava Stvarnosti. Odvojeno od Stvarnosti, svet ne postoji. Međutim, pojavljivanje Stvarnosti u obliku sveta ne utiče na Nju samu, jer Ona nikada nije stvarno postala svet, baš kao što konopac nije nikada stvarno bio zmija.

Tako nas uče da je svet, kao takav, nestvaran. On nije nestvaran, budući da postoji nešto – Stvarnost, Sopstvo – iza lažne pojavnosti. Smisao je u tome da Stvarnost, budući da je zasenjuje svet, ne vidimo onakvom kakva zaista jeste. O ovom učenju se ukratko kaže da je maja–vada. Svet se proglašava da je maja, iluzorna pojava Stvarnosti. Maja može da se definiše kao misteriozna Sila koja čini da se Stvarno pojavljuje kao nešto što nije.

Ovo učenje je naišlo na žestoke kritike. Tvrdi se da to učenje ne može da se pronade u Upanišadama – da je ono izum pisaca koji nisu živeli tako davno, i da ga je prihvatio Bagavan Šri Šankara. Za nas, nesuglasice miri svedočanstvo Mudraca sa Arunačale.

Učenje da je svet maja iznosi načelo koje znaju i prihvataju svi, naime, da nije sve kao što izgleda. Savremena nauka, posebno fizika, umnogome je pomogla da se ovo potvrdi kao osnovni materijalni princip. Dok je Stvarnost jedna, nedeljiva, nepromenljiva, neokaljana, besformna, bezvremena i besprostorna, naši umovi je zamišljaju kao mnoštvo, rastavljeno na bezbrojne fragmente, podložno promeni, uprljano željama, strahom i žalošću, zatvoreno u forme i ograničeno u vremenu i prostoru. Ova poduža i komplikovana formulacija je sažeta u izjavi sve ovo je maja. Škola Vedante koja prihvata ovo učenje zove se Advaita.

Od onih kojima je ovo učenje neprihvatljivo, ne traži se da ga prihvate. Ono se nudi samo onima koji su uvideli da je uzrok ropstva neznanje, i zato iskreno žele da ga se oslobode. Njihova tačka gledišta je u osnovi različita od tačke gledišta drugih ljudi, a samim tim je drugačije i učenje koje im se daje.

Vrednost ovog učenja je u tome što nam daje sintezu dva naizgled nepovezana učenja drevnog nasleđa, naime, da je Stvarnost materijalni Uzrok sveta, i da ostaje netaknuta, transcendirajući ovu dualnost. Oni koji su čvrsto odlučili da veruju da je Stvarnost zaista postala sve ovo mnoštvo, ne pozivaju se da prihvate učenje. Za njih su drevno nasleđe i Mudraci obezbedili druge puteve za duhovni napredak. Mudracima nimalo ne smeta ako ovi ljudi tvrde da je jedino njihov put ispravan. Međutim, ako se teži transcendiranju neznanja, ovo učenje mora da se prihvati. Jer, ako je svet stvaran kao takav, tada ne bi postojala nepromenljiva Stvarnost, bez koje ne može da postoji Oslobođenje.

Na taj način je učenje o svetu zapravo dvostruko. Međutim, onaj deo učenja koji kaže da je stvarno Sopstvo Istina koja leži u osnovi pojave sveta, može da se odvoji od drugog dela. Pored toga, ovaj drugi deo – naime, taj da svet nije stvaran kao takav – za nas je u početku vredniji, jer služi kao protivotrov lažnom verovanju da je svet stvaran kao takav. Prvi deo učenja je i teži za razumevanje. Zato Mudraci preporučuju da se neguje verovanje da je svet nestvaran, iako to nije cela istina o svetu. Oni koji ne mogu da usvoje celokupno učenje, biće na sigurnom tlu ako prihvate onaj deo koji kaže da je svet nestvaran.

Ovo će biti siguran put, jer je alternativa za gledište o nestvarnosti sveta često ta, da je svet stvaran kao svet. Prosečan um je tako sačinjen, da ne može da bude u neizvesnosti, iščekujući odgovor na postavljeno pitanje. On mora na bilo koji način da dođe do odgovora.

Za gledište da je svet nestvaran kao takav, daju se brojna objašnjenja. Ovde ćemo ih razmotriti.

Prvi razlog je činjenica o neznanju, koja je u korenu celokupnog našeg iskustva. Jednom prilikom je Mudracu postavljeno sledeće pitanje: "Kako mogu da prihvatim učenje da svet – koji sve vreme doživljavam na sve moguće načine – nije stvaran?" Mudrac je odgovorio: "Ovaj svet, čiju stvarnost pokušavaš sve vreme da dokažeš, ruga ti se jer se trudiš da ga spoznaš, a da prethodno nisi spoznao sebe!" Ako jednom uvidimo da ni sebe ne poznajemo dovoljno dobro, kako možemo da se pretvaramo da svet poznajemo dobro? Mudrac je na sledeći način izrazio ovaj argument: "Kako može znanje o objektima, koje se u relativnom postojanju pojavljuje onome ko ne

zna istinu o sebi, spoznavaocu, biti istinsko znanje? Ako neko ispravno zna istinu o sebi, po imenu 'Ja' u kome i znanje i njegova suprotnost postoje, onda će zajedno sa neznanjem nestati i (relativno) znanje". (Ulladu Narpadu, stih 11).

Za onoga ko može da oseti punu snagu ovog argumenta, izlišna je bilo kakva dalja rasprava. Učenje da svet nije stvaran kao takav, postaće očigledno čim čovek shvati da je nepoznavanje Sopstva jedini izvor celokupnog svetovnog znanja. Međutim, u međuvremenu će nešto detaljnija rasprava o ovom pitanju biti od koristi.

Drugi razlog je taj što se naše verovanje da je svet stvaran kao takav ne temelji na jednom pouzdanom dokazu. Malo kasnije ćemo razmotriti argument koji se nudi u svrhu dokazivanja stvarnosti sveta. Međutim, prvo moramo da izađemo u susret primedbama koje bi sada mogle da se pojave.

Može da se primeti da dokazivanjem da ne postoji zadovoljavajući dokaz o stvarnosti sveta, mi jednostavno prebacujemo teret dokaza na drugu stranu – na onoga ko kaže da je svet stvaran. Odgovor na ovo je da teret dokazivanja zaista leži na onome koji dokazuje postojanje sveta, a ne na onom ko poriče njegovo postojanje. U pravosuđu postoji pravilo da teret leži na onome koji nešto dokazuje, a ne na onome koji se zadovoljava poricanjem dokaza. Ovo je savršeno ispravno pravilo. Ne postoji razlog zbog kojeg bi se u filosofiji pridržavali drugačijeg pravila. Razlog za ovo pravilo je taj što poricanje obično teško može da se dokaže, dok je dokazivanje nečeg što je pozitivno – toga da nešto postoji – moguće. Prema tome, onaj ko poriče, ima pravo da proglasi svoju tvrdnju istinitom, ukoliko onaj koji dokazuje nije u stanju da izloži jasan dokaz o postojanju onoga što dokazuje. Ako onaj koji dokazuje ne uspe da pruži jasan i besprekoran dokaz za svoju tvrdnju, presuda neće biti donešena u njegovu korist. Tako je teret dokaza s punim pravom bačen na one koji tvrde da je svet stvaran kao takav. Ispitaćemo dokaz koji oni pružaju, pa ako bude neverljiv, moraćemo da zaključimo da je njihova tvrdnja bez osnove.

Naravno da postoji jasan i presudan dokaz Mudraca. Međutim, trenutno nije potrebno da se pozivamo na njega.

Pre nego što započnemo ovu raspravu, moramo da odredimo merilo za stvarnost, koga ćemo se čvrsto pridržavati. Ne možemo da se poslužimo uobičajenim merilom stvarnosti, jer je ovo instrument prvobitnog neznanja koje kvari naše celokupno znanje. Za merilo stvarnosti koje će da nas vodi na pravi način, moramo da se obratimo Mudracima. Ovo merilo stvarnosti je izraženo na ovaj način: Stvarno je jedino ono što postoji neprekidno i nepromenljivo. Ovo znači da stvari čije je postojanje ograničeno vremenom i prostorom, nisu stvarne. Ovaj test stvarnosti prenosio se sa kolena na koleno još od davnina, i zabeležen je u Bagavad Giti (Pogl. II, 16.) ovim rečima: "Postojanje nikada ne može da pripada nestvarnom, nepostojanje ne može da pripada Stvarnom." Vidimo da je isti test stvarnosti dat i u Čandogja Upanišadi, gde se razlikuju stvarnost i pojavnost. Ačarja Gaudapada, kome Mudrac Šankara odaje poštovanje kao nekome ko je dobro upućen u način na koji tradicija prenosi značenje svetog nasleđa, izlaže test stvarnosti na ovaj način: "Što god nije postojalo ni pre ni posle, ne postoji čak ni sada." Smisao oba stiha je isti. Stih iz Gite nam kaže da nešto nije stvarno iz jednostavnog razloga što izgleda kao da postoji tokom određenog vremena. Jer, ono što zaista postoji, nije nikada lišeno postojanja. Gaudapada jednostavno primenjuje ovo načelo i daje rešenje, naime, da je nešto što se pojavi u određenom vremenu, a nakon toga nestane, zapravo sve vreme nepostojeće.

Zato je nepromenljiva neprekidnost postojanja test stvarnosti. Takva neprekidnost je ipak samo dokaz transcendiranja vremena i drugih elemenata relativnosti. Stvarnost nije ni u vremenu, ni u prostoru, niti je Ona u vezi sa bilo čim, kao uzrok ili posledica. Ovo je, po Mudracima, strogo filofska definicija Stvarnosti.

Transcendencija uzročnosti je veoma važna. Ona podrazumeva to da je nepromenljivost neotuđivo svojstvo Stvarnog. A tako bi i trebalo da bude. Jer, nešto što je pretrpelo stvarnu promenu, nije više isto. Činjenica da se nešto promenilo, pokazuje da nikada nije ni bilo stvarno.

Ono što se nalazi u vremenu i prostoru, podložno je promeni, jer može da se podeli na delove. Tako, od zemlje, budući da može da se deli, može da se napravi mnogo toga, što dokazuje da ona nije stvarna. Tako je i nedeljivost test stvarnosti. Kasnije ćemo videti kako se ovaj test primenjuje.

Aksiom je i to da je Stvarno nešto što postoji samo po sebi, nezavisno od bilo čega. Sve ono čije je postojanje zavisno jeste nestvarno. Tako su predmeti napravljeni od određenog materijala, kao što je zemlja, drvo ili metal, nestvarni. Materijali su, u poređenju sa predmetima koji su od njih napravljeni, stvarni. Iz ovog razloga, drevno nasleđe i Mudraci jasno slikovito prikazuju nestvarnost sveta, upoređujući ga sa objektima koji se prave od takvih materijala, a Stvarnost – uzrok sveta – sa materijalima.

Na primer, posuda se pravi od zemlje. Prema tome, nema nezavisno postojanje od zemlje. Postojanje kakvo ona izgleda da ima proizašlo je iz zemlje. Posuda je, kako kaže drevno nasleđe, to što jeste samo zato što je kao takva prihvaćena, ali ona je zapravo samo zemlja. Pre nego što je napravljena, bila je samo zemlja, a kada se polupa, biće opet zemlja. Čak i sada, ona je samo zemlja, sa imenom i oblikom jedne "posude". Prema tome, ona je sve vreme zemlja. Budući da je njeno pojavljivanje kao posude prolazno, kažu nam da je posuda nestvarna kao posuda, iako kao zemlja može da bude stvarna. Ova stvarnost kao zemlje je relativna, ne samo zato što je zemlja promenljiva i što može da se deli, već i zato što, budući da je u vremenu i prostoru, nema nezavisno postojanje.

Na isti način je svet, koji je pojava Stvarnosti, to što jeste samo zato što je prihvaćen kao takav, budući da postoji sam za sebe, nezavisno od Stvarnog. Prema tome, nestvaran je kao svet, budući da sve vreme nije ništa drugo do Stvarno. Međutim, učenje ne sme da se ograniči na analogiju, jer postoji ova bitna razlika, da Stvarnost nikada ne prolazi kroz stvarnu promenu.

Nestvarnost sveta bi trebalo da razumemo – tako nam kažu Mudraci – pomoću tri analogije, naime, onom u kojoj se pogrešno smatra da je konopac zmija, pustinjom u kojoj se pojavljuje fatamorgana, i snovima. Mudrac nam je rekao da su neophodne sve tri analogije i da treba da se kombinuju. Jer, istina kojoj težimo je transcendentna i ne može prikladno da se objasni pomoću samo jedne analogije.*

Videli smo upotrebu prve analogije. Za konopac se isprva pogrešno misli da je zmija, a onda se prepozna kao konopac. Tada zmija prestaje da se pojavljuje. Izgleda da sa svetom nije isti slučaj. Čak i kada se zna da je on samo pojava stvarnog Sopstva, on se i dalje pojavljuje. Ovo je primetio jedan čovek koji je čuo učenje i u njega bio više–manje ubeđen. Ispravno objašnjenje je to da puko teorijsko znanje ne rastapa pojavu sveta, već da to čini jedino direktno Iskustvo Sopstva. Međutim, ovo objašnjenje je možda preuranjeno na ovom stupnju svesti. Zato Mudrac nastoji da nas ubedi da lažna pojavnost može i dalje da se vidi, čak i nakon što se spozna kao lažna. Ovo se objašnjava analogijom pustinje u kojoj se vidi fatamorgana. Fatamorgana je lažna pojava, baš kao i zmija. Međutim, ona se i dalje vidi, čak i nakon toga što se spozna da na tom mestu nema vode. Ovo nam pokazuje prosta činjenica što pojavnost opstaje nije dokaz da je stvarna. Međutim, tada se javlja sledeća sumnja. Učenik kaže da slučaj sa fatamorganom može da se razume. Priznaje da je voda iz fatamorgane nestvarna, što se dokazuje time da je njome nemoguće utoliti žeđ, iako se posle saznavanja istine i dalje pojavljuje. Svet nije takav, jer i dalje služi bezbrojnim radnjama. Mudrac raspršuje ovu sumnju pozivajući se na iskustvo snova. Stvari koje se vide u snu mogu da se koriste. Hrana koja se pojedje u snu utoljava glad iz sna. U tom pogledu budno stanje nije ni u kom slučaju nadređeno stanju snevanja. Korišćenje objekata iz sna izgleda sasvim normalno u snu – kao što u budnom stanju izgleda korišćenje objekata iz tog stanja. Čovek koji se dobro najede pre nego što ode na spavanje može da sanja da je gladan, baš kao što sanjač koji se dobro najede u snu može da se probudi gladan. U dubokom snu se oba pokazuju kao lažna. Iz ove analogije sa snom videli smo da može da izgleda kako nam nešto zadovoljava potrebu, a da je ipak iluzija. Činjenica je da su i potreba i njeno zadovoljavanje podjednako nestvarne.

Na taj način shvatamo da svet nije stvaran kao takav, jer ne zadovoljava test stvarnosti, koji daju Mudraci.

Postoje mnogobrojne religije koje ne prihvataju ovo učenje, čija je namera da tragaoca za Istinom izdigne iz močvare neznanja, iz koje želi da pobjegne. Svaka od ovih religija temelji se na skupu verovanja ili verskih ubeđenja, u koje je više ili manje uključeno ropstvo, usled neznanja što se u njima održava. Iz tog razloga pristalice ovih religija ne mogu da prihvate ovo učenje. Oni se trude da ga opovrgnu. Međutim, dok to čine, suprotstavljaju se merilu Stvarnosti koje su nam dali Mudraci. Trude se da prevaziđu tu teškoću na dva načina. Poriču merilo. Ipak, i pored toga misle da je ono ispravno, i nastoje da dokažu da je svet i prema tom merilu stvaran. Dok to rade još uvek su nesigurni, pa smiruju svoju savest izmišljajući stepenovanje stvarnosti, najnefilosofskiji izum koji svi Mudraci osuđuju.

Ovde može da se primeti da Mudraci prave ustupak ljudskim slabostima. Svet je nestvaran sa tačke gledišta apsolutne Istine, ali izgleda skoro kao stvaran sve dok neznanje drži naše umove pod svojom vlašću*.

Tako se dešava da ovi vernici nemaju stvarne pritužbe na Mudraca. Učenje ne znači da svet nije stvaran za one koji u potpunosti veruju da su telo ili um sopstvo – koji ne misle da je ovo neznanje, i koji uopšte ne žele da ga se oslobode. Drevno nasleđe je dvostruko. Jedan njegov deo namenjen je onima koji nisu svesni da su u neznanju, i zato nemaju potrebe za učenjem koje služi da bi raspršilo to neznanje. Drugi deo drevnog nasleđa je za one koji jesu svesni neznanja i iskreno žele da ga izbegnu. Ova dva dela su sasvim različita. Međutim, ovo obeležje drevnog Otkrovenja nije poznato ovim vernicima. Pored toga, njih vredi neizbežan zaključak da su oni u lošijoj poziciji. Takođe misle da je tužno to što svet, za koji veruju da je stvaran, treba da se odbaci kao nestvaran, i često žele da se raspravljaju sa nama, sledbenicima Mudraca. Kao što su Mudraci objasnili, mi se ne raspravljamo sa njima, jer uviđamo da je za njih ispravno da veruju na svoj način, i da, tako verujući, izvlače najviše što mogu iz sveta dok traje. Oni su poput sanjara koji su ubeđeni da su njihovi snovi stvarni i ne žele da se probude. Mi polako uviđamo da je ovaj svetovni život samo san, jer nam Mudraci tako kažu. I želimo da se probudimo.

Da svet ne postoji sam za sebe, Mudrac potvrđuje na sledeći način: "Svet i um se zajedno pojavljuju i nestaju kao jedno, ali od ova dva, svet svoju pojavu duguje samom umu. Stvarno je jedino Ono u čemu se ovaj (nerazdvojni) par, svet i um, pojavljuje i nestaje: ta Stvarnost je jedina beskonačna Svest koja se niti rađa niti umire." (Ulladu Narpadu, stih 7).

Ovim se prisećamo jedne činjenice koja nam nije nepoznata, ali čija nam je važnost do sada izmicala. Svet se pojavljuje istog trenutka kada se pojavi i um nakon stanja dubokog sna u kojem je rastopljen i izgubljen. Nastavlja da se pojavljuje samo dok um funkcioniše. Nestaje zajedno sa umom, kada se on rastopi u dubokom snu. Ponovo postaje vidljiv tek kada se um pojavi nakon buđenja. Dok je um izgubljen u dubokom snu, nema pojave sveta. Iz ovoga sledi da ni um ni svet nisu stvarni. Ovo je tako, ne samo zato što njihovo pojavljivanje nije trajno, već i zato što ne postoje sami za sebe, nezavisno od Stvarnosti u kojoj se dešavaju njihova pojavljivanja i nestajanja. Ovde je takođe otvoreno prihvaćeno i primenjeno merilo stvarnosti koje su ustanovili stariji Mudraci.

Može se tvrditi da se svet ne pojavljuje samo zato što nema uma ili čula koji bi ga opažali. Odgovor je vrlo jednostavan. Istina je da u dubokom snu ne postoji um. Međutim, MI postojimo. A ukoliko je svet stvaran, šta može da ga spreči da se pojavi pred NAMA? To što u dubokom snu nema uma i čulnih organa, nije razlog zbog kojeg se ne vidi svet. Stvarnom Sopstvu nije potreban nikakav medijum da vidi ono što je stvarno. Sveto nasleđe nam kaže da je Sopstvo Oko Svesti*, i da jedino pomoću Njega um i čula mogu da opažaju. Njegova sposobnost da bude svesno stvarnosti, kažu sve Vedante, nikada se ne gubi. Svet ne vidimo u snu, jer svet ne postoji.

I Mudrac je rekao isto na drugačiji način: "Svet nije ništa drugo do telo, telo nije ništa drugo do um, um nije ništa drugo do Prvobitna Svest; Prvobitna Svest nije ništa drugo do Stvarnost. To postoji nepromenljivo, u Miru." (Guru Vachaka Kovai, stih 99).

Moguće je da se javi pitanje o tome kako možemo biti sigurni u postojanje Stvarnosti, za koju se ovde kaže da je Izvor iz kojeg se um i svet pojavljuju i u kome nestaju. Odgovor je da ovaj nestvaran par ne može da se pojavljuje i nestaje bez nečega stvarnog u čemu može da se pojavljuje i nestaje.

Najveća naša poteškoća da prihvatimo učenje je ovo: naviknuti smo na mišljenje da svet postoji izvan nas, da smo mi sami telo, ili da smo um, koji je u telu. Takođe smo umislili da je um jedna krajnje mali u poređenju sa svetom, i to nam otežava da pojмимо kako ovaj daleki svet može da bude u umu, ili da bude jedno sa njim. Ova poteškoća je povezana sa još jednom našom pogrešnom pretpostavkom, naime, da su vreme i prostor stvarni, jer su nerazdvojni elementi pojavnog sveta. Kada se svet pojavi, sa njim se pojavljuju vreme i prostor, i kada iščezava u snu ili u stanju bez ega, vreme i prostor nestaju.

Jednostavno rešenje poteškoće leži u činjenici da su sve ove pretpostavke izrasline prvobitnog neznanja, ego-osećaja, te se zato diskredituju.

Zbog ovog mišljenja, naime, da je svet izvan nas i da se sastoji od objekata koje opažamo pomoću čulnih organa, svet se posmatra kao objektivna stvarnost, nasuprot uobičajenim mislima, za koje se priznaje da su subjektivne, i da su zato nestvarne.

Mudraci nam kažu da je ova objektivnost pretpostavka bez osnove – da um zapravo postoji samo u umu. Mudrac sa Arunačale izlaže ovu tvrdnju na sledeći način: "Svet nije ništa do pet senzacija, naime, zvuci i ostalo tome slično. Na taj način se svet sastoji od objekata pet čulnih organa, a um postaje svestan svih ovih pet senzacija putem pet čula. Budući da je tako, kako svet može da bude nešto drugo osim um?" (Ulladu Narpadu, stih 6).

Ovde Mudrac skreće našu pažnju na činjenicu sa kojom se filosofi svih pravaca sada slažu – zahvaljujući razrađenom prikazu Imanuela Kanta – naime, u to da ono što opažamo nije sam svet u čiju se stvarnost sumnja, već večno pokretna masa senzacija, tj., zvukova, dodira, oblika, ukrasa i mirisa. Da ove senzacije nisu spolja – ako uopšte i postoji neka spoljašnjost – već jedino unutra, to jest, u umu, ne može se poreći: ovo su lako mogli da prihvate čak i neki naučnici koji se ne izjašnjavaju kao filosofi. Te senzacije su misli koje se pojavljuju u umu. Uz ove misli rađa se misao da postoji spoljašnjost u kojoj postoji nešto što predstavlja poreklo ovih senzacija. Može da se primeti da se potpuno isto ubeđenje javlja i u snovima, i da opstaje u punoj snazi sve dok se san ne okonča. Izvesno je da oni koji zastupaju tvrdnju o objektivnoj stvarnosti sveta moraju besprekornim pokazateljima da dokažu da ove senzacije zaista izazivaju objekti koji postoje spolja, jer teret dokazivanja leži na njima. Osnovna pretpostavka je protivna njihovoj tvrdnji, iz razloga koje su pokazali Mudraci.

Svet je, kažu oni, stvaran. Tvrde da on ne postaje nestvaran, iz prostog razloga što se ne pojavljuje pred nekim ko ne može da ga vidi, budući da spava. Pozivaju se na to da dok neki spavaju, drugi ostaju budni i vide svet, tako da neko uvek vidi svet. Uzimaju u obzir budna stanja svih onih za koje pretpostavljaju da postoje kao različite individue, i tako dokazuju svoje gledište da se svet neprekidno pojavljuje. A ovo, kažu, dokazuje da je svet stvaran. Ako se osoba koja se probudila priseti da nije videla svet za vreme spavanja, i zato sumnja u njegovo postojanje, sve što treba da učini je da pita nekoga ko je bio budan i od njega sazna da je video svet za to vreme.

Ovakav dokaz je neuverljiv i zapravo i ne može biti nikakav dokaz. Uzmimo za primer čoveka koji spava, koji nakon buđenja želi da neoborivim dokazom utvrdi da li je svet postojao dok je spavao. Pretpostavimo čak da je ovaj ispitivač prihvatio da je vreme postojalo dok je spavao, i da je zato stvarno. Od njega se traži da prihvati dokaz onih koji nisu spavali za to vreme. Međutim, ovi "svedoci" su i sami deo sveta u čiju se stvarnost sumnja. Čovek koji spava sumnja u stvarnost sveta, jer se nije pojavljivao u njegovom snu, iako je ponovo počeo da se pojavljuje nakon buđenja.

Zar ova sumnja ne obuhvata i ove "svedoke"? Nije ih bio svestan dok je spavao, što je Mudrac i objasnio onome ko je stavio primedbu. Stoga je njihova stvarnost u istoj meri sumnjiva kao i stvarnost sveta kao celine. Kako da se ova sumnja rasprši? Da bi ih čovek koji se probudio prihvatio kao svedoke, mora da postoji neki nezavisan dokaz koji bi potvrdio da su oni stvarni. Nijedan takav dokaz se ne nudi. Pretpostavlja se da će on da prihvati njihovu stvarnost iz prostog razloga što ih vidi. To što ih je video pre spavanja ne znači ništa, jer je i sa svetom isti slučaj. Ovaj argument je stoga samo suptilan način da se izbegne suština pitanja. Osnovna pretpostavka da je svet nestvaran ne samo da nije pobijena, već se i osnažila. Ona je skoro sasvim uverljiv dokaz, što se i moglo očekivati.

Postoji još jedan argument u korist objektivnosti sveta, naime, da ga svi posmatrači vide na isti način. Ipak, pitanje je da li svi posmatrači vide svet na isti način. Iz običnog iskustva se vidi da postoje velike razlike među ljudima i njihovim viđenjima sveta. Ali, pretpostavimo da između svih posmatrača postoji čvrst sporazum. Mudrac nam kaže da ovaj argument nije valjan, jer povlači sa sobom lažnu pretpostavku da postoje različiti posmatrači. On objašnjava da je prividan "dogovor između posmatrača" nastao zahvaljujući činjenici da u svima njima postoji samo jedan posmatrač. Prema tome, saglasnost o pojavnosti sveta nije nastala zahvaljujući tome što je svet stvaran. Zato ovaj argument otpada.

Istina je u sledećem. Um sam, svojom sposobnošću samoobmane, stvara hipotetički svet koji odgovara njegovim pet senzacija, uz neku "spoljašnjost", u kojoj je sadržan svet, tj. u koju ga projektuje. Ovo stvaranje i projekcija su nenamerni i nesvesni procesi, i stoga um nikada ne dovodi u pitanje postojanje spoljašnjosti i objektivnog sveta u njoj. Kada bi um svesno i namerno stvarao svet, bio bi u stanju da stvori daleko ugodniji svet. On to nije u stanju, jer proces stvaranja nije svestan. To vidimo na primeru snova. Um u njima stvara sopstveni svet snova. Međutim, on nije ništa ugodniji od ovog budnog sveta, često je i gori, kao u košmarima, koji su poput pakla.

Da um poseduje ovu sposobnost samoobmane, sam stvarajući svet koji ga obmanjuje, vidimo u stvarnom iskustvu. Upravo smo videli da je ova sposobnost uzrok snova. Svet snova izgleda stvaran dok san traje. Ako u snu sanjač sumnja u stvarnost onoga što vidi i pokušava da otkrije istinu, on uvek zaključuje da ne sanja, već da je sasvim budan. Zapravo, Priroda nikada ne dopušta nikome da nastavi san, a da u isto vreme zna da sanja.

Ali, ova sposobnost može da se vidi na delu i u budnom stanju. Svojom sposobnošću apstrakcije, um može svemu što zamisli da prida izgled stvarnosti, koji ga za to vreme obmanjuje, baš kao u snovima. Predstava o stvarnosti razlikuje se u zavisnosti od koncentracije uma i toga koliko su jasne mentalne slike koje su stvorene. Dok posmatramo predstavu na pozornici koja je dobro izrežirana i u kojoj se dobro glumi, varamo se ako verujemo, koliko god to kratko trajalo, da je ono što vidimo stvarno. Isto se dešava dok čitamo roman nekog čuvenog književnika. U oba ova slučaja likovi i događaji zapravo ne postoje. Ipak, oni u nama pobuđuju snažna osećanja, zbog iluzije stvarnosti koju je umetnik stvorio, a koju potpiruje naša mašta. Ako je iluzija slaba – kada umetnikov talenat nije na visini – emocije koje se u nama pobuđuju – ako ih uopšte i bude – takođe su slabe, i mi se ne zavaravamo. Činjenica je da su, što se nenamernog stvaranja tiče, sva bića obdarena većim stepenom umetničkog dara od bilo kog umetnika koji je ikada postojao.

Mi mislimo da su deca daleko obdarenija ovom sposobnošću od odraslih. Ne primećujemo da i sami posedujemo istu sposobnost, jer su naše mentalne tvorevine obukom u školi i napornim radom u životu usaglašene sa tvorevinama drugih umova, čije je samo postojanje tvorevina uma. Svesni smo ove samoobmane u slučajevima kada se ona završi, kao kada se probudimo iz sna, kada odložimo knjigu, ili kada se spusti zavesa na kraju predstave. Kada se, međutim, iluzija ne otklanja, normalno je da nismo u stanju da vidimo kako se zavaravamo. Jedini način da se prekine ova samoobmana je da se ostvari direktno iskustvo stvarnog Sopstva. Drugi način ne postoji. Videćemo kasnije, u razmatranju razlika između tri stanja našeg života u neznanju i Stanja bez ega, da Iskustvo predstavlja buđenje iz ovog sna o realnosti i ropstvu.

Mudrac nam je pružio više dokaza o neodrživosti verovanja u stvarnost sveta samog po sebi. Različitosti i mnoštvo su sama duša pojavnog sveta. Sve ovo je, kaže Mudrac, potomstvo prvobitnog neznanja. Među ovim različitostima nalaze se vreme i prostor.

Imamo li ikakav dokaz da su vreme i prostor objektivne stvarnosti? Ako o tome nema dokaza, bilo bi smešno tvrditi da je svet stvaran kao takav.

Filosofi Zapada od vremena Kanta* upoznati su sa teorijom da su prostor, vreme i kauzalnost tvorevine uma.

Nedavna otkrića u fizici, počevši sa teorijom relativnosti koju je postavio Ajnštajn, još više osnažuju tvrdnju. Ipak, najjači argument protiv stvarnosti vremena i prostora dao nam je Mudrac sa Arunačale, i njega ćemo blagovremeno proučiti.

Prema Ajnštajnu, vreme i prostor nisu dve odvojene stvarnosti. Može da se kaže da postoji samo jedno – prostor–vreme, a ne dve stvari, prostor i vreme. Međutim, ovo je samo hipotetički entitet koji su fizičari usvojili da bi im pomogao da razumeju – ili misle da razumeju – fizičku pojavu. Nijedan laik – neko ko nije matematički fizičar – nikada ne može da razume ovo "prostor–vreme". Ovako shvaćen svet više nije objektivna stvarnost, već apstrakcija predstavljena matematičkom jednačinom.**

Na taj način su nam fizičari pokazali da su vreme i prostor iluzije koje se rađaju u onome što zovemo prostor–vreme. Međutim, ovom novom entitetu ne koristi čak ni dokaz o čulnom iskustvu.

Sada ćemo videti šta možemo da saznamo od Mudraca. On naglašava da ni vreme ni prostor nisu stvarni. Kaže: "Postoje li vreme i prostor odvojeno od osećaja 'ja'? Da smo isto što i telo, tada bi moglo da se kaže da se nalazimo u vremenu i prostoru. Ali, da li smo mi telo? Mi smo uvek i svuda isti. Prema tome, mi smo ta Stvarnost koja transcendirira vreme i prostor." (Ulladu Narpadu, stih 16).

Vreme i prostor su mentalne tvorevine koje se javljaju subjektivno, nakon što se pojavi ego–osećaj. U snu ne postoje ni vreme ni prostor. Kada se probudimo, isključava ego, govoreći: "Ja sam telo". Na taj način stvara vreme i prostor, i u njih smešta telo i svet. Kada ego nestane u snu, sve ovo takođe nestaje. Zato se kaže da vreme i prostor ne postoje odvojeno od ega; a ego i um su praktično isto. Dakle, oni su mentalne prirode. Ako primetimo da imamo iskustvo da nas zarobljavaju i sputavaju vreme i prostor, Mudrac odgovara da smo u zabludi zbog pretpostavke "ja sam telo". Jedino se telo nalazi u prostoru i vremenu. Šta smo mi onda? Kakva je naša prava priroda? Mudrac nam kaže da nismo ni telo ni um, već večno "Ja jesam", koje je nepromenljivo, i koje se poput niti provlači kroz tok misli. Ovo "Ja jesam" postoji u svakoj misli. "Ja sam mlad", "Ja sam odrastao". "Ja sam star". "Ja sam muškarac", "Ja sam pravedan", "Ja sam grešan", "Ja jesam" je stalni činilac svih ovih misli. Ono nikada ne menja svoju prirodu. Može samo da izgleda da tako čini, zamenjivanjem stvarnog Sopstva – koje je ovo "Ja jesam" – za telo. Iz ove zabune se rađa ego–osećaj. Ovo "Ja jesam" u sebi ispoljava vreme i prostor, ali oni ne utiču na Njega. Ovo "Ja jesam" nije misao uma. To je stvarno Sopstvo koje transcendirira vreme i prostor. Trebalo bi da odbacimo prolazne misli i da izdvojimo čisto "Ja jesam", koje je Sopstvo. Ako to učinimo, videćemo da je Ono bezvremeno i besprostorno. A budući da ovo dvoje ne opstaje nakon uništenja ega, oni su nestvarni. Ozbiljno shvatimo sledeće: Stvarnost je to što postoji u Stanju bez ega.

Moguće je da neke od nas ova razmatranja pre zbune, nego ubede. Ali ipak, samo oni najgluplji mogu da se opiru zaključku da ne postoji jasan dokaz da su vreme i prostor, zajedno sa svetom koji ih naizgled ispunjava, objektivna stvarnost koja postoji nezavisno od uma koji ih zamišlja.

Sledeće razmatranje bi moglo da pomogne. Vreme i prostor se uvek zamišljaju kao beskrajni. Ne možemo tako da ih ne zamišljamo. Ipak, ne postoji dokaz da oni jesu beskrajni. Dok sanjamo, vidimo i vreme i prostor, a kako naš san ima svoj početak, trebalo bi, ako uviđamo stvarnost, da budemo u stanju da spoznamo taj početak na licu mesta, u snu. Međutim, mi nismo u stanju da to učinimo. Tek kada se probudimo, otkrivamo da smo pogrešili. U ovom pogledu ne postoji bitnija razlika između vremena u snu i vremena u budnom stanju.

Budući da vreme ne postoji, ne postoje ni prošlost, ni budućnost, čak ni sadašnjost, niti je moglo da postoji nešto kao što je stvaranje sveta. Nestvarne su i sve stvari koje podrazumevaju vreme. Tako, nismo imali prošla rođenja, niti ćemo se rađati u budućnosti. Nismo ni sada u telima, niti smrt može da bude stvarna. Ne mogu da postoje ni dela učinjena u prošlosti, čije bismo plodove ubirali. Nismo ni sada počinioći dela čije ćemo plodove u budućnosti ubirati. Ovo je apsolutna, izvorna istina koju su doživeli svi Mudraci, što, međutim, ne utiče na relativnu vrednost verovanja neukih.

Budući da je prostor iluzija, razlika između unutrašnjosti i spoljašnjosti – bez koje svet ne može da bude objektivna stvarnost – takođe postaje nestvarna. Na taj način se pokazuje da su sva mnogobrojna ograničenja koja izgledaju kao da se odnose na nas – iluzorna.

S obzirom da ne postoji spoljašnjost, ne samo da u njoj ne postoje beživotni objekti, već ne postoje ni živa bića. Već smo videli da mnogi argumenti u korist stvarnosti sveta uzimaju za dokaz da se mnoštvo bića nalazi u prostoru. Jasno je da je ova zamisao izdanak ego–osećaja. Budući da je ja–osećaj ograničen na telo onoga ko vidi, on mora da zamišlja kako u svakom telu koje vidi postoji neka osoba. Tako se iz neznanja rađaju predstave "ti" i "on".

Mudrac ovo izražava na sledeći način: "Kada se pojavi osećaj 'ja sam telo', pojavljuju se i predstave 'ti' i 'on'. Ali kada se traganjem za Istinom koja leži u osnovi tog 'ja', okonča 'ja' osećaj, tada nestaju i pojmovi 'ti' i 'on'. To što tada zablista kao ono Jedino što preostaje, je istinsko Sopstvo." (Ulladu Narpadu, stih 14).

Priča preuzeta iz Vishnu Purane – na koju je Mudrac usmerio pažnju pisca ove knjige – može da doprinese jasnijem razumevanju celokupnog pitanja. Ona govori o tome kako je Mudrac Ribu davao uputstva svom učeniku Nidagi. Mudrac je kod svog učenika pošao prurušen i našao ga u njegovom rodnom gradu. Učenik nije uspeo da prepozna Mudraca. Mislio je da je to neki seljak koji je došao u razgledanje. Upravo tada je putem išla kraljevska povorka i Mudrac je upitao šta se to dešava. Tada su započeli sledeći razgovor. Nidaga je rekao: "Kralj ovog mesta ide u povorci." "Ko je kralj?" "Onaj što sedi na slonu". "Ko je slon, a ko je kralj?" "Onaj gore je kralj, a onaj dole je slon". "Ne razumem kako to misliš. Molim te, malo mi to razjasni". Učenik se čudio kako ovaj seljak ništa ne zna. Da bi mu pomogao da razume, popeo se na Mudračeva ramena i rekao: "Vidiš, ja sam gore, kao kralj, a ti ispod, kao slon". Mudrac je rekao: "Ako si ti, kao što kažeš, gore, kao kralj, a ja dole, kao slon, onda mi pomoz da razumem šta misliš pod 'ja' i 'ti'." Tada je Nidaga naglo odskočio i pao ničice pred Ribuova stopala i rekao: "Ti si sigurno moj sveti Učitelj Ribu, jer niko drugi ne poseduje tako nepomućenu svest temeljne istine nedualnosti." Ribu mu je rekao da je to učenje koje mu je bilo potrebno, i otišao. Ovako je Nidaga upućen u istinu stvarnog Sopstva. Mudrac ga je vodio korak po korak, i na kraju mu rekao da je razlika između dve osobe nestvarna, i da postoji samo jedno stvarno Sopstvo. Individualnost i mnoštvo duša su iluzije, izdanci zablude "ja sam telo". Upravo ovo neznanje je jedini koren svih predstava o razlikama. Predstave o iznad i ispod u pomenutoj priči učeniku su izgledale istinite samo zato što je poistovećivao sebe sa jednim, a Mudraca sa drugim telom. Tela su bila gore i dole, ne Sopstvo. Sopstvo transcendirira sve razlike.

Razlikovanje unutrašnjosti i spoljašnjosti nije nimalo stvarnije od razlikovanja gore i dole. A bez ovog razlikovanja svet ne postoji.

Ovo neznanje nas takođe navodi da pretpostavimo da je um beznačajno mali i da se nalazi u jednom delu tela koje se naziva mozak. Ovo pogrešno verovanje nam otežava razumevanje kako ovaj beskrajni univerzum može da se nalazi u umu. Čak mislimo da je to smešno. Mudrac sa Arunačale nam kaže da je ovo naše stanovište izvrtanje istine. On kaže da je um ono što je beskrajno, a ne svet. "Onaj ko spoznaje je uvek veći od onoga što spoznaje, a onaj ko vidi od onoga što vidi". Ono što se spoznaje nalazi se u onom koji spoznaje, a ono što se vidi u onome ko vidi. Nebo se beskrajno rasprostire u umu, a ne spolja, jer um se nalazi svuda, i za njega ne postoji spoljašnjost. Beskrajni univerzum, budući da je sadržan u ovom naizgled spoljašnjem nebu, takođe se nalazi u umu. Čak i veliki Bogovi* koje obožavaju poklonici, i njihova nebeska carstva, postoje jedino u umu.** To božanstvo za koje se misli da je različito od poklonika, samo je relativno stvarno. Istinsko Božanstvo je u Stvarnosti, u kojoj su obožavalac i obožavano jedno, gde za um koji pravi razlike između njih nema mesta. Tako se sve o čemu um misli, ili misli da vidi – telo, objekti čula, druga tela za koja misli da su drugi ljudi, raj, pakao i drugi predeli ili svetovi – nalazi unutra, a ne spolja. Koren sveg ovog sujeverja je u prvobitnoj grešci što se uzelo zdravo za gotovo da je Sopstvo jedno jedino telo, a sve ostalo ne–Sopstvo. A zbog ovog neznanja ni ne pomišljamo da ispitamo istinitost ovog ili bilo kog drugog verovanja koje potiče iz ovog neznanja. Kada na kraju shvatimo da smo zavaravali sebe u pogledu istine o Sopstvu – prihvatajući za istinu iluziju da je telo Sopstvo – neće nam biti teško da prihvatimo, bar probno, učenje da svet nije objektivna stvarnost.

Mudrac nam je rekao da je svet nestvaran, jer nije ništa drugo do pet vrsta senzacija. Među tih pet senzacija postoji jedna koja zaslužuje posebno razmatranje, naime, forma. Bez opažanja formi, ne možemo da budemo podložni prvobitnom neznanju, ego–osećaju. Ego nastaje tako što uzima formu – telo. Tu formu zamenjuje sa stvarnim Sopstvom, i na taj način ga ograničava. Mudrac je zato posebno razmotrio pitanje da li su forme stvarne. On kaže: "Ako Sopstvo ima formu, onda je imaju i svet i Bog. Ali, ako je Sopstvo bez forme, ko onda, i kako, može da vidi forme? Da li je prizor ikada drugačiji od oka koje vidi? Stvarno Oko je zapravo stvarno Sopstvo. Ono je beskonačna Svest, besformna i oslobođena sveta." (Ulladu Narpadu, stih 4)

Smisao je objasnio sam Mudrac na sledeći način: "Ako je oko koje vidi, telesno, onda se vide grube forme. Ako se to oko potpomogne lupom, vide se čak i nevidljivi detalji koji imaju oblik. Ako je oko um, onda se vide suptilni oblici. Prema tome, oko koje vidi i viđeni objekat su u osnovi iste stvarnosti. To jest, ako je oko samo oblik, ono ne vidi ništa drugo osim oblika. Međutim, ni fizičko oko ni um nemaju sami po sebi nikakvu sposobnost viđenja. Stvarno Oko je Sopstvo. Budući da je Ono bezoblično, bivajući čista i beskonačna Svest, Stvarnost, Ono ne opaža oblike." Oblici se stvaraju samim činom gledanja.

Iz ovog saznajemo da se oblici pojavljuju samo zbog ego–osećaja, prvobitnog neznanja.

Za onoga ko još uvek želi da izbegne neizbežan zaključak – naime, da svet nije objektivno stvaran – Mudraci se pozivaju na naše iskustvo u snovima. Već smo razmotrili snove kao nešto što pokazuje da upotreba (nečega) ne dokazuje stvarnost. Moramo takođe da prihvatimo da gledište o spoljašnjosti i objektivnosti može da bude zabluda. Pri ovom snovi pomažu. Dok sanjamo, čvrsto verujemo da gledamo spoljašnji svet koji sačinjavaju lica i stvari rasprostrti u vremenu i prostoru, koji je u osnovi isti kao i svet iz budnog stanja. Ova ideja spoljašnjosti je uzrok zbog kojeg mislimo da je svet snova stvaran, a ovo verovanje traje sve dok sanjamo. Za to vreme nimalo ne sumnjamo da je svet snova izvan nas i da je stvaran. Ako se sumnja pojavi, zahvaljujući nečemu izuzetnom, kao kada otkrijemo da možemo da letimo, ili kada vidimo mrtvaca koji je oživeo, počnemo da sumnjamo da je možda sve to san, ali sumnja se nekako prevaziđe i za san se misli da je stvaran sve dok se ne probudimo. Zapravo, nastavak sna zavisi od našeg verovanja da je stvaran. Ova iluzija o stvarnosti opstaje tokom celog sna. Tek kada se probudimo u stanju smo da vidimo da je to bio samo san – da nije postojao spoljašnji svet, već samo mentalna slika koja je bila tako jasna da je stvorila iluziju spoljašnjosti i stvarnosti.

Može se zapaziti da postoji jedna razlika. Iz sna se budimo i tada možemo da spoznamo njegovu nestvarnost. Međutim, naše budno stanje se ne prekida. Mi nemamo priliku da uvidimo njegovu lažnost. Ipak, Mudraci nam kažu da postoji buđenje iz sna koji se zove budnost, i da će se tada san završiti. Ovaj aspekt pitanja biće razmotren kasnije, kada dođemo do razmatranja tri stanja ličnog iskustva. Ovde nas zanima samo iluzornost predstave o spoljašnjosti, koja je uzrok predstave o stvarnosti. Onaj ko se protivi ovom zaključku, mora da nam kaže za neki nepogrešivi uređaj kojim možemo da detektujemo prirodu snova dok sanjamo. Kada bi postojao takav uređaj, mogao bi da nam omogući da otkrijemo i snovitu prirodu budnosti. Ako se čovek bilo u snu ili budnom stanju okrene od sveta i pokuša da vidi onoga ko vidi svet, svet i njegov posmatrač će zajedno da iščeznu i jedino će Sopstvo ostati.

Ova i ostala razmatranja moraju da nam olakšaju razmatranje gledišta koje su izneli Mudraci, da svet nije objektivna stvarnost, da ne postoji sam po sebi. Samo jedno postoji na taj način, naime, stvarno Sopstvo. Ovo ćemo videti u jednom od narednih poglavlja.

Budući da svet nije ništa drugo do um, istina o njemu zavisi od istine o umu. Zato sada moramo da vidimo da li je sam um, tvorac sveta i u budnosti i u snu, stvaran.

Mudrac ističe da je um nestalan. On se rađa sa unapred pripremljenim svetom i nestaje zajedno sa njim, kao što nam je već rečeno. U dubokom snu ne postoji um, i ne postoji svet. Sudeći po merilu stvarnosti koje su nam dali Mudraci, um je nestvaran.

Um, kaže Mudrac sa Arunačale, nije ništa drugo do tok misli koji protiče kroz Svest. Od svih misli, prva je "ja sam ovo telo". Ovo je lažna misao; međutim, budući da je uzeta kao istinita, drugim mislima je omogućeno da se pojave. Prema tome, um je samo izdanak prvobitnog neznanja, te je zato nestvaran.

Da nismo um, da um nije Sopstvo, jasno se vidi iz ovoga: um ne postoji u snu, ali mi u njemu i dalje postojimo. Pored toga, Sopstvo postoji u stanju koje je izvan tri stanja, naime, budnosti, snevanja i spavanja.

Nismo iscrpili sve moguće primedbe koje bi mogao da postavi jedan okoreli vernik u stvarnost sveta. Naravno, nikad kraja primedbama da će egoistični um i dalje da se pojavljuje, ako ga ohrabujemo. Već smo primetili zašto je um tako neumoran u stvaranju teškoća. Mudrac nam je pokazao kako da izađemo na kraj sa jogunastim umom kada se na bilo koji način pokaže kao smetnja.

Ishod ovog celokupnog ispitivanja je ovaj: da bismo mogli da povratimo prirodu našeg stvarnog Sopstva, moramo da se oslobodimo zablude da je svet stvaran. Naravno, nije neophodno da se vezujemo za suprotno verovanje, da je svet nestvaran. Ali ako se dogodi da ne možemo da napustimo naše trenutno verovanje u stvarnost sveta bez prihvatanja suprotnog verovanja – naime, da je svet nestvaran – moramo da ga prihvatimo, iako ono nije sasvim tačno, kao što je prethodno objašnjeno.

Knjige sa uputstvima advaitskog nasleđa traže od nas da izbegavamo krajnosti, ako je moguće. Kažu nam da zapamtimo da je svet "neodrediv kao stvaran ili nestvaran" – anirvačaniya – a ovo je filozofski tačno, budući da je u skladu sa učenjem Mudraca. Možemo da napustimo svet i da prestanemo da mislimo o njemu, uz razumevanje da Istina može da se spozna jedino potpunim i konačnim uništenjem prvobitnog neznanja, posredstvom Otkrovenja stvarnog Sopstva, do kojeg će se doći praktikovanjem Traganja, puta na koji je ukazao Mudrac. Ako ne možemo to da učinimo, moramo da opustimo stegu neznanja, podsećajući se da je svet po svemu sudeći samo fantazija naših lutajućih umova, nešto poput one koju je slikovito prikazao Luis Kerol u knjizi "Alisa u zemlji čuda". U njoj junakinja misli da je svet čuda koji vidi sasvim stvaran, sve do samog kraja. Tada otkriva da je taj svet lažna pojava – da su muškarci, žene i životinje sa kojima se susretala samo špil karata. Isto tako, emancipovan čovek može da otkrije da je ovaj naizgled kompaktan svet samo jedan 'špil' misli.

Možda je korisno istaći da Mudraci ne žele da nameću svoje novo učenje, već da samo žele da oslobode učenika stega onih predstava koje kočje Traganje.

Metod koji se izlaže u ovim poglavljima – naime, odvlačenje uma od sveta privremenim prihvatanjem gledišta da je on samo špil misli – nazvan je "subjektivni idealizam", zato što na neki način nalikuje istom pogledu na svet kojem podučava Barkli. Ipak, naš idealizam, ako ga tako zovemo, pomoć je u Traganju za Sopstvom. Nije preporučljivo da ga prihvata neko ko nije željan da zadobije direktno Otkrovenje izvornog Sopstva. On se takođe razlikuje od Barklijevog sopstvenog idealizma po tome što je u potpunosti povezan sa jedinstvenim učenjem Mudraca, da postoji transcendentalno stvarno Sopstvo koje leži u osnovi lažne pojavnosti. Ne tvrdi se da je ovo za sve aspirante najbolji od svih mogućih metoda. Neki metod je bolji ili gori u odnosu na drugi u zavisnosti od gledišta određene osobe, a ne uopšteno. Istina je i to da ovo nije jedini metod pomoću koga može da se oslobodi ropstva. Oni kojima ovaj metod ne odgovara, mogu da slede put predanosti, koji će biti razmotren kasnije. Njima se kaže da je svet stvaran, zato što je Stvarnost – zvana Bog – njegov materijal i delotvorni Uzrok. U ovome nema neslaganja, jer, kako nam je Mudrac često govorio, učenje mora uvek da se prilagodi onome ko uči.

Šesto poglavlje

Duša

Do sada smo razmatrali prirodu objekata čula i uma posredstvom kojeg se oni u njemu pojavljuju. Postoje još dve teme koje moraju da se razmotre, naime, individualna duša i Bog. Prvo ćemo razmotriti ovu prvu.

Tokom života stekli smo određena zapažanja o duši. Moramo da vidimo koliko se ova zapažanja temelje na dokazima. Većina nas veruje da postoji duša. Ona je posmatrač objekata čula koji čine spoljašnji svet, i mislilac misli koje se rađaju u umu. Takođe uzimamo zdravo za gotovo da svako pojedino telo nastanjuje posebna duša. Za tu dušu mislimo da je Sopstvo. Budući da je ovo sopstvo ograničeno na jedno jedino telo i njemu pripojen um, smatramo da je konačno. Kada kažemo "ja", mislimo na ovo malo sopstvo. Takođe mislimo da smo "mi" – naime, ovo malo sopstvo – u ropstvu, budući da smo podložni zakonima prostora, vremena i kauzalnosti. Neki od nas, pored ovog, veruju da ovo malo sopstvo može da se oslobodi, iako ne mislimo svi na isto kada kažemo "sloboda". Većina od nas veruje da se ovo sopstvo neprestano rađa u novim telima, ne svojom voljom, već zato što ga na to prisiljavaju posledice počinjenih dela. Nadalje, postoji skoro univerzalna dogma da se duše razlikuju od Boga. Samo neki veruju da će ova razlika iščeznuti kada se dostigne oslobođenje. Međutim, svi ostali veruju da je ova razlika večna – da će duša biti različita od Boga dok je sveta i veka. Ovi vernici ne sumnjaju u stvarnost vremena i prostora, ovog i drugih svetova.

Svi oni pretpostavljaju da je um sopstvo. Međutim, ova pretpostavka je često podsvesna. Mnogi tvrde da znaju da postoji sopstvo koje nije um. Ipak, podsvesno veruju da je sopstvo određena vrsta uma, pripisujući svom "sopstvu" mnoge osobine uma.

Da su ovi vernici zaista u pravu, sledilo bi da je sopstvo osoba, to jest individua. Sva pitanja koja se pojavljuju u vezi Sopstva mogu na taj način da se svedu na jedno: "Da li je Sopstvo individua ili osoba?" Ako nije osoba, tada ne postoji duša – ne postoji posmatrač koji uživa ili pati zbog posledica dela.

O stvarnosti ličnosti Mudrac govori u svojim zapisima ovako: "Telo, koje je samo po sebi inertno, ne kaže 'ja'. Stvarna Svest se ne rađa, niti umire. Ali, između ova dva rađa se lažno biće zvano 'ja' koje uzima veličinu i oblik tela. Upravo ovo je um, (koji služi kao) čvor između svesti i inertnog (tela). On je uslovljeno postojanje, ego, ropstvo i suptilno telo. Ovo je stvarna priroda (takozvane) duše." (Ulladu Narpadu, stih 24).

Mudrac nam ovde kaže da je stvarna svest izvan vremena i da se zato ne rađa, niti umire. Ona je poput sunca, koje se ne pomera u odnosu na zemlju. Izlasci i zalasci sunca dešavaju se usled kretanja zemlje. Isto tako i Stvarnost neprekidno sija. Njoj se pripisuje pojava i nestanak ega. Ego–osećaj je nestalan; on se javlja i nestaje. Odvojeno od ego–osećaja ne postoji individualna duša. Ona sija za vreme budnosti i u snu, a zalazi prilikom spavanja. Ovo malo sopstvo zato ne sme da se poistoveti sa Stvarnošću. Takođe ne može da se poistoveti ni sa nepokretnim telom. Šta je onda ovo malo sopstvo? Mudrac nam kaže da je ono hipotetičko biće, utvara uma, sastavljena od svetla Svesti i tela. Ove dve sasvim različite pojave su međusobno pomešane. To rezultira neskladnim bićem zvano individualna duša koja kaže "ja sam taj i taj".

Budući da je svetlo Svesti udruženo sa tim bićem, ono izgleda svesno. Ali u isto vreme ono je nerazlučivo od tela, koje samo po sebi nije svesno. Budući da su ova dva elementa od kojih je sastavljeno, neusklađiva, ono se opisuje kao čvor između Stvarnosti – Sopstva – i tela. Ovo je razlog zbog kojeg se malo sopstvo manifestuje kao ego–osećaj u obliku misli "ja sam ovo telo". Telo koje se na taj način poistovećuje sa sopstvom nije uvek fizičko telo. Ponekad um, koji je samo suptilnija vrsta tela, zauzima njegovo mesto, pa se predstava o sopstvu neko vreme ograničava na um.

Misao "ja sam ovo telo" je sada osnovna misao. Ona je poput niti na kojoj se nižu sve ostale misli. Zbog toga je nemoguće razlikovati ego od uma. Zapravo, um je samo proširena forma ega. Zato nam Mudrac kaže da su um i suptilno telo isto što i ovo hipotetičko malo sopstvo, koje nije ništa drugo do ego. Drugačije rečeno, ovo malo sopstvo nije ništa drugo do ova tri. (Autor reč "sopstvo" uvek piše malim početnim slovom u ovakvom kontekstu – prim. prev.)

Tako saznajemo da takozvana duša nije ništa drugo do ego, koji nastaje usled spajanja dva različita elementa koji ne mogu nikada da se pomešaju, zato što je jedan od njih – telo – nepostojeći, budući da je obična mentalna slika. Stvarna smesa može da postoji samo ako su oba elementa stvarna. Mešanje ova dva, objašnjava Mudrac, je poput braka koji neženja sklapa u snu, u kojem je mladoženja stvaran, ali mlada nije. Kada se sanjač probudi, otkriva da je neženja, kao što je i bio. Odavde se vidi da stvarno Sopstvo – koje je Stvarnost – nije nikada postalo ograničeno. Ono nikada nije zaista postalo duša ili malo sopstvo. Ono nikada nije zaista bilo venčano sa telom. Na ovaj način je razjašnjeno da individualna duša u stvarnosti ne postoji. Sva pitanja koja se odnose na tu dušu su beznačajna, budući da podrazumevaju njeno postojanje. Postoji samo jedno stvarno Sopstvo, čista Svest, koje je izvan vremena. Kasnije ćemo videti zašto se Ono opisuje kao Svest, a ne da je svesno, i da postoji temeljna razlika između ova dva opisa.

Pošto um ne postoji odvojeno od ovog entiteta sumnjivog porekla, ega, sledi da su sve tvorevine uma, uključujući neznanje i ropstvo, i kao posledicu, uslovljeno postojanje sačinjeno od uživanja i patnje – koje zovemo "život" – izdanci ega, i da su deo njegove nestvarnosti. Da je neznanje nestvarno, videće se kasnije.

Biće nam jasno da je ovo učenje ispravno ako nepristrasno pogledamo činjenice. Najpažljivijom analizom celokupnog našeg prošlog iskustva ne možemo da pronađemo dokaz da je individualna duša nešto drugo do ego. Sam ego samo je prvobitno neznanje, čije je prepoznavanje polazna tačka našeg ispitivanja. Ovde se pokazalo da je on imaginarni entitet, budući da je smesa dva elementa koje je nemoguće mešati. Tako se ovo celokupno uslovljeno postojanje, koje zovemo život, zasniva na ovoj laži, individualnoj duši. Iz ovog prirodno sledi da je život pun laži, te stoga pun razočaranja. Ovo učenje je možda teško za razumevanje. Ali, ono je temeljna istina, kako uči drevno nasleđe.

Drevno nasleđe ne može da se razume ispravno ako se ovo učenje ne prihvati. Sve dok se zadržava gledište da postoji individualnost, sva filozofska ispitivanja sigurno će se pokazati beskorisnim. Ona ne mogu da nas izbave iz prvobitnog neznanja. Ovo je jasno pokazivao Mudrac Šankara na sledeći način: Samo dok traje poistovećenje (prouzrokovano umom) stvarnog Sopstva sa intelektom, to Sopstvo se pojavljuje kao individualno i uslovno postojeće. Ali u stvarnosti ne postoji takvo biće kao individualna duša, drugačije od entiteta sumnjivog porekla, koji je intelekt izmislio. Proučavajući Vedantu ne nalazimo (dokaz da postoji) ni jedan svesni entitet koji postoji sam po sebi, odvojeno od Vrhovnog Bića, koje je večno slobodno i sveznajuće. Svete izreke kažu: "Ne postoje posmatrač, slušalac, mislilac ili spoznavalac, odvojeno od ovog Bića"; "Ne postoji niko sem Njega, koji vidi, čuje, misli ili zna"; "Ti si to"; "Ja sam stvarnost". Ovi, i stotine drugih izreka su naši autoriteti.*

Ego je jedini izvor svih naših životnih iskustava. Ona su takva kakva jesu zahvaljujući egu. Mi kažemo "Ja sam taj i taj", "Ja sam akter", "Ja sam srećan", "Ja sam bedan" i tako dalje. U svakoj pojedinoj misli možemo da nađemo ovo "Ja sam". Zapravo, to je zajednički faktor svih misli bez

izuzetka. Ne može da se pojavi nijedna misao koja ne sadrži ovo "Ja sam". Ipak, ovo "Ja sam" nije vlasništvo uma. To saznajemo od Mudraca i upanišadskog Nasleđa. Rečeno nam je da je ovo "Ja sam" Svetlo stvarnog Sopstva. Budući da je to Sopstvo beskrajno i neuslovljeno, ovo "Ja sam" nije beznačajno, kakvim ga smatramo. A mi ga prihvatamo kao ograničenog, nesavršenog i zarobljenog točkom uživanja i patnje, samo zato što u egu ne razlikujemo i ne izdvajamo element stvarnosti od onoga što je lažno. Zato bi trebalo da nam bude jasno da je ono što zaklanja stvarno Sopstvo, naprosto prihvatanje zdravo za gotovo da je ovaj ego naše istinsko Sopstvo, što nije, kao što je ovde pokazano.

Upravo je ovo suština učenja Mudraca, poznatog kao Gautama Buda*. Jednom prilikom ga je neko upitao o besmrtnosti duše. Mudrac je odgovorio: "Ta duša, zbog čijeg se opstanka brineš, ne postoji čak ni sada; ona je nestvarna." Hteo je da kaže da je pitalac pretpostavljao da postoji individualna duša, koja zapravo ne postoji, i da je zato pitanje bilo zasnovano na neistini. Buda nije mislio da porekne postojanje stvarnog Sopstva. Pitalac je pogrešno razumeo odgovor. Pomislio je da uopšte ne postoji Sopstvo. Trebalo je da postavi sledeće pitanje: "Postoji li stvarno Sopstvo, i ako postoji, kakva je njegova stvarna priroda?" On to nije učinio, već je otišao. Buda je shvatio da je pokolebao čoveka u veri, a nije ga prosvetlio. Vredna pažnje je činjenica, da na pitanja koja se zasnivaju na pogrešnim pretpostavkama, nije moguće odgovoriti sa jednostavnim "da" ili "ne". Oba odgovora ne bi bila odgovarajuća.

Budući da je individualna duša nestvarna, sledi da ne postoji onaj ko opaža svet. Ovo može da bude iznenađujuće, mada ne mora. Posmatrač i prizor koji posmatra su nerazdvojivi. Oni su kao dva kraja istog štapa. Budući da štap uvek ima dva kraja, svako opažanje uključuje oba, posmatrača i prizor koji on posmatra. Troje, naime, posmatrač, prizor i čin posmatranja, formiraju trijadu, čiji je suštinski element posmatranje, koje je omogućeno posredstvom svetla Svesti, i tako se ispoljavaju posmatrač i posmatrano. Nije moguće pridavati stvarnost posmatraču, a poricati ga prizoru. Ako prihvatimo gledište da je prizor, naime, svet, nestvaran u bilo kom pogledu, tada takođe moramo da prihvatimo i gledište da je posmatrač sveta nestvaran, na isti način i u istoj meri. Posmatrač je, zapravo, nerazdvojivi deo sveta. I u budnosti i u snu, posmatrač i prizor formiraju jedinstvenu celinu koja se pojavljuje i iščezava istovremeno.

Mudrac nam razjašnjava lažnu prirodu ega – individualne duše – pomoću jedne parabole. Prilikom proslave venčanja pojavio se nepozvani gost, kojeg niko nije poznao, a pretvarao se da je mladoženjin bliski prijatelj. U početku su mu domaćini, naime, mladini gosti, poverovali i ukazivali dužno poštovanje. Međutim, nakon izvesnog vremena počeli su da sumnjaju i raspituju se ko je on i ko ga je pozvao. Svi su se okupili i počeli da se međusobno ispituju. Varalica je primetio da će ga, ako ostane, zasigurno razotkriti i postupiti s njim kako zaslužuje, pa se zato neprimetno iskrao. Ego je isti kao i varalica iz ove parabole. On nije ni stvarno Sopstvo, niti je telo. Sve dok se ne započne ispitivanje, ego istrajava i uživa na mestu stvarnog Sopstva. Međutim, kada se započne ispitivanje – kada se krene u potragu za stvarnim Sopstvom i istraje u njoj – on će iščeznuti bez traga. Upravo ovo nam kaže Mudrac u sledećem odlomku:

"Ovaj ego, koji je samo utvara bez forme, nastaje tako što se uhvati za neku čvrstu formu i, nalazeći zadovoljstvo u čulnim objektima, znatno ojačava. Ako se potraži istina o njemu, on će pobeći." (Ulladu Narpadu, stih 25).

Moramo pažljivo da proučimo ovo učenje. Ego ne postoji u dubokom snu, već samo u budnom stanju i snovima. I u jednom i u drugom stanju ego se pojavljuje hvatajući se tela, govoreći: "Ja sam ovo telo". Znači, postoji opažanje tela, a u isto vreme se rađa i misao "ja sam ovo telo". Za to telo se misli da je sopstvo, ili da je njegovo prebivalište, a za ostala tela i objekte koji se primećuju u isto vreme misli da su ne-sopstvo. Kada se ponovo zaspi, i telo i ego nestaju, a sa njima iščezava i svet. Tako je ego naprosto neznanje koje ograničava stvarno Sopstvo na jedno od mnogobrojnih tela, a sva su njegova tvorevina. Ovaj svet koji stvara ego se na taj način deli na dva

dela, na sopstvo i ne-sopstvo, od kojih je prvi znatno manji, a drugi znatno veći. Iz ovoga se rađaju blizanačka opažanja "ja" i "moje", na kojima se temelji ropstvo.

Ropstvo je posledica ograničenja na opažanje da je sopstvo jedno jedino telo. Iz ovoga postaje očigledno da ropstvo može da postoji samo za ego. To olakšava prihvatanje učenja Mudraca da je stvarno Sopstvo večno slobodno – da nikada nije bilo zarobljeno ili podložno neznanju – i da ne mora da se oslobađa. Mudrac, budući da ne opaža da je nešto drugo osim stvarno Sopstvo u Svojoj krajnjoj čistoti i savršenstvu, nije svestan ropstva. Nije čak svestan da je nekada bio zarobljen, jer je transcendirao vreme. Ropstvo je samo misao kao i svaka druga, iako treba da se kaže da misao o ropstvu nalazi svoju svrhu u tome što dovodi mudre ljude do ovog ispitivanja, koje, opet, vodi putem Traganja za Sopstvom, do spoznaje da ropstvo i ne postoji. Međutim, budući da je ropstvo nerazdvojivi deo samog ego-osećaja, ono neće nestati sve dok i sam ego opstaje. Tako dolazimo do neobičnog ishoda da je sam ego ropstvo, a isto tako i onaj ko u njemu pati. Iz ovoga sledi da je ego zauvek isključen iz zadovoljstva oslobođenja. Zar može ropstvo ikada da se oslobodi? Pored toga, u tom stanju samo ono što je zaista stvarno može da preživi, a ego nije stvaran. Oni koji gaje nadu u zadobijanje Oslobođenja bez gubljenja individualnosti, osuđeni su na razočaranje. Zapravo, sveti predeli kojima se nadaju, i u kojima bi zadržali svoju individualnost, nestvarni su kao i ovaj svet.

Ono što je rečeno o ropstvu, takođe se pripisuje "neznanju", jer je i ono identično sa egom, i ne postoji odvojeno od njega.

Moramo da uvidimo činjenicu, i sve što ona podrazumeva, da je sam ego izvor sveg zla koje pritiska život. Većini je ego drag kao sam život, jer misle da su i sami ego, i ne žele da ga izgube. Radije će da se muče u svim životnim teškoćama, nego da budu srećni bez ega. Postavljaju se pitanja u vezi besmrtnosti ove nepostojeće duše i njenog preživljavanja u Oslobođenju. Ako se učenje razume, ova pitanja se neće pojaviti.

Jedno takvo pitanje javlja se na ovaj način. Postoji vedantičko učenje, "Ti si To". Nekada se ovo učenje čuvalo u tajnosti i davalo jedino dobro pripremljenim učenicima. Na taj način su ozbiljne nevolje koje su mogle da proizađu iz nerazumevanja sprečene. Međutim, danas je drevno nasleđe pristupačno svima, a posledice su daleko od željenih. Jer, što je uzvišenije učenje, to su veća zla koja nastaju usled njegove zloupotrebe. Nekompetentne osobe čitaju te knjige i zamišljaju da je sam ego, sa svim svojim porocima, beskrajn, svemoćan i izvan zakona dobrog i lošeg. Takve osobe ne mogu da budu spremne da prihvate učenje. Čak i zrelijem ispitivaču ovo učenje predstavlja zagonetku, jer još uvek nije jasno razumeo istinu da ne postoji individualnost. On misli da svete izreke govore da je individualna duša Bog, ili nešto drugo što je beskrajno veliko. Ipak, on sumnja u učenje, budući da, onako kako ga on razume, ono nije samo besmisleno, nego i bogohulno. U pravu je što se tiče ovoga. Daleko je više u pravu nego oni koji prihvataju učenje, ali pogrešno shvataju smisao. Zreliji učenik poseduje instinktivni osećaj da nešto nije u redu. Opsedaju ga sumnje, i on postavlja pitanja da bi ih razjasnio.

Jedan takav čovek je pitao Mudraca: "Ako sam ja večan i savršen, zašto sam u neznanju?" Mudrac je ovako odgovorio: "Ko je u neznanju? Stvarno Sopstvo se ne žali na neznanje. Ego u tebi se tako žali. Isto tako, on je taj koji postavlja pitanja. Sopstvo ne postavlja nijedno pitanje. A ovaj ego nije ni telo, niti je stvarno Sopstvo, već je nešto što se pojavljuje između ova dva. U dubokom snu nije postojao ego, a tada nisi imao osećaj da si nesavršen ili da si u neznanju. Prema tome, sam ego je nesavršenstvo i neznanje. Ako potražiš istinu o egu i na taj način pronađeš stvarno Sopstvo, videćeš da ne postoji neznanje." Mudrac je mislio: ego bi se ugasio, a time i neznanje na koje se žalio, kada bi se pronašlo stvarno Sopstvo,

Ispravno značenje svete izreke, "Ti si To", kako ju je izložio Mudrac, zapisana je u Guru Ramana Vachana Mala ovako: "Ti nisi ni telo, ni čula, ni um, ni životna snaga, ni ego. Ti si To što će zasjati kao čisto 'JA SAM' kada se, odricanjem od prvobitnog greha* – koji predstavlja pogrešnu

ideju da smo sve ovo nabrojano – i Traganjem za stvarnim Sopstvom, um potpuno utopi u Srce, i prestane da se gleda svet." (Guru Vachaka Kovai, stihovi 671 i 673).

Uzred može da se primeti da je sam ego uzrok svih prenatrpanih verovanja koja izazivaju fanatizam i netoleranciju, i sklonost ka ispraznim i čak ogorčenim diskusijama. Religiozan čovek je mučen egom, isto kao i njegov brat skeptik, s kojim je ipak lakše složiti se. Ovaj drugi je ravnodušan i zato nije odbojan. Ali religiozan čovek je retko kada spokojan jer vidi da toliko ljudi veruje drugačije od njega. On s nestrpljenjem iščekuje vreme kada će svi ljudi pripadati jednoj religiji, ali ne može ni da zamisli da će ta religija ma u najmanjoj meri da se razlikuje od njegove. Više bi želeo da drugi nemaju ni jednu religiju, nego da poštuju neku drugu. Iz ovoga sledi da ukoliko je čovek strastvenije religiozan, utoliko je netrpeljiviji prema pripadnicima drugih religija. Ako bi stekao političku moć, progonio bi sve one koji ispovedaju drugu religiju. To je tako zato što se religiozno verovanje ne protivi egoizmu.

Religiozan čovek misli da je njegova strast da preobraća ljude, vrlina. To ni u kom slučaju nije vrlina, već porok, zato što je ovaj žar usledio iz njegovog egoizma. On sebi ne kaže: "Izgleda da je ova vera istinita i dobra. Prihvaću je dok ne nađem bolju." Naprotiv, on kaže: "Ovo je moja vera, i zato je jedino ona istinita, a dužnost svih ljudi je da je prihvate". Tako je njegova vezanost za sopstvenu veru egoistična. Zbog toga on sa ogorčenošću osuđuje druge vere. Postojanje tih vera je za njega uvreda. "Moje versko ubeđenje je pravoverje, dok su verska ubeđenja drugih krivoverje" – takav je njegov mentalitet. Tako se dešava da mnogi vernici gaje veću odbojnost prema onima koji se od njih makar malo razlikuju, nego čak prema nevernici, ili onima koji veruju u potpuno drugačiju religiju.

Na ovo je Mudrac ukazao sledećim rečima: "Onaj ko nije dostigao stanje savršenog jedinstva sa Stvarnošću – koje je njegovo Prirodno Stanje, jer Stvarnost večno isijava u srcima svih bića kao stvarno Sopstvo – tragajući za Njom i postajući Je svestan, upliće se u rasprave, dokazivajući da 'Postoji nešto stvarno', 'Ne postoji', 'To nešto ima formu', 'Nema je', 'To je jedno', 'To je dvojno', 'Nije nijedno od ta dva' ". (Ulladu Narpadu, stih 34).

Iz ovoga razumemo da Mudrac nema svoje versko ubeđenje. Razlog leži u tome što je lišen ega. Ego je vernik ili nevernik, zavisno od slučaja. Ljudi koje tlači ego dele se na dve velike grupe: one koji poriču, i one koji dokazuju postojanje Stvarnosti koja je u osnovi promenljivih faza sveta, uključujući i trostruku pojavnost, naime, dušu, objekte čula i Boga. Dokazivači, opet, čine brojne podgrupe, s obzirom da se razlikuju u pogledu prirode te Stvarnosti. Ovde se pominju glavne razlike. Na prvom mestu, postoji sukob verovanja o stvarnosti forme: postoje oni koji dokazuju da Stvoritelj ima formu. Naravno, ovo neki poriču. Takođe, postoji spor oko jedinstva ili različitosti tog Stvoritelja. Neki tvrde da je Stvoritelj jedan, a da je univerzum pojava u Njemu, tako da je On i materijalni i delotvorni pokretač. Drugi poriču ovo i dokazuju da je Stvoritelj Bog, koji se večno razlikuje od duše. Postoje još i oni koji tvrde da Bog i duša nisu ni jednaki, ni različiti. Među ove spadaju i oni koji veruju u jedinstvo, jer to učenje, iako sasvim istinito, nije namenjeno da bi se poštovalo kao obična dogma, već da bi bilo podsticaj za dostizanje direktnog Iskustva Stvarnosti. Oni koji imaju odbojnost prema Traganju kroz koje se zadobija Iskustvo, zato nisu ništa bolji od ostalih. Svi su jednako podložni egu, i zadovoljni su da ostanu takvi. Uistinu, jedino je Iskustvo Sopstva stvarno, a ne razna verovanja o Njemu, koja podrazumevaju da Ono može da postane objekat misli. Puko teorijsko znanje o Sopstvu – čak i ono koje dolazi iz svetog nasleđa – je neznanje, isto kao i dogme obožavalaca.

Ono što Mudrac misli je to da Stvarnost transcendiraju um, dok su vere samo mentalne. Zato nijedna vera ne može da pruži verodostojan opis Stvarnosti. Stvarnost se ne nalazi ni u verama, ni u knjigama u kojima se one izlažu. Vernik je samo ego, čija priroda je da skriva ili razobličava istinu. "Ja verujem", kaže vernik. Njemu Mudrac odgovara: "Otkrij istinu ovog 'Ja', 'vernika'. Tada ćeš spoznati Istinu koja transcendiraju um, i zato ne može da se sadrži u verskom ubeđenju..."

Tako vidimo da je ego prvobitno seme sve ove raznolikosti – ne samo sveta objekata, već i sveta ideja. Ovo je logičko proširenje zaključka do kojeg smo došli u prethodnom poglavlju, naime, da je svet mentalne prirode. Kako um ne postoji odvojeno od ega, sledi da je ego i svet i um. Mudrac kaže isto to, sledećim rečima: "Pojavom ega, pojavljuje se i ceo svet; kada ega nema, onda ništa ne postoji. Zato je Traganje za Sopstvom pomoću pitanja 'Ko je ovaj ego?', ili 'Odakle nastaje?', način da se oslobodimo celog sveta." (Ulladu Narpadu, stih 26).

Učenje koje je ovde izneseno, trebalo bi da se razmotri zajedno sa onim koje je dato u drugom odlomku, navedenom u poslednjem poglavlju. U njemu nam je Mudrac rekao da su mnogobrojna sopstva koja nam se pojavljuju u neznanju, iluzija, i da će ova mnogobrojnost prestati da se vidi kada se ego uništi Traganjem. Tako stižemo do zaključka da u Stanju Oslobođenja ne postoji svet, bilo da je sačinjen od stvari, bića, ili misli – da je ceo svet u egu, i da nije ništa drugo do ego.

Ovo se savršeno podudara sa učenjem drevnog nasleđa, što je jasno pokazano u Mandukja Upanišadi, koja kaže: "On je oslobođen sveta, blažen je, miran, izvan dualnosti." U drevnom nasleđu postoje i druge isto tako jasne izjave, koje dokazuju potpunu odsutnost razlika u Stanju bez ega: "Ovde uopšte ne postoji raznolikost"* Ovim nagoveštajima se ostavlja dubok utisak na tragaoca za Istinom, da se ne bi zapleo u lažno verovanje da su razlike stvarne. Rekli su nam da će svako ko misli da su razlike stvarne, umirati uvek iznova.** Onaj koji umišlja i najmanju razliku između sebe i Istine, biće žrtva straha.* Sve ono za čega čovek umisli da je nešto drugo, a ne Sopstvo, poseduje moć da zavede i prevari.

Da svet prestaje da se pojavljuje po dostizanju Oslobođenja, Mudrac dokazuje sledećom izjavom: "Sada ću jasno da iznesem duboku tajnu koja je vrhovna suština celokupne Vedante: Shvati da, kada ego umre, a stvarno se Sopstvo spozna kao Jedina stvarnost, tada preostaje jedino to stvarno Sopstvo, koje je Čista Svest." (Ulladu Narpadu Anubandham, stih 40).

Ovo je takođe u skladu sa učenjem Gite, koja nam kaže da svet čak ni sada zapravo ne postoji. "Sva bića prebivaju u Meni. Ja ne prebivam u njima. (Uistinu) ni ona ne prebivaju u Meni. Takva je moja božanska Maja!"**

S druge strane, dok ego–osećaj opstaje, pojavnost sveta je neizbežna. I obratno, sve dok neko vidi svet, ne može, a da ne zamenjuje telo za Sopstvo, i da ne misli da je Sopstvo konačno. Još teže je onima koji poštuju pogrešno verovanje da je svet stvaran kao takav. Uz to, u ovom pogledu ne postoji bitnija razlika između onoga koji misli da je telo sopstvo i onoga koji misli da je um sopstvo. Ovaj drugi skoro uvek misli o telu kao o sopstvu, isto kao i prvi. Zato se dešava da ljudi na Zapadu govore da čovek na samrti "ispušta dušu". Ne kažu da napušta telo, što bi bio slučaj da su oslobođeni zablude da je telo sopstvo.

Ipak, iako je sam ego po svojoj prirodi neznanje i uzročnik sveg greha i patnje, on je izuzetno važan za naše ispitivanje, jer je ključ za pronalaženje stvarnog Sopstva. Ovo ćemo videti u toku opisa Traganja za Sopstvom. Pored toga, ego je dokaz postojanja stvarnog Sopstva. Mudrac nam ovo razjašnjava sledećom izjavom: "Ovo neživo telo ne kaže 'ja'. Niko nikada ne kaže 'Nisam postojao u snu'. Ipak, sve ovo se dešava tek nakon pojave ega. Zato tragaj za Izvorom iz kojeg se ego rađa, uma usmerenog na Traganje" (Ulladu Narpadu, stih 23).

Prvi korak u Traganju za stvarnim Sopstvom predstavlja razumevanje da Sopstvo nije telo – ni fizičko ni mentalno. Razlog je dvostruki. S jedne strane, telo je nesvesno, te zato ne može da bude sopstvo, bilo ono konačno ili ne. S druge strane, sigurni smo da Sopstvo – što god ono bilo – može da postoji bez tela. Znamo da je to slučaj u snu. Jedva da iko može i da pomisli na mogućnost da Sopstvo prestaje da postoji tokom sna. (Ljudi koji tako misle su isuviše izveštačeni. Ova njihova nedoumica se razmatra u dugom razgovoru između Mudraca i čoveka koji sumnja, koji će biti dat kasnije). Na taj način je sam ego dokaz da mi postojimo. Mi nismo ego. Mi smo To iz čega se ego rađa. To mora da se pronađe traganjem za Izvorom ega. Otkrovenje nam kaže da, ako ikada

pronađemo taj Izvor, ne samo da ćemo pronaći Sopstvo, već i Stvarnost koja je u osnovi pojavnog sveta. To će biti tako, budući da su Sopstvo i Stvarnost jedno te isto.

Iz ovoga se vidi da je ego najveći prevarant, istinski Sotona, ili Ariman. On je jedini neprijatelj Boga i čoveka. On je neprijatelj pravog znanja. Izumitelj je ubistava i laži. On je kosmički Magbet koji neprekidno ubija Mir, istinsku Sreću. Uljez je koji se dokopao sedišta stvarnog sopstva. Zato mu je uskraćen ulazak u Stanje Oslobođenja, Kraljevstvo Nebesko koje se nalazi u nama, čemu uči Isus.

Mudrac nam je rekao da je ego sve zlo koje postoji, dok je odsustvo ega sve dobro koje postoji. Iz ega, koji predstavlja neznanje, proističu sva zla koja pritiskaju život. Sve što je dobro i vredno da se s punim poštovanjem oplemenjuje – lišeno je ega.

Odvojeno od ega ne postoje ni smrt ni ponovno rođenje. Ovaj začarani krug smrti i ponovnih rođenja podržava jedino prvobitno neznanje, koje je ego. Sam ego je smrt, jer je on negacija Istine, koja je Život. Ne samo da mora da se svrgne sa prestola, već mora i da se pogubi, budući da neće biti sigurnosti sve dok je on živ.

Ego mora prilično da se smanji da bi se učenje Mudraca razumelo. Ovo se jasno vidi iz sledeće Mudračeve izreke. Objašnjavao je istinsku suštinu opšteprihvaćenog gledišta da učenik mora, nakon što je pronašao Gurua, da s njim ostane dugo vremena, verno ga služeći, i da mu se potpuno preda, da bi ga on tada podučio velikoj tajni, "Ti si To". Mudrac je to objasnio na sledeći način: "Istinsko značenje onoga što se ovde naziva predaja jeste potpuno nestajanje ego–osećaja, koji je individualnost. Ovo je neophodan uslov da bi učenik bio u stanju da prihvati učenje. Jer ako ne dođe do predaje u ovom smislu, učenje će, bez sumnje, pogrešno da se razume. Čak i sa sadašnjim ograničenim egoizmom, čovek podleže izlivima besa, tiranskom ponašanju, fanatičnosti, i tako dalje. Šta sve neće učiniti kada mu se kaže da je on sam to Veliko Biće? On neće razumeti pravo značenje tog učenja, već će pomisliti da je njegova individualna duša, ego, to Veliko Biće. Ovo nikako nije pravo značenje učenja, jer ego, jednostavno, ne postoji."

Istinsko značenje učenja je to, da iako duša sama po sebi nije poseban entitet, u njoj postoji element stvarnosti, naime, svetlo svesti, koje proističe iz stvarnog Sopstva, a mi ga doživljavamo kao "Ja sam". Ovo svetlo svesti ne pripada duši, ono pripada Sopstvu, Stvarnosti. Ono zato mora da se preda Njemu. Kada predaja bude potpuna, preostaje jedino to Sopstvo. A ako se individualnost izgubi na taj način, izgubljena je za pravu stvar. Jer, ovaj gubitak individualnosti nije zapravo nikakav gubitak. To je gubitak lažnog sopstva (individualnosti), najveći od svih gubitaka. Zato je dobitak stvarnog Sopstva, najveći od svih mogućih dobitaka. U drevnom nasleđu se ishod ove predaje opisuje na ovaj način: "Kao što se reke ulivaju u okean, gube ime i formu postajući jedno sa njim, tako i Mudrac, gubeći ime i formu, postaje jedno sa Vrhovnim Bićem, transcendentalnom Stvarnošću"*

Čak i kada se ostavi po strani istina da je ego nestvaran, mora da se kaže da je ono što je Mudrac izgubio samo matematička nula, dok je ono što je dobio Beskonačna Stvarnost. U jednoj od svojih himni Arunačali, Mudrac je ovo izrazio na sledeći način: "Šta si dobila, o, Arunačala, time što si me uzela – bezvrednog u ovom i u budućem svetu – i zamenila me Sobom, Ti, najveći od svih dobitaka?"

Da bi bila potpuna i savršena, ova predaja stvarnom Sopstvu mora da se sprovede Traganjem za Njim, na način koji je opisan u kasnijem poglavlju. A budući da je predaja vrhunac predanosti, tragalac za Oslobođenjem mora da neguje predanost stvarnom Sopstvu. Kada ova predanost postane savršena, biće moguće da se započne i istraje u Traganju sve dok se uspeh ne ostvari – dok stvarno Sopstvo ne razotkrije Sebe.

Sedmo poglavlje

Bog

Došli smo do zaključka da su dva, od tri predmeta našeg razmatranja, naime, svet i duša, nestvarni sami po sebi. Sada moramo temeljno da istražimo istinu o koncepciji Boga.

Ovaj deo ispitivanja je veoma lak, jer se u zaključak ne sumnja. Ova tri, naime, svet, duša i Bog predstavljaju jednu nedeljivu celinu, zato što svaki od njih uključuje ostala dva. Zapravo, prvi član, svet, uključuje drugi i treći. Naziv "svet" označava sveukupnost svih različitih objekata misli. On podrazumeva i uključuje sve nežive objekte, sva osećajna bića, i jedini uzrok svega toga. Svet bića i stvari jeste posledica koju ne možemo da doživimo, ako ne zamislimo uzrok koji je prožima i održava, isto kao što ne možemo da primetimo posudu, a da ne budemo svesni uzroka, odnosno lanca uzroka njenog nastajanja. Tako se dešava da je trojstvo u ovom ispitivanju praktično jedno. Ne možemo da smatramo jedan ili dva od ova tri nestvarnim, a ostatak stvarnim. Drevnu analogiju sa kokoškom nam je dao Mudrac Šankara. On objašnjava da čovek kokošku ne može da prepolovi, s namerom da jedan deo skuva i pojede, a da drugi sačuva za nošenje jaja. Treba da se odrekne jedne od ovih potreba i da se zadovolji drugom. To jest, ili će je skuvati i pojesti celu, ili će je sačuvati živu, kako bi nosila jaja. Upravo na isti način moramo da odbacimo ovaj trostruki entitet kao nestvaran u celini, u posebnom značenju reči koje se koristi u metafizici Advaita – ili da ga u celini prihvatimo kao stvarnog, u smislu u kojem ga materijalisti, kao i teisti, nazivaju stvarnim. Srednji put ne postoji.

Ideja o Bogu je srodna idejama o svetu i duši. Svet je – ograničavajući ga na sveukupnost neživih objekata – suprotnost Bogu, po tome što je nepokretan i besvestan, dok je Bog obdaren beskonačnom svešću. Duša je suprotnost Bogu, jer je konačna u poređenju sa Bogom, koji je beskonačan. Tako je Bog deo para suprotnosti. A suprotnosti postoje samo za egoistični um. Prema tome, Bog nije objektivna Stvarnost.

Postoji i drugo razmatranje. Posmatran kao jedan od tri – a ne kakav On zaista jeste – Bog je objekat misli. On je jedan član trojstva odnosa, naime, mislioca, objekta i čina mišljenja. A sva trojstva postoje u carstvu neznanja, na temelju ega. Prema tome, Bog nije objektivna stvarnost.

Mudrac je ovo jasno izrazio u sledećoj izjavi: "Sva trojstva se pojavljuju oslanjajući se na ego–osećaj. Tako se pojavljuju i dvojstva (parovi suprotnosti). Ako neko zaroni u Srce putem Traganja, ispitujući 'Ko sam ja?', i spozna Istinu o tome (stvarno Sopstvo), sva trojstva i dvojstva će potpuno nestati. Takav čovek je Mudrac; njega ona ne obmanjuju." (Ulladu Narpadu, stih 9).

Kada bi mogli da odvojimo od sveta ova dvojstva i trojstva, tada od njega ne bi ništa ostalo, osim možda vreme i prostor. A oni, videli smo, nisu objektivne stvarnosti. Nakon uništenja ega, preostaje jedino stvarno Sopstvo, koje je nedeljivo.

Daćemo još jedan dokaz o nestvarnosti Boga: Mudraci dokazuju da u Stanju bez ega Bog ne postoji odvojeno od Sopstva, a odvojenost je sama suština ideje o Bogu, kao Bogu. Zapravo, gde ne postoji odvojenost, ne mogu da postoje ni bilo kakve ideje. Bog, kakav On zaista jeste, nije objekat misli.

Istina o Bogu je ta, da On nije ništa drugo do stvarno Sopstvo, koje se drugačije opisuje kao Stvarnost i kao Čista Svest. Kao takav, on nije ličnost, i nije povezan sa svetom bića i stvari ni na

koji način. Ovaj odnos uzroka i posledice, za koji se obično kaže da postoji između Stvarnosti i sveta, nije uopšte stvaran. Da je Stvarnost povezana sa bilo čim, na bilo koji način, tada ne bi bila Stvarnost, kako to opisuju Mudraci.

Da su Bog – kakav On zaista jeste – i stvarno Sopstvo jedno te isto, videli smo iz izreke koju je naveo Šankara. Ovo jedinstvo se ne navodi tek slučajno kao činjenica. Ono se naglašava na sve moguće načine. Za one koji ne primaju učenje, određuju se kazne, a blagoslovi se daju onima koji ga prihvataju i iskreno žude da spoznaju istinu svojim ličnim iskustvom.

"Onaj ko služi božanstvo odvojeno od sebe, smatrajući: 'On je jedno, a ja sam drugo' – neznalica je. Bogovima na nebu liči na četveronošca."*

Ako se čovek – bez straha – nepokolebljivo učvrsti u jedinstvu sa ovim nevidljivim, neotetovorenim, neodredivim, besprostornim Jednim, tada dostiže Neustrašivost. Kada čovek napravi i najmanju podelu ovog Jednog, eto za njega straha. To je stvarni uzrok straha za čoveka koji pogrešno zna (Istinu Sopstva).**

Onaj koji u ovome vidi razlike, ide iz smrti u smrt.*

Bog je, kakav On zaista jeste, prema tome, bezimen i bez ikakvih atributa. Da poseduje attribute, On bi bio relativan, te stoga nestvaran.

Ovo je konačna istina o Bogu, kakvu su otkrili Mudraci. Naravno, to izaziva prividnu teškoću u opisivanju stvaranja. Taj problem je rešio Mudrac Šankara, praveći razliku između Stvarnosti u Njenoj istinskoj prirodi i doživljavanja iste Stvarnosti – za potrebe učenja – kao porekla sveta. Prva se naziva Para–Brahman, a druga Aparā–Brahman. One se takođe nazivaju Nirbida i Sabida, Nirguna i Saguna.** Ova druga se naziva i Išvara ili Lični Bog.

Postoje oni koji ovo brkaju i tvrde da je On postao sva ova raznolikost. Oni se oslanjaju na izreke drevnog nasleđa, koje – doslovno shvaćeno, i bez ikakvog pozivanja na konačno učenje, sadržano u ostalim izrekama koje se kasnije pojavljuju u istim knjigama – izgleda da ide njima u prilog. Komentari obiluju argumentima kojima se dokazuje da je doslovno tumačenje ovih izreka neprikladno. Mudrac sa Arunačale umiruje naš ispitivački um svojim jasnim izrekama.

Ono što sledi predstavlja jednu od takvih Mudračevih izreka: "Čak i izjava da je dualnost stvarna sve dok neko žudi da ostvari cilj, ali da na cilju ona ne postoji, nije uopšte tačna. Ko je drugi, ako ne deseti čovek onaj iz parabole koji je zabrinuto tražio desetog čoveka kao onog koji je nedostajao i kada je otkrio da je taj (nestali deseti čovek) on sam. (Ulladu Narpadu, stih 37).

Ovde reč "čak" nagoveštava da je jedno versko ubeđenje koje nije pomenuto, takođe pogrešno. To jest, ovde se osuđuju dva različita verska ubeđenja. Jedno od njih se osuđuje indirektno, a drugo otvoreno. Prvo je da je dualnost uvek istinita i da je prisutna čak i u stanju Oslobođenja. Drugo mišljenje zastupa da je dualnost sveta istinita, sve dok se ne dostigne nedualnost pomoću nekih od metoda duhovne težnje. Ovo prvo je versko ubeđenje dualista. Gore navedeni odlomak tvrdi da je ovo mišljenje nesumnjivo netačno, pozivajući se na direktno Iskustvo Sopstva u Stanju bez ega, koje uživaju Mudraci. Ovo drugo je takođe netačno, zato što su Mudraci dali posebnu definiciju stvarnosti.

Da je tako definisana dualnost stvarna, ona bi bila večna. Ne bi bilo moguće da se nedualnost ostvari ili izazove pomoću bilo čega. Pored toga, ako se prizna da je nedualnost u Stanju bez ega posledica Traganja, ili nečeg drugog, tada bi bila nestvarna: imajući početak, imala bi i kraj. Posledica može da traje samo dok je održava njena uzročna sila. Jedan aksiom Upanišada je da konačni uzrok – uzrok aktivnosti – ne može da proizvede beskonačnu posledicu. Da bi ovo dokazali, ukoliko bude potrebno, autori se pozivaju na naše svakodnevno iskustvo. Ne postoji slučaj da nečije Stanje Oslobođenja nije beskrajno. Čak i oni koji zamišljaju da se u tom Stanju odomaćuju u nekoj vrsti sveta, ne priznaju da iz njega postoji povratak u niže stanje postojanja.

Dualisti koji podržavaju tvrdnju da u Oslobođenju i dalje postoje razlike, uopšte nisu logični. Naravno, nisu u stanju da u svoja verska ubedenja uklope svedočanstva Mudraca. Oni dostižu svoj cilj odbacivanjem tih svedočanstava.

Dualisti koji nastoje da usklade iskustvo Mudraca sa svojim verskim ubedenjem, suočavaju se sa teškom dilemom. Ako tvrde da je razlika stvarna dok traje neznanje, morali bi da kažu da Oslobođenje ima početak: međutim, nisu voljni da prihvate neizbežnu posledicu toga – da ima i svoj kraj. Kada bi prihvatili da Ono nema ni početak ni kraj, došli bi do logičkog zaključka da su razlike u potpunosti iluzija, kao što kažu advaitisti.

Priča o kojoj je reč izgleda ovako. Desetorica iz jednog sela prešla su preko reke, pa su se prebrojali da bi bili sigurni da su svi bezbedno stigli na drugu obalu. Međutim, budući da je svaki čovek izostavio sebe pri brojanju, izgledalo im je da ih ima samo devet, pa su zaključili da se deseti čovek izgubio. Dok su tugovali za izgubljenim čovekom, neko im je prišao i pitao šta je uzrok njihove tuge. Rekli su mu da ih je bilo desetorica, ali da se jedan izgubio. Došljak je uvideo da greše. Izbrojao ih je tačno deset. Shvatio je i zašto su pomislili da ih je samo devetorica. Pogrešili su pri brojanju. Da bi ih ubedio da ih je desetorica, zatražio je da neko broji udarce koje će da zadaje po njihovim leđima, dok ih bude prebrojavao. Poslednji udarac je čuvao za onoga koji broji. Kada je taj izbrojao devet udaraca, stranac je zadao i njemu jedan, pa je na taj način izbrojao deset udaraca pokazujući time koliko ih zapravo ima. Da ovaj koji je brojao nije pre toga pogrešio, video bi da je on sam taj deseti čovek. Znači, bio je deseti čovek sve vreme, i pre i posle tog otkrića. Nisu doveli nikog novog sa nekog drugog mesta. On, koji je postao deseti čovek kada je to otkrio, bio je deseti čak i pre toga. Tako je i stvarno Sopstvo jedina Stvarnost sve vreme, i pre i posle uništenja neznanja.

Istina je, zapravo, da neznanje postoji onoliko koliko i njegove posledice: svet, duša i Bog. Za stvarno Sopstvo neznanje ne postoji. Ono je obična hipoteza, koja se koristi kao način za prenošenje učenja. Videli smo da neznanje nije ništa drugo do ego, koji ni sam ne postoji. Prema tome, neznanje, poreklo celokupne kreacije, ne postoji čak ni sada. Stvarno Sopstvo je Jedno bez drugog sve vreme – čak i sada. To jest, Ono je lišeno sveta. Zato nam se ostavlja na volju da razmatramo verovanje da je Stvarnost pretrpela stvarnu promenu – da je Ona zaista postala trojstvo. Da je podložna promeni, nikada ne bi mogla da nas izbavi iz začaranog kruga promena, koji želimo da izbegnemo. Tačno je rekao Gautama Buda, da "ako ne postoji stalna i nepromenljiva Stvarnost, za nas ne može da postoji Oslobođenje iz samsare (relativnog postojanja)". Obznanio je da "postoji stalna i nepromenljiva Stvarnost, i da zato možemo da dostignemo Oslobođenje". Ako priznamo da se Stvarnost ne menja, moramo da priznamo i da ona nije materijalni ili delotvorni uzrok sveta – da Njeno biće ne podleže nikakvoj promeni.

Ovo je istina o Bogu. Bog, kakvim ga zamišljaju obožavaoci, samo je relativno stvaran, kao što ćemo videti u poglavlju o Predanosti.

Videli smo ranije da se onaj koji Boga doživljava kao ličnost, odnosi i prema sebi kao prema ličnosti. Videli smo i to da lični Bog mora da ima formu, bilo grubu ili suptilnu, fizičku ili mentalnu.

Ličnost predstavlja postojanje za sebe, kao biće odvojeno od svih drugih bića. Pravo na takvo postojanje zasniva se na ego-osećaju. Egoistični um opaža sebe kao svesnog i inteligentnog. Ova svest nije njegova već je sićušan odbljesak Svesti koja je Sopstvo, baš kao što je i svetlo sunčevog odsjaja u ogledalu sićušni odbljesak svetlosti samog sunca. Gledište da su um ili duša svesni entiteti, Mudrac i drevno nasleđe opisuju kao krađu. Ova krađa mora da se prekine predajom uma Stvarnosti, (zajedno) sa egom koji se u njemu reflektuje, razumevanjem da je Stvarnost Sopstvo. Kažu nam da smisao ovoga možemo da pronađemo u poslednjem poglavlju učenja Gite (18.66.):

"Pronađi utočište u Meni, predajući svu (svoju) darmu." Ovde "darma" treba da se shvati u širem značenju nego što je to uobičajeno. Ona ne označava dužnosti ili pravila ponašanja, već "stanje" ili "atribute". Duša je hrpa atributa. Prvi i najvažniji od njih je ličnost. Ona mora da se preda, kaže Mudrac.

Priroda ove predaje je Traganje za Sopstvom.

Osmo poglavlje

Stanje bez ega

Očigledno je da je svet relativnosti – koji obuhvata tri kategorije, naime, svet, dušu i Boga – lažna pojava koju egoistični um nameće Stvarnosti. Stvarnost je temelj, element istine u trojstvu. Ona je od nas skrivena iluzornom pojavom ova tri. Poreklo iluzije je ego–osećaj. Sve dok traje ego–osećaj, neznanju i ropstvu neće biti kraja. To jest, oslobodićemo se jedino ako ostanemo bez ega. To smo saznali sa prethodnih stranica.

Stanje Oslobođenja se opisuje kao Stanje bez ega. Ono se opisuje i drugačije – kao Stanje Spoznaje ili Prosvetljenja, Blaženstva, Savršenstva, Mira, i kao Prirodno Stanje. Izgleda da ovi opisi prenose neke konačne ideje o tom Stanju. Oni to ipak ne čine, zbog toga što je ono, kao što ćemo kasnije videti, van domašaja govora i misli.

Pojavljuju se dva pitanja u vezi tog Stanja, naime, da li postoji takvo Stanje, i da li je Ono poželjno. Prvo pitanje nosi u sebi sumnju da li će se to Stanje pokazati kao stanje potpunog ništavila – izumiranja sopstva. Ovu sumnju nadahnjuje duboko ukorenjeno verovanje da smo mi sami ego. Odgovor je da postoji stvarno Sopstvo, koje je drugačije i daleko veće od ega, i da Ono preživljava smrt ega, budući da je stvarno, kako to opisuju Mudraci. Drugo pitanje javlja se sa gledištem da se sreća sastoji iz zadovoljstava, koje nemaju domašaja u Stanju odsutnosti sveta.

Nijedna od ovih sumnji ne može da spopadne učenike Mudraca. Oni koji su seli pred stopala Mudraca sa Arunačale, ne zamaraju se njima. Sam Mudrac je najbolji primer Stanja bez ega. Onima koji su osetili misteriozni uticaj koji iz njega zrači, nije potreban nikakav dokaz ili argument da im pokaže da je Stanje bez ega stvarno i da treba da se zadobije po svaku cenu. Oni znaju da je Ono Stanje Potpunosti i Savršenstva, večne Sreće, neokrnjeno željama i nedotaknuto strahom.

Učenje Mudraca sastoji se u tome da se ove i slične sumnje ne uzimaju suviše ozbiljno. Mudrac sa Arunačale ističe da je sam ego – glavni neprijatelj Sreće – roditelj svih sumnji. On ih odgaja i pomoću njih odlaže dan sopstvenog uništenja. Razmatranje ovih sumnji i gubljenje vremena i energije na traženje rešenja, ide neprijatelju naruku. Ono što treba da se uradi, kaže Mudrac, nije da se i dalje stvaraju pitanja i traže odgovori – koji malo koriste, budući da su samo intelektualni – već da se uhvati krivac – ego – da se postavi na optuženičku klupu, i da se sa njim završi pomoću Traganja za stvarnim Sopstvom, za koje se on predstavlja. Drugim rečima, čovek treba da otkrije stvarno Sopstvo koje je konačni odgovor na sva pitanja. Neznanje kvvari svako pitanje koje se pojavi, uzimajući zdravo za gotovo da je ego stvarno sopstvo. Sva pitanja, zato, mogu da se svedu na jedno: "Ko sam Ja?" Ovo pitanje je Traganje za Sopstvom, kojim se zadobija Stanje bez ega. U tom stanju postoji jedino Sopstvo, i ništa drugo, i zato ne postoje ni pitanja ni odgovori, već jedino Tišina: tako kaže Mudrac (Guru Vachaka Kovai, stih 1181). Isti smisao jasno prenosi upanišadsko nasleđe: "Kada se vidi to Vrhovno Biće, tada je čvor (želja) u Srcu presečen, sve sumnje raspršene, a sve posledice dela poništene."* Ovo nas nedvosmisleno upozorava da

beskrajno stvaranje sumnji samo daje novu snagu egu. To je porok, možda i veći od onih koji se tako nazivaju. On pokazuje nedostatak ozbiljnosti i skrivenu ljubav prema samom ropstvu. Međutim, mada se učenici odvrću od ukorenjene navike stvaranja sumnji, dobronamernom učeniku se pomaže da uvidi da postoje odgovori na sva moguća pitanja, ali da se mora postaviti granica ispitivanju.

Savršeno zreloom učeniku – to jest, onome ko najozbiljnije teži da zadobije Otkrovenje Sopstva – ova pitanja ništa ne znače. Jer onaj ko je savršeno predan stvarnom Sopstvu, takođe je sasvim spreman da se odrekne zatvoreničkog života, što postojanje mučeno egom i jeste. Mudrac mu kaže da je stvarno Sopstvo Izvor ega, i da treba da ga traži i pronade ako želi da ispuni Život. To je za njega dovoljno. On se ne koleba, dopuštajući da se pojave sumnje koje ga ometaju u Traganju za Sopstvom. U prvom poglavlju smo videli da se ni sam Mudrac nije kolebao – da ga nisu sputale sumnje i strahovi. Izgleda da je zaključio da je ovo relativno postojanje zasjenjeno egom bilo sasvim beznačajno, i da je bio spreman da ga u potpunosti izgubi, radi pronalaženja onoga što je Stvarno. Znamo i to da nije bio upućen ni u šta što bi mu dalo neku prednost, a što je nama dostupno u izobilju: sveto nasleđe prošlosti i učenja Mudraca.

Sada ćemo videti kako na ova pitanja odgovaraju Mudraci.

Stanje odsustva ega nije ništavilo, jer se Sopstvo u njemu ispoljava u Svojoj stvarnoj Prirodi – onakvo kakvo Ono zaista jeste, neograničeno egom. O tome postoje svedočanstva čitave loze Mudraca. To stvarno Sopstvo predstavlja Život koji nas čak i sada održava – međutim, Njemu bi naše postojanje u relativnosti bilo toliko nepodnošljivo, da bi mu smrt bila draža. "Ko bi i dalje živeo, da nije ovog beskrajnog Blaženstva?"* Jer, čak i sada nas, u ovom carstvu neznanja, ma koliko slabe i hirovite bile, održavaju bujice Sreće stvarnog Sopstva koje protiču kroz guste slojeve neznanja i greha tek toliko da nas sačuvaju od očajanja i samoubistva. Drevno nasleđe nam kaže da će "onaj ko pronade Sopstvo – skriveno u Srcu – uživati u istinskoj sreći koja predstavlja istovremeno ispunjenje svih želja."**

Postoji posebno značenje u reči "istovremeno". Sreća koja dolazi nakon ispunjenja neke želje ne samo da je privremena, već i za vreme trajanja vrednost joj smanjuju duhovi drugih neispunjenih želja. Sa blaženstvom Sopstva koje uživa Mudrac, to nije slučaj. Ovo se objašnjava u odlomku iz Upanišada, u kojem se pokazuje da je u Sopstvu Blaženstvo potpuno, i da je nemoguće da se u Njemu rodi želja.*** Mudrac nam objašnjava da nepomućeno, potpuno i bezvremeno blaženstvo Stanja bez ega nastaje zahvaljujući tome što je ego po sebi koren nezadovoljstva, želja i uvek gonjen potrebom za delanjem – mrtav jednom za svagda, tako da više ne može da promoli svoje ružno lice. "Kao što mala životinja ne može da podigne glavu kada je okean preplavi, tako i ovaj mali ego ne može da podigne svoju glavu u Stanju Prosvetljenja (pomoću čiste Svesti)". (Guru Vachaka Kovai, stih 1142).

I drevno nasleđe i Mudraci potvrđuju ovo učenje, pozivajući se na razum. Staro Otkrovenje, na primer, često je na mukama kada želi da pokaže da ni iz čega ništa ne može da se pojavi. (Chandogya Upanishad, 6.2.2.). Može li svet da nastane iz jednog običnog ništa? Mudrac nam takođe kaže da, budući da smo ubeđeni da stvari koje vidimo postoje, mora da postoji i Svest, element stvarnosti u pojavnom svetu (Ulladu Narpadu, blagoslovni stih 1).

Iz ovoga saznajemo da je Beskonačna Svest stvarnost koja leži ne samo u osnovi sveta stvari, već i u osnovi sveta ličnosti.

Mi smo svesni nekakvog sopstva. Videli smo, međutim, da Sopstvo pogrešno zamenjujemo sa egom. Ipak, budući da ne može da postoji ideja o nekakvom sopstvu, a da ne postoji nešto kao stvarno sopstvo, moramo neizbežno da verujemo da stvarno Sopstvo postoji. Ipak, Istinu o Sopstvu možemo da otkrijemo jedino od Mudraca. Od njih saznajemo da je ono čista i beskonačna Svest koja boravi u Stanju bez ega.

Svakodnevno iskustvo takođe, kako ističu Mudraci, potvrđuje učenje. Mudrac nam kaže da niko ne može da poriče svoje postojanje. Može da poriče sve ostalo, ali mora da prizna da on sam

postoji. Jer, uistinu, priroda Sopstva je ta, da je Ono nesumnjiva stvarnost. Ako uvidimo da pojedinačno, konačno sopstvo, koje mi izmišljamo ne postoji, to samo znači da smo sopstvenost pripisali pogrešnom – a ne da Sopstvo uopšte ne postoji.

Stvarno Sopstvo se ne doživljava u Svojoj čistoti u bilo kom od tri stanja koja poznajemo, naime, u budnom stanju, snevanju i dubokom snu. Postoji, naravno, iskustvo "Ja sam". Međutim, ova svesnost stvarnog Sopstva svodi se na običan atom, zbog ograničenja koja nameću ego i njegove tvorevine. Kako je to istakao Mudrac Šankara – u 365. stihu iz Vivekachudamani – svetlost Sopstva tako beznadno zamagljuje medijum uma, da jedino u Stanju bez ega – koje je negiranje sva tri stanja – Ono sija kakvo zaista jeste. Ipak, čak i dok ne dostignemo to Stanje, možemo da pronađemo tragove Sopstva u stanju dubokog sna, što je dovoljan dokaz Njegove stvarnosti, dok sami ne zadobijemo potpuno Otkrovenje tog Sopstva, transcendirajući ova tri stanja.

U dubokom snu ne postoje ni telo, ni um, ni ego. Međutim, sigurni smo, koliko god je to moguće, da mi sami opstajemo u snu. Neprekidnost sopstvenosti – koju niko ne može da porekne – održava se putem ovog opstajanja, kao što ćemo videti u daljem tekstu. Ipak, pre nego što ovo detaljno razmotrimo, moramo da proučimo ova tri stanja, upoređujući ih sa Stanjem bez ega, u svetlu učenja Mudraca.

Ovaj svet vidimo u budnom stanju. Pretpostavlja se da u ovom svetu postoji mnoštvo konačnih sopstva, i da je svet isti za sve njih. Pretpostavljamo i da je ovaj svet objektivna stvarnost, s kojom se susrećemo kroz vrata naših čula. Ona se otvaraju jedino u ovom budnom stanju. Nastojeći da ubedimo sebe da je svet stvaran, zaboravljamo da su telo i čula deo pojavnosti sveta. Zaboravljajući ovo, na samom početku uzimamo da su stvarni. Pretpostavljajući na nedopustiv način nešto što nije dokazano, nalazimo, naravno, da nam je vrlo lako da dokažemo istinu o ostatku sveta, pomoću pristrasnog svedočanstva čula. Sudija koji donosi presudu o ovome, to jest intelekt, nije kompetentan, budući da je potomak ega, oca laži.

Drevno Otkrovenje nam kaže da budno sopstvo nije zaista konačno biće, kakvim ga intelekt predstavlja. Ono nije ograničeno na individualno telo. Njegovo telo je ceo univerzum – celokupna kreacija. Ono se naziva Vaišnavara ili Višva – Sve–Čovek. Naš Mudrac nam kaže da je ovaj svet budnosti jedna nedeljiva celina, tako da bi trebalo ili da prihvatimo – ako možemo – da smo mi sami ceo svet, ili da ga u celini odbacimo kao iluziju. On kaže: "Budući da se svako pojedino telo u svetu sastoji iz pet omotača, svi oni zajedno odgovaraju nazivu 'telo'. Prema tome, kako može svet da postoji odvojeno od tela? Da li je neko ikada video svet bez tela?" (Ulladu Narpadu, stih 5).

Mudrac nas ovde podseća na činjenicu koju, po pravilu, odbacujemo. Ipak, to je činjenica koju ne možemo da poreknemo. Kada neko vidi svet, vidi i svoje telo. Ovo je slučaj i u budnosti i u snu. Telo i svet predstavljaju međusobno neodvojivu pojavu. Kada nema pojavnog sveta, nema ni tela. Mudrac nas pita: "Ako je svet nešto što postoji kao različito, odvojeno od tela, zašto se ne pojavljuje pred nama dok spavamo, kada smo bestelesni?" Na ovo pitanje nije moguće odgovoriti. Činjenica je da svet ne postoji odvojeno od tela. Prema tome, ceo svet je naše telo – tvorevina i projekcija egoističnog uma, što se dešava i u snovima.

Može da se primeti da iako smo u snovima bestelesni, i dalje vidimo nekakav svet. Telo spavača leži nepokretno na krevetu, a ipak se pred njim i dalje pojavljuje svet raznolikosti, sličan onom iz budnog stanja. Isto tako, kada neko "umre" i ode, ostavljajući svoje telo da bude spaljeno ili sahranjeno, iako bestelesan, on može da putuje do drugog sveta i da tamo boravi neko vreme, pre nego što se ponovo rodi u ovom svetu. Dok boravi u tom drugom svetu, on ga sigurno i vidi. Ovo znači da reč "telo" ne označava samo ovo telo od krvi i mesa, već i druga tela finije strukture. Ovo je učenje svetog nasleđa, koje Mudrac prihvata i daje kao odgovor na ova pitanja. Postoje pet tela, ili tačnije, pet omotača koji pokrivaju uvek prisutno Sopstvo i zaklanjaju ga. Svi omotači zajedno sačinjavaju telo. Zato, sve dok je tu jedan ili više ovih omotača, sopstvo nije bestelesno, i zato može da vidi svet koji odgovara nekom od omotača. Kada neko sanja, egu preostaje suptilno ili mentalno telo. Ovo suptilno telo je ono koje se širi i postaje svet snova. Slično se dešava sa

putnikom u drugi svet. On putuje svojim suptilnim telom, koje mu omogućava da saobraćaja u tom drugom svetu. Naravno, taj svet je tvorevina njegovog uma. Zato, uvek kada se vidi svet, ego ima jedno od tela. Prema tome, ispravno je rečeno da se telo i svet uvek vide istovremeno. Da su oni jedna jedina, nedeljiva pojava, nesumnjiva je istina.

Već smo videli da je svet budnog stanja u suštini isti svetovima iz snova. Da su ovi drugi nestvarni, malo bi ko porekao. One koji ovo poriču ne treba uzimati za ozbiljno, jer dolaze do ove besmislene pretpostavke zbog potrebe koju nameće neko nepotpuno i iskrivljeno mišljenje. Dolazimo do zaključka da su i budnost i sanjanje – snovi. Ono što zovemo budnošću, nije istinska budnost. Istinska budnost je Stanje bez ega, što predstavlja buđenje iz dubokog sna neznanja, u kojem se ovaj san, zvan budnost, odigrava. U toj budnosti, ne mogu da se pojave nikakve neistine.

Sada ćemo da se pozabavimo pitanjem neprekidnosti Sopstva. Pitanje se odnosi na stanje dubokog sna, budući da jedino u vezi njega može da se pojavi sumnja, jer u snu bez snova ne postoje ni telo, ni um, ni ego.

Kada se probudi, običan čovek ne sumnja u neprekidnost Sopstva tokom spavanja. Naravno, on je nesvestan da sopstvo koje spava nije konačno, egom obavijeno sopstvo budnosti i sna. Mudrac je primetio: "Nijedan čovek ne kaže: 'Nisam postojao u snu.'" Jedino se dokoni ljudi bave sumnjama u neprekidnost samopostojanja. Ipak, svi Mudraci naglašavaju da Sopstvo leži u osnovi sva tri stanja, i daju objašnjenja, kako bi nam pomogli da to razumemo.

Pre svega, grešimo u pretpostavci da je duboki san potpuno lišen svesti. Kada je neko postavio ovo pitanje, Mudrac je rekao: "Ovo kažeš tek nakon buđenja. To ne kažeš dok spavaš. To što u tebi sada govori da je spavanje nesvesnost, je tvoj um. Ali, on nije bio prisutan u tvom snu, tako da je prirodno da ne poznaje svest koja postoji u snu. Budući da nije imao iskustvo dubokog sna, nije u stanju da se priseti kakvo je to stanje, pa zato pogrešno zaključuje. Stanje dubokog sna je izvan uma." Ovo pokazuje da nije ispravno da sudimo o jednom stanju pomoću uma iz drugog stanja. Budni um ne može da daje sud o spavanju iz razloga koji je naveo Mudrac. Jedino on može ispravno da vrednuje ova tri stanja, jer ih je sva transcendirao.

I drugo, postoji dovoljno dokaza o opstanku sopstva u dubokom snu. Ovo možemo da shvatimo iz sledećeg dijaloga, u kojem je Mudrac odgovorio na čitav niz pitanja. Posetilac sa Zapada je postavio veoma opširno pitanje u vezi praktične koristi Stanja bez ega, i, tokom razgovora, pitanje o stvarnosti sveta. Kada mu je rečeno da se svet ne pojavljuje neprekidno, tražio je argument koji bi dokazao da se svet ipak sve vreme pojavljuje pred nekim ko je budan. Mudrac je pokazao da je taj argument neuverljiv, i nastavio: "Smatraš da je svet stvaran, zato što je tvorevina tvog uma, kao i u tvom snu. Ne vidiš ga u toku spavanja, jer je tada sklupčan i uronjen u Sopstvo, zajedno sa egom i umom, i postoji u formi semena. Nakon buđenja, pojavljuje se ego, poistovećujući se sa telom, i u isto vreme vidi svet. Tvoj budni svet je tvorevina tvog uma, isto kao i tvoj svet snova. Mora da postoji neko ko gleda svet, i u budnosti i u snu. Ko je to? Da li je on telo?" "Ne". "Da li je um?" "Mora da je tako". "Ali, ti ne možeš da budeš um, budući da postojiš za vreme spavanja, kada nema uma". "Ja to ne znam. Možda tada prestajem da postojim". "Ako je tako, kako se onda prisećaš onoga što si juče doživeo? Da li ozbiljno tvrdiš da je došlo do prekida u neprekidnom trajanju tvog sopstva?" "Moguće je." "Da je tako, onda bi Džonson koji ode na spavanje mogao da se probudi kao Benson. Ali to se ne dešava. Kako objašnjavaš osećaj postojanosti tvog identiteta? Kažeš 'ja sam spavao' i 'ja sam se probudio', podrazumevajući da si i sada isti onaj koji je legao da spava." Sagovornik nije imao šta da odgovori. Mudrac je nastavio: "Kada se probudiš iz dubokog sna, kažeš: 'Spavao sam srećno i osećam se okrepljen'. Znači, spavanje je tvoje iskustvo. Onaj koji se seća sreće tokom spavanja, govoreći 'Spavao sam srećno', ne može da bude niko drugi do onaj ko je iskusio tu sreću. Ta dvojica su jedan isti čovek."* Sagovornik se u potpunosti složio sa tim.

Tako dobijamo iscrpan dokaz da postoji neko sopstvo koje neprekidno traje za vreme spavanja. Da to sopstvo nije duša, već stvarno Sopstvo koje se spominje u Upanišadama, jeste ono

što saznajemo od Mudraca. Iz našeg iskustva spavanja saznajemo i to, da istinsko Sopstvo može da postoji bez tela i uma. Budući da u dubokom snu nema nikakvog tela, u njemu ne postoji ego-osećaj.

Spavanje je zapravo veoma slično Stanju bez ega. Kasnije ćemo videti da postoji jedna bitna razlika. Međutim, ovde moramo da zapazimo da odsustvo individualnosti tokom spavanja ne umanjuje sreću koja se uživa u tom stanju, i koje se sećamo nakon buđenja. Prema Otkrovenju, sreća za vreme spavanja nastaje jedino usled toga što je to stanje lišeno ega, iako je nesavršeno.

Tri stanja se razlikuju od Stanja bez ega po tome što u njima i dalje postoje telo i omotači koji skrivaju Sopstvo i ograničavaju Ga. Govori se o tri tela i pet omotača. Fizičko ili grubo telo odgovara budnom stanju. Mentalno ili suptilno telo vezuje se za snove; to je takođe telo pomoću koga je moguć odlazak u druge svetove, poput raja i pakla. Postoji još jedno telo, zvano kauzalno, jedino koje preostaje u dubokom snu. Ovo telo nije ništa drugo do neznanje, ego i um u formi semena. Pet omotača predstavljaju isto što i ova tri tela, što ćemo sada videti.

Grubo telo je isto što i Anamaja omotač.

Suptilno telo sačinjavaju: Pranamaja omotač, Manomaja omotač, i Vigjanamaja omotač.

Kauzalno telo je isto što i Anandamaja omotač.

Tri omotača iz kojih se sastoji suptilno telo, nazivaju se tako u zavisnosti od njihove svrhe. Pranamaja omotač služi za održavanje života, Manomaja za senzacije i misli, i Vigjanamaja za razumevanje i donošenje odluka.

Anandamaja ne sme da se zameni sa Anandom, stvarnim Sopstvom u Stanju bez ega, koga ne skrivaju tela i omotači. Mudrac nam kaže da je poslednji omotač samo hipotetički, izmišljen, za potrebe učenja. Svejedno, taj omotač tragaocu za istinom ne služi ničemu; on mora da se zanemari, o čemu će biti reči kasnije.

Omotače i tela, naravno, ne treba smatrati stvarnim. Iskustvo Sopstva, koje se obično naziva "Ispravno znanje", predstavlja spoznaju nepostojanja svega onoga što je nepostojeće, ali što izgleda kao postojeće, na temelju ego-osećaja. Prema tome, "Ispravno Znanje" ne predstavlja ništa drugo do otpadanje ovih omotača. Ono što preostaje nakon toga, je to što je stvarno, čista, nepromenljiva, beskonačna Svest, naime, Sopstvo.

Sada ćemo videti šta iz Mudračevog Otkrovenja možemo da saznamo o tom Sopstvu.

Stvarno Sopstvo u Stanju bez ega nije ništa drugo do Stvarnost, zvana "Sat"—ono što jeste. Ovo Sat je takođe i Ćit, Svest. Jer ništa nije stvarno ako ne postoji samo po sebi. Sve što ne poseduje svest može da postoji jedino posredstvom svesti. Zato Mudraci kažu da je svet mentalne prirode. Sopstvo je, videli smo, jedina nesumnjiva Stvarnost. A kada omotači otpadnu, Ono preostaje kao čista Svest, izvan tri stanja.

Sada ćemo videti zbog čega se za Sopstvo kaže da je svest, umesto da se kaže da je svesno. Objašnjenje je veoma jednostavno, ali ipak izuzetno važno. Um je svestan, ali bedno i nepostojano. Njegova svest potpuno prestaje u dubokom snu. Mora da postoji neki Izvor, odakle um prima svest, kao što je ranije istaknuto. Ovaj Izvor je, stoga, Prvobitna Svest, koja neprekidno sija, za razliku od uma. Zbog toga što Njegova Svest nikada ne može da zataji, sledi da je svest Njegova prava priroda. Smisao ovoga izražava se kazivanjem da je Sopstvo – Izvor na koji se ovde misli – Svest. Ovo učenje nalazimo i u drevnom nasleđu. Stvarno Sopstvo se u jednoj od Upanišada opisuje kao "beskrajna Svest". Svrha ovog opisa je, kaže Mudrac Šankara, da se Ono razlikuje od nepostojane svesnosti objekata, što ljudi nazivaju znanjem.

Svest, prema tome, ne sme da se shvati kao običan atribut stvarnog Sopstva, već kao sama Njegova suština. Ova svest se pokazuje kao "Ja sam", zajednički činilac svih misli i svih opažanja. Ova istina se jasno izlaže u Aitareja Upanišadi (Aitareya Upanishad, 3.1.2. i 3.1.3.), u kojoj se Sopstvo naziva Pragjanam, što znači Svest. U svojoj čistoti – neokaljana mešanjem sa nestvarnim omotačima, ili sa njihovim promenljivim stanjima – ona je stvarno Sopstvo. Opšte gledište, da su znanje i svesnost njeni atributi i svojstva, upravo je suprotno od pomenutog učenja. Svest nije

svojstvo. Ona je sama srž Stvarnosti, a Stvarnost je stvarna samo zato što je Svest. Jedino Svest postoji. Ne postoji ništa drugo osim nje. Često se naziva vrhovna Svest, da bi se razlikovala od uma i intelekta.

Jedino je ova Vrhovna Svest postojala na početku – dok ni ceo ovaj univerzum nije postojao. Ona je od same sebe stvorila tela stvorenjima, i Sobom im udahнула dušu. Ovo postojanje ili stvaranje ne sme da se shvati kao nešto što se zaista odigralo. To ćemo odmah videti. Svrha ovih priča o stvaranju u drevnom nasleđu je u tome da na slikovit način prenesu učenje da je Sopstvo u nama upravo ta Stvarnost – da ne postoji individualna duša.

Da se stvaranje zaista odigralo, značilo bi da je stvarnost rasparčana na delove. To je besmislica, kao što smo ranije pokazali. Mudrac nam kaže: "Niti je Stvarnost podeljena, niti Ona podleže ograničenjima. Samo izgleda da je tako. Um lažnim poistovećivanjem Stvarnosti sa telima omotača, čime je ograničavaju, je to što uzrokuje pojavu delova. Um zamišlja Stvarnost kao konačnu, budući da za sebe misli da je konačan. Ova ograničenja i podele postoje jedino u umu. Ali, um ne postoji odvojeno od Sopstva. Nakit od zlata nije sasvim isto što i zlato, budući da je on zlato kome su povrhn toga dodati ime i forma. Ipak, nije ništa drugo do zlato. Um samo predstavlja misterioznu sposobnost Sopstva, zbog koje se Jedino Sopstvo pojavljuje kao mnoštvo. Tek kada se um pojavi, pojavljuje se i ovo trojstvo – Bog, duša i svet. Za vreme spavanja, ovo trojstvo se ne vidi, niti se o njemu misli."

Upravo je ovo u metafizici Advaita poznato kao Istina o Nepostojanju – Ađati Sidanta – koju je jasno i kategorički izložio Gaudapada, autor Mandukya Karikas, a Mudrac Šankara razjasnio svojim tumačenjem. Šankarini zapisi su u savršenoj saglasnosti sa tim delom, a naš Mudrac ih je prisvojio. Za njega jedan učenik kaže: "Iako je Sveti čovek obznanio istine, prilagođavajući ih sklonostima ispitivača, on ipak podučava Istini o Nepostojanju, koju potvrđuje svojim ličnim iskustvom Sopstva." (Guru Vachaka Kovai, stih 100). U istom delu nailazimo na jasno izricanje Istine o Nepostojanju, koja izgleda ovako: "Ne postoji Stvaranje, niti uništenje. Ne postoji onaj ko je u ropstvu, ni onaj koji žudi za Oslobođenjem, niti iko ko je dostigao to Stanje. Ne postoje ni um, ni telo, ni svet, niti bilo ko, nazvan 'duša'. Jedno samo postoji: ta čista, tiha, nepromenljiva Stvarnost bez drugog, koja nikad nije nastala."

Osoba mučena egom vidi razlike i želi da sazna kako su one nastale. Kaže joj se da je sve stvorio Bog, i to iz samoga Sebe. Razmišljajući o ovome, uviđa da sve ove razlike predstavljaju jedinstvo nečega, što se naziva Bog. Zatim poželi da spozna Boga. Ubeđena je da je Bog ličnost, poput nje, iako različite veličine, sposobnosti i osobina. Ipak će, posle izvesnog vremena, kad joj se bude rekla istina da bog uopšte nije ličnost, biti u stanju da je podnese. Tada joj Mudrac kaže da je Bog lišen ega. Smisao leži u tome što je On Jedina Stvarnost koja je Sopstvo svega.

Opis da je Bog lišen ega može da izgleda nedovoljan. Um izmučen egom u tome ne vidi nikakav smisao. Ljudi žele da im se kaže da Bog boravi negde na nebu, u nekom svetu velikog izobilja, okružen predivnim bićima, zvanim bogovima i anđelima. Čak i za razumevanje da Bog prebiva u njihovim srcima, ljudima je potrebno vreme. Čak i tada žele da prave razliku između Njega i Sopstva. Za njih, misliti o Bogu kao o Sopstvu predstavlja bogohuljenje.

Stanje bez ega predstavlja bezličnost. Sada ćemo da postavimo pitanje: šta je veće, ličnost ili bezličnost? Čini se da je ličnost nešto, a da bezličnost nije ništa, zato što nije lako uvideti da je ličnost ograničavanje na jedno telo, dok je bezličnost samo odsustvo svih ograničenja. I u ličnosti i u bezličnosti postoji ista Svest. Ličnost predstavlja zatvorenu, stešnjenu i ograničenu svest, a Bezličnost Svest kakva Ona zaista jeste, neograničenu, beskonačnu i čistu.

Tako vidimo da ličnost i bezličnost stoje jedno nasuprot drugog poput svetla i tame, kao sloboda i ropstvo, kao znanje i neznanje, ili kao matematički znaci plus i minus. Šta je plus, a šta minus? Posle onoga što smo čuli od Mudraca, ne možemo da se dvoumimo oko odgovora. Bezličnost – odsustvo ega – predstavlja plus. Ličnost je minus.

Bezličnost je nesmanjena Svest. Ona predstavlja Postojanje u svojoj punini, ili Postojanje kao čista Svest. Ovo Postojanje um pretvara u trojstvo. Mudrac je to objasnio na sledeći način: "Postojanje plus razlike čini svet. Postojanje plus individualnost sačinjava dušu. Postojanje plus ideja o sveukupnosti sačinjava Boga. U svim ovim slučajevima Postojanje je jedini element stvarnosti. Raznolikost, individualnost i sveukupnost su nestvarni. Um ih stvara i nameće Postojanju. Postojanje transcendirava sve koncepte, uključujući i ovaj o Bogu. S obzirom na to da se upotrebljava ime 'Bog', koncept Boga ne može da bude istinit. Istina o Bogu je najvernije izražena u 'JA JESAM'. Jevrejsko ime za Boga, 'Jehova' – što znači 'JA JESAM' – savršeno iznosi istinu o Bogu."

Mudrac je takođe skretao pažnju na ovu misterioznu rečenicu iz Biblije, za koju se kaže da ju je izgovorio sam Bog. Priča govori o viziji Svetla koja se pojavila pred Mojsijem. Iz Svetla mu se javio Glas, upućujući ga da izvede svoj narod iz Egipta. Mojsije želi da sazna ko to govori sa njim. Zato moli da mu se kaže, da bi to mogao da prenese svom narodu. Glas odgovara: "JA SAM TO JA JESAM". Ovo je jedina rečenica u čitavoj knjizi koja je štampana velikim slovima, na šta je Mudrac skrenuo pažnju. Ona je sigurno od velikog značaja. Mudrac nam kaže da je Bog u ovoj rečenici odao tajnu Sopstvene Prirode – da je On upravo ovo "JA SAM", večno blistajuće Svetlo Svesti u našim srcima. Drugim rečima, On je Sopstvo.

Da je samo jedno Sopstvo istinito, a da se sve ostalo na Njega prebacuje iz neznanja, Mudrac je više puta i na mnogo načina jasno pokazao.

Sopstvo je Stvarna Svest, a bića i stvari sveta pojavljuju se tako što se Njemu pripisuju imena i forme. Ovo je izneseno u sledećoj izjavi: "Stvarno je jedino Sopstvo koje je Svest, i ništa više. Sve takozvano raznoliko znanje je samo neznanje. Ovo neznanje je nestvarno, budući da ne postoji samo po sebi, odvojeno od Svesti koja je Sopstvo, isto kao što (nestvaran) nakit od zlata ne postoji odvojeno od stvarnog zlata." (Ulladu Narpadu, stih 13).

Ovde se reč "znanje" odnosi na sam svet. Svet, videli smo, nije ništa drugo do misli koje se u umu pojavljuju i prolaze. Ove misli neznanice opisuju kao znanje, zato što veruju da postoji spoljašnji svet koji um spoznaje putem čula. Sveukupnost ovog znanja ne samo da predstavlja neznanje, već je i nepostojeće. Ovo sada možemo da shvatimo, budući da je ego–osećaj poreklo svega. Pored toga, "neznanje" je negacija, a negacije ne postoje same po sebi. Ovo neznanje, koje se sastoji od gledišta o nepostojećem svetu, nije ništa drugo do Svest koja je Sopstvo, plus imena i forme koje je stvorio um. Ova imena i forme su, kaže Mudrac, nestvarne, isto kao i one koje se pripisuju zlatu, dok su one zapravo sve vreme samo zlato. Mora da se primeti da Mudrac namerno upotrebljava reči "nestvarno" i "stvarno" da bi pobliže odredio "nakit" i "zlato". Nakit se obično ne smatra nestvarnim. Međutim, ovde je cilj da se slikovito pokaže nestvarnost raznovrsnog znanja, odnosno sveta. Te reči su ovde ubačene da bi se ideje skladno i precizno upotpunile. Kada ih ne bi bilo, neki pogrešno upućeni učenik bi iskrivio smisao i pomislio da Mudrac podučava stvarnosti imena i forme. Isto učenje prenosi se i sledećim primerom: "Stvarnost je poput osvetljenog platna, po kojem se kreću prizori (u bioskopskoj predstavi). Duša, svet i Bog su poput prizora koji se smenjuju. Jedino je Beskonačnost (poput osvetljenog platna) stvarna. Ona je čista, lišena razlika. Iako su ovi (prizori) nestvarni, nisu različiti od Stvarnosti. Ipak, Stvarnost se razlikuje od njih, budući da postoji bez njih u Svom Stanju Jedinstva (u Stanju bez ega). Onaj ko vidi nestvarne pojave, ne vidi Stvarnost; onaj ko vidi Stvarnost, ne vidi nestvarne pojave. Um se zavarava zato što gubi vezu sa postojanim Sopstvom, koje je poput nepomičnog platna, pa vidi jedan od pokretnih prizora kao sebe, a druge prizore kao druge duše i svet." (Guru Vachaka Kovai, stihovi 1216–1219).

Iz ovoga će se videti da je "duša", posmatrač sveta, neodvojiva od sveta, svog prizora. Sve zajedno su tvorevine ega.

Suštinu ovog učenja Mudrac je objasnio jednom američkom učeniku doslovno ovako: "Samo jedna Svest, svuda jednako rasprostranjena. Ti je kroz iluziju nejednako raspodeljuješ.

Nema raspodele, nema svuda." Ovom prilikom Mudrac je govorio na engleskom, i ovo su upravo te reči koje je izgovorio.* Ovde, u prvoj rečenici, ideje o "raspodeljivanju" i o "svuda", morale su da budu prihvaćene. Međutim, u trećoj rečenici Mudrac razjašnjava da su i one iluzije, jer su tvorevine egoističnog uma.

Sopstvo Stanja bez ega se često naziva veliko Sopstvo, i pri tome se Ono razlikuje od malog bednog sopstva koje se pojavljuje u tri stanja. Ipak, Mudrac nam kaže da istinska razlika, izražena na taj način, nije između "velikog" i "malog", već između "stvarnog" i "lažnog". Veliko Sopstvo predstavlja stvarno Sopstvo; drugo sopstvo zapravo ne postoji. Budući da je ovo sopstvo lažno, stvarno Sopstvo ga istiskuje kada ego umre.

Mudrac se često slobodnije opisuje kao "neko ko poznaje Sopstvo". Međutim, ovo ne bi trebalo bukvalno shvatiti. Ovaj proizvoljan opis namenjen je onima koji veruju da je neznanje nešto što postoji. Njima kažu da moraju da se reše ovog neznanja zadobijanjem "Znanja o Sopstvu". U ovome postoje dva pogrešna shvatanja. Jedno od njih je da Sopstvo predstavlja objekat znanja. Drugo je da Sopstvo nije poznato, pa mora da se spozna. Budući da je Sopstvo jedina Stvarnost, Ono ne može da postane objekat znanja. Budući da je Sopstvo, Ono nikada nije nepoznato. Drevno nasleđe nam kaže da ono nije ni znano ni neznan, a Mudrac to potvrđuje.

Zašto je to tako? Sopstvo je čisto "JA JESAM", jedino što je očigledno. Njegovom Svetlošću obasjan je ceo svet. Ipak, izgleda da je nepoznato, i da mora da se spozna, jer Ga zaklanjaju svet i ego. Ono što je potrebno je da se ovi otklone. Mudrac ovo objašnjava pomoću analogije sobe koja je zatrpána nepotrebnom starudijom. Ako je potreban prostor, sve što treba da se učini je da se starudija ukloni; nikakav prostor ne mora da se unosi izvana. Isto tako, egoistični um i njegove tvorevine moraju da se iskorene, i tada će jedino Sopstvo preostati, nesmetano isijavajući. Ono što se slobodno naziva "poznavanje Sopstva", zapravo predstavlja bivanje bez ega, kao Sopstvo. Otuda Mudrac ne poznaje Sopstvo; on jeste Sopstvo.

Ova upanišadska istina – da je Sopstvo besmrtna, samopostojeća Stvarnost – takođe se dokazuje – tako nam kaže Mudrac – činjenicom svakodnevnog iskustva, koje je, međutim, opisano kao nešto neobično. Svi znamo da je smrt neizbežna. Ipak, ne osvrćemo se na to i uvek se ponašamo kao da ona ne postoji. Smatra se da je ovo neobično*. Međutim, ako imamo u vidu učenje Mudraca, naime, da smo mi kao stvarno Sopstvo zapravo besmrtni, šta ima čudno u tome? Ovo je znak da Sopstvo nije nikada zaista postalo zarobljeno ili ograničeno – da nikada nije izgubilo Svoju prirodu Stvarnosti.

Stvarno Sopstvo, otuda, nije ni nepostojanje niti besvesnost. Ono je Postojanje i Svest.

Opisuje se i kao Sreća i Blaženstvo. Ovde opet moramo da vodimo računa o predstavama koje pripadaju svetu ega. Sopstvo je bezlično, i prema tome, Ono je Sreća, a ne neko ko je srećan. Onaj ko je srećan, nije uvek srećan. Ponekad je očajan. Ponekad je više srećan, a ponekad manje. To smo videli u drugom poglavlju. Stvarno Sopstvo u Stanju bez ega nije ni nalik ovom "srećnom čoveku". Sreća proističe iz suštine Njegove prirode, kao Postojanje i Svest. Isto kao što je Sopstvo izvor celokupnog postojanja i celokupne svesti, gde god da se pokaže, tako je Ono i izvor sve sreće – uglavnom u obliku užitka – koju doživljavaju egoistični umovi.

Mudrac je dao još jedan jasan dokaz o stvarnosti Sopstva u Prirodnom Stanju, citirajući stih iz Joga Vašište: "Baš kao što se u proleće drveće prolejšava i razvija se, tako i Tragalac za stvarnim Sopstvom, zadovoljan u uživanju Blaženstva Sopstva, sigurno dobija više Svetla, Moći i Inteligencije." (Ulladu Narpadu Anubandham, stih 29). Ove pojave su za one koji naginju sumnjama dokaz da postoji Nešto iza novog procvata vrlina. To Nešto predstavlja Potpunost moći i znanja.

Ovo je najočiglednije u dubokom snu. Ne može da se sumnja da je samo Sopstvo izvor sreće koja preovladava u tom stanju, čega se prisećamo kasnije. Već smo uvideli istinu da čak i zadovoljstva koja nam dolaze u budnom stanju, i za koja pretpostavljamo da su uzrokovana dodirima sa objektima čula, dolaze jedino iz Sopstva. Ona su samo kapljice Sreće koja je Sopstvo.

Ovu prirodnu Sreću po pravilu takoreći zatamljuje prvobitno neznanje i njegovi potomci, želje i nezadovoljstva, strahovi i zabrinutosti, koji sačinjavaju um. Um, delujući kao zaseban entitet, skoro u potpunosti zasenjuje sreću koja nam po prirodi pripada, Sopstvo. Ipak, um ponekad manje–više prestaje da zakrčava put, i tada nam dolazi nešto što nam izgleda kao obilan dotok sreće. Dešava se da um nakratko postaje jedno sa Sopstvom – kao u dubokom snu – i tada smo, kažemo, ispunjeni srećom. Ovo povremeno sjedinjavanje sa Sopstvom dešava se kad god nemir uma popusti, usled ispunjenja neke snažne želje, ili otklanjanja nekog straha. Ova sreća je prolazna, budući da postoje neke druge nezadovoljene želje koje se brzo aktiviraju, i tada um gubi vezu sa Sopstvom. Mudrac nam kaže da tuga nije ništa drugo do ovo odvajanje od Sopstva, a da sreća predstavlja samo vraćanje uma na svoj Izvor, Sopstvo. Um aktivno radi kada je odvojen od Sopstva. Postati svestan nečega znači odvojiti um od Sopstva, i tako nastaje tuga. Ne biti svestan stvari i misli je sreća. Jer, tada smo Sopstvo.

Drevno nasleđe to slikovito pokazuje ovako: "Kao što čovek u čvrstom zagrljaju sa svojom ženom ne zna ni za šta spolja ili iznutra, tako ni osoba u čvrstom zagrljaju stvarnog Sopstva ne zna ni za šta spolja ili iznutra."* Da ovo nije nesvesnost, ističe se u jednom kasnijem poglavlju. "Gledajući, On ne vidi. Svakako, vid Posmatrača nikada ne slabi, jer je neuništiv. Ali, ne postoji drugi objekat kojeg bi video odvojeno od Sebe."**

Na taj način odgovoreno je na oba pitanja o Stanju bez ega, koja su izneta na razmatranje. Postoji stvarno Sopstvo koje leži u osnovi tri stanja, koje je po prirodi besmrtno i koje bi preživelo svodenje nestvarnog ega na ništavilo. Sreća je suština prirode tog Sopstva. Otuda je Stanje bez ega jedino poželjno, van svakog poređenja sa bilo čim što postoji u relativnosti.

Jedina značajna teškoća na koju intelekt nailazi u prihvatanju izloženog učenja je ovo. Intelekt zahteva racionalnu vezu između sveta kojeg poznaje, i Sopstva ili Stvarnosti o kojoj mu se govori. On želi most između ova dva preko kojeg može da prelazi i da se ponovo vraća. Takav most ne postoji i nemoguće je da ga iko izgradi – čak ni Mudrac. Razlog je krajnje jednostavan, naime, činjenica da su Svet i Stvarnost negacije jedno drugog. Ranije smo videli da je ono što se pojavljuje kao svet samo Stvarnost. Analogija sa zmijom koja se vidi umesto konopca nam je pomogla da ovo razumemo. Isto tako su svet i Stvarnost negacije jedno drugog. Ne mogu da se vide istovremeno. Konopac nije u srodstvu sa zmijom; on je nije stvorio. Isto tako su i svet i Stvarnost negacije jedno drugog, u smislu da onaj ko vidi jedno od njih, ne može u isto vreme da vidi ono drugo. Ta dva ne mogu da se doživljavaju istovremeno. Onaj ko vidi svet, ne vidi Sopstvo, Stvarnost. S druge strane, onaj ko vidi Sopstvo, ne vidi svet. Prema tome, samo jedno od njih može da bude stvarno – ne oba. Otuda ne postoji stvarna veza između njih. Svet nije nastao iz Stvarnosti. Stvarnost nije ni u kakvom srodstvu sa svetom. Stoga, jasno je da most koji intelekt traži ne postoji i ne može da se izgradi.

Pitanja koja se postavljaju, uz pretpostavku da postoji takav most i želja da se o njemu sve sazna, besmislena su i ne zaslužuju direktan odgovor. Primetili smo jedno takvo pitanje ranije. Ono je bilo o poreklu neznanja. Isto pitanje je postavljeno Mudracu na uobičajeni način: "Kako Stanje Oslobođenja uskladiti sa svetom?" Mudrac je odgovorio: "Taj sklad postoji u samom Oslobođenju." Mudrac koji se nalazi u tom Stanju nije svestan nikakvog nesklada. Naprotiv, u tom Stanju vlada savršen sklad, budući da u njemu postoji jedino Sopstvo – lišeno sveta. Ali, intelekt ne može da spozna taj sklad – jer, ako dospe tamo, prestaće da postoji. Ovo je značenje izjave koja se neprestano pojavljuje u drevnom nasleđu, da je Stanje Oslobođenja – to jest, stvarno Sopstvo koje se nalazi u tom Stanju – izvan intelekta.

Kako je ovo Stanje izvan intelekta, tako je i izvan govora. Pokušaji da se verodostojan opis tog Stanja pruži rečima, osuđen je na neuspeh. Odnosno, bilo koji opis koji ističe nešto konkretno o Njemu, neizbežno će biti u nečemu pogrešan. Mnoge takve izjave koje se nalaze u drevnom nasleđu, ispravljaju se novim izjavama, a ove opet drugim, sve dok učenik ne bude zreo da mu se kaže da Ono ne može da se objektivizuje intelektom, a da se pri tome ne pogreši, i da je direktno

Iskustvo jedini način da se Ono spozna na pravi način, ili tačnije, da nestane pogrešno znanje o Njemu.

Zaključak je da jedino možemo jedino da znamo šta Sopstvo nije, a nikada šta Ono jeste. U završnom podučavanju ne pokušava nam se reći ništa o konkretnom sadržaju tog Stanja. U drevnom nasleđu nam se kaže da Sopstvo treba da shvatimo kao Neti, Neti – "ne ovo", "ne ovo". Jezik Sopstva je Tišina, nisu reči. Ovu istinu nam rasvetljava priča o poduci Tišinom, koju je poklonio sam Gospod – pojavivši se kao Dakšinamurti pred četvoricom Mudraca: Sanaki, Sanandani, Sanatsudata i Sanatkumari. Učenici su shvatili da moraju da utišaju govor i misli, da bi pronašli Istinu koja je izvan oba. Učinili su tako i pronašli je. "Tišina je," kaže Mudrac, "govor Sopstva, i ona je najsavršenije učenje. Govor je poput žarenja spiralne niti sijalice u električnoj lampi, ali Tišina je poput struje u žici."

Otuda ne smemo da očekujemo nikakav konkretan opis Stanja bez ega ili Sopstva koje se nalazi u tom Stanju. Čak ni Mudrac ne može da nam kaže ništa konkretno o tom Stanju. Sve što može da učini je da odstrani naša pogrešna shvatanja o Njemu. Kaže nam da Ono nije, ili tačnije, da se razlikuje od stanja koja su nam poznata u relativnosti. Jedini koji može išta da nam kaže o tom stanju je Mudrac. Česta se koristi jedna izreka koja kaže da "onaj ko priča o Njemu, nije Ga video; ko Ga je video, ne priča".

Može da se kaže da postoje konkretni opisi o njemu u drevnom nasleđu, naime, da je Ono Stvarnost, Svest i Sreća – Sat, Ćit i Ananda. Odgovor je da su ovi opisi konkretni samo u formi. Njihovo značenje nije konkretno, budući da su namenjeni samo da rasprše pogrešna shvatanja. Ono se naziva Stvarnost, da bi se raspršila predstava da je Ono nepostojanje. Naziva se Svest, da bi se pokazalo da nije ni nesvesno, kao nepokretni objekti, niti nepostojano svesno, kao um. A naziva se Sreća, da se pokaže da u Njemu transcendiramo ovu relativnost koja je u suštini nesrećna.

Ono što se tačno zna o tom Stanju je da Ono nije neki svet ili mesto prebivanja, na koje oslobođeni sigurno odlaze, sada, ili nakon smrti. Razni vernici veoma poštuju neobična verovanja i pomoću njih podučavaju. Neki kažu da kada čovek dostigne Oslobođenje, njega u telu podižu na nebo. Drugi kažu da telo, jednostavno, iščezava, budući čudesno transformisano u nešto nevidljivo. Po njima, ako ostane mrtvo telo, nije došlo do oslobođenja. Većina ljudi veruje da Oslobođenje znači otići ili biti odnesen u nekakav nebeski svet. U Joga Vašiši nam se kaže: "Oslobođenje nije s one strane neba, niti je Ono u svetu ispod, niti na zemlji. Oslobođenje je nestajanje uma i svih želja."* Smisao toga je da se Stanje bez ega ne nalazi u relativnosti. Ono i ne može da bude u njoj, zato što je njena potpuna negacija. Isto kaže pouka drevnog nasleđa: "Kada iščeznu sve želje koje preplavljuju Srce, ono što je smrtno postaje besmrtno. Tog trenutka ono postaje Brahman."**

Međutim, postoji jedna izjava o Sopstvu za koju se možda čini da protivreči ovome. I drevno nasleđe i Mudrac nam kažu da Stvarnost prebiva u Srcu. Mudrac nam takođe kaže da je Isus mislio isto kada je rekao: "Kraljevstvo Nebesko je u vama" Prva pomisao je da ovo podrazumeva da je stvarno Sopstvo u relativnosti, i da je čak veličine atoma, budući da je ograničeno prostorom koji nije veći od čovekovog palca. Međutim, ovo ne bi trebalo doslovno shvatiti. Jer, kaže nam se i to, da se beskrajno nebo, zajedno sa svim svetovima, nalazi unutar tog malog prostora. Svrha ovog učenja je da Sopstvo mora da se traži i pronađe okretanjem od sveta ka unutra, što ćemo videti u sledećem poglavlju. Mudrac nam kaže – citirajući stih iz Joga Vašišite – da Srce na koje se misli nije samo mišićni organ, već stvarno Sopstvo, prvobitna Svest. Ono se naziva Srce, zato što je Izvor inteligencije iz koje se um rađa i razvija u svet. U taj Izvor um mora da se vrati, kako bi relativnost mogla da se sklopča i prestane. Kada se um, zajedno sa životom, vrati u Srce i ostane u jedinstvu sa Njim, tada više ne može da na Sopstvo projektuje pojavni svet koji ga skriva. Iz ovog sledi da Mudrac ne vidi svet, iako to ponekad kaže, iz obzira prema slabostima učenika. Ovo ćemo videti kasnije, kada budemo razmatrali pitanja koja se tiču Mudraca.

Sopstvo je, otuda, u nekom smislu Sve. O njemu se govori da je Sveukupnost, čiji su svet i stvorenja delovi, iako je apsolutna istina da Ono nije podeljeno. Tako, zadobiti Sopstvo znači zadobiti Sve. Drevno nasleđe nam kaže: "To što je beskonačno jeste Sreća; u konačnosti sreća ne postoji." Mudrac nam kaže: "Jedino je Sopstvo veliko; sve ostalo je beskonačno malo. Ne vidimo da je išta, što nije Sopstvo, vredno prodaje Sopstva" (Guru Vachaka Kovai, stih 1060). Ovo nas podseća na Isusovu izreku: "Šta čoveku vredi da osvoji ceo svet, a izgubi samoga sebe?" Po jednoj veoma niskoj ceni, predaji ega – dobija se ovo beskonačno veliko Jedno, Sopstvo. Ali ova niska cena mora da se plati.

Pa ipak, dešava se da ljudi strahuju od ovog Stanja. Ne strahuju od postojanja mučenog egom, koje je izvor svih njihovih strahova, budući da veruju da su oni sami ego, i da ne znaju stvarno Sopstvo. Strahuju da će, ako izgube ego, i sami prestati da postoje. Ne plaše se onoga čega bi trebalo, a plaše se onoga čega ne bi trebalo. Plaše se neustrašivosti, koja znači odsutnost ega, a ne plaše se straha koji je ego.* Da gubitak ega zaista ne predstavlja gubitak, trebalo bi da im bude jasno iz iskustva sreće tokom spavanja. Niko se ne plaši da ode na spavanje, kaže Mudrac, iako je to stanje lišeno ega. Prema tome, zašto bi se neko bojao da izgubi ego – uzroka sveg Straha – jednom za svagda, i time zadobije Neustrašivost?***

Prirodno Stanje mora da se razlikuje od Jogijevog transa, koji se naziva Samadi. To nam govori Mudrac sa Arunačale. Postoje razne vrste transa, a najviši se naziva Trans bez misli – Nirvikalpa Samadi. Opis "bez misli" odgovara takođe i Prirodnom Stanju. Jogistički trans se naziva Kevala Nirvikalpa Samadi. Prirodno Stanje se naziva Sahada Nirvikalpa Samadi. "Sahada" znači "Prirodno". Jedino je ovo Stanje Oslobođenja – ne ono drugo. Razliku je na videlo izneo Mudrac. Jedan učenik ga je pitao: "Ubeđen sam da je neko ko je u Nirvikalpa Samadiju nedotaknut bilo kakvom aktivnošću tela i uma. Zasnivam svoje mišljenje na posmatranju tvog Stanja. Neko drugi tvrdi da su Samadi i telesna aktivnost međusobno nespojivi i da ne mogu istovremeno da postoje. Koje je od ovih gledišta ispravno?" Mudrac je odgovorio: "Obojica ste u pravu. Postoje dva Nirvikalpa Samadija. Jedan se naziva Prirodno Stanje ili Sahada Nirvikalpa Samadi, ili jednostavno Sahada. Drugi je Kevala Nirvikalpa Samadi. Tvoje gledište se tiče prvog; drugo se tiče ovog poslednjeg. Razlika između njih je u ovome. U prvom, um se rastapa i nestaje u Sopstvu. Nestaviši na taj način, ne može ponovo da oživi, i zato je to kraj ropstva. U drugom slučaju, um se ne rastapa i ne gubi u Sopstvu; on uranja u Svetlo Svesti, koja je Sopstvo. Dok je tako uronjen, Jogi koji je u Samadiju uživa veliku sreću. Ali, budući da um ostaje i dalje različit od Sopstva, on zaista može ponovo da se aktivira, a Jogi da podleže neznanju i vezanosti. Onaj ko je zadobio Prirodno Stanje je Mudrac; on je oslobođen jednom za svagda, i ne može ponovo da postane vezan. Razlika se slikovito prikazuje na ovaj način. Um Mudraca koji je dostigao Prirodno Stanje je poput reke koja se ulila u okean, i postajući jedno sa njim, više se ne vraća. Um Jogija u Jogističkom Samadiju je poput vedra koje se konopcem spušta u bunar, gde ostaje potopljeno u vodi. Pomoću konopca može ponovo da se izvuče. Prema tome, um Jogija može da se vrati u svet; on nije oslobođen. Zato on veoma podseća na obične ljude. Jogijev um u Samadiju je poput uma u snu, s tom razlikom što je spavačev um uronjen u tamu, a um Jogija u Svetlo Sopstva. Mudraca, odnosno, onoga čiji se um rastopio u Sopstvu, svet ne dotiče ni na koji način, iako za svu spoljašnju pojavnost, on – odnosno, njegovo telo i um – može da bude aktivan u svetu. Njegove aktivnosti su slične načinu na koji jede pospano dete, dok ga majka hrani, ili kretanjima kočije čiji vozač spava". Do ovoga ćemo doći kasnije.

Iz ovoga se jasno vidi da jedino onaj ko je zadobio Prirodno Stanje – to jest, onaj koji se lišio ega – može drugima da bude Učitelj Istine o Sopstvu, a ne običan Jogi, koji je dostigao Kevala Nirvikalpu. Da dostignuće ovog drugog ne oslobađa čoveka, Mudrac slikovito prikazuje primerom jednog Jogija koji je dostigao ovaj Samadi i mogao da u njega sa naporom zaroni i da iz godine u godinu u njemu sve duže ostane. Jednom prilikom je izašao iz Samadija i osetio žeđ. Budući da je učenik bio blizu, poslao ga je po vodu. Međutim, učenik se dugo zadržao. U međuvremenu, Jogi je

ponovo utonuo u Samadi. Prošli su vekovi, tokom kojih je vlast zemlje prešla iz ruku Hindusa u ruke Muslimana, a od njih u ruke Britanaca. Konačno se Jogi probudio i prva misao mu je bila da je učenik trebalo da mu donese vodu, i uzviknuo je: "Jesi li mi doneo vodu?" Jasno je da se u ovom slučaju um prikriveno održavao u životu za vreme Samadija, i ponovo započeo sa svojom aktivnošću upravo odande gde je prestala. Dok je um u životu, nema Oslobođenja.

Izgleda moguće da Prirodno Stanje dođe posle ponavljanja iskustava ovog drugog stanja tokom nekoliko meseci ili godina. Um bi na ovaj način mogao da se malo po malo istroši, isto kao što bi lutka od šećera koja se uvek iznova uranja u sok od šećerne trske mogla da se troši, sve dok ništa od nje ne ostane.

Sada možemo da odgovorimo na pitanje koje je postavljeno i na koje je odgovoreno još davno – u drevnom nasleđu. Ovo pitanje je moglo da se nametne i čitaocu. Stanje Oslobođenja je lišeno ega. Isto tako i duboki san. Izgledalo bi kao da čovek može da se oslobodi jednostavnim odlaskom na spavanje. Kada se probudi, vidi da je u ropstvu kao što je i bio. Videli smo da se čak i Jogi, kada izlazi iz svog transa, zvanog Samadi, nalazi u istoj nevolji. Pitanje je: "Zašto spavač, koji je lišen ega tokom spavanja, ne ostane bez ega? Zašto ego ponovo oživljava posle buđenja?"

Pre nego što razmislimo o odgovoru, mogli bismo da primetimo još jedno obeležje spavanja, koje nalazimo u Otkrovenju. Ne samo da spavanje nije prolaz do Oslobođenja, već je takođe i prepreka na putu do Njega. Kasnije ćemo videti da, ako tragalac za Sopstvom zaspi u toku Traganja, posle buđenja mora da krene ispočetka. Samo ako sve vreme ostane potpuno budan i aktivno istraje u Traganju sve dok se ne dogodi Otkrovenje Sopstva, oslobodiće se iz ropstva.

Na ovo se ukazuje u trećem delu Taitirija Upanišade, gde nam se kaže da je Brigu, kojeg je podučio njegov otac Varuna, zadobio Iskustvo stvarnog Sopstva – koje se navodi kao Blaženstvo, Ananda – direktno iz omotača intelekta. On nije odbacio taj omotač, pa se izgubio u omotaču blaženstva – Anandamaji – što bi značilo zapadanje u san. Ovaj poslednji omotač – kauzalno telo – se ne transcendirira posebno, već jedino zajedno sa omotačem inteligencije.

Kada je Mudracu postavljeno ovo pitanje, on se pozvao na upanišadsko nasleđe, gde je na njega odgovoreno. Postoji jedna značajna razlika između ta dva stanja. Mudrac ulazi u Stanje bez ega putem potpunog i konačnog izumiranja ega, odnosno, prvobitnog neznanja. Jezikom relativnosti, za njega se kaže da gubi vezu sa suptilnim i grubim telom rastapanjem kauzalnog tela – drugačije zvanog omotačem sreće – koje je upravo ovo prvobitno neznanje. On direktno iz budnog stanja – uništenjem ega – prelazi u Stanje bez ega, koje se nalazi izvan relativnosti. Otuda je jasno da se Mudrac oslobađa kauzalnog tela. Međutim, ovo telo nema nikakvu vezu sa Stvarnim Sopstvom – koje Mudrac jeste – ni ostalim telima. Prema tome, on je lišen tela i uma.

Slučaj sa spavanjem običnog čoveka je sasvim drugačiji. Njegovo kauzalno telo – prvobitno neznanje – se ne rastapa. U njega se utapaju ego i um, gde ostaju u formi semena, dok ne dođe vreme buđenja. Budući da je um postao spokojan, u snu postoji sreća. Ipak, ova sreća se ne može nikako porediti sa srećom Stanja bez ega. Mudrac nam kaže "Sreća spavanja je poput slabašnog mesečevog svetla koje se probija kroz gusto lišće nekog drveta i osvetljava tlo pod njim, ali sreća Mudraca je poput mesečine koja neometano pada na otkriveno tlo."

Ova značajna razlika između spavača i Mudraca slikovito je prikazana u drevnom nasleđu pomoću analogije božjeg suda, u kojoj optuženik treba da zgrabi usijanu sekiru, i tako uveri sud u svoju nevinost. Ako dobije opekotine, biće okrivljen i kažnjen. Ako se to ne dogodi, biće proglašen nevinim i pustiće ga na slobodu. U ovom slučaju optuženi se opekao, jer je pokušao da se lažju zaštititi od užarenog gvožđa. Nevin čovek neće dobiti opekotine, jer će njegova zaštita biti istina. Na isti način običan čovek dolazi u jedinstvo sa Stvarnošću tokom spavanja, pokrivajući se lažnim znanjem "ja sam telo". Otuda je lažljivac, a ta ga laž izbacuje iz jedinstva, i on se vraća u ropstvo. Mudrac postaje jedno sa Stvarnošću, pokrivajući se Pravim Znanjem – odnosno, napuštajući ego-osećaj – i nije izbačen iz jedinstva.

Stanje bez ega je, prema tome, nešto jedinstveno. Ono uopšte ne pripada poretku sveta, kome pripadaju tri stanja. Već smo videli da postoji još dublji san, duboki san neznanja koji sakriva stvarno Sopstvo, tako da je moguće da se ego uzme zdravo za gotovo kao stvarno Sopstvo. Stanje bez ega je Stanje vedre Stvarnosti, u kojem Ona blista kao čisto "JA SAM". Ovo se naziva Četvrto Stanje, da bi se razlikovalo od ostala tri. Međutim, ovo je samo provizoran opis. Mandukja Upanišada je dovoljno obazriva kada kaže: "Nazivaju Ga Četvrtim Stanjem." (Mandukya Upanishad, 7.)

Mudrac nam kaže: "Mirno i bezvremeno Stanje Mudraca, zvano Budno Spavanje, za koje se onima koji žive u (začaranom krugu tri stanja), naime budnosti, snu i dubokom snu, kaže da je Četvrto Stanje, jedino je Stvarno. Ostala tri su obične lažne pojave. Zato Mudri nazivaju to Stanje – koje je Čista Svest – Transcendentalnim Stanjem." (Ulladu Narpadu Anubandham stih 32). Znači da ne postoje četiri stanja, već samo jedno, koje je Prirodno Stanje Sopstva kao jedine Stvarnosti.

Opisivanje Prirodnog Stanja kao Budnog Spavanja je veoma poučno. Kaže nam da je Ono istinska Budnost, ali da nalikuje spavanju. Ovo je jasno istaknuto u Giti, koja kaže: "Mudrac je svestan Toga što je (isto kao) Noć svim bićima; sve ono čega su živa bića svesna, je noć za potpuno budnog Mudraca.* Ovo znači da je Mudrac koji boravi u Stanju bez ega svestan Toga što je jedino istinito, naime, Sopstva. Svet je za Njega Noć, jer ga on, budući da je nestvaran, uopšte ne vidi. Na taj način Dan i Noć nisu isto za Mudraca i nezalicu. Ono što je Dan za Mudraca, Noć je za nezalice, a što je za Njega Noć, za njih je Dan. Već smo videli da ovaj Mudračev Dan nema početak, isto kao što nema ni kraj, budući da je vreme nestvarno.

S obzirom da je istinska budnost ovo Stanje bez ega, a ne san, koji nezalice pogrešno nazivaju budnošću, sledi da oni koji veruju u nekakva carstva u kojima će ego trajati zauvek, ne žele da se probude, već samo da ugodnije sanjanju. Jasno je da je ovo posledica njihove nesavladive vezanosti za postojanje tlačeno egom. Zbog ove vezanosti, gubitak ega im izgleda kao najgora moguća smrt. Zaista, što Mudraci svedoče, ovo postojanje tlačeno egom predstavlja smrt – jedinu smrt koja postoji – jer nas drži u večnom izgnanstvu iz našeg istinskog Života, naime, stvarnog Sopstva. Izgubivši To, izgubili smo sve. Zapravo, kao što je Mudrac jasno istakao, rođenje nije rođenje, jer se rađamo samo da bi umrli, a smrt nije smrt, jer umiremo samo da bi se ponovo rodili. S druge strane, dostizanje Prirodnog Stanja predstavlja istinsko Rođenje, jer tada smrt umire jednom za svagda. O Mudracu u tom Stanju, Šri Ramana kaže: "Istinski rođen je jedino Onaj čovek uzvišenog uma, koji se rodio u Izvoru svog bića, Vrhovnoj Stvarnosti, Tragajući putem ispitivanja 'Odakle potičem?'. On se rodio jednom za svagda, (da nikada više ne umre). Taj Gospodar mudrosti je večno mlad." (Ulladu Narpadu Anubandham, stih 11). Budući da je on Stvarnost izvan vremena, večno je nov, večno svež, nedotaknut proticanjem vremena.

Ovde možemo da ponovimo ono što smo ranije primetili. Naime, da je sam Mudrac najubedljiviji dokaz Prirodnog Stanja. Dolaskom u direktan kontakt sa živim Mudracem, možemo da osetimo, doduše, nekako maglovito, ali ipak na način koji će promeniti naše živote, veličinu i slavu stvarnog Sopstva. U njemu se Sopstvo pred nama pojavljuje kakvo Ono zaista jeste, najveće od svih dobitaka. Tada ćemo videti da Sopstvo predstavlja ispunjenje svih želja i poništavanje svih strahova. Videćemo da je ono što nam drevno nasleđe kaže o Sopstvu daleko od preteranog – da nam nasleđe zapravo nije izreklo ni milioniti deo Njegove veličine.

Mora da se kaže da ovo Sopstvo koje mi uvek jesmo – čak i sada, uprkos neznanju – izgleda previše teško da bi ga odgonetnuli mnogi bistri, ali ograničeni umovi koji se smatraju religioznim. Njih nimalo ne privlači sveto nasleđe koje im govori o Prirodnom Stanju. Oni žude da dobiju moći da bi u njima uživali. Nadaju se da će sticanjem ovih moći, zvanih "Sidi", u ovom univerzumu uživati u mnogo slavnijem položaju. Ovi Sidiji stižu se raznim okultnim praksama. Neki čak predlažu da se zadobiju pomoću onoga što nazivaju "Spoznajom Sopstva", ali kako misle da mogu da dostignu pravu Spoznaju, dok gaje svoje sebične ambicije, teško je da se razume. Neki teže fizičkoj besmrtnosti, čak i vrhovnoj vlasti nad čitavom kreacijom. Izgleda da ovi ljudi misle da

se Bog nije pokazao uspešan kao vladar univerzuma i da oni mogu da obave taj posao daleko bolje, nakon što dostignu neophodnu jednakost sa Bogom, a potom Ga zamene na Njegovom mestu. Oni nadugačko i naširoko daju obećanja svetu, da će ako ikada dobiju priliku, izgraditi Raj na zemlji. Mudrac nam je uvek ponavljao da briga o svetu nije naš, već Božji posao.

Uopšte ne bi bilo potrebe da se obraća pažnja na ove lažne učitelje, da nije činjenice da su mnogi zaista dobri ljudi, zavedeni njihovim učenjem, koje je na prvi pogled primamljivo. Da njegovi učenici u najmanju ruku ne bi zalutali, Mudrac nam kaže da se ovi sidiji nalaze u carstvu neznanja, i da su zato nestvarni. On kaže: "Istinski SIDI je naše Prirodno Stanje, u kojem smo stvarno Sopstvo, i koje zadobijamo postajući svesni tog Sopstva, koje već jesmo. Ostali sidiji su poput onih koji se stiču u snu. Da li išta zadobijeno u snu ostaje stvarno nakon buđenja? Mogu li oni da obmanu Mudraca, koji je utemeljenjem u Stvarnom, odbacio neistinitost?" (Ulladu Narpadu, stih 35). Ovde se jasno pokazuje da su sidiji lažni. Razlog nam je poznat – tvorevine su ega. Onaj ko zadobija sidije, tone dublje u neznanje, koje je ropstvo. Iskrenom Tragaocu za Sopstvom oni ponekad dolaze netraženo, pre iščeznuća ega. U tom slučaju oni za njega predstavljaju zamku. Mora da ih se odrekne i napusti, i krene ispočetka. Ako se pojave posle zadobijanja Prirodnog Stanja, neće ih biti svestan i oni ga neće doticati.

Ovde možemo da obratimo posebnu pažnju na izjavu da ne postoji potreba da postajemo Sopstvo, ili da zadobijemo Sopstvo. Ideje o postajanju i zadobijanju Sopstva su očigledno besmislene. Mi smo uvek Sopstvo. Nikada nismo nešto drugo do Ono. Da je ono nešto što treba da se zadobije, moglo bi da se ponovo izgubi. Budući da je Ono Sopstvo, Ono ne može nikad da se izgubi. Sidiji, s druge strane, nam prirodno ne pripadaju; prema tome, neće nam ni pripadati zauvek, već će se vremenom izgubiti.

Postoji još jedna razlika između istinskog Sidija – Prirodnog Stanja – i onih lažnih. Sopstvo je Jedno. Sidija ima mnogo. Mnogostrukost je obeležje nestvarnosti. Jedinostvo je znak stvarnosti.

Sve ovo je saglasno sa glavnim učenjem Otkrovenja, i starog i novog, da je stvarno Sopstvo Jedina Stvarnost koja transcendirava vreme i prostor, a da je sve ostalo nestvarno. Odatle sledi da se Prirodno Stanje ne nalazi u vremenu. Prema tome, Ono nikada ne može da ima početak, niti kraj; jer, početak i kraj su obeležje vremena, koje je nestvarno. Stvarno Sopstvo je Jedno, a i ta Njegova jednota nema početak, budući da je mnogostrukost uvek nestvarna, kao što smo pomenuli u poslednjem poglavlju. Prema tome, činjenica je da Mudrac nije svestan da je postao slobodan. Jednom su ga pitali kada se oslobodio. On je odgovorio: "Ništa se Meni nije dogodilo; ja sam isti kao što sam uvek i bio". To znači da se i ropstvo i sloboda nalaze u relativnosti, i da su i jedno i drugo nestvarni. Mudrac nam ovo kaže u sledećem: "Ako se pojavi misao 'ja sam vezan', tada će se pojaviti i misao o oslobođenju. Kada putem Traganja 'Ko sam ja koji je zarobljen?' preostane jedino večno slobodno stvarno Sopstvo, večno mlado i besmrtno, može li tada da se pojavi misao o ropstvu? Ako se ta misao ne pojavi, može li onda misao o Oslobođenju da se pojavi onome ko je završio sa delima?" (Ulladu Narpadu, stih 39).

Kao što se ne nalazi u vremenu, ovo Stanje se ne nalazi ni u prostoru. Ne moramo nikuda da idemo – u neki daleki svet – da bi bili zauvek slobodni i srećni. Ovo smo već rekli. Do oslobođenja bi došlo ovde i sada – samo kada bismo izgubili ego. Neznanje, ropstvo i dešavanja u ropstvu, naime, sve ovo mnoštvo i razlike, ne postoje čak ni sada. Odatle sledi da Mudrac koji je oslobođen ega ne vidi ništa od ovoga što nama izgleda tako stvarno. Za njega su i bioskopska predstava sveta i njen gledalac, ego, nestali. Prema tome, on ne priznaje ni da ju je ranije posmatrao. Za njega je preostalo jedino platno, Svetlo Svesti. Pokretne slike su iščezle. To platno, sada znamo, predstavlja čisto "JA SAM", koje, zbog neznanja, prekriva ova potpuno lažna pojavnost. Zato je Mudrac rekao: "Budući da vidimo svet, znači da postoji Jedno Vrhovno Biće, iz čije moći iluzije sve ovo postaje. O ovome ne može da se raspravlja. Sva četiri stanja, naime, prizori koji se sastoje od imena i formi, platno na kojem se odslikavaju, svetlo i gledalac, ne razlikuju se od Njega, stvarnog Sopstva u Srcu." (Ulladu Narpadu, stih 1). Istinsko Sopstvo, ovde je izričito istaknuto, nije samo po sebi

uzrok ove raznolikosti. Ono ne postaje, kao što je ranije pokazano. Ono što postaje univerzum je Maja, misteriozna moć, za koju mora da se pretpostavi da pripada Sopstvu, da bi se objasnila pojava sveta. Ova Maja je isto što i um, odnosno ego. Iz nje se pojavljuju pomenuta četiri, od kojih je jedno individualna duša. To je razlog zbog kojeg je nestvarna. Odatle sledi da će ova lažna pojavnost trajati i samo ako se ego-osećaj nastavi, a ne nakon njegovog uništenja. Zato moramo da razumemo da se Mudracu svet ne pojavljuje, iako drugima može da izgleda kao da Mudrac vidi svet, i premda Mudrac sam ne poriče uvek da ga vidi.

Postoje još neki detalji o ovom Stanju, koje je bolje proučiti u jednom od sledećih poglavlja. Tada ćemo pokušati da shvatimo još nešto o Mudracu, koji u Tom Stanju i jeste.

Ovo transcendentno Stanje, jedino istinito, prikrivaju ego i njegove tvorevine, um, telo i svet, baš kao što zmija prikriva konopac. Zato se proglašava da su nestvarni sami po sebi – da je element stvarnosti u njima Sopstvo. Oni koji žele sami da spoznaju stvarnost Stvarnog, moraju da se okrenu od sveta, prihvatajući učenje da je on nestvaran, i potraže Istinu unutra, u Srcu, onako kako je to opisano u narednom poglavlju, a na šta je ukazao Mudrac sa Arunačale.

Deveto poglavlje

Traganje

Jasan rezime prethodnih poglavlja, i uvod u ovo, Mudrac daje u sledećem: "Gde ego ne izranja, tamo smo To. Ali, kako dostići tu savršenu Slobodu od ega, ako um ne zaroni u svoj Izvor? Kako da ostvarimo svoje Prirodno Stanje, u kojem smo To, ako ego ne umre?" (Ulladu Narpadu stih 27). Izvor uma, ono iz čega um izranja, a na čega se ovde ukazuje, jeste Srce, koje, kao što smo videli, treba privremeno da se smatra Obitavalištem samog Sopstva. Naravno, apsolutna je Istina da je Sopstvo Samo stvarno Srce. Ovde se Mudrac poziva na Stanje bez ega kao na naše Prirodno Stanje, jer smo u njemu ono što zaista jesmo, naime, Čista Svest.

Moramo da se oslobodimo ega, što je, kao što nam Mudrac kaže, jedino u čemu se sve religije slažu. One se razlikuju jedino kada je u pitanju priroda Stanja Oslobođenja. Jednom prilikom, Mudracu je postavljeno pitanje: "Koje je od ova dva gledišta ispravno – ono koje kaže da su Bog i duša jedno, ili ono koje kaže suprotno?" Mudrac je odgovorio: "Prihvati se posla oko onoga u čemu se oba gledišta slažu, naime, da moramo da se oslobodimo ega." Prema tome, suštinsko učenje je ono koje nam kaže kako da se oslobodimo ega; sve ostalo je manje važno. Jer, mnogo je važnije da pronađemo način na koji ćemo zadobiti Stanje bez ega, nego da gajimo verovanja (ako ih uopšte ima) u vezi tog Stanja ili o svetu koji nas sprečava da dođemo do njega.*

Svi metodi za postizanje Oslobođenja koje različite religije neprestano naglašavaju su na neki način ispravni. Međutim, direktan metod je onaj kojem podučava Mudrac. Ostali samo pripremaju um za pravi metod. Više od toga ne mogu da učine. Mudrac je to ovako objasnio: "Ego ne može da savlada onaj ko za njega misli da je stvaran. On je poput nečije senke. Zamisli čoveka koji ne poznaje pravu prirodu svoje senke. On vidi da ga ona uporno prati, pa želi da je se reši. Pokušava da pobegne od nje, ali ga ona i dalje prati. Kopa duboku jamu i pokušava da je zakopa. Međutim, senka se ponovo pojavljuje i nastavlja da ga prati. Može da je se ponovo oslobodi, samo ako skrene pogled sa nje, ka sebi, izvornom izdanju senke. Tada ga senka više neće zabrinjavati. Tragaoci za Oslobođenjem su poput čoveka iz ove priče. Oni ne uspevaju da vide da je ego samo senka Sopstva. Ono što moraju da urade je da se okrenu od njega, prema Sopstvu, čija je on senka."

Ono što treba uraditi pre nego što se započne Traganje, je da analizirati ego–osećaj i u njemu razdvojiti stvarno od nestvarnog. Već smo videli da ego sadrži element stvarnosti upleten u sebe, naime, svetlo Svesti, koje se ispoljava kao "Ja sam". Ovo predstavlja deo koji je postojan i nepromenljiv. Moramo da odbacimo nestvaran deo, omotače ili tela, i uzmemo ostatak, čisto "Ja sam". Ovo "Ja sam" je ključ za pronalaženje stvarnog Sopstva. Ako ne ispustimo ovaj ključ, kaže nam Mudrac, nesumnjivo možemo da pronađemo Sopstvo. Jednom prilikom je uporedio tragaoca za Sopstvom sa psom koji traži svog izgubljenog gospodara. Psa nešto vodi, naime, gospodarev miris. Praćenjem mirisa, zaboravljajući sve ostalo, on ga na kraju pronalazi. Ovo "Ja sam" u ego–osećaju je isto što i gospodarev miris za psa. To je jedini ključ koji tragalac ima za pronalaženje Sopstva. Ipak, to je nepogrešiv ključ. On mora da ga se dokopa, da ga čvrsto drži i usredsredi svoj

um na njega, isključivši sve ostalo. Taj ključ će tada nesumnjivo odvesti njegov um Sopstvu, izvoru "Ja sam".

Analiza izgleda ovako: "Ja nisam ovo grubo telo, jer kada sanjam, njega zamenjuje drugo telo. Nisam ni um, budući da i u dubokom snu nastavljam da postojim, bez obzira što um prestaje. Nakon buđenja se prisećam dva obeležja spavanja: pozitivnog (čista sreća), i negativnog (neopažanje sveta). Budući da se um i telo pojavljuju na mahove, oni su nestvarni. Budući da postojim neprekidno, Ja sam stvaran, kao čisto "Ja sam". Ove mogu da odbacim kao nešto što nisam Ja, jer su objekti koje Ja vidim. Ne mogu da odbacim ovo "Ja sam", jer je to ono što preostane kada se telo i um odbace. Otuda, "Ja sam" je istina o Meni. Sve ostalo nije Ja."

Na ovaj način nemamo praktično iskustvo ovog "Ja sam". Ono što dobijamo ovom analizom predstavlja samo intelektualno razumevanje istine o Sopstvu. Sopstvo spoznato na ovakav način predstavlja običnu mentalnu apstrakciju. Ono što moramo da iskusimo jeste konkretno prisustvo Sopstva. Da bi ovo uradili, moramo da prekinemo začarani krug tri stanja, o čemu smo govorili u prethodnom poglavlju. Metod kojim ovaj začarani krug može da se prekine je Traganje za Sopstvom, kojem podučava Mudrac.

Može se pretpostaviti da je ovo bio metod koji su sledili Mudraci prošlosti. Na jednom mestu u upanišadskom nasleđu nam se kaže da "Sopstvo mora da se traži". Izgleda da je Gautama Buda sledio ovaj metod. Međutim, njegova tajna je nekako izgubljena. Jer, ono što nalazimo u knjigama nije ovaj metod, već nešto što ćemo da nazovemo tradicionalnim metodom. Prvo ćemo njega da proučimo.

On izgleda ovako: Isprva tragalac saznaje istinu o Sopstvu, kakvu obznanjuje drevno nasleđe, zvano Upanišade. Ove i druge knjige vode učenika kroz filozofsko ispitivanje koje je dato u prethodnim poglavljima. Pokazuje mu se da Sopstvo "nije ovo", "nije ovo" i tako dalje – odbacujući na svakom koraku sve no što se smatralo da je Sopstvo. Na ovaj način se odbacuju grubo telo, životni princip, um i ego. Ili vode učenika kroz tri stanja postojanja i pokazuju mu da sopstva koja se doživljavaju u njima nisu Sopstvo u svojoj prirodnoj veličanstvenosti. Ono što preostaje nakon što se sve ovo odbaci, kaže mu se, jeste stvarno Sopstvo, kao i Vrhovno Biće, hipotetički uzrok i ono što održava sve svetove. Dalje mu se kaže da je ovo Veliko Biće zapravo nevezano, apsolutno, besformno, bezimeno, bezvremeno, besprostorno, jedno bez drugog, stalno i nepromenljivo, savršeno izvorište sreće koje navire u ovaj svet i predstavlja celokupno uživanje u njemu.

Sledeći korak predstavlja učenikovo razmišljanje o ovom učenju, posebno o jedinstvu stvarnog Sopstva i Velikog Bića o kome se govori, razmatranje dokaza za i protiv toga. Dok tako čini, mora da upamti da sveto nasleđe predstavlja jedini dokaz koji on može da dobije o istini stvarnog Sopstva, koje je vančulno, te stoga izvan intelekta. Sveto nasleđe je, naravno, autoritativno, budući da jasno predočava svedočanstva Mudraca koji su otkrili Istinu. Kaže mu se da upotrebi logiku, ne da bi omalovažio ta svedočanstva, već da bi mogao da ih prihvati. Jer logika je sama po sebi nekorisna, a može da se upotrebi na bilo koji od ta dva načina, u skladu sa sklonostima onoga ko je koristi. Ona sama ne može da nas odvede do konačnog zaključka. Ovim promišljanjem učenik mora da dođe do zaključka da je sveto učenje ispravno, da je Vrhovno Biće zaista njegovo najskrovitije stvarno Sopstvo, a ovaj proces mora da ponavlja sve dok ne bude čvrsto ubeđen da je istina o Sopstvu izražena u rečenici "Ja sam To".

Treću i poslednju fazu metoda predstavlja meditacija na ovo učenje. Učenik mora da učvrsti svoj um na misao "Ja sam To", isključujući sve ostale misli, sve dok ne dostigne savršenu koncentraciju i dok njegov um ne počne da teče sigurnim tokom meditacije na tu misao. Knjige nam kažu da će se tek nakon ovoga stvarno Sopstvo razotkriti, a neznanje i ropstvo prestati jednom za svagda. Ovo predstavlja trostruki metod kojem podučavaju knjige uputstava.

Mudrac sa Arunačale smatra da ovaj trostruki metod ima svoju svrhu. Kaže da je koristan za pročišćenje i osnaživanje uma, kako bi mogao da postane dobar instrument za Traganje kojem on sam podučava. Jer se snaga uma sastoji u njegovoj oslobođenosti od mnoštva rastresenih misli koje se obično javljaju i rasipaju njegovu energiju. Nesumnjivo je da jedino snažan um može da dostigne cilj, nikada onaj slab. Tako kaže drevno nasleđe, a i Mudrac sa Arunačale:

"Direktan metod za ostvarenje stvarnog Sopstva je uranjanje u Srce, traganje za Izvorom iz kojeg potiče 'Ja sam'. Meditacija, 'Ja nisam ovo, Ja sam To,' naravno, pomaže. Ipak, ona nije sama po sebi metod za pronalaženje Sopstva" (Ulladu Narpadu, stih 29). U razgovoru sa jednim posetiocem je rekao: "Rekli su ti da ego nije tvoje stvarno Sopstvo. Ako to prihvatiš, tada jedino moraš da tražiš i da pronadeš to što je tvoje stvarno Sopstvo, stvarno biće čija lažna pojava predstavlja ego. Zašto onda meditiraš na 'Ja sam To?' To samo daje svežu snagu egu. To je kao kad neko pokušava da izbegne 'da misli o majmunu kada uzima lek'. Samim tim što pokušava, on priznaje misao. Da bi se pronašao izvor istine o egu neophodno je pratiti trag ega. Meditacija 'Ja sam To' ne donosi nikakve koristi. Jer, meditacija se izvodi pomoću uma, a Sopstvo je izvan uma. Tragajući za sopstvenom stvarnošću, ego sam od sebe iščezava. Prema tome, ovo je direktan metod. U svim ostalim, ego se i dalje zadržava, i otuda se javlja toliko mnogo sumnji, a večno pitanje čeka da se s njim suočimo. Sve dok to ne učinimo, egu neće doći kraj. Zašto se onda ne suočiti sa tim pitanjem odmah, ne prolazeći kroz mnogobrojne metode?" Svaki metod koji priznaje stvarnost, bilo izričito ili prećutno, ako nismo oprezni, samo nas udaljava od cilja, stanja bez ega.

Mudrac kritikuje ovaj metod na sledeći način: "Ako čovek i dalje meditira 'Ja nisam ovo, Ja sam To,' umesto da ostvari Prirodno Stanje, na koje upućuje upanišadska izreka 'Ti si To,' putem istrajnosti u Traganju 'Ko sam Ja?' jednousmerenim umom – posledica je obične slabosti uma. Jer, ta Stvarnost uvek sija kao Sopstvo." (Ulladu Narpadu stih 32). Ovde je istaknuto da upanišadska izreka, "Ti si To", iskazuje činjenicu da je Sopstvo koje se doživljava u Stanju bez ega Vrhovna Stvarnost. To, dakle, znači da bi Stanje bez ega trebalo da zadobijemo odgovarajućim metodom. Ona nam ne kaže da meditiramo "Ja sam To". Iz ove izreke moramo da shvatimo da ćemo jednim jedinim naporom zadobiti dve naizgled različite stvari, naime, Sopstvo i Vrhovno Biće, budući da su obe jedno isto.

Traganje za stvarnim Sopstvom sastoji se u sakupljanju sve energije tela i uma, odstranjivanjem svih stranih (nepoželjnih) misli, i usmeravanjem tih energija u jedan jedini tok, to jest – odlučnost da se pronade odgovor na pitanje "Ko sam Ja?". Pitanje može da preuzme i oblik "Odakle potičem?" "Ko sam Ja?", znači "Šta je Istina o meni?". "Odakle potičem?", znači "Šta je Izvor osećaja sopstva u egu?". U ovom Traganju ne sme da se misli da je Izvor neki daleki praotac ili predak u evoluciji, niti da je neko biće koje je postojalo pre rođenja tela, već da je trenutni Izvor. Jedan čovek, koji je, izgleda, mislio da je važno poznavati svoja prošla rođenja, pitao je Mudraca kako bi mogao da sazna nešto o njima. Mudrac mu je odgovorio: "Čemu briga o prošlim rođenjima? Prvo otkrij da li si sada rođen." U ovom, kao i u drugim ispraznim pitanjima, ego se skriva i uspeva da umakne potrazi za Istinom. Zapravo, Sopstvo se nikada nije rodilo, i zato Izvor ne sme da se traži u prošlosti, već u sadašnjosti.

Ovo Traganje je jedini siguran metod da se prekine začarani krug tri stanja; jer on ne samo da umiruje misaoni um, već mu i ne dozvoljava da zaspri i pri tom izgubi svu svest. Zato su ga opisali kao "spavanje na oprezu". Ni u uobičajenom budnom stanju – kada um luta od misli do misli – ni tokom spavanja – kada je čak i osnovna svest "Ja sam", potopljena – ne može da se prevaziđe taj začarani krug. Ipak, za trenutak, tokom prelaska uma iz lutanja budnosti u krajnji mir spavanja, svest dostiže svoju čistotu kao besformno "Ja sam". Snagom odlučnosti u ovom Traganju, svest se svodi na ovo besformno stanje i kao takva postojano održava, a time se prekida začarani krug i zadobija Stanje bez ega.

Mudrac opisuje metod Traganja na sledeći način: "Baš kao što neko zaroni u jezero, tražeći stvar koja je potonula, tako i tragalac treba da zaroni u Srce, rešen da pronade odakle izvire ego–

osećaj, zaustavljajući govor i životni dah." (Ulladu Narpadu, stih 28). Ovo pokazuje aspekt predanosti u Traganju, kao što se ronilac posvećuje svom cilju – pronalaženju izgubljenog predmeta zaustavljanjem daha i zaranjanjem svom svojom težinom. Isto tako i tragalac mora da bude posvećen pronalaženju stvarnog Sopstva – izvora "Ja sam" u egu – sakupljanjem svih životnih i mentalnih energija i usmeravajući ih ka Srcu. Odlučnost da se pronađe Sopstvo predstavlja dinamički element u Traganju, bez kojeg ne može da se zaroni u Srce. Pitanje "Ko sam Ja?", ili "Odakle potičem?", podrazumeva ovu rešenost. Onaj ko zaranja na taj način, kaže Mudrac, može da bude siguran u uspeh. Jer tada se, kaže on, neka misteriozna sila pojavljuje iznutra, obuzima njegov um i odvodi ga direktno u Srce. Ako je tragalac pročišćenog uma i oslobođen ljubavi prema individualnosti, on će bezrezervno da se preda ovoj sili i dobiće najveću moguću nagradu. Jer, čemu god da se čovek posveti, to i dobija, a ne postoji ništa veće od stvarnog Sopstva. Onaj ko ne poseduje ovu savršenu predanost, moraće neprestano da praktikuje Traganje, sve dok um ne postane čist i snažan, ili da praktikuje neku drugu meditaciju ili predanost Bogu.

Predanost podrazumeva odricanje, što znači nevezanost za nestvarno; tako nas uče Mudraci. Onaj ko se nečemu snažno posvećuje, prema ostalom je daleko ravnodušniji. Onaj ko se posvećuje Sopstvu koje se nalazi unutra, daleko je ravnodušniji prema svetlu koji se nalazi spolja. Predanost i odricanje su kao dve strane jedne iste medalje – neodvojivi su. Odricanje osnažuje um i osigurava uspeh u Traganju. Ovo saznajemo iz svakodnevnog životnog iskustva. Ko god da se posveti nekom svetovnom cilju, odriče se svega što mu stoji na putu, i ostvaruje taj cilj. Naravno, odricanje je isto tako neophodno za sticanje najvećeg mogućeg dobitka, Stanja bez ega. Ipak, moramo da se potrudimo da odricanje ispravno shvatimo. Ono predstavlja pročišćavanje uma, jedno skladno i koncentrisano usmeravanje uma ka cilju – a ne puko pridržavanje spoljašnjih formi samoodricanja.

Rekli su nam da bi trebalo da praktikujemo zaustavljanje govora i disanja. Međutim, Mudrac kaže da dah ne mora aktivno da se zaustavlja, ukoliko je rešenost snažna i trajna, jer bi se dah tada automatski zaustavio, a energije koje su do tada upravljale telom, uvukle bi se i ponovo se sjedinile sa umom, na taj način mu omogućujući da zaroni u Srce. Ovo sakupljanje životnih energija je od suštinskog značaja, jer sve dok su one ujedinjene s telom, um ne može da se okrene od tela i sveta i zaroni u Srce. Kada disanje prestane usled snažne odlučnosti, um više nije svestan tela i sveta. Telo tada postaje nalik lešu.

Ako tragalac nema potrebnu snagu predanosti, tako da se disanje ne zaustavlja samo od sebe, njemu se savetuje da izazove zaustavljanje daha pomoću jednostavnog metoda posmatranja disajnog procesa. Kada sa sigurnošću održavamo ovo posmatranje, dah se usporava i konačno zaustavlja. Tada um postaje miran – oslobođen uznemiravajućih misli – i može da se posveti Traganju.

Kao i prilikom bilo koje druge meditacije, tako i prilikom sprovođenja Traganja, mogu da se pojave misli iznenađujuće raznolikosti i da rastrzaju um, tako da može da dođe do osećaja poraza i obeshrabrenja. Mudrac nam kaže da se ove misli pojavljuju samo da bi bile savladane, i otuda nema potrebe da se tragalac za Sopstvom obeshrabri – da to prihvati kao poraz. Ako izgleda da do uspeha ne može da dođe u bliskoj budućnosti – već samo nakon dugog odlaganja – trebalo bi da se ta misao odbaci prisećanjem da vreme samo po sebi nije stvarno i da se Sopstvo ne nalazi u vremenu. U jednoj drevnoj knjizi je istaknuto da tragalac za stvarnim Sopstvom mora da bude isto toliko postojan i strpljiv, kao da pokušava da isuši okean, vadeći iz njega vodu, kap po kap. U jednoj drugoj knjizi postoji priča o jednom paru vrabaca čija je jaja odnelo more: ptice su čvrsto odlučile da pronađu jaja i da u isto vreme kazne more tako što će ga isušiti. Ovo su učinile tako što su neprestano zaranjale u vodu i otrešale na obalu kapljice koje su se priljubile uz njih. Basna kaže da su se na kraju umešali bogovi i da su jaja vraćena.

Svaka strana misao koja se tokom Traganja pojavi i savlada, povećava snagu uma, kaže Mudrac, i tako dovodi tragaoca jedan korak bliže cilju.

Kada je tragalac dovoljno dugo istrajavao u Traganju, a unutrašnja snaga se pojavila i obuzela um, do Srca se brzo stiže. Um, takoreći, biva sveden na stanje čiste Svesti i počinje postojano da sija u svojoj čistoj formi, kao besformno "Ja". Mudrac ovu besformnu Svest zove "Ja sam Ja", da bi napravio razliku između nje i ego-osećaja, koji ima formu "Ja sam ovo (telo)". To označava prestanak postojanja ego-forme; konačni ego je progutalo beskonačno Sopstvo. Gubitkom konačnog ega se gube i sva nesavršenstva i ograničenja koja pritiskaju život. Željama i strahu dolazi kraj, kao i grehu i odgovornosti. Stvarno Sopstvo nije nikada bilo podložno ovima – oni su pripadali egu i njega ne mogu da nadžive. U Stanju bez ega Sopstvo obitava u Sopstvenoj slavi. Mudrac koji je pronašao Sopstvo odbacivši ego, nije individua, kako to može da izgleda nezrelim učenicima i ostatku sveta.

Mudrac preporučuje i meditaciju čistog "Ja sam" ili "Ja" – "Aham" – kao nečega što donosi isti rezultat kao i Traganje. On kaže: "Budući da je Njegovo Ime 'Ja', sadaka koji meditira na 'Ja' biva odveden Srcu, Svetu stvarnog Sopstva." (Guru Vachaka Kovai, stih 716).

Kako uskladiti predanost Sopstvu i svakodnevnu rutinu u obavljanju posla koju zahteva svet? Ovo pitanje je Mudracu postavio jedan čovek koji je vozom došao iz udaljenog mesta. Mudrac mu je ovako odgovorio: "Zašto misliš da si ti aktivan? Uzmi slučaj svog dolaska ovde. Otišao si od kuće kolima, zauzeo svoje mesto u voz, sišao na stanici (u Tiruvanmalaiu), ponovo ušao u kola i našao se ovde. Kada te pitaju, kažeš da si ti došao ovde iz svog grada. Da li je to istina? U stvari, ostao si tamo gde si i bio; samo su se vozila kretala. Isto kao što za ova kretanja misliš da su tvoja, tako isto misliš da su i ostale aktivnosti tvoje. One nisu tvoje; one su Božje." Pitalac je primetio da bi takav stav jednostavno doveo do praznine uma i da bi u radu došlo do zastoja. Mudrac mu je rekao: "Uzdigni se do te praznine, pa mi onda reci." Kada uvidimo da Sopstvo nije delatelj, shvatamo da nije neophodno da se iskreni tragalac povlači iz svojih svetovnih aktivnosti – da postane osamljenik ili pustinjač – da bi nastavio Traganje. Jednostavno može da dopusti umu i čulima da obavljaju svoj posao automatski, ne zaboravljajući da on nije delatelj, aktivno sprovodeći Traganje ili meditaciju, kao što se odvija mišljenje u toku hodanja.

Da bi se prihvatili Traganja ne samo da nije potrebno napustiti svakodnevne aktivnosti – postati osamljenik ili pustinjač, već izgleda da bi za većinu bilo poželjno, prema onome što je Mudrac rekao, da nastavi aktivnost kako bi se pripremili za Traganje. Mudrac nam kaže da se rastapanje uma u Sopstvu postiže pravilnim negovanjem znanja da je um samo utvara Sopstva, što se može činiti tokom svakodnevnih aktivnosti. Aktivnosti na taj način mogu da se iskoriste kao priprema za Traganje. Kada se ovo znanje – da je um samo utvara stvarnog Sopstva – čvrsto utemelji, tada će biti lako da se posvetimo Traganju i da budni istrajemo u njemu do samog kraja.

Mnogo puta je Mudracu postavljeno pitanje, da li je neophodno odreći se kuće i porodičnih veza i krenuti na put kao asketa koji prosi. Mudrac je rekao da, ako je nekom suđeno da postane asketa, pitanje se ne bi ni pojavilo, ali da po pravilu to nije neophodno. Jednom prilikom došlo je do kratkog razgovora. Posetilac je pitao: "Da li da napustim kuću, ili mogu u njoj da ostanem?" Mudrac je odgovorio: "Da li si ti u kući, ili se ona nalazi u tebi? Treba da ostaneš baš Tamo gde jesi, čak i sada; iz Toga ne možeš da odeš." "Znači, mogu da ostanem kod kuće." "Nisam to rekao. Slušaj. Treba da ostaneš postojan na tom Mestu koje je prirodno uvek tvoje." Pitalac je mislio da on boravi u kući; međutim, istina je da se ceo svet nalazi u njemu kao stvarno Sopstvo. Znači, rečeno mu je da ostane u Sopstvu, to jest, da prestane da misli da je svet stvaran. Jednom drugom prilikom, Mudrac je rekao: "Domaćin koji ne misli 'ja sam domaćin' predstavlja istinskog asketu, dok jedan asketa koji misli 'ja sam asketa' to nije. Sopstvo nije ni asketa ni domaćin."

Može da se primeti da prihvatanje asketskog načina života predstavlja ozbiljnu stvar. Mudrac ističe da je u svakom slučaju um taj koji treba da se uskladi sa Traganjem, i ako to ne može da se uradi kod kuće, neće biti nimalo lakše da se uradi na nekom drugom mestu.

Nešto izuzetno korisno, što učenik mora da iskoristi kad god je moguće, jeste društvo Mudraca. Izgleda da sveto nasleđe koristi čak i hiperbolu dok preporučuje ovo. Mudrac otvoreno

citira ove izreke. Koliko će neko da ima koristi, zavisi od njegovog razumevanja i predanosti Mudracu kao Guruu. Takva predanost je izuzetno važna, što ćemo videti u sledećem poglavlju.

Učeniku se daje važno upozorenje u jednom delu manjeg obima koje se pripisuje Mudracu Šankari, a Mudrac ga prihvata. "Čovek uvek treba da promišlja o istini o Nedualnosti, ali ne treba da nastoji da učenje primenjuje na svoja dela. Meditacija na Nedualnost je prikladna, što se tiče sva tri sveta. Ipak, shvati da ne treba da se primenjuje na Gurua."* Možda je teže razumeti zašto se daju ove opomene. Međutim, ako se prisetimo sposobnosti ega da iskrivljuje i osujećuje čak i iskrene napore da se ostvari Istina – što bi predstavljalo njegovu smrt – ne bi trebalo da budemo zbunjeni. Razmišljanje o istini Advaita ima za cilj da rastopi ego i osnaži predanost Istini.

Međutim, delanje sa advaitskog gledišta bilo bi pogubno, jer bi takvu akciju sproveo neprijatelj. Dok smo u neznanju, dualnost i dalje nastavlja da se pojavljuje kao stvarna, zbog ego-osećaja, tako da je advaitsko delanje nemoguće sprovesti. Jedino Mudrac može da pokrene Advaitu u delo, jer je lišen ega. Zbog toga nas sveto nasleđe, kao i Mudrac, savetuju da ograničimo svoje aktivnosti i da ih ne povećavamo, kako bi ego dobio što je manje moguće prostora da osujeti naše napore.** Ovde je

korisno prisetiti se da teorijsko poznavanje Sopstva ne uništava ego, neprijatelja koji se nalazi u nama.

Predanost Guruu kao inkarnaciji Boga je ispravna i neophodna, što ćemo videti kasnije. Sve dok neko ima ego, ne bi bilo mudro da Gurua posmatra kao sebe, jer bi stvaran ishod bio nešto sasvim drugačiji. To bi nekoga navelo da poveruje kako je jednak Guruu. Biti zaista jedno sa Guruom, znači biti bez ega. Otuda upozorenje da se ne umišlja istovetnost sa Guruom.

Naredna upozorenja i uputstva su iz Guru Ramana Vachana Mala, Sadhakachara prakarana.

"Zaborav (Sopstva) uistinu predstavlja Smrt. Zbog toga, onaj ko želi da nadvlada smrt putem Traganja, mora da se pridržava samo jednog pravila, da ne zaboravlja."

"Budući da čak i usled sopstvenih aktivnosti čovek zaboravlja (Sopstvo), zar nije izlišno govoriti da onaj ko je zauzet Traganjem za Sopstvom ne treba da se upliće u rad drugih ljudi?"

"Iako postoje brojni propisi, pravilna ishrana je za sadaku (tragaoca) dovoljna samo po sebi, budući da uvećava svojstva Satve"*

"Pravilno uređenje ishrane znači da čovek treba da vodi računa o vremenu koje je potrebno stomaku da se odmori, a kada je gladan, da uzme ograničenu količinu Satvičke hrane."

"Sve dok ego konačno ne umre, jedino je poniznost korisna za sadaku. On ne bi nikada trebalo da prihvati iskazano poštovanje drugih."

"Posuda tone, jer se puni vodom. Deblo pluta, jer u njega ne ulazi voda. Onaj ko se vezuje, postaje zarobljen. Onaj ko se ne vezuje, nije u ropstvu, čak i ako boravi u kući."

"Čovek treba da prebrodi nesreće sa verom, hrabrošću i iskrenošću, imajući u vidu da one dolaze Božjom Milošću, s ciljem da osnaže."

"Za onog ko je posvećen Najvišem, bolje je da živi u svetovnim uslovima zbog kojih bi ga ljudi žalili, nego u onim zbog kojih bi izazivao zavist."

"Ravnodušnost prema svemu, uz vedar um, bez želje i bez mržnje, divan je način života za sadake."

"To što se naziva sudbina, ne predstavlja ništa drugo, do dela koja je neko učinio ranije. Prema tome, sudbina može da se izbriše uz primereni napor."

"Ono što se obavlja mirnog i čistog uma, predstavlja ispravnu akciju. Sve što se obavlja uzrujanog uma, poteklog iz želje, predstavlja pogrešnu akciju."

"Biti nevezan i miran, predajući sav teret Bogu Svemoćnom, predstavlja najviši tapas."

"Kao što žito koje ostane u podnožju stožera u žrvnju nije zdrobljeno, tako ni one koji uzimaju utočište u Bogu ne dotiču ni velike nesreće".

"Kao što magnetska igla ne odstupuje od pravca severa, tako i oni čiji su umovi posvećeni Bogu, ne odstupaju sa pravog puta kroz iluziju."

"Nikada ne ostavljaj prostora zabrinutosti, pitajući se: 'Kada ću dostići to Stanje?' Ono je izvan prostora i vremena, te zato nije ni daleko ni blizu."

"Prožimajući sve Sopstvenom prirodom, Sopstvo je večno slobodno. Može li Ono da bude zarobljeno Majom? Zato, ne daj oduška očaju."

"Mišljenje 'Ja sam jedna labilna duša', pojavilo se usled napuštanja sopstvene postojane Prirode. Sadaka treba da odbaci ovo mišljenje i da miruje u Vrhovnoj Tišini."

"Ovo je način za prevazilaženje nestalne prirode uma. Gledaj na sve što posmatraš i na posmatrača kao na stvarno Sopstvo."

"Kao što je nepotreban trn koji se iskoristio da bi se izvadio drugi trn, isto tako i dobra misao, koja služi za isterivanje loše misli, takođe treba da se napusti."

"Kao što čovek zaroni u more s (teškim) kamenom i vadi bisere, tako bi sa nevezanošću trebalo zaroniti u Srce i ostvariti Sopstvo."

Traganje za stvarnim Sopstvom se u osnovi razlikuje od svih ostalih popularnih metoda sticanja Oslobodenja. Oni su poznati kao Joge. Četiri od njih su opšte poznate, naime, Joga akcije, predanosti, kontrole uma i ispravnog razumevanja. Mudrac ih u ovoj izreci upoređuje sa Traganjem: "Traganje 'Ko je taj čija su dela, odvojenost (od Boga), neznanje ili odvojenost (od Stvarnosti)?', samo po sebi predstavlja Joga akcije predanosti, ispravnog razumevanja i kontrole uma. U Istinskom stanju (Sopstva) – neokaljanom i blaženom iskustvu čovekovog Sopstva – ovakvo ispitivanje više nije potrebno, budući da je sam tragalac, 'Ja' iščezao". (Ulladu Narpadu Anubandham, stih 14). Ovde je razjašnjeno da u te četiri Joge sledbenik smatra da je ego on sam, te zato pripisuje Sopstvu neke od nedostataka koji se u njemu (samom) pojavljuju zbog tog zaključka. Jogi akcije smatra da je Sopstvo delatelj akcija, i da zato obavezno mora da snosi njihove posledice. On želi da poništi ove akcije drugim akcijama. Jogi predanosti je ubeđen da se razlikuje od Boga, i ima potrebu da se sjedini s Njim putem predanosti. Jogi ispravnog razumevanja misli da se Sopstvo nalazi u neznanju, i želi da otkloni to neznanje. Jogi kontrole uma misli da je Sopstvo odvojeno od Stvarnosti, i traži ponovno sjedinjenje pomoću kontrole uma. Ovo su pogrešne pretpostavke, budući da ne postoji individualna duša – jer je čitav poredak sveta iluzija. Kada se stvarno Sopstvo traganjem pronade, otkriće se da ono nije nikada bilo zarobljeno, već da je večno savršeno. Tragalač za Sopstvom kreće od ove spoznaje. Kada putem Traganja ego umre, videće se da ni ove četiri mane, niti četiri leka, nemaju šta da traže u Stanju bez ega, koje je jedino stvarno. Mudrac je jednom prilikom rekao piscu ove knjige da Traganje predstavlja Veliku Jogu – Maha Jogu, a razlog je taj, kao što je ovde pokazano, što su sve Joge uključene u Traganje.

Deseto poglavlje

Mudrac

Verovatno najtežu temu u ovom ispitivanju predstavlja Mudrac. On se u isto vreme nalazi i izvan i – premda samo prividno – unutar relativnosti. Na taj način se istovremeno nalazi u dva međusobno protivrečna stanja, jer su relativnost i Stvarnost negacije jedna druge. Ovo je koren teškoća koje pritiskaju ideje učenika o ovoj temi.

Knjige sa uputstvima pominju dve vrste Oslobođenja. Za živog Mudraca se kaže da je dobio jednu vrstu Oslobođenja. Kada njegovo telo umre, dolazi do druge vrste. Prvo se naziva Đivan–Mukti, Oslobođenje za života. Mudrac koji ga je zadobio, naziva se Đivan–Mukta. Drugi se naziva Videha–Mukti, bestelesno Oslobođenje. Mudrac nam kaže da postoji samo jedna vrsta Oslobođenja, naime Stanje bez ega. Budući da svet ne postoji bez ega, proizilazi da je Mudrac zapravo bestelesan, bez obzira na to šta izgleda da jeste. Čak i oni koji misle da Mudrac poseduje telo i um, i ne mogu da uvide da su oni nestvarni, barem mogu da shvate da je njegovo kauzalno telo – koje predstavlja prvobitno neznanje – rastopljeno, te da zato Mudrac – koji je samo stvarno Sopstvo i ništa više – nije ni na koji način povezan sa preživelim suptilnim i grubim telom, kao što čovek u neznanju za sebe misli da jeste. Za Mudraca, stoga, ne postoji ništa osim Sopstva. Ne postoji ni telo, ni um, ni svet, niti druge osobe. Prema tome, kada govorimo o Mudracu, moramo da razlikujemo dve tačke gledišta, tačku gledišta učenika polu–neznalice, i tačku gledišta samog Mudraca. Sam Mudrac je neprestano naglašavao da za njega uopšte ne postoji problem – nema potrebe za dovodenjem nesklada u sklad. Sa njegove tačke gledišta, sva tri tela su nepostojeća. Osim toga, on čak ne prihvata da su ona postojala ranije. Otuda pravljenje razlika među njima, koje se pominje u knjigama, predstavlja samo ustupak učeniku polu–neznalicu. Apsolutna istina o Oslobođenju je da je Ono bestelesno i lišeno sveta, budući da Oslobođenje predstavlja stanje u kojem Istina jedina sija.

Đivan–Mukta, stoga, nije osoba. Međutim, zbog dualne uloge, koja je ranije pokazana, pripisuje mu se individualnost. U upanišadskom nasleđu se toleriše ova tačka gledišta, i kaže se da će njegovo telo biti podložno zakonu uzročnosti sve dok živi. Zbog uticaja ovog zakona, na njegovo telo će delovati prijatne ili neprijatne posledice prethodnih akcija, koje se nazivaju Karne. One se dele na tri skupa sudbinskih dešavanja. Postoji određen skup Karma koji je počeo da donosi plodove rođenjem – koji je dao Mudracu sadašnje telo, i koji će nastaviti da određuje ono što će se telu dešavati, sve dok ne umre. Ova Karma se naziva prarabda, jer je počela da ubira plodove. Drugi skup Karma naziva se agami, "akcije koje predstoje". Treći se naziva sančita, zaliha; ovo je ogroman skup, zbog velikog broja prošlih života koji su preživljeni. Kaže se da jedino prvi skup zadržava svoj uticaj, a da drugi i treći bivaju isplaćeni kada čovek postane Mudrac – kada se individualnost "izgubi". Mudrac se neće više ponovo radati. Neće odlaziti ni u druge svetove. Ipak,

požnjeće plodove prarabde, odnosno tekuće Karme. Tako drevno nasleđe govori na pojedinim mestima. Videćemo da ovo nije sasvim tačno. Mudrac se nalazi u Prirodnom Stanju – u Sahada Samadiju – uvek. Ovo nije, kao što smo već rekli, povremeni Kevala Nirvikalpa Samadi Jogija. Ovo Prirodno Stanje ne ometa telesne aktivnosti čije se obavljanje pripisuje Mudracu. Tako na neki način može da se kaže da je Mudrac svestan Sopstva, a takođe i sveta. Izgleda da jede, spava i živi kao i drugi ljudi. Budući da je u Sahadi, može da čuje i da odgovara na pitanja. Jogi, koji je ponekad u transu, a ponekad budan, ne može da nam da bilo koje učenje, jer se i sam još uvek nalazi u ropstvu i neznanju. Da ne postoji Sahada Stanje, dešavalo bi se da svako ko zadobije direktno i savršeno Iskustvo Sopstva, istog trenutka prestane da se u svetu pojavljuje sa telom. Tako nikada ne bi postojao neko ko bi mogao da saopšti izvorno učenje o Sopstvu i metodu za Njegovo pronalaženje. Ipak, Sahada Stanje postoji, i ponekad ga neki tragalac dostigne. Na taj način se učenje svetog nasleđa potvrđuje i ispravlja, dodaje mu se ponešto tamo gde je potrebno, i razjašnjava sposobnim učenicima neprekinute loze Mudraca. U istoriji su postojali Mudraci Gautama i Šankara. Koliko ih je još bilo, ne znamo. Ovu dužnost sada ispunjava Mudrac Ramana.

Oni koji nisu čuli i razumeli istinu o Prirodnom Stanju – naime, da ono ne ometa, kao Kevala, telesnu aktivnost – postavljaju pitanje o Mudracu, a odgovor koji se daje nije lako razumljiv čak ni Mudračevim učenicima. Neki ne mogu da shvate odgovor, jer su pobornici fascinantne, ali komplikovane vere, u kojoj je glavno načelo da je svet stvaran sam po sebi. Zato je sasvim prirodno da odbijaju da razumeju Mudračeva učenja, čija je suština da svet nije stvaran sam po sebi. Oni su zapravo dualisti, a samim tim, žestoki protivnici Advaita.

U ovakvim prilikama može se zapaziti osećajnost koju Mudrac pokazuje prema slabostima vernika. On se pridržava pravila koje je izrečeno u Giti (3.26), da ne bi trebalo remetiti ničiju veru. Zbog toga je u prisustvu strastvenih dualista Mudrac veoma pažljiv kada izgovara reči, i ne izlaže čisto advaitsko učenje. Međutim, čim oni odu, okreće se prisutnim advaiti–stima i apologetski im objašnjava da je morao da razvodnji učenje, kako bi odgovaralo i dualistima. Prema njima se odnosi kao prema nezrelima, a prema advaitinima kao odraslima koji razumeju da nezrelima mora da se popusti. Ipak, ne ostavlja nas ni u kakvoj sumnji da je advaitsko učenje vrhunsko.*

Postoje dve vrste gledišta o Mudracu. Prvo zastupaju oni koji tvrde da su advaitisti, ali nisu seli kraj stopala Mudraca. Drugog gledišta se drže učenici Mudraca, koji su neprijateljski nastrojeni prema njegovom advaitskom učenju.

Oni prvi pokušavaju da dokažu ovo: "Osoba zvana Ramana Maharši živi u svetu na vrlo sličan način kao i drugi ljudi. On jede, spava, priča i pored toga radi još neke stvari. Seća se prošlosti i odgovara na pitanja u vezi nje; prema tome, ima i ego i um. Takođe, on kaže 'ja', 'ti', 'on', isto kao i mi. Znači, on nije Đivan–Mukta, premda smo voljni da prihvatimo da je svetac." Nije nam potrebna nikakva rasprava sa ovim ljudima. Jasno je da oni zamišljaju da je Kevala Nirvikalpa konačno stanje. Otuda nisu u stanju da razumeju kako Mudrac može da živi među ljudima kao Svetlo iz stvarnog Sopstva.

Da bi bio u stanju da prepozna Mudraca, čovek mora da bude istinski poklonik stvarnog Sopstva. Ovo podrazumeva razbistravanje razumevanja, poniznost duha i druge vrline. Takvog čoveka Mudrac istinski i trajno privlači. S druge strane, oni koji vole ropstvo – iako su učeni u svetom nasleđu – nisu snažno privučeni. Oni su uspešni u svetovnom smislu i misle da su srećni. Možda se plaše da će, ako odu kod Mudraca, on promeniti njihov pogled na svet, s posledicama od kojih iskreno strahuju. S obzirom da strahuju, drže se na sigurnoj udaljenosti od Mudraca.

Međutim, one koje je Mudrac privukao, budući da su osećali snažnu potrebu za kompetentnim Guruom, u stanju su da vide njegovu jedinstvenost. Možda je potrebno da prođe neko vreme da shvate da je Mudrac. Prvo moraju da shvate šta je to Mudrac, i po kojim obeležjima se nepogrešivo može prepoznati. Jedno takvo obeležje je neopažanje različitosti.

Sada ćemo da razmotrimo ovo drugo gledište – ono kojeg se drže neki poklonici Mudraca koji su pripadnici određenih sekti. Oni kažu da je on Mudrac. Međutim, tvrde da je i ličnost. Kažu

da je uzvišena "Ličnost". Po odrednici njihove vere ličnost je stvarna, i opstaje u Oslobođenju. Ipak, što je paradoksalno, priznaju da se ego u Oslobođenju gubi. Mudrac, kažu, ima um, i zato postoji odvojeno. Kažu da se u Oslobođenju um menja u nešto čudesno, i da postaje odbaren božanskim moćima, "sidima". Ovim moćima pridaju izuzetan značaj. Izgleda da misle da one dokazuju da je neko Mudrac.

Videli smo u poglavlju o Bogu da je suštinsko učenje Mudraca Istina o Nepostojanju, što znači da Stvarnost nije nikada zaista postala trojstvo, budući da je ono samo kreacija egoističnog uma, koji je sam po sebi nestvaran. Drugim rečima, Mudrac je u punoj saglasnosti sa Mudracem Šankarom kada kaže da je sve ovo Maja. Objašnjava da se Oslobođenje sastoji u tome da se ono što je oduvek ništa svede na ništavilo. Trostruka lažna pojavnost je nestvarna čak i sada, ali se kroz neznanje pokazuje kao stvarna. Ta pojavnost će prestati na takav način, da više neće moći ni da se kaže da se pojavljivala ranije, i prestala da se pojavljuje kasnije. Izreka Mudraca nam razjašnjava šta se postiže Guruovom Milošću: "Svodeći nestvarno na nestvarnost, i čineći da jedino stvarno Sopstvo sija, Guru zadaje konačan udarac nestvarnoj duši." (Guru Vachaka Kovai, stih 281). Rasprave oko sektaških gledišta sigurno ne mogu da se usklade sa ovim učenjima.

Videli smo da su Sidiji, koji imaju veliku važnost u očima ovih učenika, nestvarni, budući da su deo svetovne iluzije, koja je suština ropstva. Zato je smešno, kao što Mudrac ističe, nastojati da se proceni veličanstvenost jednog Mudraca po sidijima za koje se čini da se ispoljavaju u Njegovom prisustvu.*

Odbacivanje Istine o Nepostojanju odvelo je ove učenike do toga da pogrešno razumeju Mudraca. Jedno takvo pogrešno razumevanje je istakao i ispravio Mudrac kroz sledeće: "Ljudi u neznanju kažu: 'Mudrac opaža razlike, ali uživa nerazličitost u njima.'"

Ovo neopažanje razlika je dvostruko: neopažanje razlika između sebe i drugih, i neopažanje razlika između drugih. Prvo se ispoljava u Mudračevoj ravnodušnosti prema pohvali i prekoru. Drugo se ogleda u onome što se naziva "isto oko", koje se pominje u čuvenom, ali veoma pogrešno shvaćenom stihu iz Gite, u kojem se kaže da Mudrac gleda istim očima na sva bića.**

Prva osobina je, kao što smo videli u prvom poglavlju, svojstvena Mudracu. Niko ko nije potpuno lišen ega, nije prirodno imun na pohvale i prekor, kao što pokazuje ovaj stih. Postoji jedna istinita anegdota u vezi ovog stiha, u kojoj se govori o Mudracu iz nedavne prošlosti, i moramo da pretpostavimo da se događaj odigrao pre nego što je dostigao mudraštvo. Svetac se rano odrekao sveta, i lutao je šumama, praktikujući samadi, zarad Oslobođenja. Jednom prilikom ga je susreo drug iz škole i srdačno ga pohvalio. Svetac se zbog toga vidljivo uzoholio, što je ovaj drugi primetio. Iznenadio se što jednog takvog sveca može da dotakne pohvala, pa je odmah rekao ono što je i pomislio. Svetac je odgovorio stihom koji je prethodno citiran. Njegovo značenje je ovo: "Za čoveka je skoro nemoguće da napusti zavisnost od bludništva, pohvale, čak i ako se odrekao sveta, kao smeća, i savladao tajne svetog nasleđa." Sve dok i tračak egoizma preostaje, pohvala i prekor će automatski stvoriti osećanje zadovoljstva ili bola. Čoveka bez ega one ne dotiču; on ne oseća zadovoljstvo i bol zbog pohvale i prekora, što je Mudrac izrazio u sledećem: "Za onoga ko je čvrsto utemeljen u blaženom Prirodnom Stanju koje je izvan promena, i zato nije svestan razlika – ko ne misli 'Ja sam jedan, a on drugi' – postoji li iko, a da nije Sopstvo? Ako bilo ko kaže nešto o njemu, šta smeta? Za njega je to isto kao da je sam rekao." (Ulladu Narpadu Anubandham, stih 38).

Neopažanje razlika među drugima, što se naziva jednakost vizije, isto tako je obeležje Mudraca. Primetili smo da Mudrac ne prepoznaje različitosti, bilo da su prirodne ili ljudske tvorevine. Evo šta Mudrac kaže o tome: "Jednaka vizija Mudraca je samo prepoznavanje da je Jedino Sopstvo, koje je Svest, prisutno u svemu što se pojavljuje." (Guru Vachaka Kovai, stih 1250). Drugim rečima, to je lišenost ega. Isto značenje je i vrlo pogrešno shvaćene i zloupotrebijene izreke iz Gite, u kojoj se kaže da Mudrac gleda istim očima na sva stvorenja. Ovo isto oko nije za one koje tlači ego, jer oni ne vide stvarno Sopstvo u svemu. Jednaka vizija se ne sastoji u prikazivanju svih ljudskih bića po sebi jednakima. Učenje ne govori o jednakosti, već o

jedinstvu, a to može da se ostvari jedino kad čovek sam bude bez ega. U vezi s tim, možemo da se prisetimo upozorenja da se učenje o Nerazličitosti ne primenjuje u akciji.

Ova istina o Mudracu, naime, njegovo neopažanje razlika, ponekad se pogrešno opisuje kao "opažanje nerazličitosti u razlikama". Ovaj opis je slikovit, ali je u suprotnosti sa Istinom Nepostajanja, koja je ranije izložena. U vezi s tim Mudrac kaže: "Neznalice greše kad kažu da Mudrac vidi razlike, ali uživa nerazličitost u njima. Istina je da on uopšte ne vidi razlike." (Guru Vachaka Kovai, stih 931).

Pored toga, razlikovanje subjekta i objekta, u Stanju Nerazličitosti, naime, Stanju bez ega, više ne opstaje. Otuda je u tom Stanju opažanje nemoguće. Besmisleno je da se mudrac opisuje kao neko ko opaža nerazličitost. Bilo bi ispravno opisati ga kao nekog ko ne opaža razlike. Možda ovi pripadnici sekti i misle da Mudrac poznaje Jedinstvo koje leži u osnovi, dok vidi razlike. Ako je tako, moramo da upitamo da li je ovo Znanje o Jedinstvu iskustveno, ili je izvedeno na osnovu zaključaka. Otkrovenje nam razjašnjava da je sve dok se opažaju razlike – to jest, sve dok ego opstaje – moguće jedino znanje koje je izvedeno zaključivanjem, i teorijsko znanje, a ne Iskustvo. Ovo bi značilo da Mudrac nema Iskustvo Jedinstva, što je besmisleno.

Argument koji iznose je da mora da postoji nešto što bi održalo razliku između jednog Mudraca i drugog. Oni u ovom slučaju uzimaju zdravo za gotovo da ta razlika postoji, a to objašnjavaju tvrdnjom da Mudrac ima suptilno telo. Videli smo da suptilno telo nije ništa drugo do ego, a da je on samo tanka nit koja povezuje dve stvari koje se međusobno poriču, stvarno Sopstvo i telo. Iz toga logično sledi da ne postoji razlika između dva Mudraca, što je istina, zato što Mudrac nije poznavalac ili uživatelj Sopstva, već je potpuno istovetan sa Njim. Evo šta Mudrac Šri Ramana o tome kaže: "Ti iz neznanja kažeš: 'Posetio sam ovog Mudraca; posetiću i onog drugog.' Ako u iskustvu spoznaš Mudraca koji se nalazi u tebi, tada ćeš videti da su svi Mudraci jedno." (Guru Vachaka Kovai, stih 121).

Može da se kaže da zaista vidimo telo i um koji pripadaju Mudracu. Međutim, isto tako vidimo i druga tela i umove, a učenje kaže da su oni nestvarni. Istina je da naš um stvara Mudračev um i telo, isto kao što stvara čitav svet, uključujući i Boga. U našem snu relativnosti, koji se pojavljuje u dubokom snu neznanja, mi vidimo Mudraca kao ličnost. U Guru Ramana Vachana Mala nam se kaže: "Telo i um, za koje se čini da pripadaju Mudracu – koji je, zapravo, nedodirljiv kao nebo – samo su refleksija tela i uma koji ih vide. Oni nisu stvarni." (Guru Vachaka Kovai, stih 119) Bez obzira šta je u pitanju kod ostalih, učenici ne bi trebalo, kaže nam se, da podržavaju mišljenje da je Mudrac otelotvoren. U istoj knjizi se kaže: "Shvati da je onaj ko vidi svog Gurua kao otelotvorenog Mudraca, koji se pojavljuje kao ljudsko biće, ali je zapravo Beskonačna Svest – grešan, i da je nepročišćenog uma." (Guru Vachaka Kovai, stih 274)

Nezreo učenik uvek greši u vezi načina koji je ovde opisan. Za njega i postoji neko opravdanje, jer može uverljivo da dokazuje da se kod Mudraca rastapa samo kauzalno telo, a da ostala dva tela opstaju. Međutim, on mora da ovo privremeno gledište napusti. Može li on sam da dostigne asolutnu bestelesnost, kao čisti Duh, ako se odnosi prema svom Guruu kao da nije dostigao to Stanje?

Zbog toga moramo da priznamo da je Mudrac, iako se pred nama pojavljuje i ponaša kao ličnost, zapravo čista Svest koja ne može da se opiše čak ni kao Svedok aktivnosti uma i tela. Mudracu je postavljeno pitanje: "Da li Mudrac vidi svet kao i drugi?" On je odgovorio: "Pitanje se ne javlja Mudracu, već samo neznaici. On postavlja pitanje zbog svog ega. Njemu je namenjen odgovor: 'Spoznaj Istinu o onome kome se javlja pitanje.' Postavljaš to pitanje zato što vidiš da je Mudrac aktivan kao i drugi ljudi. Uzmi za primer bioskop. Postoje slike koje se kreću po platnu. Ako čovek pokuša da ih dotakne, može da dotakne samo platno. A kada slike nestanu, ostaje jedino ono. Tako je i sa Mudracem." Mudrac na isto pitanje odgovara i ovako: "Svet je stvaran i za neznaicu i za Mudraca. Čovek u neznanju veruje da se Stvarno prostire u granicama sveta. Mudracu je Stvarno besformno Jedno, osnovna Supstanca na kojoj se svet pojavljuje. Zaista je

toliko velika razlika između Mudraca i neznalice." (Ulladu Narpadu, stih 18). Mudrac prvo kaže da su, ako se površno gleda, neznalica i Mudrac isti. Jer, obojica kažu da je svet stvaran. Međutim, ovde je objašnjeno da je ono na šta Mudrac pritom misli potpuno suprotno od onoga šta drugi misle. Neznalica smatra da je svet stvaran sam po sebi, sa svim svojim različitostima imena i formi, i nema predstavu o osnovnoj Stvarnosti, koja je, kao što je ranije pokazano, isto što i zlato od kojeg se pravi nakit – Supstanca koja je stvarna, nasuprot nestvarnosti formi. Mudrac odbacuje nestvarni deo sveta, i uzima kao stvarnu samo Suštinu, besformnu Čistu Svest, Sopstvo, koga ne dotiču lažne pojave. "Sopstvo je stvarno", kaže Mudrac, "a ne svet, jer jedino Ono postoji u svom Stanju Čistote kao Čista Svest bez sveta. Svet ne može da postoji izvan Sopstva."

Moramo da zaključimo da Mudrac ne vidi svet i nema udeo i ulogu u njemu. Prema tome, ono što se nama čini kao da su njegove aktivnosti, nisu zaista njegove. Budući da je lišen ega i uma, on ne sprovodi voljom te akcije. Potpuno ista sila, kojom se aktivnosti svih bića pokreću i održavaju, stoji i iza aktivnosti Mudraca, s tom razlikom što, dok neznalice misle da su oni sami delatelji, Mudrac ne misli tako. On izvodi aktivnosti kao što pospano dete jede, kada ga majka razbudi da bi ga nahranila. Ako bi delovanje moralo nekom da se pripíše, ispravnije je pripisati ga Bogu, nego Mudracu. Jer, dok je Bog s jedne tačke gledišta uređivač sveta, Mudrac nema nikakve veze sa svetom. Zapravo, u Stanju bez ega, i jedan i drugi su isti; ni jedan od njih nije delatelj, budući da ni jedan od njih nije ništa drugo do stvarno Sopstvo, koje je Jedno.

Stvarno Sopstvo nije nikada delatelj. Delovanje mu se pripisuje samo iz neznanja. Mudrac je, videli smo, Sopstvo u svojoj savršenoj čistoti, kao nepromenljiva Svest. Otuda on nikada nije delatelj. Ovo je rečeno u sledećem: "Da je samo Sopstvo ikada bilo akter, tada bi Ono samo ubiralo plodove delanja. Ali, budući da se osećaj delanja gubi Iskustvom Beskonačnog Sopstva, pomoću Traganja: 'Ko sam Ja, delatelj?', sa njim će nestati i tri vrste akcija. Mudrima je ovo stanje poznato kao bezvremeno Oslobođenje." (Ulladu Narpadu, stih 38).

Iz ovog, uzgred, saznajemo da je Oslobođenje savršeno i apsolutno, a ne uslovljeno, kako može da izgleda po nekim upanišadskim izrekama. One nam kažu da deo karme onoga ko je dostigao mudraštvo ostaje nedirnut, i da će se istrošiti tek kada telo umre. Ova karma je prarabda, ili tekuća karma, koja je počela da ubire plodove od rođenja. Ona mu je dala telo, i određivaće sve što će se dešavati telu do smrti. Moramo da shvatimo da je dužnost da se uberu plodovi ove karme samo prividna, a ne stvarna. Mudrac ovo naglašava u sledećem: "Ono što se kaže u knjigama, naime, da se buduće i sakupljene Mudračeve akcije sigurno gube, ali da se tekuća karma ne gubi, namenjeno je nezalicama. Kao što jedna od mnogih supruga ne može da ostane sumangali (neudovica) nakon smrti muža, tako se gube i tri dela karme, kada se delatelj, ego, izgubi. (Ulladu Narpadu Anubandham, stih. 33). "Ja sam delatelj" je misao. Ona ne može da nadživi ego."

Da je Mudrac u svojoj stvarnoj prirodi lišen uma, i da ne određuje voljom akcije koje izgleda da čini, videće se iz sledećeg: Jednom prilikom je Mudrac hodao negde naokolo po Bregu Arunačali, kada je slučajno uznemirio osinjak, skriven u gustom grmlju. Ose su se naljutile, sletele na nogu koja ih je uznemirila i počele da je ubadaju. Mudrac je ostao nepokretan, sve dok se ose nisu zadovoljile, rekavši nozi: "Prihvati posledice svojih dela." Ovaj događaj je Mudrac ispričao mnogim učenicima, i tako je bio svima poznat. Dugo vremena nakon toga, jedan učenik–poklonik mu je postavio sledeće pitanje: "Budući da se uznemiravanje osinjaka desilo slučajno, čemu žaljenje i okajavanje, kao da je to učinjeno namerno?" Mudrac je odgovorio: "Ako žaljenje i kajanje zapravo nije njegov čin, kakva je onda istinska priroda njegovog uma?"* Mudrac je ovde odgovorio na pitanje drugim pitanjem. Učenik je znao da je njegov Guru Mudrac. Međutim, izgleda da u to vreme nije bio potpuno svestan istine da je Mudrac neko ko prirodno boravi u Stanju bez ega, i zato je lišen ega. Otuda je mislio da je radnju koja se pominje, obavio Mudrac, i svoje pitanje je zasnovao na tom mišljenju. Mudrac je milostivo objasnio da je ta pretpostavka bila pogrešna i ukazao na to da takozvani um Mudraca nije zapravo um, već Čista Svest. Mudrac je potvrdio ovo učenje mnogo puta, govoreći da um Mudraca nije um, već Vrhovna Stvarnost.

Budući da je Mudrac lišen uma, on ni na koji način nije povezan sa svetom i dešavanjima u njemu. U tome je suština njegovog oslobođenog bivanja. On se ne oseća obavezanim da nešto čini, a nešto drugo ne čini. Bilo šta da radi, radi spontano i automatski, bez predumišljaja, kako bi (to) činio čovek bez uma. Drevno nasleđe nam kaže da Mudraca ne saleću žaljenja tipa: "Činio sam loše", ili "Nisam činio dobro". Mudrac istu istinu izražava na sledeći način: "Može li Mudrac, koji boravi u Stanju Jedinstva sa Istinom, koje se pojavljuje uništenjem ega, i koji je miran, srećan i nalazi se izvan relativnosti, te je zato lišen želja, da bude obavezan da čini bilo šta u svetu? Budući da je nesvestan bilo čega drugog, osim Sopstva, može li njegovo Stanje – koje je lišeno uma – da se shvati pomoću uma? (Ulladu Narpadu, stih 31). Otuda moramo da zaključimo da su za njega reči "dužnost" i njen korelativ "pravo", beznačajne.

Naravno, budući da ima božansku misiju koju mora da ispuni – da prosvetli i uzdigne one koji su zreli za Oslobođenje – on nije neaktivan. Međutim, on ne sprovodi voljom akcije koje čini. Zapravo, njegova aktivnost je daleko delotvornija zbog toga što je lišena ega, nego što bi bila da je određena voljom. Sveto nasleđe i Mudrac nam kažu da je Mudrac i nedelatelj i veliki delatelj u isto vreme. U ovome nema protivrečnosti, budući da on nije zapravo delatelj, iako se onima koji ga vide čini da je izuzetno aktivan. On ne može zaista da bude aktivan, jer da jeste, bio bi svestan ličnosti koje se razlikuju od Sopstva. Jasno nam je rečeno da to nije tako. Volja za akcijom proističe iz želje; on je lišen želja, Aptakama, zato što uživa sreću Sopstva, Atmarama.

Jednom prilikom su Mudraca upitali, nije li njegova dužnost da propoveda Istinu svim ljudima, i na taj način ih oslobodi. On je odgovorio: "Kada se čovek probudi iz sna, da li pita: 'Jesu li se ljudi koje sam video u snu, probudili?' Isto tako se Mudrac ne zanima za ljude iz sveta." Što se tiče gledišta – koje je sada moderno – da bi bilo sebično da čovek dostigne slobodu za sebe, ostavljajući čitav svet u ropstvu, rekao je: "To je isto kao kad bi čovek u snu rekao: 'Neću da se probudim sve dok se svi ovi ljudi iz sna ne probude.'"

Jedna zagonetna izreka Mudraca izgleda ovako: "Stanje bez ega nije stanje lenjosti, već najintezivnije aktivnosti." Ovo izgleda kao da je u protivrečnosti sa jednim drugim opisom koji je dao sam Mudrac, u kojem kaže da je Ono San Blaženstva. Možemo da se prisetime da Mudrac u jednom odlomku, koji je ranije naveden, opisuje to Stanje kao Budno Spavanje. Ovo znači da su oba navedena opisa tačna, i da označavaju istu stvar. Aspekt spavanja se odnosi na svet iluzije. Za taj svet je Mudrac uspavan. Ovo je pokazano u sledećem: "Isto kao što za onoga ko spava u kočiji, sva tri stanja u kojima se ona zatiče, naime, njeno kretanje, stajanje i stanje u kojem je ostavljena sa ispregnutim konjima, istovetne, tako su i za Mudraca koji boravi u Snu Samosvesti dok se nalazi u kočiji, telo i njegova tri stanja, naime, telesna aktivnost samadi i spavanje, istovetni." (Ulladu Narpadu Anubandham, stih 31). Ovde treba da se primete sličnosti između Mudraca i spavača. Telo se poredi sa kočijom, a čula sa konjima. Otuda su aktivnosti u budnom stanju poput kretanja kočije. I stanje samadija i stanje spavanja su stanja odmora. Međutim, prethodno se poredi za stajanjem kočije u koju su konji još uvek upregnuti, budući da u samadiju čula nisu opuštena. Zato, kaže Mudrac, u samadiju glava ne klone, već i dalje stoji uspravno. Tokom spavanja čula su umrtvljena i zato glava klone – ako spavač sedi. Tako u spoljašnjem pogledu postoje razlike. Ali u unutrašnjem pogledu te razlike nema. Pomenuto poređenje sa spavačem u kočiji dato je samo da bi pokazalo da promene telesnog stanja, a otuda i sveta kao celine, ne utiču na Mudraca. Ne sme da se pomisli da se Mudrac nalazi u nesvesnom stanju, kao da spava. Ovo ćemo sada razjasniti. Istina o Mudračevom stanju je pokazana u stihu iz Gite, što je dato kao suprotnost stanju čoveka koji je u neznanju – u kojem se kaže da je ono što je Noć za sva bića, za Mudraca Dan, dok je ono što je za njih Dan, Noć za Njega, koji je u oba slučaja potpuno budan. Sada će moći da se razume zagonetna izreka Mudraca da je to stanje, stanje intenzivne aktivnosti. Mudrac je budan u stvarnom Sopstvu, kao samo Sopstvo, koje je Svest. Ali Svest ne može nikada da postane nesvesna. Otuda on nikada ne može da spava. To je njegova aktivnost. A to je sva aktivnost koja postoji. Sve ostalo je maja. Da Mudrac ne spava – čak i kada telo spava – može da se zaključuje iz očigledne činjenice da je

Mudrac uvek budan, spreman za bilo koju vrstu aktivnosti. Mudrac je zato, uvek u Prirodnom Stanju, koje nije ni trans, niti je budno stanje neznanice.

Već smo videli da samo Mudrac može da bude Guru, budući da jedino on može da radi i iznutra i spolja. Istinski Guru, kaže se, spolja gura učenikov um unutra, a iznutra ga uvlači, i na taj način mu daje Istinsko Sopstvo, koje će ga osloboditi. Da bi ovaj čin milosti bio izveden do kraja, učenik mora da praktikuje predanost Mudracu, kao Bogu. Kaže se: "Onaj ko meditira o Istinskoj Prirodi Mudraca koji boravi (u Srcu), bez uma kao Blagosloveni, Sopstvo svega, zadobija Iskustvo Sopstva." (Guru Vachaka Kovai, stih 1126).

Jedanaesto poglavlje

Predanost

Do sada smo proučili svedočanstva Mudraca. Iz njih razumemo da je direktan i neposredan način zadobijanja Oslobođenja Traganje za stvarnim Sopstvom, okretanje uma od sveta – to jest, od svega što može da se objektivizira – ka Sopstvu u Srcu. Ipak, nalazimo da to nije lako, zato što u umu postoje vezanosti za objekte, grube i suptilne, i navike mišljenja koje su uglavnom prikrivene, ali koje odjednom pohrle u grozničavu aktivnost, i povuku um prema svetlu. To su mentalne mrlje, koje se nazivaju vasane, zato što se stiču zbog bliskog kontakta sa objektima, i koje se zadržavaju u umu, kao miris koji se zadržava u posudi, nakon što se sadržina isprazni. Budući da "njuha" za stvari neko ima više, a neko manje, postoje velike razlike između učenika. Mudrac nam kaže da postoje četiri tipa učenika, koji mogu da se uporede sa barutom, suvim ugljem, običnim gorivom i vlažnim gorivom. Prvom tipu učenika je potrebna samo reč, poput iskre, da istog trenutka sagori njegovo neznanje. Drugom je potrebno nešto učenja i ličnog napora. Trećem je potreban dug period učenja, podučavanja i prakse. Četvrtom tipu je potrebno da se za učeništvo pripremi pomoću praksi koje odgovaraju njegovom stanju. Iz toga se vidi da bi mnogi učenici morali dugo da istraju u Traganju, kako bi bili sigurni u ostvarenje krajnjeg uspeha. Neuspeh bi možda mnoge obeshrabrio, i naveo da odustanu od poduhvata. Šta bi oni trebalo da čine, kako bi na neki način pouzdano mogli da napreduju ka cilju? Odgovor je: moraju da praktikuju predanost Bogu.

Sada ćemo nešto reći o svedočanstvima svetaca. Već smo videli da su oni daleko pouzdaniji vodiči nego jogiji. Ono što saznajemo od svetaca je samo relativna Istina. Ipak, budući da put koji oni slede na kraju vodi do uništenja ega, Mudraci ga otvoreno odobravaju, ali ne i uskogrudost i nezrelost mnogih njihovih izreka. Činjenica je da mnogi sveci postaju vođe sekta. Sektaštvo je smetnja napredovanju. Zato učenici Mudraca moraju, sledeći put predanosti, da uviđaju razlike između svetaca, i da se paze uplitanja u sektaška verovanja. Učenik Mudraca ne sme da se drži zadrto nijednog verovanja, jer će svako verovanje jednog dana progutati Plamen Iskustva Sopstva. Mora da prihvati samo ono što kažu sveci koji su ponajviše slični Mudracima, a sve ostalo da odbace. Uz to, učenje mora da razume u svetlu advaitskog učenja Mudraca.

Sam Mudrac nam daje suštinu učenja svetaca. Kaže nam da je pridavanje imena i forme Stvarnosti, pri tome joj pripisujući ličnost i pretvarajući Je u ono što nazivamo Bogom – sasvim dobar i neophodan način mentalnog pročišćenja. Međutim, takođe kaže da na taj način može da se pripíše bilo koje ime i bilo koja forma – da je uskogrudno tvrditi da je samo jedna određena forma svetac. Uz to, izjednačuje ovu predanost sa prethodnim učenjem o Traganju i Stanju bez ega, govoreći nam da je cilj poklonika i cilj tragaoca isti.

Za predanost se u Giti, poglavlje IX, kaže da donosi korist čak i grešnim ljudima. Oni ubrzo postaju dobri, i na kraju dostižu Stanje neprekidnog Mira, Stanje bez ega. Ipak, opšte je pravilo da jedino ljudi čistog uma i dobrog ponašanja postaju predani Bogu, zato što predanost u sebi podrazumeva određen stepen odsutnosti ega, a snaga karaktera je srazmerna stepenu odsutnosti ega. Zato čovek treba da posveti nešto pažnje poboljšanju karaktera. Ovo je, naravno, neophodno

za sve, i za tragaoca za Sopstvom, i za obožavaoca. Kakav je čovek, tako se i ponaša; i obrnuto, kako se čovek ponaša, takav će vremenom postati. Čovekova personalnost dostiže bezličnost pomoću uređenja sopstvenog načina ponašanja. Zato je za onoga ko teži najvišem dobru neophodno da uredi svoje ponašanje. U drevnom nasleđu se kaže da onaj ko želi da pronade Istinu, mora da se kloni loših dela, obuzda svoje strasti i dostigne mentalnu harmoniju. Istina i dobrota su u suštini isto. Sveta knjiga, poznata kao Gita, takođe posebno naglašava ovaj preduslov; tragalac za Sopstvom mora da ima ono što se naziva "božji dar", da bi stigao do cilja. Ovo uključuje neustrašivost, jasno razmišljanje, meditativnost, spremnost da daje, duboko poštovanje svega što je sveto, ljubav prema istini, otvorenost, nepovređivanje, strpljenje, negovorenje laži, saosećajnost, oslobođenost od pohlepe, nežnost, uzdržavanje od loših dela, nehirovitost. Sve ovo čini dobar karakter; ove osobine su miris stvarnog Sopstva koje boravi u našim srcima. Stoga su korisne za sticanje impersonalnosti. Ličnosti pripadaju njima, a ne one ličnostima, jer dobrota nije posed; ona je posednik.

Religije s pravom naglašavaju dobrotu. Čovek lošeg karaktera može da postane dobar matematičar ili naučnik, ali jedino dobar čovek, čistog uma, može da neguje predanost prema nečemu što transcendirira svet. Loša dela se čine zbog ego-osećaja. Budući da je Stanje bez ega uistinu naš cilj – ma šta vernici mislili – stalna želja da se čine loša dela mora da se nadvlada, na bilo koji način. Budisti imaju svoj "plemeniti osmostruki put", a hrišćani "Besede na gori". Ponizna pravičnost predstavlja devedeset posto obavljenog posla na putu ka Stanju bez ega.

Predanost već postoji u svim ljudima. Samo je potrebno pročistiti je i usmeriti ka odgovarajućim objektima. Kada je usmerena na nečasne objekte, to se naziva vezanost, ali kada se odvrati od njih i usmeri na svete objekte i ciljeve, tada je to predanost. Za obične ljude je prirodno da osećaju predanost prema nekoj osobi. Predanost postaje čistija ako se usmeri na osobu uzvišenih vrlina. Koristeći prednost ove činjenice, Mudraci i Sveci nam pokazuju nekoga ko je izuzetne i jedinstvene uzvišenosti, naime, Boga. Ko dođe u neki kontakt sa Njim, postaje Njegov poklonik.

Odlika predanosti je da ona nije usiljena. Ona je nenaporna, prirodna. Bog nam ne naređuje da Ga volimo. Volimo ga zato što ne možemo drugačije. Ako imamo toliko sreće da nas On privlači u ljubavi, treba što slobodnije da se prepustimo tom impulsu, jer smo se dugo pokoravali impulsima drugačije vrste. Kažu nam da se čuveni obožavalac, po imenu Pralada, ovako molio: "Neka uvek prema Tebi gajim toliku ljubav, koliku nezalica gaji prema izvorima zadovoljstava koje pronalazi u svetu." Uz to, nije dovoljno da postoji samo predanost Bogu, nego bi trebalo da ona bude čista – oslobođena cenkanja. Predanost ne bi trebalo zamišljati kao sredstvo za postizanje nekog cilja. Ako je tako, ona uopšte nije predanost Bogu.

Na ovo bi mogla da se stavi sledeća primedba: "S obzirom da Bog, duša i svet prave trijadu, i budući da je cela trijada nestvarna, kao što je pokazano ranije, Bog ne postoji, pa otuda predanost nema svrhu." Odgovor se može naslutiti u argumentu kojim je dokazana nestvarnost Boga. Njime je pokazano da postoje samo dve alternative: ili su svi činioци trijade nestvarni, ili su svi stvarni. Ovo je slikovito prikazano pomoću analogije sa kokoškom. Znači, za čoveka koji prihvata učenje da su svet i duša nestvarni, nestvarna je cela trijada, što je navedeno kao argument. Ali za onoga ko ne prihvata, ili nije u stanju da usvoji ovo učenje o svetu i duši, stvari stoje sasvim drugačije. Isti argument i analogija će ga odvesti do zaključka da je Bog stvaran kao Bog, i otuda postoji svrha predanosti sve dok se ego ne izgubi. Pored toga, nas nisu učili da je Bog potpuno nestvaran, već samo da po Svojoj stvarnoj Prirodi On nije Bog – ličnost – već stvarno Sopstvo u Srcu.

Sledeća izreka Mudraca će ovo razjasniti: "Sve dok postoji podeljenost (vibakti), mora da postoji i predanost (bakti); sve dok postoji odvojenost (vijoga), mora postojati metod ponovnog sjedinjenja (joga). Sve dok postoji dualnost, postojaće i Bog i obožavalac. I u Traganju za Istinom postoji dualnost dok se ne stigne do cilja. Isti slučaj je i sa predanošću. Kada se Bog dostigne, više nema dualnosti, premda On nije nešto različito čak ni sada. Jer, Bog je misao koju Sopstvo misli u

sebi, što dokazuje da je On zaista jedno sa Sopstvom. Ako neko kome se kaže da se preda Bogu odmah to učini bez ikakvih pitanja, to je dobro. On će automatski postati jedno s Bogom kada za to dođe vreme. Takav čovek je zreo.* Međutim, postoji drugi tip ljudi koji će neočekivano reći: 'Postoje dva, Bog i Ja. Pre nego što spoznam Boga, koji je negde daleko, prvo ću da spoznam ovog bližeg, sebe'. Njemu se preporučuje Traganje. Predanost i Traganje su isto." Jednom drugom prilikom Mudrac je nekome rekao: "Bog je stvaran koliko si i ti."

Prema tome, nema stvarnog neslaganja između istine o Bogu kakvu otkrivaju Mudraci – koja je apsolutna istina Njegovog bića – i Božje ličnosti kojoj se treba predati, jer obožavalac boravi – bar na početku – u području relativnosti.

Međutim, budući da je Bog zaista stvarno Sopstvo koje boravi u srcu obožavaoca, on je izvor onoga što se naziva "Milost". Ovo je tako i za one koji znaju da je On stvarno Sopstvo, i za one koji to ne znaju. U praksi je veoma važno podrazumevanje "Milosti", zato je skoro sve religije izuzetno naglašavaju. Kada ona ne bi postojala, nikada ne bi bilo moguće dostići oslobođenje. Jer, svi najveći naponi konačnih bića ne mogu nikada da proizvedu beskonačan rezultat. Obožavalac to naziva Milost, dok filosof–učenik nekog Mudraca to naziva Moć Istine koja pobeđuje neistinu.

Može se napomenuti: neko, ne verujući u Boga prolazi kroz filozofsko ispitivanje izloženo u glavnim crtama u prethodnim poglavljima, i pritom biva ubeđen da je Stanje bez ega karakteristično za Mudrace vredno dostizanja. Međutim, uviđa da je ozbiljno hendikepiran mentalnim neskladom i slabošću. Tada neka prihvati veru u Boga i počne da praktikuje predanost Njemu, tako da Njegovom Milošću može da zadobije Stanje bez ega. Radi se o tome da je za onog ko misli da nije dorastao poduhvatu pronalaženja Sopstva, velika prednost ako veruje u Boga i ako ga nadahnjuje predanost Njemu. Ovo ćemo bolje razumeti kada proučimo stanje predanosti, koje se naziva samopredaja.

U predanosti, bar na početku, postoji razlikovanje. Obožavalac smatra Boga Ličnošću, odvojenog od sebe. Iz ovog razloga mnogi advaitisti smatraju da je nešto što je ispod njih. Mudraci ovo ne odobravaju. Neko je Mudracu postavio sledeće pitanje: "Ja nisam u stanju da meditiram na bezobličnog Boga. Meditacija na Boga sa formom je niže vrednosti. Šta da radim?" Mudrac je odgovorio: "Ko ti je rekao da metode razlikuješ kao više i niže? Ako meditiraš na Boga sa obličjem, kao na Ličnost, to će te sigurno dovesti do cilja." Već znamo da ličnost podrazumeva i posedovanje forme.

Znači da je teorijsko znanje Istine o Nedualnosti daleko od toga da bude prepreka za predanost, zapravo je za nju velika pomoć. Strogi nedualisti su bili iskreni i usrdni obožavaoci. Veliki Sveci su imali Iskustvo sjedinjenja Boga i Sopstva, i to nije uništilo njihovu predanost. Naprotiv, njihova predanost je postala još jača. Jer, dok je ranije njihova ljubav bila podeljena na njihovo Sopstvo i na Boga, sada je preostalo samo Jedno, po čemu se ona sva obasipa. Mudraci su pisali himne Bogu kao Ličnosti, i te himne su strastveno devocijske, premda su u njima takođe izražavali Istinu o Jedinstvu, pokazujući da praktično ne postoji nespojivost te Istine sa predanošću. Zapravo, Sjedinjenje je u transcendentnom Stanju, dok je predanost u relativnosti.

Advaiti, ili nedualisti, daruju Bogu svu svoju ljubav, dok mu Dvaiti (dualisti) daju samo deo. Sopstvo je najdraže od svega, kao što kažu Upanišade, jer sve što nam je drago, drago nam je Sopstva radi, a ne radi sebe samog. Kada se smatra da su dvoje zaista dvoje, tada je ljubav neizbežno podeljena. Kada su dvoje jedno, ljubav je nepodeljena. Zato nam Mudrac i Gita kažu da su Mudraci najpredaniji obožavaoci. Zapravo, najviše slavljenje Boga – Njemu najprijetnije, ako možemo tako da kažemo – nije da je On vrhovni Gospod celokupne kreacije, već da je najvoljeniji od svih, kao Sopstvo u srcu. Veličina Boga kao Boga je u relativnosti – u Maji – ali Priroda Boga kao Sopstva je Apsolutna Istina koja nadilazi Maju.

Obožavalac koji poseduje advaitsku veru, smatra Boga proždiračem ega. Ovo je Mudrac izrazio u jednoj od svojih himni na sledeći način: "O, vi, koji ste spremni da napustite telo, izgubivši svu želju za životom! Čak i ovde postoji lek bez premca, koji će zasigurno ubiti lažno

malo sopstvo ne oduzimajući život, ako se na njega meditira, čak samo jednom. To je, treba da razumete, besmrtna Arunačala, koja je blažena Stvarna Svest."*

Sada ćemo detaljno proučiti kako ona izgleda u praksi.

Predanost se sastoji u spontanom okretanju uma ka Bogu. Ovo može da se dogodi samo kada čovek nalazi sreću u mislima o Bogu. Ova sreća ponekad uzima forme ekstaze, a sećanje na nju produbljuje predanost i vezuje srce za objekat predanosti. Onaj ko je jednom osetio ekstazu predanosti, postaje Svetac, i njegov se um trajno okreće od objekata čula, koji su sredstva uživanja za obične ljude. Kada na taj način čovek postane svet, on se moli Bogu za još dublju predanost, kao cilj sam po sebi. Oni kažu da je predanost toliko dragocena, da bi Bog lakše podario i samo Oslobođenje, ali ne i predanost, sem onima na koje usmerava Svoju posebnu milost.

Predanost je, prema tome, oblik emocije, način na koji se oseća. Ona ima različite nivoe – od potištenosti, do zanosa. Srce Sveca – rekao je jedan veliki Svetac–mudrac, je poput reke Jamune, čiji je tok krivudav, dok je Srce Mudraca poput Ganga, koji teče bezbrižno i veličanstveno. Prema tome, Sveci su kao pesnici, a poezija koju su nam Sveci svih epoha ostavili u nasledstvo je neizmerna. Budući da je poezija zarazna, mnogi postanu obožavaoci samo od mirisa takve poezije, i predaju se zauvek, do ludila, kako to samo poete mogu. Takva poezija postaje njihova hrana i piće. Ponekad padaju u ekstatičnu opijenost samo od čantanja Njegovog imena.

Naravno, nije svaka predanost u istoj meri efikasna. Jedan stih, koji se pripisuje velikom Svecu, Šri Krišna Čejtanji, nam kaže: "Skromniji od skrušene vlati trave, strpljiviji nego drvo, nikada ne zahtevajući poštovanje drugih, već otvoreno poštujući sve – takav uvek treba da koristi ime Božje."

Budući da je u suštini poeta, obožavalac poseduje sve slabosti i vrline. Često greši zbog preterivanja, ali je takođe prijemčiv za nadahnuća. Na ovaj način pokušava da postane čudesno mudar. Jer, istina je, obožavalac je na neki misteriozan način mnogo bliži stvarnom Sopstvu nego njegov manje srećni brat filosof. Naravno, postoje razlike između početnika i naprednijeg obožavaoca. Izreke početnika su često nezrele i uskogrude. Napredniji obožavalac to po pravilu svojom zrelošću prevazilazi. Ali, činjenica je da vernici ne mogu uvek znati šta da odaberu. Ishod je da religije koje naglašavaju predanost nastaju uglavnom na greškama nezrelih obožavalaca. Fanatik obično uspeva da obrazloženjima zaseni mudriju intuiciju zrelog obožavaoca, i tako se religije izobličuju i teže da razdvoje, umesto da ujedine ljude. I, ovo nas dovodi do glavne razlike između Sveca i Mudraca. Ovaj prvi ima još malo ega; Mudrac ga uopšte nema. Znači, Svetac ima um i drži se verskog ubeđenja. Mudrac nema ni um ni versko ubeđenje. Svetac može da postane fanatik svoje religije, Mudrac nikada. Moguće je da se Svetac vrati lošem ponašanju, što bi odložilo njegovo sticanje Oslobođenja. Naravno, Mudrac može da bude i Svetac, a bilo je, i biće Svetaca koji su slični Mudracima po svojoj širokogrudosti i slobodi od fanatizma.

Činjenica je, obožavalac ne mora da ima izrazito versko ubeđenje. U takvom slučaju bilo bi dobro da se ne vezuje za ograničena verovanja. Jer verovanja moraju da se povremeno menjaju, kako um postaje pročišćeniji. Prilagodivo versko ubeđenje bi bilo neškodljivo. Međutim, obožavaoci sami ne mogu da pronađu takvo versko ubeđenje. Da bi ga pronašli moraju da odu kod Mudraca. Razlog leži u tome što je predanost poetične prirode i što pravi katastrofalnu i kobnu grešku kada se lati proze.

Mudrac može da bude i Svetac, ali je teško da Svetac bude i Mudrac, budući da se u Stanju bez ega nalazi potencijal svega što je dobro i uzvišeno, dok je onaj ko još uvek zadržava ego neizbežno nesavršen.

Predanost u nekim slučajevima sazreva u mistično raspoloženje ljubavi koje je teško razlikovati od Stanja bez ega. O ovome možemo puno da saznamo iz literature o Šri Ramakrišni, kao i iz poezije o predanosti, koja je predanjem došla do nas. Mudrac sa Arunačale aludira na to da između zrelog Sveca i Mudraca postoji vrlo mala razlika. On kaže: "To što u srcima svih boravi kao Čista Svesnost je sam taj Neko. Tako, kada se srce utopi u ljubavi, i kada se otkrije Pećina Srca

u kojoj On sija, otvara se Oko Svesnosti i On se ostvaruje kao stvarno Sopstvo". Kada je ljubav savršena, Svetac postaje Mudrac.

Vrste predanosti se uvek razlikuju, zavisno od mentalnog nivoa obožavaoca. Mudrac sa Arunačale i drevno nasleđe pominju dva stepena predanosti. Nezreli umovi ne mogu čak ni teorijski da razumeju učenje da Bog na kraju mora da se ostvari kao Stvarno Sopstvo. Oni gaje predanost Bogu sa osećajem da su od Njega različiti i da su inferiorni. Za njih je Bog univerzalni Gospodar koga moraju verno da služe i da time zadobiju Njegovu Milost. Budući da je njihova ideja o Bogu antropomorfna, za Njega misle da je veoma superiorna vrsta čoveka. Pokušavaju da ostvare sve vrline – da budu dobri prema drugim bićima – zato što misle da Bog, kao sveopšti Gospodar svih, to od njih očekuje. Prirodno, ova predanost je sebična – obožavalac priželjkuje ličnu nagradu. Večno postojanje svoje individualnosti smatra prirodnim. Ovaj tip predanosti daje egu svežu snagu.

Zreli obožavalac na neki način uviđa da je ovo antropomorfizam koji ne može da se uzme kao istina. Uči se da Bog nije različit od njega, već da se samo prividno razlikuje. On zna da će nepogrešiva snaga Njegove Milosti istopiti čak i ovu prividnu razliku, i nimalo se toga ne plaši. Prestao je da se brine o očuvanju svoje individualnosti i brzo se približava Stanju bez ega. Prirodno, priliv Milosti je u njegovom slučaju obilniji, jer je ego taj koji zaustavlja i smanjuje priliv.

Cilj obožavaoca je da uspostavi lični odnos sa Bogom – da Ga vidi u vizijama, da priča sa Njim, i tako dalje. Ponekad mu se ispuni želja, i tada ga to zaista ponese. Ipak, vizije iščezavaju, i postaje jako potišten. Mudrac sa Arunačale nam kaže da su forme Boga u ovim vizijama čisto mentalne prirode, i da su kratkotrajne, jer nisu stvarne. Kaže da sve dok i tračak egoizma ostane, Bog ne može da se vidi onakav kakav zaista jeste. Videti Ga kakav zaista jeste, ne znači ništa drugo do boraviti u Stanju bez ega, do kojeg obožavalac, na kraju, stiže Božjom Milošću. Konačni cilj obožavaoca i tragaoca za stvarnim Sopstvom se nimalo ne razlikuje. Zov stvarnog Sopstva do ljubitelja Istine dolazi u jednom obliku, a obožavaocu Boga u drugom. U tome je sva razlika. Filozofi koji žele da zauvek održe svoju individualnost ovo poriču. Citat u kome je Mudrac sa Arunačale rekao šta je istinska predaja sopstva Boga, pokazaće im da greše.

Cilj koji tragalac dostiže Traganjem, obožavalac dostiže samopredajom. Do ovoga dolazi kroz razumevanje koje se javlja delovanjem onoga što se naziva Milost, moći kojom Bog sebi privlači duše. Obožavalac sve više uviđa da je "duša" puko ništa i da jedino Bog postoji. Uviđa i to da jedino Boga vredi dobiti, i da je dobro izgubiti ceo svet zarad Njega; to vodi do samopredaje.

"Milost" je, naravno, jedna potpuno nefilosofska reč, ali je ime za nešto što je stvarno i delotvorno. Sastoji se u istini da je Bog čak i sada stvarno Sopstvo. Ova istina se ostvaruje na neki misteriozan način, ali obožavalac to ne može da nazove drugim imenom nego "Milost".

Milost, saznajemo, ima tri stupnja: na prvom se krajnja Istina pojavljuje kao Bog, koji je toliko daleko da ne može da se dođe do Njega. Predanošću Bogu se dostiže drugi stupanj. Tada se Bog približava kao Guru, odnosno Mudrac koji govori o stvarnom Sopstvu, i predanost njemu zauzima mesto predanosti Bogu. Ova predanost vodi do manifestacije najviše Milosti, Iskustvu stvarnog Sopstva u Stanju bez ega – trećeg, poslednjeg stupnja.

Samopredaja je uslov za savršen protok Milosti. Može da bude delimična ili potpuna, ali u svakom slučaju, teži ka oslobađanju od ega, i u određenoj meri anticipira sve dobro koje postoji u takvom stanju. Onaj ko se predao, kaže Mudrac, ne treba da se brine zbog svojih prošlih dobrih i loših dela. Njihove posledice neće mu štetiti, jer će Milost urediti da se okrenu u njegovu korist. Zadatak Milosti je da otkloni omotače, nakon čega će ostati jedino stvarno Sopstvo.

Milost nije nešto posebno, ona je zapravo univerzalna. To je jedina moć dobrog koja postoji, i svi podjednako učestvuju u njenoj dobroti. Međutim, ego se upliće i umanjuje njeno dejstvo. Samopredajom se ovo uplitanje sve više smanjuje, te Milost postaje sve delotvornija.

U praksu prirodnog izlečenja čovek kreće sa pretpostavkom da su um, život i telo potpuno zavisni od božanske milosti, i da je za očuvanje zdravlja najbolja potpuna samopredaja. Korišćenje lekova ili nečeg drugog se osuđuje kao nešto što će manje više smetati prirodnom procesu samoizlečenja. Uspešnost ovog metoda lečenja je prima facie dokaz da postoji impersonalna, ali milostiva sila, koja radi iznutra.

Neko je pitao Mudraca šta treba da čini da bi zaslužio Milost, a Mudrac je odgovorio: "Da li ovo pitanje postavljaš bez Milosti? Milost je na početku, u sredini i na kraju, jer, Milost je Sopstvo. Ipak, zbog neznanja o Sopstvu, očekuješ da dođe odnekud izvan tebe."

Mudrac je objasnio šta je istinska samopredaja: "Sve što čovek treba da učini je da se preda Izvoru samoga sebe. Nema potrebe da se zbunjuje imenovanjem tog Izvora Bogom i pretpostavkom da se On nalazi negde spolja. Čovekov Izvor je unutar njega samog. Tom Izvoru treba da se predamo. Odnosno, čovek treba da traga za tim Izvorom i da snagom (samog) traganja uroni u Njega. Pitanje "Gde je Izvor?" može da se javi samo ako se misli da se Sopstvo razlikuje od Izvora. Ako ego uroni u svoj Izvor, tada on više ne postoji, nema individualnost duše; to jest, tragalac postaje jedno sa Izvorom. Budući da je tako, da li postoji predaja? Ko mora da se preda, i kome? I, postoji li nešto što treba da se preda? Ovaj gubitak individualnosti – koja čak ni sada zapravo ne postoji – jeste predanost, mudrost i Traganje."

"Vaišnavski Svetac Namalvar pevao je ovako: "Ne znajući istinu o sebi, zaludivale su me ideje "ja" i "moje". Znači, istinska predanost znači dobro poznavati sebe, i to se poklapa sa verskim ubedenjem Vaišnava. Međutim, njihovo tradicionalno verovanje se izražava na sledeći način: Duše su Božja tela; one moraju da postanu čiste da bi se predale Njemu. Zatim odlaze u Njegov raj, u kojem Ga uživaju! Tvrde da ako duša postane Bog, neće biti uživanja, isto kao što čovek ne može da proba šećer ako sam ne postane to isto. Znači, žele da budu odvojeni od Boga i da Ga uživaju. Ali, ovo što smatraju pročišćenjem, je uništenje egoizma. Zar je Bog beživotan, kao šećer?* Ako je predaja stvarna i potpuna, zar može da bude bilo kakve odvojenosti?"

"Uz sve to, veruju da, dok su i dalje razdvojeni u Njegovom Raju, moraju da Ga služe i obožavaju. Zar Boga zaluduju ove priče – služenje? Zar Njega zanima njihova služba? Ne bi li On, budući da je Čista Svest, mogao da kaže: 'Ko ste vi, što ste odvojeni od mene?'"

"Oni kažu da ako se individualna duša preda Bogu, postaje kao Božje telo i da je Bog Sopstvo te duše–tela. Individualna duša se naziva malo sopstvo, a Bog veliko Sopstvo. Može li da postoji Sopstvo nad sopstvom? Koliko sopstava može da postoji? Šta je, zapravo, Sopstvo? Sopstvo je jedino ono što preostaje kada se otkloni sve što nije Sopstvo – telo, um, i tako dalje; sve što se tokom ovog procesa otkloni je ne–Sopstvo. Ako se kaže da je u ovom procesu ono što preostane malo sopstvo, a da je Bog Sopstvo tog malog sopstva, to samo znači da se proces otklanjanja nije sproveo do samog kraja kako bi trebalo. Kada bi se to uradilo, videlo bi se da malo sopstvo nije istinsko Sopstvo – da je jedino veliko Sopstvo ono istinsko. Ono što preostane kad se proces otklanjanja dovrši, jeste veliko Sopstvo. Otuda se vidi da su se oni vezali za pogrešno, a ne stvarno Sopstvo."

"Sva ova pometnja se javlja usled mnogobrojnih značenja reči 'Atma', što znači, 'Sopstvo'. Ta reč označava telo, čula, životnu snagu, um, maštu, hipotetičko malo sopstvo, i stvarno veliko Sopstvo. Na taj način je moguće opisati malo sopstvo kao telo velikog Sopstva. Ali, stih iz Gite: 'Ja sam Sopstvo koje prebiva u srcima svih', jasno pokazuje da je Bog stvarno Sopstvo u svima. U ovom stihu se ne kaže da je On Sopstvo sopstva."

"Misliti o sebi kao o nečemu odvojenom od Izvora, naime, Boga, je samo po sebi krađa; jer na taj način uzimaš ono što pripada Bogu. Ako želiš da i dalje budeš odvojen, čak i nakon pročišćenja, i da uživaš Boga, to je prevelika krađa. Zar On ne zna za sve to?"

"Iz svega ovoga možemo da zaključimo da onaj ko želi da sačuva svoju odvojenost kao individua, ne može da se istinski preda. On se predaje sa velikom rezervom."

Mudrac je jednom prilikom dao praktični nagoveštaj istinske prirode samopredaje jednom mladiću koji je došao kod njega s poremećenim umom. Verovao je da je imao viziju Boga, u kojoj su mu, ako se preda, obećane velike stvari. Rekao je da je tako i uradio, ali da Bog nije ispunio Svoje obećanje. Zahtevao je od Mudraca: "Pokaži mi Boga, i ja ću mu odrubiti glavu, ili ću ga pustiti da On to meni učini." Mudrac je od nekoga zatražio da pročita deo jednog tamilskog komentara na njegove zapise. Nakon toga je rekao: "Ako je predaja istinska, da li tada preostaje neko ko može da sumnja u Božja dela?" Mladićeve oči su se otvorile. Priznao je da je pogrešio i otišao smiren. Samopredaja mora da bude bezrezervna i bezuslovna. U njoj ne postoji mogućnost cenkanja.

Za uobičajenu predstavu o samopredaji – da je ona čovekov dar Bogu, Mudrac je izjavio da je pogrešna. On kaže: "Ponuditi sebe Bogu je isto kao i ponuditi figuri Ganeše od žada, komadiće žada sa iste figure. Ne postoji individualno Sopstvo odvojeno od Njega" (Guru Vachaka Kovai, stih 486). Kao što je ranije pokazano, to je krađa. Uz to, to je krađa koja neprestano traje. Ono na šta se zaista misli pod terminom samopredaje je naprosto prestanak te krađe, poklonikovim priznanjem da nema odvojeno postojanje.

Mudrac je indirektno ukazao na praktičan ishod samopredaje sledećim: "S obzirom da Bog nosi sav teret sveta, nestvarna duša koja pokušava da nosi taj teret je kao karijatida (isklesana u temelju hramskog tornja) koja izgleda kao da nosi toranj (na svojim plećima). Ako čovek putuje prevoznim sredstvom u koje može da smesti težak prtljag, a drži ga na glavi i tako trpi bol, ko je za to kriv?" (Ulladu Narpadu Anubandham, stih 17). U ovoj izreci su upotrebljena dva poređenja. Prvo nas podseća da takozvana individualna duša ne poseduje svoju svest, te da zato ne podnosi teret života, koga podnosi jedino Bog. Drugo poređenje nam pokazuje da onaj ko ne želi da se preda Božjoj milosti mora da trpi beskrajne brige, dok je obožavalac koji neguje predanost oslobođen briga i zato je srećan čak i sada.

Dvanaesto poglavlje

Još neke Mudračeve izreke

"Stvarni cilj svih religija je da dovedu do buđenja Istinskog Sopstva. Ipak, Istina Sopstva je za većinu ljudi previše jednostavna. Iako ne postoji niko ko nije svestan Sopstva, ljudi ne mare da im se o Njemu govori. Misle da Sopstvo ima malu vrednost. Žele da čuju o onome što je daleko – raju, paklu, reinkarnaciji i ostalom. Oni vole misterije, a ne očiglednu istinu. Religije im u tome ugadaju, da bi ih na kraju vratili Sopstvu. Ali, zašto, bez daljeg lutanja, ne pronaći i boraviti u Sopstvu odmah? Rajevi ne mogu da budu odvojeni od onoga ko ih vidi ili misli o njima. Oni su stvarni koliko i ego koji želi tamo da ode. Prema tome, oni ne postoje odvojeno od Sopstva, koje je stvarni raj."

"Jedan hrišćanin neće biti zadovoljan, dok mu se ne kaže da je Bog negde daleko na nebu, do kojeg ne može da stigne bez božanske pomoći. Jedino je Hrist poznavao Boga i jedino on može da odvede čoveka do Njega. Ako mu se kaže, 'Kraljevstvo Nebesko je u tebi', on neće shvatiti očigledan smisao toga, već će u tome pronalaziti složena i dubokoumna značenja. Jedino zreo um može da shvati i prihvati jednostavnu i голу istinu."

"Sukob učenja je samo prividan. On može da se reši ako čovek praktikuje samopredaju Bogu. Ona će odvesti do Sopstva, kome svako mora na kraju da se vrati, jer je to Istina. Neslaganje verskih ubeđenja ne može da se odbaci raspravom o tome koje je vrednije, jer je rasprava mentalni proces. Verska ubeđenja su mentalne prirode – postoje samo u umu, dok Istina nadilazi um. Prema tome, Istina nije u verskim ubeđenjima. Zato ne smemo da precenjujemo svoja verska ubeđenja."

Jednom drugom prilikom Mudrac je izjavio da Vedantin – čovek koji je razumeo učenje upanišadskog nasleđa – može da razume šta je Isus mislio kada je spominjao "Kraljevstvo Nebesko". On shvata ono što ortodokсни hrišćanin ne može, naime, da je Kraljevstvo Nebesko o kojem Mudrac govori naprosto Stanje bez ega.

Prema tome, čovek bi trebalo ili da pređe preko verskih ubeđenja putem Traganja za istinskim Sopstvom, ili da pribegne jednom od njih i da ga se neopterećeno pridržava, usmeravajući sav napor na praktikovanje metoda kojem ono podučava. Biti fanatično vezan za usađena verovanja znači biti nemaran prema praksi tog metoda. Čak i materijalista i ateista imaju svoje versko ubeđenje. Pored toga, između njega i religioznog čoveka praktično ne postoji nikakva razlika, osim pročišćenijeg uma koji je posledica ispravnog načina življenja. Zato Mudrac kaže: "Kakve koristi od dokazivanja ili poricanja da postoji stvarno Sopstvo (koje nije telo), da ima formu, da je jedno, i tako dalje? Sve ove rasprave pripadaju carstvu neznanja." (Ulladu Narpadu, stih 34).

Jednom drugom prilikom Mudrac je rekao: "Sveto nasleđe je opsežno, budući da su razni delovi prilagođeni potrebama različitih tipova tragalaca. Svaki tragalac postepeno transcendirira deo

po deo. Ono što transcendirira, za njega postaje beskorisno, čak i lažno. Na kraju transcendirira celokupno sveto nasleđe."

Jednom prilikom su Mudraca pitali o hrišćanskoj doktrini "prvobitnog greha" – da je svaki čovek rođen grešan i da toga može da se oslobodi jedino verom u Isusa Hrista. Mudrac je odgovorio: "Kaže se da je greh u čoveku. Međutim, u dubokom snu ne postoji osećaj da smo ljudi. On se pojavljuje nakon buđenja, zajedno sa mišlju 'Ja sam ovo telo'. Ova misao je stvarni prvobitni greh. Ona mora da se otkloni uništenjem ega, nakon čega se više neće pojavljivati." Uz to, objasnio je istinu hrišćanstva na sledeći način: "Telo predstavlja krst. Ego je Isus, 'sin čovečji'. Kada se razapne, vaskrsava kao 'Sin Božji', slavno stvarno Sopstvo. Čovek, da bi živeo, treba da izgubi ego." Nije zgoreg da se ovde prisetimo da, prema svim Mudracima, egoistični život zapravo i nije život, već smrt.

Istinu o Stanju bez ega Mudrac izražava pomoću negacija: "Ono što se naziva Samospoznaja je Stanje u kojem ne može da postoji ni znanje ni neznanje. Jer, ono što se obično smatra znanjem, nije istinsko znanje.* Samo Sopstvo je istinsko Znanje, zato što Ono jedino sija – bez nekog drugog koji bi mogao da postane objekat Njegovog znanja ili Njegov poznavalac. Shvati da Sopstvo nije praznina" (Ulladu Narpadu, stih 12). Zato što nam se Stanje bez ega ne opisuje pomoću određenih termina, mnogi ljudi su skloni zaključivanju da je ono obično ništavilo ili krajnje uništenje. Ovu grešku su načinili mnogi tobožnji sledbenici 'Prosvetljenog', Gautama Bude. Mudrac sprečava svoje buduće učenike da načine istu grešku, obznanjujući da Sopstvo nije praznina.

Budući da Mudrac boravi na planu na kojem ne postoji ni neznanje ni znanje, on nema potrebe ni za kakvom vrstom učenja. Ne zanima ga čak ni sveto nasleđe, premda ga ponekad čita, da bi njegovo pravo značenje objasnio onima koji ga pitaju o tome. Tako možemo da razumemo sledeću izreku: "Čak i učen čovek mora da se pokloni pred nepismenim Mudracem. Nepismen čovek je naprosto neznanje; učen čovek je na učen način neznalica. I Mudrac je neznalica, jer za njega ne postoji ništa što bi trebalo da zna."

Osoba koja postavlja ovo pitanje očekuje kategoričan odgovor. Ona želi da zna koji je od ova dva presudan faktor u životu – sudbina ili slobodna volja. U svojim zapisima Mudrac odgovara na sledeći način: "Rasprava oko toga šta je uticajnije – sudbina ili ljudska volja – zanima samo one koji su neprosvetljeni o istinskoj prirodi ega, iz kojeg se javljaju ta dva gledišta. Onaj ko poseduje tu prosvetljenost, transcendirao je oba gledišta i više ga to pitanje ne zanima". (Ulladu Narpadu, stih 19).

Posetiocu koji mu je postavio ovo pitanje, Mudrac je odgovorio: "Ako se da odgovor na ovo pitanje, biće ga veoma teško razumeti. Ipak, skoro svako se bar jednom u životu o ovome zapita. Čovek mora da spozna ko je taj koji izgleda da je dotaknut ili nedotaknut sudbinom". Ovde Mudrac očigledno misli na ego. Pošto razlikovanje sudbine i slobodne volje postoji samo za egoistični um, istina o tome je nerazdvojiva od istine o egu, što može da se spozna jedino Traganjem. Pošto je to rekao, Mudrac je nastavio da objašnjava značenje sudbine: "Sudbina ima početak – uzrok – i to je akcija. Nje ne može biti bez slobodne volje. Prema tome, budući da je slobodna volja prvobitni uzrok, ona je preovlađujući faktor, i negovanjem slobodne volje čovek može da savlada sudbinu." Negovanje slobodne volje podrazumeva proces ispitivanja i Traganja kojem Mudrac podučava, ili, kao alternativu, predavanje sebe Bogu, kao Jedinoj Stvarnosti. "Ono što se podrazumeva pod oslanjanjem na samoga sebe, nije ništa drugo do oslanjanje na ego, pa zato čini ropstvo još gorim. Jedino je oslanjanje na Boga istinsko oslanjanje na Sebe, budući da je On Sopstvo.

Zajedničko verovanje svih religioznih ljudi je da svako ko teži Stanju Oslobođenja mora blagovremeno da pronade i da se veže za Gurua. Mudraca je neko upitao da li je ovo verovanje

ispravno. On je odgovorio: "Sve dok neko za sebe misli da je mali – lagu – mora da se drži velikog – gurua. Ipak, ne sme da posmatra Gurua kao ličnost. Mudrac nije ništa drugo do učenikovo stvarno Sopstvo. Kada se ostvari Sopstvo, nema ni Gurua ni učenika." Pitanje se pojavilo jer Mudrac nije imao Gurua – bar ne spoljašnjeg Gurua. Jednom drugom prilikom Mudrac je rekao: "Učitelj bi bio potreban kada bi učenik imao da nauči nešto novo. Ali ovde je reč o odučavanju."

Jedan posetilac je rekao: "Beskrajno me muče brige. Nemam mira iako mi ništa ne nedostaje da bih bio srećan." Mudrac je upitao: "Da li ove brige utiču na tebe dok si u dubokom snu?" Posetilac je priznao da ne utiču. Mudrac ga je ponovo upitao: "Da li si sada isti taj čovek, ili se razlikuješ od onoga ko je bezbrižno spavao?" "Da, ja sam taj isti čovek." Mudrac je rekao: "Tada zasigurno te brige ne pripadaju tebi. Tvoja je greška ako umišljaš da su tvoje".

"Meditacija (djana) je borba; jer, nije lako držati se čvrsto jedne misli, isključivši sve ostale. Druge misli se javljaju i pokušavaju da potope tu misao. Kada se ova misao učvrsti, ostale se raspršuju. Regulacija daha (pranajama) je za onoga ko ne može direktno da kontroliše svoje misli. Ona ima istu svrhu kao kočnica u autu, ali čovek ne treba da se zaustavi na kontroli daha. Pošto se njena svrha postigne – stišavanje nespokojstva uma – čovek treba da se prihvati prakse koncentracije. Tokom vremena moći će se bez kontrole daha. Um će se stišati čim se uđe u meditaciju. Kada se meditacija dobro učvrsti, više ne može da se napusti. Nastaviće da se odvija automatski čak i za vreme rada, igre i drugih aktivnosti. Nastaviće se čak i tokom spavanja. Način da se postane čvrsto utemeljen u meditaciji je sama meditacija. Nije potrebna ni đapa (mentalno ponavljanje reči ili rečenica), ni zavet ćutanja. Ako se čovek navikne na sebične svetovne aktivnosti, beskorisno je da uzima zavet ćutanja. Meditacija gasi sve misli i tada preostaje jedino Istina."

Jednom drugom prilikom, Mudrac je rekao: "Kada kamfor izgori, ne ostaje nikakav talog. Um mora da bude poput kamfora, da se rastopi i da ga u potpunosti sagori odlučna rešenost da se pronade i bude stvarno Sopstvo. Ovom rešenošću, Traganje putem ispitivanja 'Ko sam ja?' postaje delotvorno. Kada se um na taj način razori – kada ne ostane ni traga od njega kao uma – on se rastapa u Sopstvu."

Kada su Ga upitali kako čovek može da pronade svog Gurua, Mudrac je rekao: "Kroz intenzivnu meditaciju".

Ljudi koji traže posebne rezultate od meditacije, ali ih ne dobiju, razočaraju se i zaključe da od nje nemaju nikakve koristi. Mudrac im poručuje: "Nije nimalo važno da li se svi ovi rezultati postižu. Postignuće postojanosti je najbitnije. Ona je glavni dobitak. Svejedno, oni moraju da se povere Bogu i da strpljivo čekaju Njegovu Milost. Isto pravilo važi i za đapu. Čak i đapa koja se izvede samo jednom, donosi korist, bez obzira da li je osoba toga svesna."

Neki ljudi zamišljaju da čovek mora da praktikuje meditaciju čak i ako postane Mudrac. Sledećim odgovorom se rasvetljava ovo pitanje. "Kada se um ugasi u Stanju bez ega, tada više nema ni koncentracije ni dekoncentracije." Pozivajući se na isto pitanje, Mudrac je drugom prilikom rekao: "Kada se ostvari Sopstvo, tada više ne može ni da se uđe u samadi, niti da se iz njega izade."

Uspeh u meditaciji nekima dolazi brzo, a drugima nakon duge prakse. O ovome je Mudrac rekao: "Meditaciju ometaju vasane (sklonosti i afiniteti uma). Zato ona postaje delotvorna progresivnim slabljenjem vasana. Neki umovi su poput baruta koji sagori čim se zapali; drugi su poput uglja, a neki treći poput vlažnog goriva.

Sledeći odgovor rasvetljava tajnu kontrole uma: "Um ne može da kontroliše onaj ko smatra da je on nešto što zaista postoji. U tom slučaju se um ponaša kao lopov koji se pretvara da je policajac koji juri za tim lopovom. Napori koji se ulažu na ovaj način samo zadovoljavaju potrebu uma i ega za novom snagom." Pravi metod je istraživanje istine uma i ega, koje vodi Traganju.

Jednom drugom prilikom Mudrac je rekao: "Ljudi me pitaju kako da se kontrolišu um. Ja im odgovorim: 'Pokaži mi um'. Um nije ništa drugo do tok misli. Može li da se kontrolišu pomoću jedne od tih misli, naime, željom da se kontrolišu um? Smešno je pokušavati zaustaviti um samim umom. Jedini način je da se pronađe Izvor uma, i da se On ne napušta. Tada će um sam od sebe da iščezne. Joga nalaže Ćita–vriti–nirodu (sprečavanje misli). Ja preporučujem Atmanvešanu (Traganje za Sobom), koja je praktična. Do obuzdavanja uma dolazi pri dremežu, ili kao posledica posta. Ali, čim se uzrok povuče, um ponovo oživljava; to jest, misli nastavljaju da teku kao i pre. Postoje samo dva načina kontrole uma. Ili tragaj za njegovim Izvorom, ili ga predaj Vrhovnoj Sili, koja će ga uništiti. Predaja je priznanje postojanja Više Preovlađujuće Sile. Ukoliko um odbija da pomogne u traganju za Izvorom, pusti ga i sačekaj da se vrati. Tada ga okreni unutra. Niko ne uspeva bez strpljive istrajnosti."

Meditacija sa očima usmerenim na prostor između obrva, upozorava nas Mudrac, može da proizvede strah. Ispravan način je da se um usmeri jedino na Sopstvo. Ono je lišeno straha.

Još nešto što saznajemo, jeste da ne može da se meditira – u uobičajenom značenju reči – na stvarno Sopstvo. Obično se smatra da je meditacija razmišljanje o nekom objektu, a ovo podrazumeva razliku između subjekta i objekta. Otuda nije moguća nikakva stvarna meditacija o Sopstvu. Ono što se naziva meditacija nije ništa drugo do raspršivanje misli kojima je Sopstvo natkriveno. Kada se sve misli rasprše, Sopstvo sija Svojom stvarnom prirodom. Boravak u ovom stanju je jedina moguća meditacija na stvarno Sopstvo. Prema tome, Mudrac je uvek u meditaciji, iako možda izgleda da je često zaokupljen nečim drugim. Ovo je istina koju sadrži prvi blagoslovni stih Ulladu Narpadu.

"Okretanjem uma unutra, čovek može da prevaziđe velike žalosti. Žalost je moguća samo kada čovek smatra da je telo. Ako se forma transcendiraju, on će znati da je Sopstvo večno – da ne postoje ni rođenje, ni smrt. Telo je to što se rađa i umire, a ne Sopstvo. Telo je tvorevina ega koji se, ipak, nikada ne opaža odvojeno od tela. Zapravo, ne može da se razlikuje od tela. Čovek bi trebalo da uzme u obzir da u dubokom snu nije svestan tela. Tada će uvideti da telo nije stvarno. Nakon buđenja se pojavljuje ego, a potom misli. Otkrij kome pripadaju misli. Pitaj odakle se pojavljuju. One moraju da izniknu iz Sopstva, koje je Svest. Čak i maglovito razumevanje ove istine pomaže uništenju ega, nakon čega će se ostvariti jedino beskonačno Postojanje. U tom Stanju ne postoje individue već samo to jedno Biće. Prema tome, neosnovana je čak i pomisao na smrt.

"Ako čovek misli da je rođen, ne može da izbegne misao o smrti. Neka čovek zato ispita da li je uopšte i rođen. Tada će pronaći da je stvarno Sopstvo večno postojeće, a da je telo samo misao – prva od svih misli, koren svih nevolja."

Um naizmenično podleže trima raspoloženjima: Najniže je tamas. To je stanje tuposti i inercije. Sledeće je uznemirena aktivnost zvana rađas. Najviše stanje je bistrina i mir, zvano satva. Mudrac nam kaže da učenik ne bi trebalo da žali i jadikuje ako preovlađuju prva dva, već da sačeka raspoloženje bistrine, i da onda iz njega izvuče najviše što može.

"Mrtvi su zaista srećni, budući da su se oslobodili telesne teskobe. Mrtvi ne tuguju. Da li se ljudi plaše spavanja? Ne. Traže ga i pripremaju se za njega. Spavanje je privremena smrt, a smrt je samo duži san. Ako čovek doživi smrt još u toku života, ako prođe kroz tu smrt koja nije smrt, uništenjem ega – neće tugovati ni za čijom smrću. Pored toga, pošto znamo da postojimo u sva tri stanja, sa telom i bez njega, zašto i dalje da žudimo za postojanjem telesnih okova, svejedno svojih ili tuđih?

"Kada započne proces umiranja, nastupa teško disanje. To znači da je osoba postala nesvesna tela koje umire. Um se odmah hvata drugog tela, i luta tamo–amo, od jednog ka drugom, sve dok se sve sklonosti potpuno ne prenesu na novo telo. U međuvremenu dolazi do povremenih silovitih udisaja, a to znači da se um okreće nazad umirućem telu. Prelazno stanje uma je nešto poput sna."

Mudrac se prema životinjama ophodi podjednako kao i prema ljudima. Kada priča o nekoj životinji, uvek koristi ličnu zamenicu "on" ili "ona", u zavisnosti od slučaja.* Kada su ga jednom prilikom upitali da li su životinje inferiornije od ljudi, odgovorio je: "Upanišade kažu da su ljudi samo životinje, sve dok su podložni egu, odnosno, dok ne postanu svesni čistog Sopstva. Verovatno su čak i gori od životinja." Čulo se takođe da je Mudrac rekao kako je moguće da su vrlo napredne duše uzele tela životinja, da bi živele u atmosferi njegovog (Maharšijevog) prebivališta. Neko vreme je tamo živelo četiri psa koji su pokazali mnoge osobine predanosti. Na primer, kada bi im se ponudila hrana, ne bi je ni dotakli sve dok sam Mudrac nije bio poslužen i dok ne bi započeo s jelom. Čim bi to učinio, oni bi se bacili na hranu, pokazujući time svoju privrženost.

"Mnogi radije izvode đapu ili slične prakse, jer im se čini da su konkretnije. Ali, zar postoji nešto konkretnije od Sopstva? Ono je u direktnom iskustvu svakog pojedinca, i iskušava se svakog trenutka. Prema tome, Sopstvo je jedino što se nepobitno zna. Pošto je tako, čovek bi trebalo da Ga traži i da Ga pronade, umesto da traga za nečim nepoznatim – Bogom ili svetom."

"Iskustvo do kojeg je Sveti Pavle došao, i koje ga je preobratilo u veru u Hrista, zapravo je bilo besformno, ali je posle toga ovo iskustvo nazvao vizijom Hrista." Odgovorivši na primedbu da je Pavle pre toga mrzeo Hrista, Mudrac je rekao: "Svejedno je da li je preovladavala ljubav ili mržnja, važno je da je postojala misao o Hristu. Isti slučaj je bio i sa Ravanom i drugim demonima."

"Čovek bi u svetu trebalo da se ponaša kao glumac na pozornici. U svim akcijama, u pozadini postoji stvarno Sopstvo koje leži kao osnova svih njih. Zapamti to, i igray svoju ulogu".

"Nema potrebe znati šta je Srce i gde se nalazi. Ono će obaviti svoj posao ako si zaokupljen Traganjem za Sopstvom."

"Intelekt ne može da se uzdrži od zamišljanja da Sopstvo ima veličinu i oblik tela."

"Um je poput meseca, koji svetlo svesti dobija od Sopstva, koje je zbog toga slično Suncu. Zato, kada Sopstvo zasija, um, kao i mesec, postaje beskoristan."

"Mudrac pomaže svetu samim tim što postoji kao stvarno Sopstvo. Najbolji način za čoveka da služi svetu je da dostigne Stanje bez ega." Takođe: "Ako toliko želiš da pomogneš svetu, ali misliš da to ne možeš dostizanjem Stanja bez ega, tada sve svetske probleme, zajedno sa svojim, predaj Bogu."

"Šri Krišna je rekao Arđuni: 'Ja sam besforman i transcendiram sve svetove.' Ipak, On pokazuje Arđuni Svoju 'kosmičku formu'. Arđuna u njoj vidi sebe, bogove i sve svetove. Krišna je rekao i ovo: 'Ni bogovi, ni ljudi, ne mogu me videti.' Pa ipak, Arđuna vidi Njegovu formu. Krišna kaže: 'Ja sam Vreme'. Zar Vreme ima neku formu? Opet, ako je univerzum zaista Njegova forma, mora da bude jedan i nepromenljiv. Zašto kaže Arđuni: 'Vidi u Meni sve što poželiš'? Odgovor je da je ta vizija bila mentalne prirode – prilagođena željama posmatrača. Otuda ovo ne bi trebalo da se doslovno tumači. To nije bila vizija koja odgovara Istini o Bogu. Oni je nazivaju 'božanskom vizijom'. Ipak, svako je prikazuje u zavisnosti od svog gledišta. Uz to, u toj viziji postoji i posmatrač! Kada ti hipnotizer pokaže nešto, to smatraš trikom, a ovo smatraš božanskim! Zašto u ovome praviš razliku? Krišna je dao Arđuni 'divja čakšuš' – božansko oko – a ne 'Gjana čakšuš' – Oko koje je Čista Svest, koja nema vizija. Ništa što se vidi nije stvarno."

Na ovo pitanje Mudrac nije odmah odgovorio, već je zajedno sa onim koji ga je o tome pitao otišao u šumu na bregu, i odsekao sa drveta dve grane. Od njih je napravio štapove (za hodanje). Jedan je dao pitaocu, a drugi nekom drugom. Tada je rekao: "Pravljenje štapova je Karma Joga, a poklanjanje Karma Sanjasa." Mudrac ih nije napravio za Sebe.

"On nije geografski pojam. On obuhvata sve ljude. Njemu pripadaju i razarajuće i stvarajuće sile."

Ovaj drugi kaže da je svet stvaran i da ne postoji maja. Prvi nam kaže da pronademo Stvarnost koja leži u osnovi večno promenljivog sveta. Ono što Ramanuđa naziva promenljivost, Šankara naziva iluzija. Razlika je samo u rečima. Oba puta vode do istog cilja."

"Meditacija je mišljenje, a uz mišljenje ide i zaboravljanje. Onaj ko zaboravlja na Boga, mora da misli o Bogu. Mudrac nikada ne zaboravlja Boga, isto kao što nikada ne zaboravlja na sebe. Znači, on ne meditira na Boga. Ali, kako on nikada ne zaboravlja Boga, zaista može da se kaže da on uvek meditira na Boga."

Neko ko nije proučio Mudračevo učenje, kao ni drevno nasleđe, postavio mu je niz pitanja, od kojih je jedno bilo ovo: "Da li si video Boga?" Mudrac je odgovorio, blago se smešeći: "Da se neko pojavio preda mnom i rekao 'Ja sam Šiva' ili 'Ja sam Rama', ili, pak, 'Ja sam Krišna', znao bih da sam ga video. Ali, nije se pojavio da mi to kaže." Odgovor je bio u skladu sa neznanjem pitaoca. Bog, koji je stvarno Sopstvo, je besforman, i zato ne može da se vidi kao objekat.

Jednom drugom prilikom, kada su Mudraca pitali o "viđenju Boga u svemu", koje propoveda sveto nasleđe, rekao je: "Viđenje objekata i zamišljanje Boga u njima je mentalni proces. Ali to nije viđenje Boga, jer je On unutra." Izraz 'viđenje Boga u svemu' označava razumevanje da je Bog Stvarnost na koju se nanosi pojavni svet. Ovo se naziva "pravilapa drišti" – nezaboravljanje Istine koja leži u osnovi raznolikosti – i Mudrac to preporučuje kao način za pročišćenje i osnaživanje uma.

"Sve što čovek treba da učini da bi pronašao Sopstvo, je da odstrani ne-sopstvo, odnosno, omotače. Čovek koji sumnja da je čovek, ode kod nekoga i pita ga o tome. Taj mu kaže da nije ni drvo, ni krava, i tako dalje, jasno mu pokazujući da nije ništa drugo do čovek. Ako čovek nije zadovoljan, pa kaže: 'Nisi mi rekao šta jesam', odgovor bi bio, 'Nije ti rečeno da nisi čovek'. Ako čak ni tada ne uvidi da je čovek, biće beskorisno da mu se to i dalje govori. Tako se i nama kaže šta nismo, da bi, otklanjajući sve to, pronašli ostatak, stvarno Sopstvo."*

"Način je subjektivan, a ne objektivn. Zbog toga ne može, niti ima potrebe, da ga neko drugi pokazuje. Zar je potrebno da se bilo kome pokazuje kako da uđe u sopstvenu kuću? Ako tragalac drži svoj um u miru, to će biti dovoljno".

"Odgovor koji u um dolazi od samog uma, nije nikakav odgovor." Odgovor je, Stanje bez ega.

"Ljudi uzimaju zdravo za gotovo da ne postoji Svest nezavisna od misli. Otuda misle da je jedino čulno opažanje neposredno znanje. Međutim, objekti čula nisu samoočigledni. Sopstvo je samoočigledno i otuda je znanje o Sopstvu neposredno. Ali ako ljude upitate: 'Zar se Sopstvo ne opaža neposredno, bez ikakvog medijuma,' oni pred tim zatvaraju oči, zato što se čisto "Ja" ne pojavljuje ispred njih kao forma."

"Zaboravljanje Sopstva je Smrt. Stalno prisećanje Sopstva je Život. Ti žudiš za večnim životom. Zašto? Zato što ti je sadašnji život (u relativnosti) nepodnošljiv. Zašto je to tako? Zato što taj život nije tvoja stvarna Priroda. Ti si zapravo čisti Duh. Ali ti Ga poistovećuješ sa telom, koje je projekcija uma, objektivizirana misao, dok je sam um proistekao iz čistog Duha. Obična promena tela ne donosi ništa, jer pri tom dolazi jedino do premeštanja ega u novo telo. Štaviše, šta je Život? To je Postojanje (kao Svest), a to si Ti sam. To je istinski život, i On je večan. Život u telu je uslovljen. Ti si Neuslovljeni Život. Zadobićeš svoju stvarnu prirodu Neuslovljenog Života ako nestane ideja 'Ja sam telo'".

"Mogu da postoje nivoi Iskustva Stvarnosti, usled različitog stepena slobode od misli; ali ne postoje nivoi Stvarnosti."

Neko je rekao: "Biblija kaže da duša može da se izgubi." Mudrac je primetio: "Ego može (i treba) da se izgubi, ali Sopstvo nikada."

"Patnja nastupa usled mnoštva neusklađenih misli koje preovlađuju u umu. Ako se sve misli zamene jednom jedinom mišlju, neće biti patnje. Tada će nestati i osećaj delanja, a s njim i neprestano iščekivanje rezultata akcija."

"Kada jedna misao zaokupi ceo um, ona isključuje sve ostale misli. Tada i ta misao uranja u Sopstvo, i Blaženstvo Sopstva se ispoljava kao 'zadovoljstvo'. Ali, ovo se ispoljava u anandamaja omotaču. Savršeno blaženstvo se ostvaruje jedino kada otpadnu svi omotači." "Da je Bog nešto drugo do Sopstvo, tada bi On bio bez Sopstva, što je besmisleno."

"Tvoja dužnost je jednostavno da BUDEŠ, a ne da budeš ovo ili ono. Kada 'Ja' za nešto sasvim deseto govori 'Ja sam ovo', to je egoizam, neznanje. Kada sija kao čisto 'Ja', ono je stvarno Sopstvo."

"Dvaita se sastoji u pogrešnom poistovećivanju tela sa ne-sopstvom. Advaita je prestanak poistovećivanja."

"Kada se 'Ja' pojavi, ono samo postaje i subjekat i objekat. Kada se 'Ja' ne pojavljuje (kao ego), tada nema ni subjekta ni objekta. Zrelom čoveku nije potrebno više ništa reći. Spoznavši ovo, on okreće um unutra, daleko od svega ovoga. Da bi to mogao da uradi, čovek mora da bude Junak, Dira. Ali, zar je potrebno neko junaštvo za pronalaženje Sebe? 'Di' znači um, a 'ra' očuvanje njegovih energija od isticanja u misli. Dira je onaj ko može da zaustavi poplavu misli i da okrene um unutra."

Kada je neko želeo da sazna nešto više o svojim prošlim životima, Mudrac je rekao: "Čak i sa ovim znanjem o sadašnjem životu nisi srećan. Poznavanje prošlih života će samo uvećati tvoju nesreću. Svo takvo znanje je samo teret za um."

"Ideja da je Sopstvo Svedok nalazi se u umu. Ona može da bude od koristi za stišavanje nespokojsstva uma. Ali, to nije apsolutna Istina o Sopstvu. Svedočenje je povezano sa objektima koji su predmet svedočenja. I svedok i objekat njegovog svedočenja su mentalne tvorevine."

"Sve su to imena za jednu istu stvar, Sopstvo."

"Tragati za srećom, a poistovećivati Sopstvo sa telom, je kao pokušaj da se pređe reka na leđima krokodila. Kada se ego pojavi, um se odvaja od Izvora, Sopstva. Nemiran je, poput kamena koji je bačen u vazduh, ili poput rečnih voda. Kada kamen ili reka dođu do mesta odakle potiču, odnosno zemlje, tj, okeana, tada se zaustavljaju. Isto tako se um zaustavlja i zadobija sreću kada se vrati i umiri u svom Izvoru. Kao što će kamen i reka sigurno da se vrate na mesto odakle su krenuli, isto tako će se i um neizbežno jednom vratiti svom Izvoru." Tako je obećano da će sve dostići Cilj.

"Sreća je tvoja priroda. Zato nije pogrešno žudeti za njom. Loše je tražiti je spolja, zato što je ona unutra."

"U Samadiju postoji samo savršeni Mir. Do ekstaze dolazi kada um ponovo oživi posle Samadija, prisećajući se Mira Samadija. Predanost započinje sa ekstazom. Ispoljava se suzama radosti, jezom, i drhtavim glasom. Kada ego konačno iščezne i kada se dostigne Sahada, ovi simptomi i ekstaze prestaju. Nakon buđenja iz sna nema ekstaze, zato što je Samadi spavanje u budnom stanju."

"Budu je jedino zanimalo upućivanje svojih učenika na način za dostizanje trajne sreće. Odbijao je da odgovara na pitanja koja su se zasnivala na neznanju pitalaca – o Bogu i drugim stvarima. Zbog toga je opisan kao nihilista, Šunjavadi!"

Pitanje: "Kako je Džanaka mogao da vlada svojim kraljevstvom, ako je bio Mudrac?"
Odgovor: "Da li se Džanaka pitao o tako nečem? Takvo pitanje se ne pojavljuje u Stanju Ispravnog Znanja. Ono može da se pojavi jedino u neznanju." Pitanje: "Verovatno je gledao na svoje aktivnosti kao na san." Mudrac: "Ovo objašnjenje je takođe neznanje."

"Iskustvo Sopstva (Gjana) će samo po sebi da spere svu prljavštinu uma."

"Što više podsecaš granu, ona više raste. Isto tako, što se više trudiš da poništiš Karmu, ona se samo povećava. Treba da tražiš koren Karme, ego, i da ga uništiš."

"Bramačarja (uzdržavanje) ne može da se utemelji običnom snagom volje. Istinska Bramačarja nije spoljašnja. Ona je život u Brahmanu, u Stvarnosti. Ako se to zadobije, uslediće i ovo drugo."

"Ako budeš i dalje mislio da je neophodno da telo bude zdravo, kako bi i um bio zdrav, tada nikada neće biti kraja brizi o telu."

Ideja Hata Joge da telo treba da se pripremi za praktikovanje metoda za sticanje Oslobođenja, nastojanjem da opstane neverovatno dugo, smešna je. Opravdavaju tu ideju poredeći telo sa platnom, koje mora da se pripremi za slikanje. Mudrac je rekao: "Šta je platno, a šta slika? Sopstvo je platno, a telo je i svet i slika. Ono što čovek treba da uradi da bi postao svestan Sopstva je da izbriše slike." Zato Hata Joga nije namenjena mudrim učenicima.

"Da bi umirio neprestane pokrete slonove surle, gonič joj daje da drži težak lanac. Isto tako, da bi kontrolisao lutanje uma, čovek treba da ga zaokupi na najbolji mogući način, inače će se um baviti nečim nepoželjnim. Od svih preokupacija, najbolje je umu dati da se bavi traženjem sopstvenog Izvora. Posle toga su najbolje meditacija i đapa."

"Post treba da bude pre svega mentalan. Obično uzdržavanje od hrane neće dovesti ni do čega. Čak će napraviti zbrku u umu. Do duhovnog razvoja pre će doći regulisanjem ishrane. Ipak, ako se za vreme posta neguje duhovni pogled na svet, tada će za desetak dana nakon prekida posta (ako se nastavi sa pravilnom ishranom), um postati čist i postojan, i ostaće takav."

Pitanje: "Ako se svi ljudi odreknu sveta, ko će onda orati i žnjeti useve?"

Odgovor: "Ostvare Istinsko Sopstvo, i tako ćeš sam pronaći odgovor." Ovo je uobičajeni odgovor na sva takva pitanja.

"Metod će nekome da izgleda lak ili težak, zavisno od toga da li ga je ranije praktikovao."

"Najsigurniji način da se postigne savršena jednakost, je otići na spavanje."

Pitanje: "Da li je kontrola rađanja protivna moralnosti?" Odgovor: "Mahabharata kaže da što se čovek više podaje želji, to ona postaje nezasićena."

Neko je primetio da je lako napredovati, ali je nemoguće nazadovati. Mudrac je rekao: "Koliko god daleko neko išao, on se nalazi tamo gde je oduvek i bio. Postoji li kretanje unapred ili unazad? Iša Upanišad (stih 5) kaže: 'Ono je daleko, ali je i blizu!'"

"Nema potrebe da se radi bilo čega 'prima' božanska snaga. Ona je već u tebi. Ona već jeste Ti."

"Svet sna zanima sanjača zbog toga što ga smatra objektivnom stvarnošću, izvan i drugačije od njega samog. Budan čovek se zanima za svoj budni svet iz istog razloga. Ako Iskustvom Istinskog Sopstva spozna da je svet samo misaona forma, više ga neće zanimati."

"Postoji razlika u izjavi da svet postoji, i u izjavi da je stvaran", kaže Mudrac. Ovo prvo nije protivrečno naizgled suprotnom kazivanju da je svet nestvaran, dok ovo drugo jeste. Čovek koji je u potpunom neznanju brka Supstancu – Stvarnost koja leži u osnovi pojavnog sveta – sa pojavnošću, i uzima da je ta smesa stvarna. Učenici Mudraca znaju da moraju da izdvoje pojavnost iz Supstance, i da shvate da je jedino ovo drugo stvarno, a da je ostalo iluzija.

"Kao što se ti odazivaš na svoje ime, iako ti nijedno nije zapisano na čelu od rođenja, tako se i Bog odaziva kada ga zove Njegov poklonik, iako je On zapravo bezimen."

"Za vreme dubokog sna, nisi bio svestan 'svoje porodice'. Isto biće si i sada. Međutim, sada si svestan svoje porodice i osećaš da te vezuje, i razmišljaš o tome da je napustiš. Da li te članovi 'tvoje' porodice vezuju za sebe, ili se ti vezuješ za njih? Dovoljno je da napustiš misao 'Ovo je moja porodica'. Misli se menjaju, ali ne i ti. Čvrsto se drži ovog nepromenljivog ti. Da bi to uradio, ne

moraš da zaustavljaš razmišljanje uma. Samo se stalno prisećaj Izvora misli i ozbiljno teži tome da Ga pronađeš."

"Što se više čovek preda, njegovo okruženje će postati bolje i uvećaće se njegova radna snaga." Ovo je rečeno jednom čoveku koji je učestvovao u radu za političku nezavisnost.

"Od koristi je samo dok se čovek ne okrene unutra, u Traganje za Sopstvom. Čim to uradi, sve što je znao biće zaboravljeno i izgubljeno." (Guru Vachaka Kovai, stih 147.)

"Pošto je svet obična senka na stvarnom Sopstvu, nemoguće ga je ispravno spoznati ili dosegnuti. Dete pokušava da dodirne glavu sopstvene senke, ali to ne može, jer kako se ono pomera, i glava senke se pomera. Majka mu tada uzima ruku, i stavlja je na njegovu glavu. Time mu pokazuje da je dotakao glavu senke. Isto tako, svet se doseže ili ispravno shvata jedino dosezanjem Sopstva."

Kritikujući gledište koje kaže: "Ja sam nalik mehuriću na Okeanu Svesti", Mudrac je rekao: "Takvo razmišljanje je koren svih briga, i treba da se napusti. Sopstvo je Okean, a svet i duše su mehurići na njemu. Ako čovek ovo spozna i uvek to ima na umu, biće postojan i oslobođen svih sumnji i briga. Ova istina se ostvaruje uranjanjem u Srce putem Traganja. Ali, čak i da ne zaroni unutra, čovek je To, i ništa drugo. Ideje o unutrašnjosti i spoljašnjosti mogu da se javljaju samo dok se ne prihvati i ne ostane pri ispravnom gledištu. Onome ko žudi za Oslobođenjem se kaže da zaroni unutra, zato što pogrešno zamenjuje nepostojeću individualnu dušu za Sopstvo, koje je beskonačno i uključuje u sebi sve vidljivo. Onaj ko je ovako spoznao neće žudeti ni za čim, već će uvek uživati u savršenom zadovoljstvu. Čak i pre nego što se zaroni unutra, Sopstvo se doživljava. Niko ne može da porekne svoje postojanje. To postojanje je Svest Sopstva. Samo ako postojiš možeš da postavljaš pitanja. Prema tome, ti si svestan sebe. Plod tvojih napora da ostvariš Istinu Sopstva je samo odbacivanje sadašnjih pogreški. Ne može da dođe do novog Ostvarenja."

"Da bi video svetlost, potrebna je obična svetlost koja otklanja tamu. Da bi se videlo Sopstvo, potrebna je Svetlost koja osvetljava i svetlo i tamu. Ova Svetlost nije ni svetlo ni tama. Ali, naziva se Svetlost jer se ovi vide pomoću Nje. Svetlost je Sopstvo, Beskonačna Svest koje niko nije nesvestan. Niko nije agjani, neko ko ne vidi Sopstvo. Ne znajući ovo, ljudi žele da postanu gjaniji!"

Dodatak

Sledeći pasusi su odlomci iz pisma koje je napisao Svami Tapasjananda iz Šri Ramakrišnine Misije. Jednom prilikom je objavljeno u Vedanta Kesari.

Maharši je na mene ostavio dubok utisak kao čovek kakav se retko sreće. Ne znam da li je on Gjani, ili nešto drugo. Jer, kako Vedanta kaže, Gjanija može da prepozna jedino Gjani, a ja to sigurno nisam. Međutim, ova ličnost, to svi mogu da osete, nije običan čovek. Danas svuda susrećemo ljude čija je jedina misao reforma sveta i slično. Ali ovde je čovek koji je savršeno svestan, što može da se zaključi po njegovom ponašanju i pokretima. On nema takvih misli, i smatra da ništa ne treba da se pridodaje sveukupnosti ljudske sreće. Izgleda kao da jednostavno postoji, ne čekajući ništa, ne zabrinjavajući se oko bilo čega. Posmatrajući ga, u meni je izazvano snažno sećanje na odlomak iz Gite koji počinje sa "Udanisavad" (Kao neko ko je nezainteresovan)* Izgleda da se, koliko ja mogu da primetim, ne interesuje čak ni za Ašram koji je nikao u njegovoj okolini. On jednostavno tamo sedi. Stvari se odvijaju kao događaji koje oblikuju drugi ljudi. Jedina aktivnost u Ašramu za koju izgleda da se aktivno interesuje je kuvanje. On seče povrće u kuhinji i ako se kuva nešto posebno, tog dana će se sigurno okušati u pripremi jela. Stavljanje začina i ostali postupci kulinarske veštine se obavljaju prema njegovim uputstvima.

Drugo što je na mene ostavilo utisak je njegova tišina. Obično smo se međusobno u šali pitali zašto ugledni profesori koji su preplavili mora nisu održavali svoja predavanja o Vedanti tišinom. Ali ovde je čovek koji upravo tako prenosi svoje učenje Vedante. Kada sam tražio od njega da mi kaže nešto o duhovnosti, prva što mi je rekao bilo je da je tišina najviše učenje! Lepota ovog čoveka je u tome što ostaje veran toj ideji do krajnje moguće mere. Njegova ideja je da Advaitin nema gledište koje bi razlagao, niti Sidantu koju bi iznosio na razmatranje. Žao mi je što je danas čak i Advaita postala Sidanta, iako nije postojala takva namera. Razlog zašto postoji toliko vedantičke literature je sledeći: kada se u umu pojavi sumnja jer se naš intelekt razbudio, takva literatura pomaže da se ona rasprši. Drugim rečima, Advaitin govori jedino da bi raspršio sumnju koja se možda pojavila u njemu ili u nekom drugom. Naš svetac ostaje veran ovoj ideji. On je uglavnom u tišini, i priča nešto malo ako ga o nečemu pitaju. Naravno da se šali i povremeno govori o drugim stvarima, ali nema neko dogmatsko učenje o Vedanti, koje bi iznosio. Kada sam ga pitao koliko su ideje, iznete u knjizi koju sam nabavio u tamošnjoj knjizari, verodostojne njegovom učenju, rekao mi je da je to veoma teško reći, jer on nema neko određeno učenje.* Kako su ljudi razumeli, tako su i napisali, i mogu da budu u pravu sa određene tačke gledišta. Sam, rekao je, nema apsolutno nikakvu nameru ili sklonost da napiše knjigu, ali zbog usrdnih molbi nekih ljudi, napisao je nekoliko stihova. Rekao mi je da ga često uznemiravaju oni koji imaju sklonost da ih prevode na ovaj jezik (engleski – prim. prev.) ili neki drugi, i da ga pitaju o verodostojnosti prevoda.

Tako Maharši uglavnom ostaje u tišini, a ljudi dolaze, rade prostracije, sede pred njim nekoliko minuta ili sati, i odu, možda čak i ne razmenivši ni jednu jedinu reč! Lično sumnjam da ljudi imaju koristi od ovog učenja u tišini. Ali ipak, ljudi dolaze izdaleka da bi čuli ovu bezglasnu tišinu i vraćaju se zadovoljni.

Premda govori tek nešto malo, veoma je uputno gledati njegovo lice i oči. Nema ničeg posebno privlačnog u njegovoj pojavi, ali postoji sjaj i inteligencija i neuzburkana mirnoća u njegovim očima koje su jedinstvene. Telo mu je skoro nepokretno, sem kada povremeno menja položaj ili kada briše znoj. Pažljivo sam posmatrao njegovo lice. Video sam da retko trepće i da nikada ne zeva. Ovo govorim da bih pokazao da me sasvim zadovoljava činjenica da kod njega odsustvo aktivnosti ne nastaje usled inertnosti.

Treće što je na mene ostavilo utisak je apsolutna odsutnost taštine i uobraženosti. Da nije njegove haljine koja je smanjena tek do veličine kaupine, posetilac bi možda video da je skoro nemoguće razabrati ko je Ramana Maharši. On jede istu hranu kao i svi ostali koji se tamo nalaze. Za njega se ne priprema ni jedno jedino posebno jelo i nema poseban tanjir. Naročito sam primetio da u razgovoru ne izbegava korišćenje prve lične zamenice, za razliku od nekih drugih vedantina koji koriste zamenicu "on" ili nešto slično. Ovo ističem da bih pokazao koliko je jednostavan. Njegova tišina, uveren sam, ne treba da se shvati kao ozbiljnost njegove naravi koja proračunato drži ljude na pristojnoj udaljenosti. Jer, kada prekine tišinu, kao što čini kada ga ispituju, izgleda kao najljubazniji i najuslužniji čovek.

On ne pravi razlike između ljudi zbog njihovog bogatstva ili položaja u društvu. Video sam kako odlaze i seljaci i gospoda u automobilima i kako ih dočekuje ista tišina. Svi sede na podu i uživaju isto gostoprimstvo. Zapravo, izgleda da je Maharši potpuno ravnodušan prema bilo kakvom finansijskom dobitku koji bi Ašram imao ako bi obezbedio poseban tretman bogatim ljudima.

U Ašramu sam ostao tri dana. Maharši je sa mnom pričao veoma ljubazno i sasvim slobodno u vezi nekoliko pitanja koja sam mu postavio. Iako način na koji odgovara nije bio tako impresivan kao što sam očekivao, njegove misli su uvek jasne, jezgrovite i oslobođene svih uskogrudih ideja. Iako nije mnogo čitao, što mi je sam rekao jednom prilikom, ima odlično razumevanje svih teških i spornih pitanja Vedante. Moj utisak je sledeći: da li je on Gjani ili nešto drugo, ne mogu zasigurno da znam. Ali, ubeđen sam da je ljubazan i drag čovek koji ravnodušno gleda na sve stvari oko sebe, koji nema sopstvenih ciljeva, koji je uvek budan, čak i kada izgleda da je najdublje apsorbovan, i za koga se može reći da je potpuno oslobođen pohlepe i taštine. Videvši ga, zaista verujem da sam sreo jedinstvenu ličnost.*